

Diane Carey

Harem

Pustolovni roman o lijepoj zaručnici službenika engleske ambasade u Carigradu koja se našla u središtu revolucionarnih previranja u Ottomanskom carstvu.

Zatočena u sultanskom harem, izložena je spletkama i razapeta između istoka i zapada.

1.

Jedan od tipično američkih dana. Engleska magla i englesko poljsko cvijeće u engleskom krajoliku, a ipak, dan je bio sasvim američki. Golubovi i konji u štalama osjećali su tu, jedva zamjetljivu razliku. Danas su čak i obluci što su udarali o staklo prozora odzvanjali drukčije. Kad je sunce obasjalo meke zelene obronke Engleske, kamenčići su se i dalje, jedan za drugim, odbijali od okna, sve dok se nakon razmicanja zavjesa nije pojavilo jedno lice.

Mlada žena zabacila je dugu plavu kosu i odgurnula prozorsko krilo. Bila je nasmiješena, ali se u osmijehu nije gubio trag zlovolje, niti su oči pokušavale sakriti nestrašni sjaj dok je promatrala mladog muškarca u jahaćem odijelu koji je stajao pod prozorom.

- Bi li gospodica možda bila raspoložena za jednu šetnju na konjima prije doručka? - govorio je kao da joj se uljudno obraća pri susretu kod ulaznih vrata.

- Charles Wyndon - obratila mu se optužujućim glasom - što znači ovo rano ustajanje? Vjerovala sam da diplomate ostaju u postelji sve dok im posluga ne servira čaj.

Na zvuk njezinog glasa, Charlesu su se usta razvukla u još širi osmijeh. Njezin jasni, nenaglašeni američki izgovor toliko se razlikovao od njegovog cvrkutavog engleskoga, tipičnog za gornje slojeve. Volio je melodičke nepodudarnosti njihova govora. Volio joj se obraćati samo da bi mogao slušati njezin glas. Put joj je bila jednak ružičaste nijanse kao na većini engleskih lica, oči modre poput neba nad obližnjim krošnjama, ali govor joj je bio posve američki, divlji i nesputan kao i Amerika. Nije bilo mnogo stvari što ih je smatrao dragima, ali Jessica Grey bila je najveća dragocjenost njegova života. Morao se sabrati prije no što joj je uspio odgovoriti - podsjećala ga je na Juliju, ovako uokvirena prozorom, odjevena u čipkom opšivenu spavaćicu, razbarušene kose...

- Samo sredovječni diplomat - odgovorio je. - Mladi, koji imaju lijepe zaručnice, na nogama su prije svitanja.

Prislonila je obraz uz dlan.

- Idem s tobom samo ako ja dobivam riđana.

Nasmijao se.

- Utrkivat ćemo se. Tko pobijedi, dobit će ga.

- Silazim!

Nestala je s prozora i Charles je mogao biti siguran da je dobro odigrao predstavu. Ona nije mogla odoljeti izazovima, ali koliko će daleko ići samo da bi pobijedila? Naknadno se, i vjerojatno prekasno, sjetio da dobaci:

- Najprije se odjeni!

Blistavo zelena trava svjetlucala je pod ranojutarnjom rosom. Mladi par slavio je mladost svakim pokretom tijela. Charles se morao truditi da s njom drži korak.

Jessicino tijelo, u savršeno skrojenoj zelenoj odjeći, blistalo je poput izbrušenog smaragda. Pogledom je uhvatio trenutak kad joj se kosa oslobodila ukosnica i rasula niz ramena. Izgubio je korak. Morao je zapeti da je sustigne. Ovlaš se osvrnula kad je zaostao, a uhvatila ga je za kaput kad ju je preticao. Uspio se izmaknuti ulijevo, ali već su bili pred stajama. Veliko kameno gospodarsko zdanje mirisalo je na svježi gnoj i konje, vonj koji uzbuduje svakoga u kome kolačista engleska krv.

- Pobijedila sam! - vriskala je kad se dočepala širokog ulaza.

- Nisi! - prošištao je Charles bez daha. - Pobijedio sam te za dužinu nosa.

Istog trena Jessica je prepriječila put najbližem konjušarskom momku i obratila mu se:

- Tomy! Ti si vidio, zar ne?

Dječak je kimnuo i uzdigao čupave obrve.

- Čini se da je bilo neriješeno, gospodice - rekao je ozbiljnim glasom, suzdržavajući smijeh.

- Tommy, ti si slijep - optužio ga je Charles. - Pobijedio sam za cijelu dužinu.

Jessica se pognula da podigne ukosnicu koja joj je ispalila pri kraju utrke.

- Maločas si govorio o nosu. Sada o cijeloj dužini. Uf! Da me tetka Lily vidi, onesvijestila bi se!

Okrenula se prema Tommyju i opomenula ga:

- Nemoj joj reći!

Tommy se nasmijao:

- Neću, gospodice.

Jessica je skupila kosu u klupko koje je predstavljalo tek bliju sjenu jutrošnje frizure. Obratila se Charlesu držeći dvije ukosnice među zubima:

- Ona kaže da supruge diplomata moraju brinuti o dos-

tojanstvenom držanju.

Dodao joj je još jednu ukosnicu.

- U pravu je.

- Ja još nisam žena diplomate - izgovorila je živo. Dok je glavom pokazivala prema pregradama, govorila je Tommyju: - Hoćeš li dovesti novu kobilu za gospodina Wyndona? Ja će jahati na riđanu.

- Svakako, gospođice.

Tommy se izgubio u tami staje.

Charles se istog trena ispriječio pred Jessicom. - Ti uzimaš riđana? A smijem li pitati zašto?

Treperavi osmijeh zaigrao je na njenim usnama. Bože, kako je divno imati 23 godine i uživati povlašteni položaj.

- Zato jer si ti pravi engleski gospodin - rekla mu je. - Zato jer si plemenit. Zato što me voliš... i ja volim tebe. I želim da se vjenčamo sutra, a ne tek za tri duga mjeseca.

Nestašluk se opet uvukao u njezine oči kad se Charles zagledao u njihovu dubinu. Podigao je ruku i prstima još vrelim od trčanja nježno joj dodirnuo obraz i nadvio se nad njom. Jessica je čekala. Ona nikada nije uzmicala.

Udarci konjskih kopita nagnali su ih da se naglo razdvoje. Charles se trudio da zauzme dostojanstveno držanje, pokušavao je smisliti riječi koje bi zazućale društveno prihvativljivo pred Tommyjem, ali mu je njezin pogled zaustavljaо dah. U trenucima sličnim ovom osjećao je da joj nije dorastao.

U tišini ju je odveo do krupnog riđeg konja kojem je momak držao uzde.

Livada je blještala od suncem obasjane rose tog modrog ljetnog jutra 1909. godine. Spokojna kobila i krupni riđan promicala su uz obrezanu glogovu živicu sporim kasom, zadovoljni zbog lagano zategnutih vodica. Dobri jahači brižljivo su postupali s konjima koji su još uvijek imali osjetljive gubice, pa su se životinje kretale lagano, bez otpora, neosjetljive na razgovor što se vodio.

- Ali, ja želim znati.

- I hoćeš, sigurno.

- Ali, ja sada želim znati. Pričaj mi o Carigradu. Sve mi reci. - Izvila se u sedlu prema naprijed, trudeći se da zakupi njegovu pažnju. Čeznula je da upozna, da vidi sve prekrasne stvari ovog svijeta. One su postojale tamo negdje, čekale su na nju, a evo, ona je tu, sretna što se zaljubila u muškarca kojeg čekaju putovanja u najudaljenije krajeve svijeta.

jeta. Dosad je uspjela vidjeti kutak Amerike i kutak Engleske. To nije dovoljno. Željela je više. Željela je očutjeti okus svijeta i kao divlje planinsko vino kušati njegovu vrelinu na vlastitim usnama.

Charles navede konja na sporiji kas, želeći da pronađe način kojim bi mogao malo obuzdati i smiriti Jessicino oduševljenje.

- Paa... teško je to opisati. Ništa slično ovome ovdje. Veoma je vruće, vrlo sušno.

Nezadovoljno je odmahivala glavom. Nije je zanimalo vremenski izvještaj. Kako da natjera Charlesa da shvati njene vizije, njene nade i slike koje je gradila o burnom životu koji ih čeka? Zašto on nije sagledavao niti jednu od uzbudljivih mogućnosti? A bile su tako jasne.

- Mislim na ljude - strpljivo mu je objašnjavala. - Reci mi kakvi su.

- Žene su uvijek pokrivene - odgovorio je oklijevajući. Nije shvaćao što ona želi. - Muškarci hodaju u...

- Ne što nose. Kakvi su? Da li je sve tako egzotično? Ima li uistinu derviša? Plešu li žene odjevene samo u biserje?

Charles se nasmijao ne bi li prikrio vlastitu nelagodu.

- Nikada nisam upoznao djevojku koja postavlja toliko pitanja. Sada sam izgubio nit.

- Derviši.

- Ah. Pretpostavljam da postoje. Nijednog nisam sreo. - Uzdahnuo je. - Nadam se da ćeš tamo biti sretna.

Osmijeh joj je djelovao ohrabrujuće.

- Dok sam uz tebe, uvijek i posvuda ću biti sretna. Iznenadio ju je nenadani drhtaj njegova tijela.

- Drago mi je što to čujem. Nisam znao kako da ti ranije kažem.

- Kažeš? Što?

- Promjenu dužnosti. Šalju me na Antarktik.

- Što?! Ali tamo nema ničega!

- Žele izgraditi britansku ambasadu i uspostaviti veze s pingvinima. Žudimo da saznamo gdje pingvini kupuju svoja večernja odijela.

- Oh! Zadavit ću te! Charles, vrati se i daj da te zadavim!

No on je nestao. Okrenuo je konja udesno i odgalopirao kroz visoku travu. Jessica je ovila uzde oko šaka, zategnula ih na najnepropisniji američki način i natjerala konja u divlji trk.

* * *

- Kroz tri mjeseca je vjenčanje. Jednostavno ga nije moguće pripremiti na primjeren način.

Lilly Grey ulijevala je čaj kao da je on može spasiti od prodiranja američkog divljaštva. Popis koji je ležao pred njom na stolu već se triput uvećao samo u posljednjih dvadeset minuta. Zavalila se i zagledala preko svojih pozamašnih grudi u papir, a potom je precrtala dvije stavke. Jednostavno, neće biti dovoljno vremena.

- On odlazi za tri mjeseca - smirujućim tonom oglasi se njezin brat. Arthur Grey zurio je u novine i uz to grickao drugi kolačić, odbijajući da shvati sestrino oštro neodobravanje. Na njegovom srebrnkaštom brku zaustavio se komadić džema od bresaka. - Napokon, već su godinu dana zaručeni.

- Znaš ti na što ja mislim. - Lily je kuckala perom o uho samo zato da bi mogla gundjati kad bi joj zapelo za mrežicu za kosu. Pokušavala ga je oslobođiti.

- Pozivnice, prijemi, haljine, popis uzvanika... beskonacan posao.

- Učini ga jednostavnijim, Lily.

- Ona je tvoja jedina kći. Zar ti ne želiš da se vjenča kako se to pristoji?

Na te je riječi Arthur okrenuo pogled s novina a obrazi su mu se nadimali od smijeha dok je preko naočala za čitanje promatrao sestru.

- Samo da bude sretna.

Poražena njegovom iskrenošću, Lily duboko uzdahne zagledavši se u bujni vrt koji se prostirao ispred mračnog kamenog pročelja Greyhursta.

- Šteta što njezina majka, pokoj joj duši, nije ovdje da vidi kako se Jessica udaje. Nije pravedno da majka ne vidi vjenčanje vlastite kćeri.

Arthur je buljio u novine, ali mu je pred očima bilo nešto drugo.

- Da - promrmljao je. - Znaš, ne moram ti valjda govoriti koliko si nam pomogla. Jessici je trebala ženska ruka.

Raspoloženje je naglo prekinuto Lilynam zdušnim negodovanjem.

- Ne može se poreći da joj nedostaje samodisciplina. Nije

to tvoja greška, Arthure. Ona to nosi u krvi. Znaš da sam voljela Katherine, pokoj joj duši, ali zašto si morao otići i oženiti Amerikanku... - Dopustila je da ostatak ostane neizgovoren, svjesna da je bitno rekla. Nije se moglo poreći. Arthurov iskrivljeni smiješak govorio joj je da neće dobiti zadovoljštinu za svoju dvadesetpetogodišnju zlovolju.

Već se davno prestao s njom svađati oko te stvari pa je nestalo zadovoljstva iz poticanja sličnih razgovora.

- Tko večeras dolazi na zabavu? - Upitao je brišući se lanenim ubrusom i posežući za novim kolačićem.

Lily je prebirala papire i izvadila listu.

- Pozvala sam naše rođake iz Manchester-a. Jane ima tri kćeri, jednu Jessinu godina, mislim da će ostati preko vikenda. Naravno, one će...

- Dobro jutro, tata!

Okrenuli su se prema Jessici koja je dojurila iz hodnika, još uvijek odjevena u jahaće odijelo.

- Jutro, teta Lily - izrecitirala je nakon što je cmoknula oca u rumeni obraz. Prišla je tetki Lily koja joj je ponudila svoj obraz na poljubac.

- Za boga miloga, Jessica, otiđi gore i presvući se - korila ju je Lily. - Zaudaraš kao pravi stajski momak. Mokra si! Što se dogodilo?

Jessica se povukla sakrivši ruke iza leđa, nalazeći zaštitu u očevoj iznenadnoj nezainteresiranosti. Okrenuo je glavu zakolutavši očima.

- Charles i ja pali smo u vodu - priznala je. Tetka Lily je pognula glavu iskazujući oštro neodobravanje.

- Ti i Charles ste jahali? Sami?

Arthur je pročistio grlo.

- Lily...

- To nije pristojno!

Arthur se okrenuo Jessici.

- Ti si pala?

Jessica je raširila oči kad je spazila komad svježeg prepečenca premazanog džemom. Zgrabila ga je s očevog tanjura.

- Ne. Charles je pao. Morala sam mu pomoći. Gore je. Presvlači se. Nisam ni pomisljala da jedan diplomat zna toliko prostih riječi.

- Jessica! - ljutila se Lily.

Zadovoljna sobom, uživala je u izazivanju tetke Lily,

Jessica je promrmljala:

- Oprosti. Ne želim te razočarati, tata.
- Nikada me nećeš razočarati - priznao je Arthur uprkos preklinjućem sestrinom pogledu. - Charles će imati pune ruke posla kad vjenčanjem postaneš njegova. Tada će njegova dužnost biti da objašnjava tvoje postupke cijeloj Engleskoj.

- Ja volim Englesku, tata - rekla je Jessica. - Slobodno se prestani zbog toga brinuti. Nije mi žao što si odlučio da me dovedeš ovamo.

Arthur je zastenjaо i zagledao se u travnjak.

- Doveo sam te zbog vlastitih slabosti, ne zbog tvojih.
- Zato jer je tu tvoja prošlost. Ovdje ti je lijepo. Tallahassee te stalno podsjećao na mamu. Zar misliš da te ne razumijem?

Charles se iznenada pojavio kraj Jessice.

- Evo, Arthure. A vi brinete zbog ove djevojke? Prirodno. U svakom od nas čuči lastavica koja se želi vratiti u vlastito gnezdo. Vi ste se vratili u Englesku, a Jessica i ja ćemo možda jednog dana otići u Tallahassee... na neko vrijeme.

Pogledala je njegovu bespriјekornu odjeću i pritom ulovila još jedan tetkin prijekorni pogled. Uz to je, naravno, imala dovoljno vremena da zgrabi još jedan komad prepečenca.

- Idem se presvući. Uživajte u ogovaranju moje osobe dok me nema.

Izgubila se u starim hodnicima Greyhursta ostavljući iza sebe blještavi trag uspomena. Gledali su kako odlaže.

- Pa - rekla je tetka Lily - ako ovako nastavi, nikad se neće uklopiti u pristojno englesko društvo.

Charles sjede uz Arthura i dvojica muškaraca na tren ugledaše blatom zamazanu suknju za jahanja dok je Jessica zamicala uz drevno stepenište.

- Bože - promrmljao je Charles - nadam se da neće.

* * *

- Zaista, gospodice, ne biste to smjeli radili.
- Oh, Mary, ne budi tako kruta. Ako ne naučim kako se to radi, kako ću jednog dana kad budem udata moći nadgledati

dati vlastitu poslugu? - Liznula je glazuru od šećera koja joj se zalijepila za dlan, da bi potom nastavila ukrašavati kolače na pladnju praćena sumnjičavim pogledima kuharice. Iza žene zbole su se dvije Jessicine rođakinje općinjene neobuzdanošću američke srodnice. U kuhinji je vladala prava strka. Posluga je ulazila i opet se vraćala, kuvari su se bavili svojim poslom, a svi su bili pomalo nervozni zbog njezina prisustva. Zar ne bi trebalo da ona stoji u predvorju i pozdravlja svoje goste? Napokon, radi se o njezinoj zaručničkoj zabavi.

Osjećala je na sebi njihove smetene poglede, znala je da pokušavaju pročitati njezine misli, proučavajući s leđa čipkane nabore večernje haljine, ali nije marila. Najradije bi bacila jabuku u njihovu besprijeckoru pitu od trešanja. Bila je svjesna svih došaptavanja i gundjanja, čula ih je već stotinu puta otkad su otac i ona doputovali u Englesku. Da, točno, njezina majka bila je Amerikanka. Da, ona je najčešće postupala nagonski. Samo, otkad su to »američki« i »nagonski« nečasni pojmovi? Znala je sve posljedice svog poluameričkog porijekla. Svaki stanovnik »dobre stare« Engleske očekivao je da će ona dojuriti na čaj odjevena u mokasine i jelenju kožu, da će gutati sirovo meso i baljezgati lovačke priče. Zar ne bi bila grehota ne pothranjivati svojim ponašanjem barem dio njihovih iščekivanja? Uz to, uživala je što će baš ona uploviti u veliku nepoznatu avanturu - brak - zajedno sa zbiljskim, živim i punokrvnim muškarcem. Tako je stekla prednost pred svojim rođakama koje se moraju zadovoljiti ulogom djeveruša. One su je okružile, ne da uživaju u pogledu na kolače koje je ukrašavala, već da čuju kako se upoznala s Charlesom.

Rođaka Charlotte progurala se pored kuvarice i navaljivala:

- Nastavi, Jessica. Da čujemo cijelu priču.
- Desilo se to u engleskoj ambasadi u Washingtonu - započela je. - Upriličena je zabava u čast Ne-znam-kojeg lorda iz Neznam-otkudije...
- Pazite, gospođice - opominjala je kuvarica pokazujući na kolač s previše ispuštene glazure.
- Što si imala na sebi? - pitala je Charlotte. Na trenutak se zamislila.
- Ne sjećam se.
- Ne stavljajte toliko, gospođice - nije odustajala kuvarica.

Charlottina sestra Victoria odgurnula je nemoćnu ženu

još dalje od stola.

- Ne sjećaš se što si imala na sebi kad si prvi put upoznala Charlesa? Jessica joj odgovori obijesnim smiješkom.

- Sjećam se što je on obukao.

- To je bar lako. Večernje odijelo - Victoria će posprdno.

Jessica joj je htjela odgovoriti, ali se najmlađa rođaka Emily pojavila na vratima.

- Jessica! Teta Lily te traži i samo što nije eksplodirala!

Kuharica je ustuknula kad joj je Jessica tutnula u ruke ukrašivač kolača. Sabrala se na vrijeme da stigne viknuti:

- Gospodice, pregača!

Jessica se zavrtjela, a brašnjavi komad tkanine završio je ravno na kuharčinoj glavi.

Bio je to pravi engleski prijem. Propisna engleska večera, nakon nje propisna zdravica mladom paru, nakon koje je Jessica namjerno, nepropisnim poljupcem ravno u usta, obdarila svog jadnog zaručnika. Potom su se muškarci odgugali, baš kako je i propisno, u knjižnicu na brandy i cigare, a žene su se sjatile na ogovaranje uz kolačice i čaj. Jessica se pokušavala uklopiti sve dok joj se nije učinilo da će od silnog napora izdahnuti. Odsuljala se prema biblioteci ne bi li načula što muškarci razgovaraju. Udisala je opojni miris duhana i uživala slušajući. Osjećala se preporođeno. Sjetila se svog doma u kojem su boravili dok još majka bila živa, dana kad je bila toliko mala da je u sumrak lijegala u postelju, dok bi njezini roditelji odlazili na verandu i tamo se, udobno zavaljeni, zibali u divnoj staroj njihaljci. Toliko uspomena... znala je da sada stoji na pragu stvaranja uspomena koje će imati zajedno sa svojim mužem i vlastitom obitelji. Kad bi samo postojao način da se stvari pokrenu. U Engleskoj su se sve stvari činile vječnima.

Uživala je što ih može prisluškivati. Charles je slušao zamorni glas lorda Henredona dok je ovaj ladanjski gospodin govorio:

- Otomansko Carstvo bilo je tako egzotično. Tajanstveno ozračje.... turbani i slične stvari... a sada samo čitate, čini se, o krvavim masakrima koji slijede jedan za drugim.

Jessica se povukla i sakrila iza zavjese jer je prolazio batler. Okrznuo ju je pogledom prije no ušao u biblioteku. Usredotočena na glasove muškaraca, Jessica je ignorirala poslužiteljev prijekorni pogled dok je Charles govorio smješten na drugoj strani masivne kožne počivaljke.

- Vjerujte, nije mi namjera da branim postupke sultana Hasama, već samo diplomatski položaj Engleske. Znate, teško je prosuđivati kulturu tako različitu od vlastite.

Dragi Charles, uvijek tako velikodušan i prilagodljiv. Jessica se nježno nasmiješila slušajući ga, no ono što je od jednom začula nije bio jasni Charlesov glas, već teta Lilyno kvocanje što joj je dopiralo iza leđa.

- Jessica, dušo! Vrijeme je za sve mlade da... Jessica, što radiš ovdje?

- Oh... uistinu ništa. Samo sam popravljala podsuknju.

- Pa, vrijeme je za spavanje. Charlotte, Victoria i Emily već su gore, a trebala bi biti i ti. Požuri!

Rođake su stvarno bile gore, ali nisu, kao ni Jessica, imale namjeru da krenu na spavanje. Kad je ona došla do sobe, rođake su već bile u spavaćicama i uspjele su otvoriti ormara za odjeću u kojem je stajala njezina oprema za vjenčanje. Uz to su se hranile ukradenim ostacima raznih predjela, a Emily je gurala nos u svaku boćicu mirisa što su stajale na noćnom ormariću, kao da želi otkriti, koji je od njih Jessicu preobrazio u zaručnicu.

- A govore mi da sam ja neposlušna - izgovorila je s prugom, stojeći na vratima.

- Oooh, Jessica! - Victoria se skotrljala s postelje, zgrabila vješalicu na kojoj je lepršao oblak meke lelujave svile i dotrčala do Jessica koja je skidala svoju večernju haljinu. - Pogledaj ovo! Jessica, prekrasna je. Gdje ćeš je obući i nositi? Charlotte joj ustiju punih dimljenog lososa objasnjava:

- U krevetu. To je spavaćica, gusko.

- Ali, toliko ukrasa - mrmljala je Victoria - a nitko ih neće vidjeti. Charlotte je zakolutala očima.

- Charles hoće.

Jessica joj potvrđi glavom i umiri stariju djevojku. Emily se odmah uključila u razgovor.

- Znam sve o oženjenim ljudima. Ne moraš šaputati.

- Ne znaš ti ništa - odgovorila je Victoria, praveći se kao da ona sve razumije.

- Znam više od tebe.

Nakon što je sestri stručno isplazila jezik, Victoria se okrenula prema Jessici.

- Jesi li zaljubljena?

Charlotte je užurbano gutala losos kako bi mogla prva

uskočiti s odgovorom.

- Naravno da jest. I odloži tu spavaćicu.
- Kad si to shvatila? - Victoria nije odustajala. - Da si zaljubljena, mislim. Kad te poljubio?

Jessica se spustila na krevet i raščešljavala kosu ozbiljnim pokretima - sve što će odsad činiti bit će odraslo - zavaljena u meke pokrivače. Rođake su se spremno poslagale oko nje.

- Mogu vam reći točno u minut. Igrali smo bridž... ja, Charles, otac i netko iz francuske ambasade. Glupo je, zaista, ali ja sam slučajno podigla pogled. Charles se mrgodio nad svojim kartama, on je loš igrač, zaista, ja sam ga pogledala... i... znala sam.

Victoria se namrštila.

- To je sve?

Jessica se smiješila, prisjećajući se.

- Mora da je osjetio kako ga gledam jer je podigao pogled. Nasmiješio se kao da čita moje misli.

- Nije baš romantično. - Victoria se nježno usprotivila.

- Da, jeste.

- Uz ujaka Arthur-a i nekog starog Francuza? Emily se htjela uključiti u krug starijih djevojaka.

- Charlotte ima udvarača. Andrew-a. Vidjela sam ih kako se ljube.

Victoria je iznijela svoj stav. - Andrew je prenizak. Nemam namjeru da se udajem za muškarca koji nije užasno visok. Morat će znati jahati, mačevati, plesati poput anđela...

- Skočila je s kreveta i uz kreveljenje prikazala svoju listu zahtjeva.

Djevojke su joj se smijale kad su se otvorila vrata i na njima se pojavila tetka Lily. Victoria se prestala vrtjeti, i na tren, ukoliko je i toliko trajalo, četiri djevojke su ugledale bljesak sjećanja na sjedinama uokvirenom licu tete Lily. Sjećanja na dane kada je i ona bila mlada i sanjarila o ljubavima koje bi se mogle desiti, kada je ostajala dugo budna i s drugim djevojkama, vršnjakinjama, maštala o mogućim blaženstvima. Bljesak je nestao i zamijenila ga je brižno njegovana uglađenost.

- Emily? Što to izvodiš? Zločeste ste, sve zajedno. Hrana u spavaćoj sobi! Imat ćete noćne more kad jedete ovako kasno. Hajde, van! U svoje sobe.

Djevojke su, jedna za drugom, uz grimasu krivnje

promicale kraj tetke Lily i skrušeno joj zaželjele laku noć, a ona je nastavila kuditi Jessicu:

- Prošla je ponoć, a ti se već rano ujutro moraš početi uređivati. Želiš da te Charles vidi s tamnim kolutovima oko očiju? I što radi ova spavaćica na stolici? - Uzela je svilenu košulju i pljesnula Jessicu po ruci kad je ova htjela dotačknuti izvezene nabore.

- Teta Lily, smijem li te nešto pitati?
- Ne smiješ svilu ostavljati ovako nemarno prebačenu preko stolice, dušo.
- Kako to izgleda?
- Kako što izgleda, dušo?
- Biti u braku. Znaš već.

Ustručavajući se, tetka Lily je zastala i lice okrenula prema ormaru kako Jessica ne bi primijetila njezinu nelagodu. Ona nikada nije bila ničija majka i, iako je znala da se Arthur vratio u Englesku zato da Jessica uz nadzor neke žene uplovi u bračne vode i da bude pod utjecajem još nekoga, a ne samo postarijeg engleskog gospodina koji je i sam prekršio nepisana pravila pristojnog ponašanja - nikada se još nije našla u sličnom položaju. Može li ona dati prave odgovore? Njoj nikada nitko ništa nije objašnjavao... nije nalažila prave riječi. Oh, kako je vrijeme proteklo. Ona je, naravno, otkrivala zamršene istine o odnosima muškarca i žene u tišini bračnog doma, ali riječi... prave riječi nije mogla pronaći. Vjerovala je da su dostačne bajke iz kojih su izostavljene sve podudarnosti sa zbiljskim životom. O tim vezama je trebalo maštati, kao što su djevojke maločas i činile, trebalo ih je otkrivati na vlastiti način, onda kad za to dođe vrijeme. Djevojka koja nije više imala majku obratila se njoj s pitanjem na koje nije postojao valjan odgovor. Pokušavala je ne izdati sebe, ali je ujedno morala opravdati povjerenje koje joj je Arthur poklonio.

Otvorila je usta da nešto zausti, pokušala se okrenuti i suočiti sa znatiželjnim licem mlade djevojke, ali nešto ju je priječilo i kočilo do dna samoga bića. Brižljivo je složila spavaćicu i silom stvorila za nju prostor u zakrčenom ormaru.

- Ti imaš... imaš obavezu prema svom mužu, Jessica - rekla je, ali se onda nepovratno izgubila. - Drugi put ćemo razgovarati o tome. Laku noć draga. Lijepo spavaj.

Ugasila je svjetlo i požurila iz sobe. Zatvorila je vrata za sobom, bježeći od riječi koje nije mogla izgovoriti.

- Laku noć - promrmljala je Jessica slabašnim glasom koji nitko nije mogao čuti. Opet je upalila svjetiljku. Toplo žućkasto svjetlo rasulo se preko mora organđija, čipke, tafta i bogato nabranih rukava što će vijoriti oko nje na dan vjenčanja. Ustala je iz postelje i prišla golemom zrcalu koje je stajalo u starom zlatnom okviru pored ormara. Promatra-la se. Proučavala je svoju tešku pamučnu spavaćicu i zamišljala kako će joj tijelo izgledati u onoj paučinastoj, svilenoj, koju neće smjeti obući sve dok ne postane gospođa Wyndon. Hoće li izgledati drukčije te noći? Mogu li se stvari tako promijeniti da ona počne Charlesa gledati u drukčijem svjetlu od ovoga što ga sada obasjava kad se zagleda u njegove brižne oči u kojima se vidi da se njome ponosi? Imala je dvadeset tri godine, a jedva je naslućivala što se krije ispod tih pamučnih nabora koje je proučavala u ogledalu. Pristojne mlade dame obeshrabrivali su i odgovarali od proučavanja vlastita tijela, čak i od gledanja u ogledalu sve dok nisu potpuno odjevene. Bilo je to glupo, ali do sada nikada o tome nije razmišljala. A teta Lily joj nije htjela reći što će se promijeniti nakon udaje. Oh, Jessica je znala za ljubav i vođenje ljubavi. Mlađe djevojke od nje saznavale su od drugih djevojaka koje su to čule od mladića s kojima se, zapravo, uopće ne bi smjele sastajati. Nikada se ništa nije odvijalo besprijeckorno, kako su to prizeljkivale starije matrone, predstavnice otmjenog društva. Djevojke su uvijek otkrivale način da nešto saznaju.

Još se dugo vremena ogledavala u zrcalu ne nalazeći odgovore.

* * *

Kao što se to ponavljalo stoljećima, jutro se polako probijalo oko Greyhursta. Posjed je bio obavljen čarolijom koja je budila čudesno praskozorje na obzoru, iznad stabala trešanja i grmlja gloga. Mir je remetio samo dostavljač i kloparanje njegova bicikla na putu. Provezao se kroz dvorišna vrata i zaustavio pred starim hrastovim vratima. Lupao je sve dok se nije pojavio poslužitelj i preuzeo brzojav upućen iz engleske ambasade. Batler se pridržavao savršeno uhodanog slijeda pa je predao poruku gospodinu Wyndonu, koji je prisustvo-vao doručku u zapadnom krilu zdanja, zajedno s gospodarom kuće.

Charles je preuzeo brzjav, otpustio poslužitelja i pričekao s otvaranjem omotnice sve dok ovaj nije napustio blagovaonicu. Zapravo, odugovlačio je. Imao je čudan predosjećaj.

- Pitam se zašto Jessici treba toliko vremena da siđe - gundao je, rastreseno otvarajući omotnicu.

- Uređuju joj haljinu - odgovorio je Arthur, mažući na dvopek džem od bresaka, pravi uzrok njegova povratka u Englesku. - Nešto nije u redu?

Charles je pročitao brzjav i potom ga spustio u krilo.

- Pomaknuli su dan polaska. Proklet dobro sam osjećao da se nešto sprema. Žele da odmah odem u Damask.

- Pobuna?

- Ambasador Grant zahtijeva obavijesti iz prve ruke. Ne znam zašto. Nemiri traju već godinama.

Arthur je zatresao sijedom glavom.

- A mi nastavljamo s podržavanjem sultana.

- Ambasada ne donosi odluke, Arthure. Znaš to.

- Kada odlaziš?

- Užasno je reći, ali već sutra ujutro.

- Odlaziš, kuda? - Jessicin zvonki glas razbio je tišinu.

Charles je pogledavao Arthura, ali uzmaka nije bilo.

- Nemam dobre vijesti, draga.

- Samo ih reci. Vjerojatno će preživjeti.

- Dobio sam telegram od diplomatskog predstavnštva - govorio je brzo gledajući je u lice. Žele da proputujem Otmanskim Carstvom prije nego što se javim u Carograd. Neka vrsta vizualnog svladavanja zemljopisa, prepostavljam. Kako su to oni nazvali? Ah, da... zbog jasnijeg razumijevanja različitosti sultanovih podanika. Arthur Grey polako natoči čaj u Charlesovu šalicu a potom sebi stavi lijek iz male bočice i na iskap ga popije.

- Trebao bi biti zadovoljan. Kad dobijaš tako teška zaduženja, znači da imaju velike planove za tvoju buduću karijeru.

Jessica je znala zašto otac tako govori; vjerovao je da joj treba utjeha.

- Drago mi je - odgovorio je Charles, ali mu je glas bio nesiguran. - I polaskan sam. Samo...

Arthur je znao da mora nastaviti govoriti. Znao je kako njegova kćerka voli izluđivati Charlesa pa je bilo bolje da je pokuša smiriti.

- Znaš, bundevice, morat ćemo odložiti vjenčanje.

- Ne znam zašto - prigovorila je Jessica s nepokolebljivom odlučnošću u glasu. - Idem i ja.

- Jessica, brod polazi sutra - odgovorio je otac. Obgrlila mu je ramena.

- I ti ideš. Idemo svi zajedno. Nas troje. Charles i ja možemo se vjenčati u Carigradu. Prije nego što bilo šta kažeš, razmisli. Tata, potrebna ti je promjena. A ako ćeš ja biti ambasadorova žena, moram upoznati Orient.

- Ne dolazi u obzir - oglasio se Charles. - Suvise je opasno.

- Ali, Damask nije u plamenu - nije odustajala. - Mislim, samo se malo bune. Sam si tako govorio.

- Ne želim te izlagati opasnostima.

- Ali ćeš me spremno izložiti davljenju mojih malih ružičastih djeveruša.

- Ali, Jessica - trudio se Charles, iako sve slabije - moraš shvatiti da nemam izbora. Moram ići.

- Naravno da moraš. A kao buduća supruga ambasadora, moram ići i ja.

Charles se neuvjerljivo opirao.

- Ja baš nisam ambasador.

- Ali ćeš jednog dana biti - odgovorila je izražavajući mu proračunatu podršku i poticaj. - Što ako ti ne dopuste da se vratiš mjesecima, možda godinama? Oh, Charles - preklinjala je klečeći mu na koljenima, sklupčana u pozici koju je znala da će ga razoružati. - Ne mogu zamisliti da toliko vremena budemo razdvojeni.

- Da nije opasno... - negodovao je.

- Plašenjem ne možeš uništiti moju želju da budem uz tebe. - Raširila je oči koliko god je to bilo moguće.

Gledao je u nju iskreno zbumen.

- Ti se uistinu ne bojiš, zar ne?

- Govorio si da u Otomanskom Carstvu uvijek vreba opasnost. Kakva je stvarna razlika u tome hoću li ti se pri-družiti sada, za šest mjeseci ili za godinu dana? Opasnost se neće umanjiti. Samo ćemo izgubiti dragocjeno vrijeme zajedničkog življenja. I što može biti primjerenije od vjenčanja u ambasadi? Bit će to savršeno okončanje našeg putovanja.

Charles isprva nabrala obrve, da bi ih potom sve više opuštao i na koncu sasvim podigao.

- Vjenčanje u ambasadi...

- Samo skromna svečanost - nastavila je zagledavši se

u očeve oči. - Molim te, tata... Ne mogu podnijeti da ode i da ne znam kad će se vratiti. - Ozareno je gledala u svog rezigniranog oca koji već nekoliko minuta nije prozborio ni riječi.

Arthur je pognuo glavu.

- Nikada nisam bio u Carigradu - glasno je razmišljao.

Jessica skoči s naslona stolice na koji se bila smjestila i obujmi njegova opuštena ramena.

- Moraš priznati, ideja je izvrsna!

2.

- Za početak. Za Siriju.
- I za veliku pustolovinu - nadopunila je Jessica Charlesovu zdravicu. Zazvonile su šampanjske čaše. Nasuprot kristalnomodrom noćnom nebu i narančastoj boji sirijske obale, brod je jedva bio vidljiv pri posljednjim zrakama sunca na zalazu. Kroz veliki dimnjak propištala je para i zaurlala svoj dugi piskavi pozdrav. Nekoliko metara dalje, brodska dvorana za ples bila je ispunjena lelujanjem haljina i frakova i vrtnjom plesnih parova. Nije bilo umjesno da žena sudjeluje u političkim raspravama, protokol i teta Lily su je tako poučavali, ali Jessica se zatekla kako vrlo pozorno sluša raspravu muškaraca dok je istovremeno promatrala more. Ti mladi diplomati upravo su se spremali da povijest uzmu u svoje ruke i ona nije htjela propustiti niti jednu njihovu riječ. Napokon, to će biti i njen život, jednako kao i njihov. Predmet rasprave: Turska, naravno. I sultan Hasam. Pa Sirija. Pa sultan Hasam. Bugarska. Sultan Hasam. Naslonila se na ogradu i nastavila slušati.

Francuski diplomat... zaboravila mu je ime - nešto ju je priječilo da pamti francuska imena - objašnjavao je, odnosno uzbudjivao se:

- Kako bi to moglo biti ozbiljno? U pustinji uvijek ima nevolja bilo koje vrste. Sjedeći desno od Francuza, oglasio se ruski predstavnik:

- Dvije tisuće poginulih u posljednja četiri dana. - Nagnuo se prema Charlesu i dodao: - Francuzi nikad ne vide ono što treba. - Naravno, rekao je to dovoljno glasno da bi ga Francuz mogao čuti. To je bio dio igre. - Mislim da u ovim pobunama kljija mogućnost revolucije. Što vi mislite, gospodine Wyndon? Charles je značajno otpuhnuo.

- Za revoluciju je potrebna jedinstvena fronta, jedinstvena snaga. Ne nalazim za njih potvrdu u Otomanskom Carstvu.

- Što je s revolucionarnim gibanjima? Poričete da postoje? - pitao je Rus.

- Ne možete svrgnuti stotine godina staru dinastiju šačicom mladoturskih otpadnika - odgovorio je Charles.

Malo je nedostajalo da se ona ne umiješa. Već je ot-

vorila usta ali se svladala. Šutjet će jer ne želi javno pokazati svoje razmimoilaženje s Charlesovim mišljenjem. On je govorio kao pravi predstavnik engleske kraljevine - nije mogao prihvatići da bi stoljetno dinastičko uređenje mogla svrgnuti grupica skorojevića. Ona je ipak bila Amerikanka, neopterećena predrasudama i znala je da Charlesovi stavovi nisu razložni i točni. Jednostavna istina o njezinu pravu da sebe zove Amerikankom a ne Engleskinjom potvrdila se i ovaj put. Šutjela je kad je Charles nastavio, ali očigledna razlika u uvjerenjima još joj se dugo motala mislima.

- Oni nikada ne mogu ujediniti sve narode koji žive u carstvu. Kurdi, Grci, Albanci, Armenci, Bugari... oni govore različitim jezicima, klanjaju se različitim bogovima, u biti nemaju ništa zajedničko. Oni su prvenstveno pripadnici nacija a tek potom podanici carstva.

- Ali otkrivaju zajedničku vezu - usprotivio se Rus. - Želju za svrgavanjem sultana.

- Ni to nije dovoljno za ujedinjenje tako različitih grupa. Ne, ja vjerujem, a što je još važnije, Engleska vjeruje da će sultan Hasam ugušiti ove nemire. Rus se razljutio.

- Engleska želi sačuvati svoj put za Indiju, zato odabire vjerovanje kako je status quo održiv.

Charles se malo nagnuo naprijed i odbrusio.

- A možda Rusija odabire vjerovanje u revoluciju, jer će tako možda moći ostvariti svoje davnašnje ambicije prema Carigradu.

Touche, dragi. Jessica se okrenula i uhvatila ga za ruku. Ovo je bila savršena prilika da se Charlesu omogući da ode kao pobjednik.

- A ja vidim da sam izgubila svu privlačnost. Prošao je cijeli sat bez ijednog poziva na ples.

Muškarci su joj se lagano naklonili kad ga je povukla za sobom. Charles se nasmiješio i rekao:

- Ispričajte me, gospodo.

Unutra, kad su već skladno klizili plesnim podijem, Charles se zaustavio i rekao:

- Draga, oprosti ako si se dosađivala.

- Dosadivala... nipošto - priznala je - meni se čini da diplomate vjeruju da se problemi mogu riješiti uz mnogo razgovora. Radije bih te gledala kako u žarištu problema rješavaš poteškoće. Ti ćeš biti diplomat koji će akciju preuzimati u vlastite ruke? Pokretat ćeš stvari, hoćeš li?

- Pa... pa, naravno, hoću. Samo nemoj zaboraviti, još je dugačak put do stjecanja takve moći, draga. Moram se dugo uhodavati prije no što će moći poduzeti vlastite korake. I nije baš tako jednostavno mijenjati stvari kao što se tebi možda čini.

- Isprike - podbadala ga je. - Povijest je prepuna priča o pojedincima koji su to činili.

- Možda. Vidjet ćemo. - Charles nikada ne bi priznao koliko je bio sretan kad mu je Arthur Grey prišao s leđa i potapšao ga po ramenu.

- Smijem li se ubaciti? - upitao je.

- Naravno. Potražit ću šefa palube i provjeriti našu rezervaciju za sutrašnju vožnju vlakom.

Uletjela je u očeve ruke ne izgubivši ritam. Napokon, on je bio osoba od koje je i naučila plesati.

- Mislila sam da se odmaraš.

- Stalno sam razmišljao kako veoma nalikuješ svojoj majci kada smo ona i ja prvi put izašli na ples. Zbog toga sam morao izaći iz kabine i vidjeti te.

- Šarmeru.

- Uz... još jedan motiv.

- Znala sam. A to je?

- Razmišljao sam kako je trebalo povesti tetku Lily s nama. Jessica se odmaknula.

- Za ime boga, zašto?

- Da okonča tvoje odgajanje, kaže ti sve što treba, pomogne ti da naučiš stvari koje bi kao žena i supruga trebala znati... pa ti već znaš što.

- Smiješno, oče.

- Ne znam baš da li je smiješno. Ja sam, no, bacio sam pogled na knjigu koja ti je zaokupljala pažnju tokom našeg putovanja.

Ona osjeti krivnju. Ali što je loše u tome što nju više zanima karijera budućeg muža od priča o francuskim dobavljačima i budućim nevjestama.

- Obična knjiga.

- I, što je tema te obične knjige?

- Kakve to ima veze?

- Želim da mi odgovoriš, Jessica.

- Rasprava o utjecaju nacionalizma na globalnu politiku. Arthur se nasmijao.

- Tko će se baviti diplomacijom? Ti ili Charles?

- Mislila sam da će ti biti drago?

- I jest mi drago. Samo... ponekad se brinem jer mi se čini da ti nisam napravio uslugu kad sam te pripremio za život uz knjige i putovanja. Čini mi se da sam te slabo pripremio za poziv supruge.

Jessica se zagledala prema obrisima žarke egzotične obale Sirije. Rastreseno je upitala:

- Što ima posebno u tome da se bude supruga? Vidje la sam mnogo vrlo glupih djevojaka koje ga to činile bez ikakvih napora.

Nemoćan da izmijeni prošlost, Arthur odmahnu glavom i utonu u sjećanja na svoju ženu. Nije pretjerivao kad je Jessici rekao da ga podsjeća na lijepu mladu Amerikanku kojom se oženio. Otkrio je u sebi čudan osjećaj prkosa. Prvi engleski gospodin nikada ne bi skočio do Amerike i vratio se oženjen za običnu građanku. Ali u Katherine nije bilo ničeg običnog, jednako kao što se Jessicu nije moglo svrstati u bilo koji soj. Arthur je prekrasno živio sa svojom ženom i živah nom malom djevojčicom, nikada posve siguran što će mu jedna od njih prirediti u slijedećem trenutku. Počeo je vjerovati da ga je takva silovitost držala u životu, tjerala ga da žudi za svakim novim danom, za svakim novim satom. Tek kad mu je smrt oduzela voljenu ženu, shvatio je da je smrtan čovjek.

Iz misli ga je trgnuo zvuk brodske sirene.

* * *

Sedam sati kasnije drukčiji ih je zvižduk pratio kroz ne pregledne prostore pustinje praćen kloparanjem točkova vla ka koji se kretao beskonačnom prugom što su je postavili neki bezimeni ljudi. Jessica je zurila kroz prozor i promatrala tu jalovu ljepotu, tu pustoš koja je tek obećavala da iza nje nešto možda postoji. Prenula se kad se Charles vratio i otvorio vrata odjeljka u kojem je sjedila zajedno s ocem. Za njim je ušla šarmantna, izuzetno elegantna četrdesetogodišnjakinja. U ženinom osmijehu ogledala su se ljupkost i tajanovitost jednako jasno kao što je i na njezinoj odjeći bilo vidljivo da je dopremljena iz Pariza. Čak su i dva majmuna, koja su za njom stupila u odjeljak, bila jednakom otmijeno odjevena u male crvene kaputiće, s turbanima na glavi. Iza nje, bolje reći iza majmuna, stajala je cijela povorka posluge.

- Gospodin Arthur Grey, gospođica Jessica Grey - oglašio se Charles - drago mi je što vas mogu predstaviti lady Ashley. Pozvao sam je da nam se pridruži. Boljeg prijatelja na Orijentu ne možete pronaći.

Arthur se pokušavao uspraviti iako ga je zanosilo ritmičko njihanje vagona.

- Naravno. Mi smo... mi smo vrlo... - trudio se da bude uljudan usprkos pokušajima jednog od majmuna da se popne na njega.

Spasila ga je lady Ashley.

- Dodite, dušice - rekla je životinjama. - Morate ići s Paulie. Paulie, uzmi ih, molim te. - U odjeljak je ušla crnkinja i uzela majmune.

Lady Ashley spusti se na sjedalo do Jessica i ljubazno je pogleda.

- Vaš ljubazni mladi muškarac velikodušno mi je ponudio utočište. Izgleda da u mom odjeljku nema dovoljno mesta za sve.

Jessica joj nagonski uzvrati osmijehom. Lady Ashley potpuno se razlikovala od svih Engleskinja koje je upoznala, iako se sudeći po njenom izgovoru i manirima moglo pretpostaviti da potječe iz Engleske.

- Znači, bit ćete nam suputnik - obratila joj se Jessica s nadom u glasu.

- Uvijek, moja draga. Imam kuću u Damasku. I u pustinji čovjek mora pustiti korijenje. - Prihvatile je od Charlessa čašu s vinom i namjestila suknju tako da može sjediti udobno, ne mareći za dojam. Jessica osjeti još veću simpatiju za ovu ženu. Htjela je nešto zaustiti kad se jedan od majmuna oslobodio Paulina stiska dok se crnkinja pokušavala izvući kroz uska vrata odjeljka. Skočila je na Charlesia.

- Ne dopustite da vam se popne na nogu - upozorila ga je lady Ashley - bit će vrlo nezgodan. - Ulovila je životinju i predala je crnkinji. Charles je ignorirao jedva izbjegnutu katastrofu.

- Kažu da je lakše biti primljen kod sultana Hasama nego dobiti pozivnicu za jednu od vaših čuvenih soareja.

- Vidi ti njega - Arthur se smijuljio ispod brkova. - Prepredenost na djelu. Charles se ne obazre na primjedbu.

- Lady Ashley je vjerojatno najpoznatija Engleskinja u Siriji.

Lady Ashley se okrenula Jessici.

- Suviše je ljubazan. »Nepopularna« više odgovora istini. I bit će mi jako drago da vas sve vidim na svojoj prvoj sjedjelji.

- Jedva čekam - priznala je Jessica, iz koje je izbijalo mladenačko oduševljenje. Htjela je reći još nešto, nešto posve američki, jer se osjećala ugodno i slobodno, ali ju je omeđlo nekakvo komešanje izvan vlaka. Trepnula je. Izvan vlaka? Kako bi išta...?

Bila je najbliža prozoru pa je pogledala.

- Bože moj...

Konji. Pustinjski konji, vitki ali snažni, brzi poput vjetra harmatana koji je nosio pjesak pustinjom. Na njima pustinjski jahači, zakrabuljeni i divlji. Baš lijepo što su došli pozdraviti vlak.

- Beduini - objasni lady Ashley.

Mislila je na način kojim su jahali, ne na konje, kako je Jessica prvo pomislila. Beduini su jahali divlje, luđe od svih jahača Divljeg zapada, viseći u stremenu s uzdamama u ustima. Kako su se uspjeli održavati na životinjama na taj način i pri toj brzini?

Zurila je, bez daha, obraza pritisnutih uz staklo, općenjena. Arthur je povukao zastor na svom dijelu prozora.

- Jessica, navuci zavjesu.

Ali ona je mislima bila na zapjenjenim konjima i s beduinima. Diskretno, preko nje, lady Ashley zagrnu zastor. Vlak je poskakivao gotovo ih izbacujući iz sjedišta. Arthur je gundao.

- Što u ime civilizacije...

- Prepreke na tračnicama - mirno objasni lady Ashley.

- Pokušavaju zaustaviti vlak.

Jessica duboko udahnu. Pustolovina je odjednom izgubila svaki čar.

* * *

Tarik-paša je osjetio da ga netko promatra. Njegov konj imao je loš korak u brzom trku, ali ga je on svejedno gonio znajući da pustinjski pastusi imaju srca i jure dok se ne sruše od umora - ništa slično spokojnim čistokrvnim životinjama koje je jahao u Cambridgeu. Naravno, sve vezano uz Cambridge ostalo je iza njega. Zapravo, ništa u pus-

tinji nije moglo pružiti ni najmanji nagovještaj sličnosti s besprijeckornim nizovima sveučilišnih zdanja. Tarik je znao da je pravi Turčin po svemu osim po obrazovanju i engleskom načinu na koji mu je bila podrezana kosa. No, uskoro će i ta sličnost nestati. Obrazovanje će ostati, a kosa će ponovo izrasti.

Netko ga je i dalje promatrao. Pogledao je preko zavijorene bijele grive galopirajućeg konja, i dalje držeći uzde zubi-ma, tražeći oči koje je na sebi osjećao. Vidio je samo kako neka ruka povlači zavjese na jednom od odjeljaka. Ah, znatiželjni turisti, ili možda... oni koje traži.

Uskoro je na to zaboravio. Radikova je zadaća da pretvaraži sve vagone, jer on se sada približavao lokomotivi. Zabacio se u sedlu dok su mu zubi trnuli od boli zbog stezanja srebrnih vodica. Odgurnuo je laktom kraj plavog beduinskog plašta koji je vijorio zrakom. I pored vjetra osjećao je topilinu sunca na svom brončanom tijelu. Uzvikom je natjerao zapjenjenog konja da juri uz lokomotivu.

- Zaustavi vlak - viknuo je na arapskome. Vlakovođa, mali čovjek s turbanom, gledao ga je prestravljen, ali je istovremeno prkosno povukao ručicu za ubrzanje. Tarik to više nije smio trpjeti, iako je morao priznati da poštije njegov čin. I on bi baš tako postupio. Bacio se postrance, gotovo se priljubivši uz trbuš konju, znao je da tako djeluje još strašnije, i zamahnuo kopljem. Strojovođa je iskolacio oči, ali je ipak odmahnuo glavom i nije ispuštao ručicu.

- Hrabar čovjek - promrmljao je Tarik sebi u bradu. - Nije loše izabrati takvu smrt. No, ipak je odlučio da ga poštedi. Koplj je probilo strojovađin turban i zbacilo mu ga s glave. Čovjek je ostao gologlav ali živ. Cilj je napokon bio postignut. Vlak se zaustavljao uz škripu kočnica. Tarik se morao nasmitati.

Beduini su se istog trena popeli na vlak, bez pobedonosnog klicanja, ali i bez ustručavanja ili isprike. U svom odjeliku Arthur Grey i njegovi suputnici iščekivali su u neizvjesnosti da vide što im je sudbina namijenila. Vrata su škljocnula i netko se spremao ući.

Lady Ashley im je užurbano došapnula:

- Budite tihi... i mirni.

Ušla su dvojica. Sjedokosi starac, čije su oči pakosno virele sa zakrabuljenog lica, promrmljao je nešto drugom beduinu. Dok je u tamnoputoj kvrgavoj ruci stiskao dugački bo-

dež, njegove staračke oči žmirkale su od zadovoljstva. Drugi se muškarac brzo povukao a ovo čudovište je i dalje bezobrazno zurilo u Jessicu. Počela se meškoljiti.

Charles se pomaknuo. Jessica nagonski osjeti da će pokušati dograbiti bodež. Sledila se. Strah, neizvjesnost - ma kako se to zvalo - tek, ostala je bez glasa. Na sreću, i lady Ashley je naslutila što se zbiva, pa se odmah umiješala.

- *Nahnu malihin!* - oštro se obratila beduinu. Jessica je u prvi čas pomislila da mu izgovorene riječi ne znače ništa, baš kao ni njoj, ali se starac još jače nacerio, poklonio i napokon izašao.

- Hvala bogu - odahnuo je Arthur otirući znoj.

- Što bismo trebali poduzeti? - upitao je Charles ustavši sa sjedišta.

- Ništa - oštro ga je opomenula lady Ashley, - Očigledno je da traže nekoga ili nešto određeno. Opustite se. Prilično smo sigurni.

Zatvorili su vrata njihova odjeljka. Jessica razmaknu zavjese.

- Oh, pogledajte, Turci! - Vidjela je kako se grupa turских vojnika, prepoznatljiva po crvenim fesovima i kratkim kaputićima, kreće u pravnji beduina prema konjima.

- Ljudi sultana Hasama - objasnila im je lady Ashley. Jessica je virila kroz razmagnute zavjese.

- Ne shvaćam. Što će im učiniti?

- Pretpostavljam da je to odmazda za spaljivanje beduinskog logora - umiješao se Charles.

- Sultanova vojska zapalila je logor? - drhtavim glasom upitao je Arthur. - Ali zašto?

Lady Ashley mu odgovori:

- Neki kažu da je sultan na primjeru htio pokazati kako će proći svi neposlušni. Kažnjavanjem beduina, on želi spriječiti daljnje nemire.

- A beduini se opiru svakom tko njima pokušava vladati - dodao je Charles. - To je dio njihova nasleđa.

- Ali, mora postojati nekakvo objašnjenje - nije odustajala Jessica.

- Naravno - tješila ju je lady Ashley. - Neki kažu da sultan napadom na beduine pokušava podsjetiti na dane kada je njegova vladavina Otomanskim Carstvom bila neprikosnovenica. A nisam baš sigurna da su beduini odgovorni za pobune.

Osjetivši nešto što je Jessici promaklo, Charles upita:

- Što želite reći?

Lady Ashley ga pogleda.

- Što biste rekli ako vam kažem da neki od ljudi koje smo upravo vidjeli uopće nisu beduini, već grupa mladih turskih pobunjenika.

- Nemoguće - izustio je Charles, ali se u njegovu glasu mogao naslutiti tračak sumnje.

- To je samo prepostavka - nastavila je lady Ashley - ali mnogi misle da su ti mladi buntovnici stajali iza svake pobune organizirane u posljednje tri godine.

- Znači, revolucionari - zaključio je Arthur. Nasmiješila mu se.

- Naravno, bez njih je revolucija neizvediva, zar ne?

Jessica se automatski okrenula prema Charlesu, popustivši sklonosti koja je za nju u posljednje vrijeme postala prirodna, da ga sluša i vjeruje mu. Voljela je njegovu smirenost, lakoću s kojom je razumijevao politička zbivanja, njegovo zanimanje za stvari koje će postati dio njegovog životnog poziva. On će znati odgovor, objašnjenje, i reći će ga jasno i bez oklijevanja.

Nije ju razočarao.

- Već šest stotina godina nije se našao nitko tko bi mogao ujediniti različite narode unutar Otomanskog Carstva i provesti revoluciju.

- Ovi su pobunjenici drukčiji. Boravili su u inozemstvu, zaraženi su zapadnim idejama. Upoznali su drukčiji način života i žele ga ostvariti i kod vlastite kuće.

- Zar je ovdje tako loše? - prekinula je Jessica.

- Narod se mora pokoravati hirovima jednog jedinog čovjeka koji ima pravo da odlučuje o njihovom životu ili smrti. Ljudi umiru od gladi jer im sultan oduzima sav urod. Samo zato što jedan muškarac nije htio u vojsku, sultan je uništio čitava sela i dao osakatiti stotine ljudi. - Lady Ashley dodirnu Jessicinu ruku. - Da, mi to ne možemo shvatiti. Mi živimo u svijetu u kojem su nam osigurana neka osnovna ljudska prava. Ovdje narod nema utočišta, nema nikakva prava. Nema nade.

Njezine simpatije bile su jasne, jednako jasne kao odlučnost i snaga što su joj se zrcalile u očima.

Prekinuo ih je trzaj vlaka koji je konačno kretao. Opći uzdah olakšanja razbio je napetost koju su dotad pokušavali prikriti razgovorom.

Charles ipak nije htio odustati.

- Vi želite da povjerujem kako su ti ljudi, koji su se u posljednje tri godine izdavali za Bugare i Grke, sada pomiješani među beduinima?

- Naravno. - Lady Ashley tako nešto uopće nije zvučalo nemoguće. - Prilično su mudri ti revolucionari. Kameleoni. Čarobnjaci prerašavanja. Začudno lukavi za mlade ljude.

Arthur Grey pročistio je grlo, zagledao se u Charlesa čekajući njegove riječi i namjerno šuteći.

Osetivši na sebi njihove poglede, Charles osjeti potrebu da se brani. Oprezno progovori:

- Naravno, ja ne želim opravdavati sultanove postupke. Samo, diplomatski položaj Engleske...

- Kakav je on? - umiješao se Arthur.

- Revolucionari nemaju ni snagu niti podršku da zbacuju sultana. - Charles se okrenuo prema lady Ashley. - Vi znate da bi vaša teorija istog trena bila ismijana u našoj ambasadi.

Ona se morala nasmijati.

- To je sudbina na koju sam se već navikla. U povjerenju, znam pouzdano da su se revolucionari prije tri mjeseca borili zajedno s Bugarima.

Arthur joj se udvorno približi.

- Čini se da vi znate mnogo više od onog što nam otkrivate.

- Oh, ja slušam i učim. - Ponovno se nasmiješila. - Znate, prije ili kasnije, svi dolaze u Damask.

* * *

Tarik se tek sada počeo opuštati. Logorske vatre večeras su sjale pravim žarom. Govorile su o nomadskom životu beduina. U Europi je čeznuo za njima a sada su mirisale na slobodu. One su trebale sagorjeti noću i ujutro biti ugašene. Vatre neprekidnog gibanja. Svjetlucale su kao zvijezde u pustinjskoj noći.

Tražio je Salima, iako nerado. Nakon današnjeg prepada na vlak nije želio uznemiravati prijatelja. Ali, neke su se stvari još morale dogоворити. Dakle... treba pronaći Kalu, a uz nju će bez sumnje biti i on.

Salim nije skidoao pogled s Kale otkad su se on i Ta-

rik vratili iz Engleske. I, naravno, bili su zajedno. Kala je nad ognjem pripremala večeru, a Salim joj je šaptao na uho. Obućena i ogrnuta velom, Kala je bila lijepa. Graciozno se kretala u modroj beduinskoj odori. Odjeća je oko nje lepršala, a crne prekrasne oči igrale su u odbljescima vatre. Tarik je okljevao, no zatim je odlučio i uputio se prema prijatelju. Prisjećao se kako se i u Cambridgeu uvijek događalo isto. Nađi djevojku i naći ćeš Salima. Privlačni Salim. Umiljati Salim.

- Ah, kad bih imao dvadeset dvije godine - promrmljaо je.

Salim se okrenuo.

- Oh da, tako si star. Toliko stariji od mene. Godinu? Ili možda dvije?

- Dakle, Salime - nije odgovorio na primjedbu. Kimnuo ja Kali. - Prigrlio si ovaj način života ili bi ti samo rado prigrlio neku ženu?

Salim se nasmiješio, obješenjački nakrivio kapu i lagano pesnicom bubnuo Tarika.

- Bolje ženu nego kamilu, zar nije tako, prijatelju? Ili tebe možda noću griju revolucionarni govori?

- Ni u jednoj svojoj knjizi nisi pisao o ljubavi. Hoće li to biti slijedeća tema?

Salim se samouvjereno nacerio.

- Pisac crpi inspiraciju tamo gde je nalazi.

Tada, posve neočekivano, na obzoru su iskrsnuli konjanici. Obojica se u tren okrenuše, oslonivši se jedan drugom o leđa, držeći oružje koje je još trenutak ranije bilo nevidljivo. Tarik je zgrabio dva beduinska plašta i jedan dobacio Salimu. Navukli su ih preko kaftana. Držeći oružje, stajali su okrenuti prema vanjskom krugu logora, ali što su mogli učiniti s oštricama noževa suprotstavljenim puškama koje su bile uperene u njih.

- Prokletstvo - zgađen nad samim sobom stenjao je Tarik. Sultanovi ljudi su vodili igru.

Nije bilo izlaza.

Uskoro je cijelo pleme - muškarci, žene, djeca - bilo okupljeno. Sabili su ih u središte kruga koji su oblikovali naoružani sultanovi ljudi. Turski zapovjednik okrenuo se svom zamjeniku, visokom brkatom muškarcu, Muratu, koji je znao arapski i mogao se sporazumijevati s ovim divljim beduinima. Govorio mu je:

- Reci im da sultan Hasam ne želi nauditi svojim podanicima beduinima. On poštuje njihovu pustinju. Reci im da sultan ne namjerava ratovati s njima. -

Potom je zašutio proučavajući ljude za koje je očigledno vjerovao da su divljaci, čekajući da prevodilac prenese njegove riječi. Onda je nastavio. - Sultan želi samo revolucionare koji se nalaze među vama. Recite nam njihova imena i vašem narodu neće se ništa dogoditi. - Opet je pričekao da tumač prenese poruku a onda je pustio da protekne određeno vrijeme očekujući njihov odgovor. Beduini, čak i djeca, stajali su nijemi kao stijene. - Sigurno netko zna. - Koračao je pored niza prašnjavih ljudi.

Salim se stresao videći da se zapovjednik zaustavlja pred Kalom. Djevojčina ljepota privući će njegovu pažnju, a on je predaleko da bi joj mogao pomoći.

- Ne miči se - ispod glasa ga je upozorio Tarik. Osjetio je Salimovu napetost.

Turčin je zgrabio Kalu za ramena.

- Reci mi gdje se skrivaju revolucionari. - Kad mu nije odgovorila, strgnuo joj je veo i okrenuo je licem prema njeziniм ljudima. - Tako prekrasno lice. Pogledajte kako ima lijepo lice. - Savio joj je ruku kad je pokušala prekriti obraz. Natjerao ju je da bude izložena pogledima. - Ovako lijepo lice ne bi smjelo biti smaknuto. - Nije bilo nikakve zlobne, poruge u njegovu glasu. Govorio je vrlo ozbiljno. Obratio se tumaču. - Reci im što će se dogoditi ako ona odbije da ispuni moj zahtjev.

Murat prikrije jezu. Pobuni se:

- Ali...

- Reci im.

Murat uzdahnu i prenese im sablasnu poruku. Djevojčine crne oči ispunila je strava. Zapovjednik je to primijetio. Obratio joj se strogo.

- Ne tražim da izdaš svoj narod. Odaj mi samo tko su revolucionari.

- Ne odajem ništa! - kriknula je na arapskome. Značenje njenih riječi bilo je jasno i bez prevodenja.

Turski zapovjednik spustio je ruke i na trenutak je Salim odahnuo. Možda se gad zasitio pa će s Kale prijeći na nekog drugog...

Krupni Turčin iskesio je zube i silovitim pokretom izvukao sablju iz korica. Sablja je poletjela prema Kalinu vra-

tu.

Tumač je zabezeknuto zurio u vodoskok krvi. Kalina glava skotrlja se do njegovih nogu.

Prije nego što je Kalino tijelo palo, Salimov krik očajanja pretvorio se u borbeni urlik. Razjareni do ludila, beduini narenuše na svoje tlačitelje.

Iznenađenje je bilo njihovo jedino oružje. Turci nisu bili spremni, jer dotada nikad nisu doživjeli da ih netko napadne nakon obavljenog smaknuća. Ovaj put su krivo procijenili žestinu privrženosti koja je povezivala ovaj narod.

U središtu ponoćnog okršaja, Tarik je u jednoj ruci držao sablju, a u drugoj pištolj. Zamahivao je sabljom i gađao nasumce, ali uz toliki broj Turaka mogao je biti siguran da će s vremena na vrijeme nekoga i pogoditi. Probijao se sabljom prema naprijed. Tek kad je uvidio da je svojim slijepim razmahivanjem mogao osakatiti i dva mala djeteta koja je držao jedan Turčin, počeo je precizno ciljati. Shvativši da mora spasiti djecu, jurnuo je kroz logorsku vatru i iz nje iskočio poput feniksa. Odjeću je zahvatio plamen, oko njega su prštale iskre i lizali plameni jezičci, razletjelo se nekoliko komada gorućeg drveta. Zgranut nevjerljativim prizorom, mrski Turčin oslobođio je djecu i prije nego što se uspio snaći Tarik ga je zgrabio i bacio na oštro koplje zabodeno u zemlju. Turčin je zaurlao, rukama se ulovio za strelicu koja mu je probila tijelo. Nekoliko trenutaka kasnije milostivo ga je smirila smrt. Tarik silovito zaškripi zubima. Nije namjeravao niti želio da bude milosrdan. Priglio je nejaku djećicu uz svoju spaljenu odjeću.

- Radik, dođi, brzo! Radik!

Iz jednog šatora izmilio je Radik, gledajući ga širom rastvorenih očiju.

- Dodil! - naredio mu je Tarik. - Uzmi djecu. Odvedi ih na uzvisinu. I one tamo. Idi!

Nijem od straha, Radik povede grupicu djece van domaćaja borbe. Tarik se sam ispriječio između njih i Turaka. Gorio je preplavljen uzbuđenjem; izazvanim tisućom raznorodnih osjećaja. Samo po sebi, svako od tih osjećaja bilo bi nemoguće. Združena zajedno, poprimila su neslućenu silinu.

* * *

Slijedećeg jutra, stojeći uspravno na vrhu uzvisine, Ta-

rik spusti dalekozor i doda ga Radiku. Ovaj ga upravi prema dinama u daljini.

- Kamo će ih odvesti? - pitao je starac promatraljući dugačku kolonu zarobljenika koje su gonili pješčanim stazama Zemlje. Njih dvadesetoricu.

S oba kraja duge kolone koračali su Turci vodeći konje. Ništa nisu htjeli prepustiti slučaju. Zarobljenike su okovali lancima, jednog za drugoga. Na čelu je koračao Salim. U razderanim haljama, hodao je držeći glavu uspravno.

Tarik je ljutito govorio za sebe.

- Sultanu Hasamu. - Savladao je poriv koji ga je nagonio da opet uzme dalekozor. Salimovo ponosno držanje samo će ga još više raniti. Krvavi gležnjevi, izmrcvareni lancima, mogli su biti dio njegova tijela, a ne Salimova.

- Previše je vojnika. - Radik više nije gledao kroz dalekozor. - Ne možemo ih savladati.

- Ne mogu dopustiti da ih odvedu u smrt! - Tarik se bijesno udario po bedru, očajan zbog vlastite nemoći. Htio je strgnuti tu beduinsku odjeću koja mu je pokrivala tijelo - besmislen poriv, izazvan očajem.

- Ništa ne možemo učiniti - rekao je Radik. - Ništa... sve dok ne dođu u Carigrad. Tarik se istog trena okrenuo, shvativši da se nešto krije u tonu kojim je starac izgovorio posljednje riječi.

- Što to govariš, starče? Imaš nekakav plan na pameti?

- Okršajem nećemo spasiti njihove živote - odgovorio mu je Radik. - Ali, možemo se pogađati oko njihova oslobođanja.

- Kako i čime?

Bezubi osmijeh pojavio se pred Tarikovim očima. Radik je uživao u vlastitoj pronicavosti.

- Ti mi reci nešto. Što Hasam najviše cjeni u životu? Gdje provodi najviše vremena?

Tarik slegnu ramenima.

- U carskom haremu.

- Tako je! Nezasitan je. Otkad su zatvorene tržnice robom, smanjile su se mogućnosti snabdijevanja. - Tarik ga je mrko gledao pa Radik pozuri da dovrši željenu misao. - Istina je. Znam čovjeka koji kaže da kizlar-aga, glavni čuvar sultanova harema, uz velike teškoće nalazi nove djevojke. Kaže da je sultan nezadovoljan, a aga gubi svoju moć. Za pravu djevojku, za nešto posebno, za takvu mladicu, kizlar-aga će biti spreman platiti bilo kakvu cijenu. Ako želiš... mogu sve

srediti.

Tarik se okrenuo pustinji i prizoru koji mu je stezao srce. Preplavio ga je teški jad. U Siriji, Grčkoj, Turskoj, sve su žene živjele na sličan način.

- Kako bi to sredio? - promrmljao je.

- Trgovinom - objasnio je Radik. - Jedna djevojka za dvadeset zarobljenika.

- Ali, gdje ćemo naći ženu za koju bismo mogli postaviti tako visoki zahtjev? Uzbudljiv san o mogućnosti spasa... ali, sultan Hasam već je posjedovao najljepše, najuzbudljivije, najzamamnije žene koje su se mogle naći u ovom podneblju. Zamišljenog Tarika prenulo je Radikovo tapšanje po ramenu. Krajem oka ulovio je lukavo cerenje svoga suborca.

- Ja sam - oglasio se Radik - video takvu ženu.

3.

Radik se probijao zakrčenim ulicama Damaska. Bio je samo jedna od stotinu spodoba odjevenih u jednobojske arapske halje stvorene sa željom da ljudi zaštite od užarenog sirijskog sunca, a ne da zadovolje zahtjeve mode. Odgovarao mu je osjećaj posvemašnje anonimnosti, savršen za obavljanje zadatka. Ispunjao ga je ponos zbog povjerenja koje mu je ukazao Tarik. Pružena mu je prilika da postane važna spona u ovom političkom lancu. Blagoslovio ga je Alah, omogućivši mu da upozna čovjeka kao što je Tarik-paša. Radik će se potruditi da još snažnije zablista vjera u njega.

Vlak je ulazio u stanicu. Istog trena grad se pretvorio u blistavo trgovište preplavljeni zvukovima istočnjačke glazbe. Zrak je bio ispunjen strujanjem zavodljivih tonova, treperavih i senzualnih poput zanjihanih ženskih bedara. Uz udaranje bubnjeva čulo se bruhanje žica i skladno isprepleteni zvuci citre, cimbala, udaraljki, mandoline i klarineta. Na podiju je djevojčica, koja je tek izrastala u ženu, plesom pratila muziku nadajući se da će turisti baciti nekoliko novčića u veo koji je pružala prema njima. Radik vidje kako debeli Englez umorna izgleda ubacuje pregršt kovanica - previše, pomislio je, za ovaj diletantski ples - ali je već trenutak kasnije svoju pažnju usmjerio na mladu plesačicu. Njezini tamni zglobovi i koščate ruke vijugavim pokretima približavali su se muškarčevu licu, smućujući ga. Narukvice su uz zveckanje klizile prema ramenima, dok je cijelim tijelom zahvaljivala svom darovatelju. Muškarac je zatvorio oči i okrenuo glavu, nesposoban da njezino zavodljivo kretanje prihvati prirodno, kao i ostali. Radik pomisli kako je to smiješno. Djevojka je te pokrete učila još dok se njihala u majčinu naručju, jer sve su ih istočnjačke žene nosile u sebi. Bio je to urođen odgovor na zvukove istočnjačke glazbe. Istočnjački muškarac nikada neće skrenuti pogled i znat će kako treba na takav zov odgovoriti. Englez je propuštao mnogo ne obraćajući više pozornosti na ples.

Na peronu se pojavilo blještavo bijelo stvorenje opasano zlatnom uzicom oko struka. Alabasterno lice mlade žene isticalo se među tamnim, velovima zastrtim glavama. Već se svojom odjećom izdvajala iz gomile, ali kad ju je obasjalo sunce, sve drugo padalo je u zaborav. Zlačanožuta kosa

slobodno joj je padala niz ramena. O takvoj kosi arapska žena nije mogla ni sanjati, niti bi se ikada usudila da je tako slobodno pokazuje.

Raširio je usta u bezubi osmijeh. Naravno, on je gledao ulog kojim će platiti živote dvadesetorice muškaraca.

Gledao je iz gomile kako muškarcu i mladoj ženi prilazi još jedan par, ovaj put žena je bila znatno starija od muškarca. Možda su svi jedna obitelj, pomislio je Radik, gledajući kako ulaze u kočiju nakon što su im smjestili prtljagu. Kad je kočijaš zategnuo vodice i konji se lagano po probijati kroz svjetinu, Radik se nacerio i pošao u istom pravcu.

* * *

- Tako mi je drago što ste došli na moju zabavu - rekla im je lady Ashley kad ih je pozdravila na ulazu u svoju palaču u središtu Damaska. - Poziv je bio najiskreniji. Nije uslijedio nakon vašeg insistiranja - nesto se nasmijala prema Charlesu. Charles i Jessica su bez riječi zurili u nju.

Lady Ashley bila je neprepoznatljiva. Ništa europsko nije postojalo na osobi koja je stajala pred njima u tradicionalnoj modroj odjeći beduina. Njezine široke plave oči bile su istaknute crnom olovkom. Crte na danjim kapcima izvukla je na istočnjački način, a kosu je splela na potiljku. Bila je bosa. Bosa!

Jessica se pribirala.

- Moj otac... izražava žaljenje. Bojam se da ga je putovanje izmorilo.

- Je li bolestan? - upitala je lady Ashley.

- Ne želi nam reći, ali on to nikada nije ni htio. - Pogledala je Charlesa pitajući se da li je njezin otac svom budućem zetu ikada spominjao svoje zdravstveno stanje.

Iako ga je često ispitivala o iznenadnim zamorima koji su ga znali obuzimati i o lijeku koji je uzimao, nikada od oca nije uspjela izvući zadovoljavajući odgovor.

Odgovarao joj je kako liječnik nije u posljednje vrijeme zadovoljan načinom proticanja krvi. Zbog pretjerane debljine, govorio je. Ništa ozbiljno, naglašavao bi. Charles doda:

- Uvjerava nas da će nekoliko dana potpunog mira biti dovoljno za kompletan oporavak. Jadikuje da su ga uništili oni prepadnici.

Lady Ashley se nasmijala. Uhvatila ih je oboje pod ruke i povela.

- Vjerujem mu. A sad krenimo. Želim vam pokazati svoje vrtove.

Prošli su kroz ulaz i odjednom su iz Damaska 1909. godine bili prebačeni u Englesku iz Shakespeareova vremena. Stabljike voća rasle su s obje strane šljunkovite staze kojom su koračali, ugniježđene između dimjarica, dotičući majčinu dušicu, lavandu, kamilicu, mačuhice, lazarkinje i đurdice. Lady Ashley imenovala je bokore cvijeće kako su uz njih prolazili i Jessica je na trenutak povjerovala da se uistinu vratila u Englesku. Hladna jeza prostruji joj tijelom. Žaljenje? Slutnja? Osjetila je čudni nagon da se odvoji od lady Ashley i proviri iza vrtnog sljeza, iza njega sigurno leži Greyhurst.

Zašli su za ugao, prošili kraj bokora ljubičica i ruža ružičaste boje, i našli se pred neobičnim prizorom. Jessica se zaustavila, začuđeno gledajući.

Usred malo drugačije uređenog engleskog parka bilo je postavljeno logorište beduina. Beduini su je nezainteresirano promatrali. Ustuknula je, pitajući se što ovi divljaci traže na takvom mjestu.

Lady Ashley joj dodirnu ruku.

- Trebala sam vam napomenuti. Ne čudim se što si nakon jučerašnjeg dana osupnuta.

- Vi poznajete ove ljude - Jessica stisnu oči.

- Da, oni navraćaju s vremena na vrijeme. Naši rođaci.

- Rođaci?

- S muževljeve strane, naravno.

- Muževljeve? - Jessica skrenu pogled s beduina i zagleda se u lady Ashley. - Onaj užasni čovjek u vlaku, onaj kome ste se obratili, i on je bio rođak? Zar nas je zato pustio na miru?

- Jessica, postaješ nepristojna - upozorio ju je Charles.

- Sve je u redu - rekla mu je lady Ashley i okrenula se Jessici. - Ostavio nas je zbog onog što sam mu rekla. - Zauštavila se i zatim diplomatski skrenula s Jessicom i Charlesom prema kući. - *Nahnu malihin* znači »Mi smo braća po soli«, a odnosi se na sveti obred zajedničkog prelamanja soli. Uz te riječi, bez opasnosti prolaze putnici kraj svih plemena. Vidite, čak i u vrlo starom čovjeku postoji trag viteštva. - Pogledala je naprijed i potom rekla: - Oh, dobro. Eno ga.

Na vrhu širokog stepeništa stajao je prekrasan muška-

rac. Ostala je osupnuta njegovom nevjerljivom privlačnošću. Nadzirivao ih je - doslovno, ali i u prenesenom značenju - beduinski kraljević, princ iz bajke. Nije se pomaknuo sve dok nisu stali na najgornju stepenicu. Lady Ashley učini korak kojim je povezala »princa iz bajke« i svoja dva gosta.

- Jessica, Charles - započela je - želim vas upoznati sa svojim suprugom, šeikom Medjuelom.

Šeik kimne glavom. Nije skidao oči s Jessice. Charles kao da nije postojao.

- Počašćen sam.

Jessica ni za trenutak nije posumnjala u to.

Bez pogovora slijedili su šeika i njegovu ljubaznu, ali nepredvidljivu ženu u prekrasan osmerokutni salon. Bez susretezanja divili su se prekrasnoj zbirci uspomena prikupljenih na mnogobrojnim putovanjima. Europa i Orijent na istom mjestu. Jessica još nikada nije vidjela tako uspješno miješanje dviju kultura. Mjedeni samovari živjeli su sretno uz drezdenki porculan i elegantni srebrni pribor za čaj. Stolovi u stilu Luja XIV. spokojno su stajali uz bizantske krpare za molitvu. Portret kraljice Viktorije visio je posve prirodno na zidu koji je podsjećao na džamijski.

Gosti koji su se vrtjeli po sobi bili su jednako miješano društvo. Zajedničke su im bile samo izrezbarene čaše u koje su lijevali šampanjac. Beduini, Grci, Arapi, Englezi i neprepoznatljivo mnoštvo drugih lica ugodno su časkali. Kad je muž predala poslovnim suradnicima, lady Ashley okrenula se Jessici i Charlesu.

- Eno gospođe Pendleton sa suprugom - rekla je pokazujući jedva primjetnim pokretom glave prema maloj ženici raščupane sijede kose koja se udobno zavalila na turskom divanu. - Oni su arheolozi. Očaravajući ljudi. Morate s njima razgovarati. Samo ne govorite ništa o njezinim cipelama. - Uz vragolast smiješak, gurnula je Jessicu prema njima, ispričavši se da mora otići drugim gostima.

Kao što je lady Ashley rekla - Jessica je počela vjerovati kako je ova žena uvijek u pravu - Pendletonovi su uistinu bili zanimljivi. Ona je postojano pila čaj umjesto šampanjca, a gospodin Pendleton sretno je uzimao svoje i njezine porcije alkohola.

- Da, sutra krećemo našom karavanom do ruševina Palmire - govorila je žena. - Uz taj dio svijeta uvijek je bilo vezano moje srce... carstvo podignuto na ruševinama minulih

carstava. Jedan za drugim, skidaju se slojevi prošlosti: kršćanske, muslimanske, rimske. Mjesto stalnih mijena. Zapad se tek sada počinje u njega uvlačiti.

Charles ubaci za njega tipičnu primjedbu:

- Ali, morate biti svjesni kakvim se opasnostima izlažete putujući. Jučer su nas napali u vlaku.

Jessica se nagnula naprijed.

- Nisu napali nas. Tražili su turske vojнике - rekla je. - Mi smo bili samo uznenemireni. - Umanjujući opasnost osjećala se bolje.

Gospođa Pendleton nije bila ni iznenadena niti prestrašena Charlesovom izjavom.

- Rado pristajem na uznenemiravanje i napad ako je to cijena da bi se vidjelo kako ružičasti stupovi Palmire izviru iz pustinjske tišine. Na svijetu ne postoji sličan prizor.

Jessica uzdahnu:

- Zvuči veličanstveno...

Gospodin Pendleton ispio je treću ili možda i četvrtu čašu šampanjca.

- To je... to je zamorno. - Okrenuo se prema Charlesu, nadajući se da će u drugom muškarcu naći saveznika. - Svrstavanje ostataka, znate.

Postarija žena nagnula se prema Jessici.

- On je dobar čovjek, ali nema nimalo smisla za romantiku. Zato ja gradim svoj vlastiti svijet. Jedino razumno što mi preostaje, zar ne?

Jessica kininu, iako tim pokretom nije mogla niti približno pokazati koliko duboko vjeruje u sugovorničine riječi.

- Znate, uopće se nisam nadala da će sresti nekog put vas...

- Mislite, u kući lady Ashley?

Ne sjetivši se nikakvog pristojnog odgovora, Jessica joj diskretno potvrdi glavom. Gospođa Pendleton uzvrati klimanjem.

- Pa, priznajmo, u Engleskoj teško da bi je itko prihvatio. Na Istoku se mnogo toga oprosti. Dovoljno je da si Englez.

Četiri sata kasnije, Charles i Jessica sjedili su na brokatom prekrivenom ležaju, jednom od mnogih niskih ležaja i divana nemarno razbacanih na krovu kuće, namijenjenih nekolicini preostalih gostiju. Bili su općinjeni. Šeik Medjuel sjedio je uspravno poput kralja i pušio nargilu.

Lady Ashley prala je svom suprugu noge.

Nevjerojatno!

Njezine riječi razbijale su nelagodu koju su osjećali.

- Za Arape, u životu je najvažnije postojati, biti - objavljivala je. - Biti slobodan, biti hrabar, ili jednostavno biti. To je suprotno od onog kako sam ja odgajana, gdje je najvažnije imati. Bogatstvo... znanje... bilo što. Što je različito i od naših mladih revolucionara, koji vjeruju da je najvažnije djelovati. Pokret, djelovanje, zbog njih samih.

Zamišljena, Jessica je odmjeravala težinu izgovorenih riječi.

- Biti, imati, djelovati... što vi odabirete?

Lady Ashley smiješila se dok je uranjala tkaninu u keramičku posudu s posebnom vodom za pranje šeikovih nogu.

- Tek kad upoznate muk pustinje, znat ćete što znači riječ biti. Kad to jednom osjetite, životna se poezija više nikada ne može pretvoriti u prozu.

Jessica pognu ramena i zamišljeno se zagleda u zvjezdano nebo nad pustinjskim gradom. Duboko dirnuta, ustala je i odšetala do ruba terase, želeći u sebe upiti sliku noćnog Damaska. Neočekivana glad budila se u njoj. Željela je vidjeti stvari koje su postojale iza dalekog obzorja, željela je dodirnuti i osjetiti čuda koja su ljudi poput Pendletonovih gledali svakog dana. Žamor glasova koji su dopirali iz različitih dijelova terase poticali su njezinu maštu. Bila je na tisuću mjesta istovremeno.

- Da li se dobro osjećaš - Charlesov glas dopro je do nje s lijeve strane. Nije znala da ju je slijedio.

Napola podrugljivo reče:

- Zašto se muškarci uvijek zabrinu kad žene postanu zamišljene?

- Ne znam - priznao je Charles, nespreman da preuzme teški križ u ime muškog dijela čovječanstva i podigne ga visoko. - O čemu razmišljaš?

Ne znajući kako da mu kaže istinu, sigurna da je ne bi mogao razumjeti, rekla je:

- Pitam se što bi teta Lily rekla o našoj domaćici? Charles se naslonio na ogradu.

- Vjerojatno ništa - rekao je veselo. Jessica promrmlja:

- Mislim da više volim mjesta na kojima se postupa diskretnije. - Vratio se drhtaj jeze kakav je osjetila u parku. Stisnula se uz Charlesa. Bila je zatečena kad je vidjela kako je

on iznenaden što je nalazi u svom naručju. - Volim te, Charles. Sretna sam što si me poveo sa sobom, što ove trenutke dijeliš sa mnom.

Obujmio ju je oko struka. Činilo mu se da su sami na svijetu, njih dvoje, ljubavnici okruženi minaretima Damaska.

Ali, nije sasvim shvatio što mu je Jessica željela reći kad je šapnula;

- Ovo je savršeni trenutak da se nešto započne, ne misliš li i ti? Osjetio je da je gurnut u stranu.

* * *

Arthur Grey probudio se iz okrepljujućeg sna, prvog nakon više tjedana, pokušavajući zaboraviti na pritisak koji je osjećao u grudima. Sjeo je, protegnuo se i usmjeroval pažnju na zvukove koji su dopirali s trga ispod njegova prozora. Ni slični cvrkutanju vrabaca u Greyhurstu. Sve teže i sporije mogao se prisjetiti da više nije u Engleskoj, da je Jessicina majka umrla prije mnogo godina i da će uskoro ostati sam. Da je bio malo sebičniji, izmislio bi neki prihvatljiv razlog zbog kojeg bi mogao odbiti Charlesa Wyndona i ne dati mu Jessicu. Ali nije mogao zamisliti da mu kći postane njegovateljica jednog starca, ona to uistinu nije zaslužila. Družbenice se mogu kupiti. Kćeri ne mogu. Jednako kao ni dobri zetovi. Provukao je prste kroz kosu dok je sjedao na rub postelje a potom je ispio propisanu količinu lijeka. Tek kad je boćicu odložio na stolić, primijetio je cedulju. Mogao je predvidjeti što u njoj piše prije no što će je pročitati, barem osnovni smisao. Jessicin rukopis nije bilo teško prepoznati ni pri slaboj svjetlosti ranog jutra. Osjetio je ubod u grudima. Ona mu je pisala poruke samo kad je znala da joj on neki postupak neće odobriti. Znao je da neće biti u blizini kako ne bi bila prekorena.

Pridigavši se s kreveta, zagledao se u cedulju.

Dragi tata... molim te, nemoj se ljutiti, ali moram otići vidjeti ružičaste stupove Palmire.

* * *

Lady Ashley ispijala je aromatičnu tursku kavu kad je

Charles, sav zajapuren, nenajavljen uletio u njene odaje. Siračka prašina prekrila ga je od glave do pete. Bilo je očigledno da je jurio ulicama. Bio je nepočešljan, neobrijan i uzbuđen.

- Molim vas, oprostite zbog nenajavljenog upadanja, ali, lady Ashley, radi se o nečem hitnom. Znate li išta o ovom ovdje? - Mahao joj je pred licem listom papira.

Shvatila je da je uzbuđen i da se ne može kontrolirati.

- Prvo sjednite i saberite se. Tada ćemo vidjeti što znam. - Pričekala je dok se smjestio i tek je onda pročitala poruku. Charles se stresao kad je video da lady Ashley ne pokazuje nikakvo iznenadenje. - Shvaćam - mrmljala je. - Jessica mi nije spomenula putovanje u Palmiru, ali ne morate brinuti.

Skočio je na noge, potpuno izbezumljen.

- Kako to možete reći? Otišla je na taj glupi put, a ja sam za nju odgovoran. Izbezumljen sam od straha. Otac joj je izvan sebe.

- Nema razloga za zabrinutost. Charles, Palmira je drevni grad smješten sjeveroistočno od Damaska. Do njega se karavanom putuje jedan dan ili možda malo duže. Nalazi se na rubu sirske pustinje. Prema istočnjačkim mjerilima, putovanje nije naporno. Ostatak će dok se ne zasiti arheoloških iskapanja. Tada će se vratiti. Poklonite joj tjedan dana. Treba ih.

Charles je stisnuo usne.

- Tjedan dana... ponekad je stvarno ne razumijem.

- Ono što ja znam - objašnjavala je polako, pokušavajući stišati njegovo uzbuđenje - čini se da Jessica čezne za avanturom. Možda će je ovaj odlazak zadovoljiti. Ako budete imali sreće... bit će to dovoljno.

- Želio bih samo shvatiti zašto je morala oputovati?

- Ne slušate me. Sve mlade djevojke moraju nešto poduzeti na svoju ruku. Kad sam imala Jessicine godine, napustila sam pristojnog engleskog gospodina sa savršeno pristojnim engleskim prihodima da bih pobegla s ruskim grofom koji je isplovaljavao za Tahiti. Shvatite, vi ste srećko-viċ. Napokon, Charles... postoji li išta bezazlenije od avanture nad kojom bdiše sredovječna gospođa koja nosi profinjene cipele?

* * *

- Najodličnije, lady. Odlično izgledati na vama.

Prodavač se odmaknuo korak i premjeravao pogledom liniju struka, zadovoljno kimajući. Ručno izrađen metalni pojas sa srebrnom kopčom i s malim sličicama životinja na ukrasnim pločicama od keramike uopće nije pristajao uz englesku sportsku suknju, ali, sudeći prema smiješku na blijedu licu, ženi se dopao. Osim toga, pristala je platiti punu cijenu. Jedva je suzdržavao pobjedničko cerekanje videći izraz zadovoljstva na njezinu licu. Ti Englezi. S visine su gledali na njegov narod, a nisu se znali ni cjenkati.

Oči su joj blistale dok je gledala kako broji kovanice na svom prljavom dlanu.

- Vrlo ljubazno - rekao je i posegnuo za narukvicom od srebrnih novčića nanizanih na isprepletene niti od srebra i bakra. - Ja vama bacam...

- Bacate? - Žena ga je gledala zbumjeno dok joj je stavljao nisku oko nježnog zglavka.

Pokušavao se sjetiti engleskih riječi kojima bi mogao objasniti svoj postupak, ali im tad pristupi sjedokosa žena, odjevena u haljinu boje pustinjskog pijeska. Za njom je stupao mali muškarac s tropskim šljemom na glavi i kratkim hlačama Gurkha.

- Poklanja vam je - objašnjavala je gospoda Pendleton - jer je dobro prodao pojas. Uzmite. Ukoliko odbijete, uvrijedit ćete ga.

Jessica promrmlja:

- Oh. Pa, hvala vam.

Prodavač se nakloni i izgovori:

- *Allah minakh.*

- Da... i vama. - Okrenula se Pendletonovima i pokazala im novi remen. - Zar nije egzotičan? Osjećam se kao trbušna plesačica ili nešto slično. Pogledajte kakvo je to umijeće. Kako je itko mogao raditi s tako tananim nitima? Jeste li ikad vidjeli takav filigranski rad? I pogledajte... stvorili su prave male bisere od srebra. Tako mi je drago što sam došla. - Hodala je s arheologima glavnim damaškim trgom, prolazila je uz prodavače meda i trgovce prostirkama za molitvu, grnčare i blještavo obojene žare, kroz svijet keramike i mozaika, kupola i arkada. Nije ni sanjala da nepoznata mjesta mogu biti toliko nepoznata. Zar je moguće da Engleska pos-

toji na istom planetu kao i ovo mjesto? - Jesu li svi prodavači Sirijci? Gospođa Pendleton otpuhnu.

- Ali ne, draga, nipošto. Na ovom trgu narod je cijelog Srednjeg istoka. Sirijci, Asirci, Turci, Arapi, Bugari, Armenici... čut ćeš desetine različitih jezika i nikada sa

sigurnošću nećeš moći reći o kojem se govoru ili narječju radi.

- Nikada se nećeš naviknuti - rekao je gospodin Pendleton. - Nemoj ni pokušavati. Jessica mu se nasmiješila. Uz sav cinizam koji je pokušao ubaciti u svoje riječi, vidjelo se da uživa u razgovoru s ovim ljudima. Uopće se nije usprotivio »bacanju« lijepa, iako beskorisna mjedena kadionika, koji je dobio prilikom kupovanja kožnog remena koji se prebacuje preko ramena. Remen je već bio zategnut preko trbuha, za njega je bio zataknut kadionik i smiješno se klatario, odudarajući od ozbiljne odjeće.

Gospođa Pendleton nježno je gurnula muža i prigovorila:

- Nemoj je obeshrabrivati. Ni tebi ne bi škodilo poznavanje još nekoliko jezika. - Okrenula se Jessici. - Ovi ljudi luta-ju Istokom. Kupuju i prodaju. Šećer, limune, rukotvorine, muslin, jantar, slonovaču, nakit napravljen od svih mogućih stvari, kao što možeš vidjeti, mirodije i damast. Ali, moramo kupiti vreće za vodu od onog trgovca. Nemoj odlu-tati predaleko, odmah se vraćamo. Trgovac uvijek traži dvos-truko više nego što vreće vrijede i uživa u dobrom cjenkanju.

Ako postoji išta što imućna Amerikanka, koja ima imućnog oca Engleza, voli raditi, onda je to kupovanje. Lutala je bazarom, iako osim remena koji je stavila oko pasa, ništa više nije kupila. Bilo je dovoljno udisati nove mirise, dodirnuti egzotične tkanine, zamišljati sebe odjevenu u prozračnu svi-lu prošaranu zlatnim nitima i proučavati metalne zdjele i vr-čeve bogato ukrašene zamršenim ornamentima koji su djelo-vali kao da su od porculana.

Prošla je pored tezge s voćem i uputila se prema te-retnim kolima pretrpanim gomilom sukanja svih mogućih boja koje se uopće mogu zamisliti, kad se pred njom stvo-rio nacereni bezubi starac. Gledao ju je i prostački se cere-ka. Stresla se i pomaknula u stranu, ali se maknuo i on, ne puštajući je da prođe. Nešto u njegovu pogledu bilo je to-liko drsko da se nije moglo otrpjjeti. Pokušala je krenuti dru-gim putem, ali se i on pomaknuo i nije joj dao da prođe.

- Mičite se od mene - oštro je izgovorila. Njegovo lice ra-

zvuklo se u grimasu. Nije se ni pomaknuo. Bila je viša za glavu od tog tvrdoglavog čovječuljka koji se nikako nije htio maknuti. Njega se nije moglo mirno zaobići. Nespremna za svađu, okrenula se na drugu stranu. Tezga sa suknjama morat će pričekati. Preživjet će ona i bez resica duž poruba.

Nagon joj je govorio da je čovjek i dalje slijedi, iako nije mogla razabrati njegove korake u graji trgovišta. Znala je da je slijedi i morala se prisiljavati da hoda polako i dostojanstveno. Neobjašnjiv osjećaj govorio joj je da će samo upasti u još veću nepriliku ukoliko pokaže strah i slabost. Preplavio ju je val olakšanja kad je ugledala kako joj ususret dolaze Pendletonovi, natovareni vrećama za vodu. Panika je polako jenjavala. Požurila je prema njima.

- Ah, Jessica - veselo je rekla gospođa Pendleton - vidim da si srela Radika.

Jessica se osvrnu, zapanjena ne zato što starca nalazi iza svojih leđa, već zbog činjenice da ga gospođa Pendleton poznaje.

Gospođa Pendleton nastavi govoriti:

- Rečeno nam je da je on najiskusniji vodič.

Starac je i dalje buljio u Jessicu sa skamenjenom grimasonom na licu.

- Ja najbolji - objavio je. - Ja poduzeo sva pametna podmićivanja. Ja vas držati sigurno.

Jessica udahnu, ispravi ramena, okrenu se i krenu za gospodom Pendleton prema njihovoju karavani.

- Samo se vi držite podalje od mene.

Budući da se okrenula, nije mogla vidjeti kako se iza njezinih leđa starčevim licem širi lukavi smiješak.

Do večeri bila je posve prekrivena prašinom. Nekoć blještavo sjajni pojas potamnio je od naslaga pijeska. Stoički je podnosila cijelodnevno putovanje i sada je osjećala zadovoljstvo što je tako dobro izvježbala svoje tijelo dugim šetnjama i iscrpljujućim jahanjem. Tako je mogla izdržati ovo zamorno pješačenje uz kamilu, uh, te odvratne životinje, proste poput nepomuženih krava. Misli su joj odlutale i tupo je nastavila koračati naprijed. Sve što može gospođa Pendleton, moći će i ona. Sve je u redu, ovo hodanje bez ikakvih misli pomagalo joj je da zaboravi oca i Charlesa. Proći će ih ljutnja. Sigurno će je razumjeti. Još nije točno znala što joj nedostaje, što ju je natjeralo da učini tako nagao potez, što očekuje i čemu se nada. Samo je znala da Charles zaslužuje ženu koja se može

snalaziti i u nepoznatom svijetu i da njezin otac zaslužuje kćerku koja podnosi susrete s nepoznatim kulturama. No, dobro, možda svoju naglost pokušava zabašuriti navodnom brigom o dvojici njoj tako bliskih muškaraca, najvažnijih u životu. Ipak, ona je sigurno znala da nije imala ono što joj je trebalo. A možda Pendletonovi imaju. Trenutno, osjećala je da slobodno diše, da je puna života, i kao da lebdi na rubu nečeg nepoznatog i uzbudljivog. Čak su mišići na njezinom tijelu, iako bolni, pozdravljali svaki novi korak, dok se trudila da hoda ukorak s devom.

- Gospodice... gospodice, vi hoćete vodu?

Radik. Jessica se naježi. Odgovorila mu je preko rame na:

- Čekat ću do izvora.

- Zašto ne jašete? - postavio je pitanje, ali je ona znala da joj se ruga.

- Ne želim umoriti životinju.

Skočio je pred nju, glupo se smijuljeći.

- A što vas umara? - upitao je grubo. Progurala se pored njega i nastavila put prema dalekom obzoru.

Nisu se zaustavljeni cijele noći. Jer, trebalo je izbjegći ubitačne zrake podnevnog sunca. Kad je ružičasto-zlaćana zora obojila nebo na istoku iznad dalekih planina, tim arheologa, njihova mlada gošća i jedini unajmljeni čovjek, počeli su postavljati šator. U Jessici su se ispreplitali osjećaji znatiželje, divljenja i gnušanja dok je promatrала kako gospođa Pendleton uz glupav i blažen izraz na licu tapše devu po vratu i tepe joj.

- Tako, tako, draga. Hajde, odmori se.

Golema životinja spustila se u pijesak i uzdahnula.

Jessica zatrese glavom. Deve. Ma koliko ih okitili perlicama, resicama ili pokrivačima, ipak su izgledale užasno glupo.

Zaustavila se na trenutak da promotri mirnu pustinju, beskrajno prostranstvo ogoljele ljepote. Blijedo sunce, bez i jednog nagovještaja o skorom smrtonosnom blještavilu, preobražavalo je pustinju u zagonetni jantar. Bilo bi divno spustiti glavu i usnuti. Danas je bila zadovoljna. Danas...

Žmirljula je. Nije li ono oblak prašine? Da, ali se kretao prebrzo da bi mogao predstavljati prirodnu pojavu. Približavao se logoru. Čekala je da se počnu nazirati obrisi. Ljudi, konji, u punom trku. Čini se da je gospođa Pendleton suvi-

še često boravila u pustinji a da bi je trebalo upozoravati kako nešto nije u redu. Pojavila se iza Jessice i gledala u nadolazeći oblak.

- Što je to? - upita Jessica.

- Ništa zabrinjavajuće, sigurna sam - odgovorila je žena, ali bi samo djetetu promakla zabrinutost u njezinu glasu. - Možemo biti sigurni. - Očigledno, ona je Jessicu doživljavala kao dijete. - Radik je potkupio sve koje je trebalo... Ipak, neće škoditi ako ga priupitam. - Udaljila se.

Jessica je nastavila promatrati jahače. Iza nje, logor se dizao na uzbunu. Okrenula se i vidjela kako gospođa Pendleton ide iz šatora u šator. Zazvala je:

- Gospođo! Što nije u redu?

Okruglo lice gospođe Pendleton posivjelo je na jutarnjem suncu.

- Nestao je... izgubio se. Ja to ne razumijem.

Jessici se stisnulo srce. Zurila je u jahače. Više nije moglo biti zabune - banda beduinskog pljačkaša. Pojurila je kroz logor do kamile. Prekapajući po namirnicama, razbacivala ih je sve dok nije pronašla oštar nož za rezanje suhog mesa. Ovako oboružana, ustala je, okrenula se i stala kao ukopana.

Usred logora propeo se mršavi bijeli pustinjski konj, zategnut srebrnim vodicama. Na tom poput vjetra divljem konju sjedio je muškarac zapanjujuće grubog, a istovremeno i profinjenog izgleda. Bio je odjeven u tradicionalnu beduinsku halju, ali ona nije uspjela prikriti njegovu nevjerojatnu pojavu. Pod njim se propinjao i pjenio konj, no on je netremice gledao izravno u Jessicu.

Oko njega vladao je kaos. Deve, beduini, konji i panika. On je bio granitna stijena u magli. Jessica se nije mogla pomaknuti. Osjećala je hladno sjećivo noža u ruci sakrivenoj među naborima suknje.

Uz bljesak pobjede u očima, beduinski jahač povukao je visoko vodice i koljenima podbo konja. Životinja je pojurila naprijed, prema Jessici.

Probuđena iz mrtvila, bacila se ulijevo, prema slobodnom prostoru između dva šatora.

Osjetila je podrhtavanje tla od galopa konja koji joj se približavao. Modra sjenka proletjela je pored nje, preko šatora s njezine desne strane. U trenu, šatora više nije bilo. Jessica se pognula, povukla unatrag i pojurila u suprotnom smjeru.

Čula je njisak konja kojeg je jahač prisilio na naglo okretanje i užasna istina bljesnula joj je pred očima - on traži nju, baš nju.

Zemlja je ponovo zadrhtala. Ona je trčala.

Snažan stisak zaustavio joj je dah, pritišćući je sve jače oko struka. Izgubila je tlo pod nogama i osjetila znoj i pjenu kraj lica. Ugledala je kopita pred sobom.

Prisiljavala se da jasno razmišlja. Zgrabila je nož objema rukama, okrenula se u beduinovu stisku i zamahnula nagore. Trgnuo se. Krv je potekla licem i natapala tkaninu koja mu je prekrivala usta. Konj je osjetio jahačev trzaj i pojurio je još brže.

Logor je nestao i svuda oko njih prostirala se pustinja.

Jessici se stisnulo srce, osjećala je oštar bol u grudima. Njegov stisak nije popuštao. Još uvijek ju je čvrsto držao. I ona se više neće moći oslobođiti.

Shvatila je da je ostala bez noža. Je li joj ga on izbio iz ruku? Jest, sjetila se.

Ostale su joj samo vlastite ruke, trenutno pritiješnjene njegovom nogom. Osjećala se izgubljenom u gomili tkanina koja se oko nje omatala. Ali čak i pored tih krpa, osjećala je snagu njegovih mišića i kostiju. Imao ju je. I neće je ispustiti. Ništa joj nije preostalo nego da viseći uz stegno galopirajućeg konja razmišlja o mogućnosti bijega.

Beduini koji su ostali u logoru srušili su sve šatore kako bi obeshrabrili one kojima bi palo na pamet da ih prate. Vrlo obazrivo upozorenje, moglo bi se reći. Kad je visoki jahač na bijelom konju s Jessicom pod rukom odjurio u galopu, ostali su pobjednosno klicali. Zatim su odjahali, ostavljajući za sobom oblake prašine. Gospođa Pendleton stajala je na rubu uzvisine gdje su podigli logor i bespomoćno promatrala kako Jessica i njezini otmičari nestaju u daljini.

- Jessica...

4.

Šator je mirisao na dim cigara kakve je pušio njezin otac, pomiješan s čudnim aromama bazara. Jessicino tijelo bilo je slomljeno od dugog jahanja u punom trku. Samo je pustinjski konj mogao biti tako izdržljiv. Pokušala je zaboraviti poniženje koje je osjećala dok ju je otmičar na rukama morao nositi do šatora. Sada joj se glava već razbistrila. Vratila se u stvarnost kad je bila bačena na ovu gomilu presvučenih jastuka. Zurila je u njegove kao ugljen crne oči dok se prijeteći nadnio nad nju - blizina daleko opasnija od one koju su dijelili za jahanja. Pokušavala se sabrati. Znala je da će taj trenutak doći.

On će je silovati. Pustinjski kopilan ni ne zna što bi drugo mogao učiniti s bijelom ženom. Znala je to. Pripremala se za ovaj trenutak od trena u kojem je shvatila da mu neće uspjeti umaći. Morat će izdržati. Preboljeti, preživjeti.

Promatrao ju je. Rana na licu više mu nije krvarila, ali je lijevi obraz bio umrljan zgrušanom krvlju. Udisala je i osjećala miris njegova znoja što se probijao kroz tešku odjeću. Trepnuo je očima.

Povukao se.

Odahnula je. Povukao se? To je izgledalo još opasnije od pomisli na silovanje. Znači da joj sprema nešto još gore. Ako ne zna što je očekuje, neće se moći pripremiti.

Pokušavala je uspravno sjesti u toj gomili jastučića. On je bio na drugoj strani šatora. Prao je krv s lica. Namakao je zlatnim nitima protkanu krpicu u mjedenu posudu i štedljivo uzimano vodu - urođena navika pustinjskih ljudi. Charles joj je o tome govorio... kako neki ljudi koji su odrasli u pustinji nikada ne mogu shvatiti da se voda može trošiti bez razmišljanja i štednje, čak i nakon više godina boravka u Engleskoj.

Opustila se, prihvativši činjenicu da barem zasad nije ugrožena. Ustala je prisiljavajući drhtava koljena da podnesu težinu tijela. Približila mu se, ali ne suviše. Gestikulirajući rukama, upitala ga je polako:

- Što... će se... sa mnom dogoditi?

Muškarac ju je pogledao a zatim se nastavio umivati. Tkaninom je prebrisao usta. Nije progovorio.

- *Nahnu malihin* - pokušavala je i dalje - *nahnu malihin*.

Ništa. Ni treptaj. Stisnula je oči.

- *Nahnu malihin.* Rekla sam *NAHNU MALIHIN*.

Obrisao je lice, skinuo posljednje mrvice prašine i krvi i uspravio se. Bio je tamnoput i privlačan, divlji kao i konj kojeg je jahao. Mrzila ga je zbog toga. Mržnja u njoj bivala je sve veća. Konačno on mirno progovori:

- Oprostite, ali moj arapski baš nije savršen. Ustuknula je od iznenadenja.

- Zašto puštate da od sebe pravim budalu!

Tarik krenu prema djevojci, trudeći se da oponaša opasno izvijanje kobre. Bit će najbolje da je drži u strahu.

- Vjerujte mi, ponos je posljednja stvar zbog koje biste trebali brinuti - rekao je - jer, kao što vidite, ja nisam beduin. I nisam plemenit. Imajte to na umu. Preporučujem vam da činite ono što naredim. - Zgrabio je smotak beduinske odjeće. - Obucite ovo. Za jedan sat polazimo.

Roba je uletjela u njezine ruke a onda se, u oštrom luku vraćena, prosula po tepihu što ih je razdvajao. Gledala ga je s prezivim prkosom.

Tarik strpljivo pokupi odjeću i opasno se približi Jessici.

- Možete birati - rekao je - ili ćete se sami obući, ili ću ja to učiniti umjesto vas.

On bi to i učinio. Izraz njegova lica to joj je jasno govorio. Pred njom je stajao muškarac koji nije mario za obzire. Iskoristit će njezino uznosito suprotstavljanje.

Moglo bi mu poslužiti kao izvanredno oružje. Bit će bolje da mu ne pruža priliku.

Uzela je odjeću iz njegovih ruku.

- To bi vam se svidjelo, ali ja neću učiniti ništa što se vama sviđa. Zadovoljio se polovičnom pobedom. Kimnuo je i promrmljao:

- Tako sam i mislio. - Ostavio ju je samu da razmišlja o njegovim riječima.

Deset minuta kasnije, otvorilo se šatorsko krilo i Jessica je izašla odjevena u beduinsknu odoru. Na njenim ramenima vijorio se bijeli ogrtač. Ako je itko bude tražio, a sigurno hoće, svi će gledati gdje je žena u europskoj odjeći, a ne netko u beduinskim haljama. Za nekoliko dana potamnjet će joj lice i ona će biti samo jedan od beduina u plemenu.

Moralu je zatvoriti oči zbog blještava sunčeva sjaja. Kad ih je otvorila, zapanjeno se zagledala u dvije prilike pred sobom. Njezin otmičar davao je pregršt novca onom prokle-

tniku Radiku.

- Znači, ti si taj - uzviknula je optužujućim glasom i zatletjela se prema muškarcima. - Pogriješio si, Radik. Moj bi ti otac dao mnogo više novaca.

Opet ju je ponizio jednom od svojih nacerenih grimasa. Bezuba usta cerila su se dok je odlazio. Dva Arapa povela su je prema bogato ukrašenom paru konja - bijelom, njezina otmičara, i krupnoj kobili mrke boje. Radik se još jednom okrenuo i doviknuo njezinu otmičaru:

- Svetla kosa donosi nesreću. Nemoj to zaboraviti.

Jessica se podrugljivo nasmijala dok je Radik odlazio gušeći se od smijeha. Otmičar se pojavio iza nje i upitao:

- Znate kako se jaše?

- Sasvim dovoljno. - Da je malo razmislila, sigurno bi porekla.

- Onda je kobila vaša.

Jedan od Arapa vezivao joj je ruke oštrim užetom. Kad je završio, Jessica je podigla zglavke prema muškarcu koji je predvodio otmicu.

- Čemu ovakav postupak? Zašto bih pokušala bježati? Ne znam se snaći u pustinji... ne znam gdje su izvori... niti put kojim bih mogla doći do grada. Bez vas bih posve sigurno umrla.

Pažljivo se zagledao u njezine oči i vidi kako mu misli grozničavo proljeću glavom.

Nije joj potpuno povjerovao, iako su njezine riječi i točne. Mali smiješak natjerao ga je da iskrivi kutak usana. Da li će prihvati njezinu logiku razmišljanja, trebalo je tek vidjeti. Čekala je zaustavivši dah.

Razmetljivom kretnjom izvukao je i pokazao joj savinutu sablju. Rasječene spone pale su joj do nogu.

- Hvala. - Duboko je udahnula.

Dostojanstveno se popela u sedlo namješteno na mrkoj kobili i svom se otmičaru otmjeno naklonila. On ju je odozdo samozadovoljno promatrao. Šteta. Postala je znatiželjna. Željela bi ga bolje upoznati, samo u sasvim drugaćijim okolnostima.

Uz glasan uzvik divlje je podbola konja. Životinja je odgovorila strelovito. Jurnula je punom snagom. Skuti arapske halje zavijorili su se zrakom a Jessica je prilegla uz hrbat kobile i glavu prislonila uz grivu. Namjestila je noge uz sedlo i pripremila se za jahanje kakvo još nikad nije iskusila. Znala

je kako se na konju juri širokom pješčanom obalom Floride, ili zelenim prostranstvima Engleske, ali dine, koje su se valovito uzdizale i spuštale pred njom, bile su nešto nepoznato i novo. Nije mogla odrediti pravu brzinu. Morat će se prepustiti konju. Nije ni pokušavala upravljati životinjom pod čijim su kopitima ostajale udoline i visovi. Svako uspinjanje uz dinu zahtijevalo je veliki napor. Osjećala je naprezanje konja, ali ju je životinja vješto nosila na svojim pipcima, pognuvši glavu da se obrani od pijeska. Jessica se namjestila u sedlu i gledala pred sebe, ne želeći razmišljati o tome da bi opet mogla biti uhvaćena. Jahanje je bilo uzbudljivo. Na jednom vrhuncu kobila je gotovo sjela da bi mogla skliznuti niz strminu. Jessica se morala uspraviti na mamuzama kako svojom težinom ne bi prisilila kobilu da padne naglavce. Još se nikad nije morala toliko truditi da se održi u sedlu.

Ali bila je slobodna. Slobodna.

Pješčane uzvisine postajale su šire i strmije. Usredotočila se na savladavanje vještine ovakvog jahanja, na bodrenje konja poslije svakog uspješno savladanog uspona ili nizbrdice. I baš kad se počela osjećati sigurnom, kovitac pijeska i odjeće pojавio se sa strane. Osvrnula se i u lice joj je doletjela prašina što su je podigla kopita njoj dobro poznatog bijelog konja. Lice onog čovjeka, one oči, nisu se odvajali od nje. Njegova ruka poletjela je prema njoj.

Zamahnula je prije no što je mogao zgrabiti njezine vodice, zadavši mu udarac u ranu na licu. Jauknuo je od boli i povukao se. Nagnala je konja u još žešći trk. Ali je sada shvatila zašto je njoj namijenio kobilu. Bila je to dobra životinja, ali bijeli konj je bio daleko brži. Sustigao ju je. Ovaj put je on pustio svoje uzde a nju je objema rukama obuhvatio oko struka. Pri ovoj brzini nije se mogla oslobođiti njegova stiska i ujedno ostati u sedlu. Nagon ju je natjerao da ipak pokuša. Sila teže i centrifugalna sila iznevjerile su njezine nadre.

Pala je s konja i za sobom povukla i otmičara. U kovitacu odjeće, skotrljali su se niz padinu, užvitlali pijesak i zaustavili se tek u podnožju dine.

Slušala je svoje isprekidano disanje i shvatila da se borila i više nego je toga bila svjesna, jače nego što je znala da može. Osjetila je njegov čelični stisak, vidjela njegov pogled i zaronila u pijesak. Kad je očistila pijesak iz očiju, našla se kako gleda pravo u njegovo lice. Da li se zabavlja? Ili je

stvarno bio bijesan?

- Pravili ste od sebe budalu - režao je i naglo je povukao prema sebi, preplavljen bijesom - a sada i od mene. Izjednaceni smo. - Odgurnuo ju je i ustao. Iz rukava je izvukao uže. Stisnuo joj je ruke i s užitkom ih čvrsto zavezao, napravivši na koncu čvor. Prisjeti se da joj je neki član posade na brodu pokazivao kako se takav čvor radi.

Ruke joj nije odvezao za cijela duga jahanja. Za razliku od arheologa, ovom čovjeku i njegovim razbojnicima nije smetalo da jašu po ubitačno jakom pustinjskom suncu. Uskoro je bila iscrpljena i slomljena od drmusanja konja pod njom i bijele vreline na nebu. Uže joj se zabijalo u meso. Nije htjela pokazati bol tako da su joj čula posve otupjela. Pokušavala se njihati u ritmu koraka životinje kako bi izdržala mučenje. Prema kretanju sunca ocijenila je da idu prema sjeverozapadu, ali nakon toliko sati izgubila je svaki osjećaj za snalaženje u nepreglednom nizu uzvisina, obilazaka i golih pustolina. Glava joj je klonula. Zaklopile su joj se oči, poskakivala je u sedlu, neosjetljiva na vrijeme koje je protkalo.

Stoljećima kasnije, sigurne ruke uhvatile su je za rame na u pustinjskoj noći i pomogle joj da sklizne s konja. Tlo je izgledalo čudno i nepoznato pod njezinim nogama, ali je promjena položaja razbudila njezina osjetila. Otvorila je oči. Nešto u čemu je bila voda dodirnuto je njezine usne. Pila je pozudno sve dok nisu odmaknuli posudu.

- Od previše vode razboljet ćete se - govorio je njegov glas. Da, već mu je poznavala govor i razlikovala ga od ostalog žamora koji se naokolo čuo.

- Hoću li se i od hrane razboljeti? - uzvratila je, nezainteresirana za jelo, ali nespremna da učini bilo kakav napor i pokrene se. Bila je sigurna da će, zbog boli koju je osjećala u koljenima i zglobovima, pasti na lice ako se samo pomakne. Nikada neće dopustiti da on to vidi. - Imate li vi ime? - upitala je naročito ljubaznim glasom.

- Ne trebate znati moje ime - jednostavno je odgovorio.

- Barem mi malo olakšajte spone. Više nemam kože na zglobovima. Pogledao je u njezine raskrvavljene ruke i duboko uzdahnuo.

- Odmah ćemo ih skinuti, naravno.

- Hvala.

- I zamijeniti ih vezicama od muslina - dodao je oštro.

Naklonila mu se.

- Hvala vam.
- Nema na čemu. Moram zaštiti svoj ulog.
- Mislite, mene?
- Da, vas.

Sat kasnije žvakala je suho meso začinjeno mirodijama koje su joj palile usne i nepce. Silila se da proguta što više može, svjesna da se do hrane u pustinji teško dolazi, a njoj će trebati snage za novi pokušaj bijega. Kraj nje je pucketala vatra.

S druge strane je sjedio muškarac koji ju je oteo.

- Niste poslali poruku o otkupnini? - upitala ga je polako izgovarajući riječi preko natečenih usana. Činilo joj se da joj je jezik dvaput veći i teži.

Muškarac je potaknuo vatru i nije joj odgovarao. Uskoro je shvatila da vjerovatno i sama može pogoditi odgovor. Da su je oteli zbog otkupa, sigurno je ne bi odvlačili tako daleko. Krajolik je bio sasvim drugačiji, očito su daleko odmakli od Damaska.

- Vodite me na suprotnu stranu od Damaska? - I dalje bez odgovora. Slegnula je ramenima i odgrizla još jedan komad crvenog mesa. - Možda nemate smišljen plan. Možda odlučujete svakog dana nanovo - navodila je.

Muškarac je podigao pogled prema njoj, nijem kao stijena.

- Je li vam itko ikad rekao da ste nevjerojatan sugovornik? Iznenadujete me. Mislila sam da su mladoturci intelektualci.

Konačno je izazvala njegovu pažnju. Osjetila je da je pogodila. Sve se poklapalo.

Upitao je:

- Što vi znate o mladoturcima?
- Znam da žele svrgnuti sultana.
- Oni žele da Osmansko Carstvo uđe u dvadeseto stoljeće.

Uspravila se i on je po njenom pogledu video da uživa jer ga je razotkrila.

- Znači, vi ste jedan od njih? Revolucionar. Utonuo je u jastuke.

- Nikada to nisam rekao.
- Niste ni trebali.

Pokušao je sakriti svoje nezadovoljstvo iza plamena šibice kojom je pripaljivao rukom smotranu tuarešku cigare-

tu.

- Nemam namjeru da s vama raspravljam o svojim političkim uvjerenjima.

- Zašto ne? - usprotivila se. - Ja sam očito njihova žrtva.

- Zato što većina Europljana ne razumije naše zamršeno nasljeđe. Nastali smo iz stotinu različitih nacionalnosti koje se neprestano miješaju. Mi smo Židovi, muslimani, kršćani, državljeni, plemenski ljudi, trgovci... nema kraja popisu različitosti. Naše carstvo nije samo zemlja ili ljudi. To je vrijednost jedne ideje. A to znači da se ne moramo zatrovati nacionalizmom koji hara Europom.

Grozničavo je tražila u svom iscrpljenom umu riječi koje joj je Charles govorio o ovim ljudima.

- Ali i ovdje ima nacionalizma. Čak i među revolucionarima. Prije svega turskog, zar ne?

Zbunjen, podvinuo je noge i napola joj kimnuo.

- Da, neki razmišljaju tako. Ali su u krivu. Oh, bolno mjesto, dobro. Njega je i tražila.

- Ako su dio mladoturskog pokreta, znači da ste s njima povezani. Zbog toga vas razdiru moralne sumnje, zar ne?

- Da, ali... što vi uopće znate o etičkim dilemama?

- Znam da mogu biti nepravedne. Vi barem znate vaše. Meni moje izmiču.

Pogled njegovih crnih očiju postao je blaži, vidjelo se čak i pri slabom žućkasto-narandžastom odbljesku vatre. Nebo je potamnjelo za nijansu dok je on opet progovorio.

- Podite na spavanje, Jessica.

Prvi put je izgovorio njezino ime. Ostala je zatečena. Pomisao da on zna tko je, da o njoj razmišlja kao o ličnosti, zbunila ju je. Bila je osupnuta nježnošću njegova glas. Zar otmičar na takav način izgovara ime svoje žrtve? Kad bi samo umjela pročitati poruku sakrivenu iza njegova pogleda, poruku zamagljenu dimom logorske vatre i neobjasnivom tugom koja ga je obuzela. Ništa joj nije govorio... a želio bi da može. Toliko joj je bilo jasno. Jessica je znala prepoznati tugu kad ju je vidjela ili osjetila u nečijem govoru, kao što je osjetila nježni dašak kad je njezino ime prelazilo preko usana ovog muškarca.

Otkrit ću, obećala je sebi. Prije no što priča završi, znat ću što on osjeća kad izgovara moje ime. Znat ću... jer, on će mi reći.

Gledala je kako se njezin otmičar okreće i leži leđima

okrenut prema njoj. Dugo ga je vremena promatrala. Kad joj je san konačno polako sklopio oči, Jessicino obećanje pretvorilo se u zakletvu.

* * *

Idućeg dana više nije bila vezana. Znala je da bi bez sumnje svaki pokušaj bijega značio samo prašnjavo, polaganje i bolno umiranje u naručju pustinje. Muškarci koji su uz nju hodali pored svojih konja, znali su to isto. Zaustavili su se u oazi baobaba i sklonih se pred užasnim podnevnim suncem.

Tarik je zagrabilo vodu iz slabašnog izvora pod krošnjom baobaba i, prekršivši sve svoje nazore, položio šalicu na ispučala Jessicina usta. Njegova pažnja ublažavala je tugu, žaljenje zbog onog što joj čine. Govorila je o moralnim dilemaima. Stisnuo je usne i pokušavao zaboraviti kako je ona razumno i hrabro biće. Pokušao je razmišljati o njoj kao o vrijednoj robi. Pokušavao je misliti na Salima i drugove. Ona u zamjenu za dvadesetoricu. Morao je tako razmišljati.

U njemu je rastao gnjev zbog primitivne trgovine koja ga je prisiljavala da tako postupa sa civiliziranim ženom. Ona nijednom nije zaplakala. Nije uzdahnula. Nije se požalila. Postat će žrtvom zastarjelih nazora protiv kojih se on borio, a sada, ne samo da će dopustiti da se tako nešto desi, nego će je gurnuti vlastitim rukama. Zar će se time odužiti civiliziranoj europskoj kulturi koja ga je odgojila? Zar mora sebi pljunuti u lice i hrabru mladu djevojku predati u kandže divljih običaja vlastitog podneblja? Za sada je postojao samo jedan odgovor. Tarik ga je znao, znao i mrzio.

Pokušavao je da ne gleda u njezino lice, u njezine plave oči, ali je ipak gledao. Njezin glas ga je uništavao.

- Moram znati što će se sa mnom desiti. Ne bojim se vas, ali... bojim se onog što ćete sa mnom učiniti. Moram biti pripravna. - Zastala je, pribrala se i postavila najteže pitanje: - Hoću li ikad ponovo vidjeti oca?

Tariku se stisnulo srce. Grozničavo je mislio na Salima... na sve njih koji su o njemu ovisili, ali se bol zbog rastanka samo uvećavala. Mogao se tješiti mišlju da njezin otac nije ni u kakvoj opasnosti, a njegovi prijatelji zasigurno jesu.

Gledao je u nju i nije mogao govoriti. Njegova šutnja

bila je odgovor. Oči joj se ispunile suzama. Tarik ih je vidio i morao se okrenuti.

* * *

Charles se osjećao nedužnim, ali i dalje je bio potišten. S njegove desne strane, na divanu, sjedio je Arthur Grey. Izgledao je deset godina stariji.

Preko puta je sjedila lady Ashley, preuzevši na sebe toliko potrebnu ulogu utočišta za njihov očaj. Gospođa Pendleton držala je u ruci šalicu hladnog čaju od kojeg nije ispila niti gutljaj. Njezina čupava kosa izgledala je još raščupanije nego zadnji put kad ju je Charles vidoio. Oči su joj bile zamagljene, bez sjaja.

- Pušteni smo nakon što smo im platili malu otkupninu - objasnjavala je. Beduini su porušili šatore i odjahali u gomili. Vratili su se slijedećeg jutra i oduzeli im hranu i vodu kako bi ih natjerali da se vrate u Damask. - I ništa nam nisu htjeli reći o Jessici.

Charles je uzbudeno viknuo:

- I više je niste vidjeli?

Svima u sobi stegnuto se srce kad je gospođa Pendleton odmahnula glavom.

- Osjećam se užasno odgovornom. Žao mi je... strašno mi je žao.

Lady Ashley iskoristila je grobnu težinu da natoči konjak u dvije čaše, osjećajući da će jako piće pomoći dvojici muškaraca u njihovoј posvemašnjoj bespomoćnosti.

- Suviše vas poštujem da bih vas lagala. Jako sam zabrinuta jer jednostavno ne mogu otkriti nikakav smisao. Ne umijem objasniti što se dogodilo s Jessicom, ali se bojam da je sada jako daleko od nas i u velikoj opasnosti.

Arthur se zgrčio, Charles se pokušavao sabrati i nešto reći... bilo što.

- Pokušao sam dobiti pomoć od ovdašnjih vlasti, ali oni odbijaju bilo kakvu suradnju.

Dodajući mu piće, lady Ashley je čekala sve dok on nije podigao glavu, dok svoje oči nije zaustavio na njezinima.

- Bojam se da ćete otkriti kako je to ovdje pravilo, a ne iznimka. Od njih nema nikakve pomoći, ali postoji nešto što vam sigurno ide u prilog.

Skočio je.

- Što? Recite mi!

- Nešto vrlo jednostavno. U Otomanskom Carstvu ne postoji ništa što se ne bi moglo kupiti. Nema tajne koja neće biti prodana.

Ništa više nije izgovoreno, ali Arthur i Charles shvatili su značenje njezinih riječi.

U njihova srca ušla je nada, jedina nada koja će možda spasiti djevojku do čijeg im je života bilo neizmjerno stalo. Arthur se oprostio od lady Ashley i nesretne gospođe Pendleton i odjurio s Charlesom natrag u hotel. Odvukao ga je u sobu, bez dvoumljenja otvorio ladicu i samo jednim pokretom prekršio zavjetnu obavezu staru kao i ovaj svijet. Obasjan krvavocrvenim suncem na zalasku, što je virilo kroz prozor sobe, okrenuo se i otvorio malu drvenu škrinjicu pokazavši Charlesu njezin sadržaj.

- Mislila je da je previše staromodan - rekao je. - Ali, to je trebao biti njezin miraz. Većina nakita pripadala je njezinoj majci.

- To je golemo bogatstvo - prošaptao je Charles, opčinjen blještavilom ogrlica od rubina, safira utkanih u zlato i platinu, teškog broša ukrašenog dijamantima s izbrušenim smaragdom u sredini i niski biserja.

- Ima ga dovoljno da se može kupiti svakog špijuna u Carstvu.

Nadvladavši zbumjenost, Charles je polako, komad po komad, vadio nakit iz škrinjice.

- Ako je tako nešto potrebno - mrmljao je - onda ćemo mi to i učiniti. - Glas mu je postao jači kad je spoznao da Jessicin spas drži u svojim rukama. - Pronaći ćemo je. Obećajem.

5.

Carigrad. Grad minareta. Oko njega je nekoć cvalo nekad slavno, sada stoljećima, mrtvo Bizantsko Carstvo. Cijelim gradom podignute palače, tisuće svodova i šiljatih lukova, svjedoče o slavnoj prošlosti. Građevine su prekrivene basnoslovno skupim mramornim pločama, na njima su runskim pismom uklesani natpisi, a čovjek hoda kilometrima razgledajući mozaike, minarete, frizove i orijentalne motive. Najviša među visokim zdanjima - Velika džamija Sulejmana Veličanstvenog, sa svojim šiljatim tornjićima, širokim kulama i mihrabima, oltarima koji vjernicima pokazuju pravac kojim se dolazi do Meke, podsjećajući sve koji prolaze da je tu nekoć bilo središte svijeta, mjesto na kojem su se susrele različite kulture. Mjesto gdje je Crno more pozdravljalo Mramorno more. Gdje je čovječanstvo spoznalo svoju veličinu.

Stoljećima se svijet tu sabirao da prodaje i kupuje, da zadržano promatra ljudskim rukama podignutu raskoš, da doživi čudo mjesta na kojem je drevno carstvo uspjelo okupiti raspršena nomadska plemena i pružiti im identitet jedinstvenog naroda. Iz njega se širila osmanlijska žudnja za moći. Čak sada, kad je slava polako blijedjela, ostajala ta zadržujuća ljepota.

Na vrhu tjesnaca između Mramornog i Crnog mora, tjesnaca nazvanog Bospor, uzdizala se ogroma palača, toliko bogato ukrašena da je i samog Sultana mogla zadiviti. Između širokih zidina i palače prostirao se nepregledan broj vrtova. S jedne strane uzdizala se krletika s bogato ukrašenim rešetkama, velika gotovo kao i palača. S druge strane zida krotitelj je pucketanjem biča smirivao bengalskog tigra nabavljenog za golemu svotu iz Indije. Tigar je bio uznemiren kreštanjem papiga koje je dopiralo iz kaveza.

Pored krletke, puteljkom posutim sedefom, koračao je usamljen čovjek. Nezainteresirano je gledao u tigra i krotitelja. Nosio je kaftan i crveni fes, različit od svih drugih fesova, jer je u sredini imao dijamantnu kopču u koju je bilo utaknuto pero. Iako je prekoračio pedesetu, na licu mu se jasnije ogledala sjeta no trag minulih godina. On još nije zaboravio mladost. Držanje mu je odisalo dostojanstvom, ali se ogledala i posvemašnja dosada. Krotitelj se počeo znojiti i nervozno pucketati bičem, ali se tigar nije htio pomaknuti, zagledan u

promatrača kao netko tko prepoznae svog bližnjeg.

Stavio je ruke iza leđa, kimnuo krotitelju i nastavio šetnju. Prošao je ispod ulaza i našao se u odaji u kojoj je parket bio pokriven basnoslovnim perzijskim i smirnskim sagovima i tapiserijama koje su nenadmašni umjetnici stvarali i smisljali desetljećima. Stolice presvučene crvenim damastom nametljivo su se isticalo oslonjene na zidove prekrivene pastelnim mozaicima. U borbi dekora, Istok se suprotstavlja Zapadu.

Sultan Hasam osjećao je kako Novi svijet nasrće na njega dok je kročio kroz veliku dvoranu za prijeme, pokraj redova ljudi koji su čekali da budu saslušani: carski umjerjenjaci na čelu s velikim vezirom, savjetnici njegove neslužbene vlade, reakcionari na čelu sa carskim astrologom, veliki crni eunuh, kizlar-aga, koji je bio glavni čuvar harema. Iza njih komešala se gomila klaunova, žonglera i derviša, trudeći se da na najbolji mogući način izvedu ono što znaju.

Uz teški uzdah, Hasam se spustio na divan i pokazao na Murata, čije je brkato lice odabrao među prisutnima.

- No, jesi li saznao štogod?

Murat se nevoljko pomaknuo i izveo ceremonijalni pozdrav prije no što je počeo govoriti.

- Savjetovali smo zatvorenicima da nam otkriju ime vođe.

I sultan i Murat pomislili su na kreštanje papagaja kojim su se prikrivali krikovi što su prodirali iz celija za mučenje..

- I...?

- Zatvorenici su potvrdili naše sumnje. Ista grupa pobunjenika stajala je iza prijašnjih nemira izazvanih u Carstvu i napada na vlak u Siriji.

- I, kako će ova vijest pomoći vojsci da uspješnije rješava probleme - govorio je sultan - ako uzmemu u obzir uspješnost dosadašnje borbe s ustanicima? Poruga je bila nedvosmislena. Murat je duboko udahnuo:

- Jutros je jedan zatvorenik odlučio da nam otkrije ime. Njihov vođa je Tarik-paša. On ih je predvodio u Damasku.

- Odlično. Je li taj paša među zatvorenicima?

- Ne, vaša svjetlosti. Vjerujemo da je uspio umaci prilikom posljednjeg okršaja. - Kod zadnjih riječi, Murat je zadrhao protiv svoje volje.

Hasam mu se hladno obrati:

- Cijela carska vojska uspijeva zarobiti samo dvadeset

pobunjenika. Među njima nema vođe. Možda problem i ne leži u pobunjenicima, već u vojsci.

- Ako dopustite, preuzvišeni - usudio se Murat - vojnici se bore daleko više nego što su plaćeni.

Sultan se pridigao na jednu ruku, zažarenih očiju. Murat brzo promijeni predmet razgovora.

- Teško je uhvatiti i pratiti grupu koja se stalno prerušava i seli s jednog mjesta na drugo... grupu koja je nepredvidljiva, koja se ne drži nikakvih ustaljenih vojničkih pravila.

Veliki vezir istupi, osjećajući priliku da se pokaže korisnim.

- Ako dopuštate, neće nam pomoći nikakvo vojno rješenje.

- I, što ti predlažeš?

- Kad bi pobunjenici možda dobili priliku da kažu...

Vladar je proučavao vezira svojim tamnim očima. Kizlar-aga je istupao, ali samo jedan korak.

- Vaša visosti, možda biste željeli čuti što vam oni imaju reći.

Sultan ga je prostrijelio oštrim pogledom.

- Što ti znaš o tome što ja želim.

Kizlar-aga je bio ušutkan. Cijeli dvor vidio je njegovo poniznje.

- Tvoj prijedlog - sultan se obratio veziru - ma koliko možda bio razuman, postavlja težak problem. Treba sve saslušati... a možda izgovorene riječi neće imati nikakvog smisla. Ti ljudi, s »vizijom« o promjenama koje će donijeti... - ušutio je i odmahnuo glavom.

Zavalio se u divan, opet preplavljen dosadom, i pokazao prstom na papire koje je veliki vezir držao pod miškom.

- Što je to?

- Zapisi jednog zatvorenika. Ime mu je Salim. U njima objašnjava političke ciljeve revolucionara.

Pružio je papire Hasamu, nesposoban da prikrije razočaranje što ih on neće prvi pročitati.

- Nastavi - naredio mu je nakon što je papire položio iza sebe, jasnom posjedničkom gestom - kakav je tvoj prijedlog?

Veliki vezir je ovlažio usne.

- Razuman. Vjerujem da bi revolucionari bili zadovoljni kad biste vi, vaša preuzvišenosti, pristali na davanje istih osnovnih prava svim stanovnicima Carstva.

Kizlar-aga nagnuo se naprijed i dodao:

- Takva odluka odobrovoljila bi naše europske kritičare.

Sultan ga je presjekao ledenim pogledom. Podanici nisu propustili da to primijete. Kizlar-aga i svi oko njega, do najbjednijeg žonglera, osjećali su kako političke trzavice i natezanja razdiru dvor. Ostalo je da se vidi tko će nakon primanja ostati obdaren sultanovom milošću, a tko će pasti u nemilost. Vezir je nastavio, koristeći priliku.

- Revolucionari su svakim danom jači. Pred tom činjenicom ne smijemo zatvarati oči.

Sultan je ispružio lijevu nogu.

- Hoćemo li ih ubiti? Ili ćemo razgovarati s njima? Ili ćemo ih jednostavno previdjeti? - Nervoznim pokretom srušio je zatvorenikove zapise. Razletjeli su se i rasuli po podu. Podanici su uspagnuli dah. - Čini se - nastavio je sultan polako. - da vas većina navija za promjene. Većina misli da su one u redu. - Njegov ton bio je jasan. Složiti se s njegovim riječima, značilo je svjesno dozvati smrt. Prostrijelio je podanske čeličnim pogledom. Tada se okrenuo astrologu. - Reci im.

- Ne postoji drugi zakon do sultanova volje - izrekao je astrolog, mali smežurani čovječuljak koji je žmirkao desnim okom.

Hasam je prelazio pogledom preko glava svih nazočnih, slegnuo ramenima i rekao:

- I, kako onda možemo govoriti o ustavnim pravima?

Zadovoljan sobom i načinom na koji je riješio težak i zamršen problem, posegнуo je za zdjelom sa smokvama.

Podanici su se počeli razilaziti.

Veliki vezir i kizlar-aga odvojili su se od gomile čim su izašli iz dvorane.

- Više ne možemo utjecati na sultana. On čuje samo ono što želi čuti. Vojska nije dobila plaću već tri mjeseca. Vojnici su svakim danom sve nezadovoljniji i nespremni da se bore za sultana koji ih plaća glađu. Odanost više nije dovoljna, a uz sve veći broj pobuna, oni su mu potrebniji no ikad.

Agino lice, crno kao ebanovina, ostalo je bezizražajno.

- On novac troši samo na vlastita zadovoljstva. Obdaruje svoj harem dragocjenostima i količinama novca koje su davno prešle svaku granicu. Nikad ne vidi svoje vojnike i zato ga ni ne zanimaju. Ali, u haremju je svaki dan.

- Zar je slijep pa ne vidi opasnost? Slijep uz sve što se oko njega događa?

- Odgajan je da vjeruje kako je nedodirljiv. Ali nekoć

sam na njega mogao utjecati.

- Nekoć si ga - podsjećao ga je vezir - opskrbljivao najljepšim ženama na ovom svijetu. Čujem da to sad radi njegova žena.

- Uskoro će se to promijeniti.

Tog dana u palači su se mijenjale i druge stvari. Odlučivanje je o ljudskim životima. Među mnogima, i o Muratovom. Stajao je pred sultanom koji je sjedio za kineskim stolićem i hranio se pilavom.

- Vjerujem - govorio je sultan između zalogaja - da bi se carska vojska trebala boriti zbog uvjerenja a ne zbog plaće. Zato sam te odlučio unaprijediti. - Čekao je da se na Muratovu licu pojavi izraz zadovoljstva i onda nastavio: - Bit ćeš zapovjednik Trećeg korpusa u Makedoniji.

Muratove oči raširile su se od iznenadjenja.

- U Makedoniji? Mnogi bi rekli da je to progonstvo, a ne unapređenje. Sultan slegnu ramenima.

- Mnogi bi rekli da precjenjuješ snagu pobunjenika kako bi prikrio vlastitu nesposobnost. - Uzeo je novi komad pilava i rukom dao znak otpuštajući ga. – To je sve.

* * *

- Arthure! - Charles je uletio u zamračenu hotelsku sobu, ispričavajući se što ometa starijeg čovjeka koji već danima nije uspio mirno zaspati. Plaćali su uhodu za uhodom, ali do danas nisu ništa uspjeli otkriti. Konačno, nakon svih strahota i napetosti, mogao je nešto pouzdanije reći Jessicinu ocu. Moći će mu reći da je Jessica sigurno živa. Bila je oteta zbog nekih namjera, tako da je drže na životu. Na trenutak su se on i Arthur suočili s groznom mogućnošću - da je Jessicu oteo neki ludak koji će je mučiti i potom ubiti. Charlesovim tijelom sada je strujala nada jer je konačno doznao nešto od čovjeka kojeg je unajmio.

- Arthure, saznao sam nešto od jednog uhode - govorio je bez daha, tapkajući u mraku. - Nije mnogo, ali barem nešto za početak. - Prošao je pokraj kreveta i odgurnuo teške zavjese. Jutarnja svjetlost preplavila je sobu. - Ona nije u Damasku. Štoviše, odveli su je iz Sirije.

Kad se nabori pokrivača nisu pomaknuli, Charles je shvatio da Arthur još uvijek mirno spava. Prišao je postelji i

prodrmao starca.

- Arthure, probudite se. Arthure?

Ponovo ga je uhvatio za ramena. Ovaj put Arthurovo tijelo se okrenulo. Gledao ga je otvorenim staklenim očima.

- Arthure?

Skamenjeni pogled. Kao stijene u pustinji.

* * *

Vrisak je proparao jutarnji zrak. Jessica se sva znojna uspravila. Istog trena na usta joj se spusti ruka koja je izronila iz velova. Dio noćne more. Nakon što je duboko udahnula, shvatila je da ruke pripadaju jednoj iz grupe pokrivenih žena. Kako je dospjela među njih? Zadnjih nekoliko dana bila je u košmaru. Ali, to nije bio san jer na sebi još uvijek ima modru beduinsku odjeću. Da, stvarno se dogodilo... i još se događa. Nije se mogla sjetiti kako je ovamo stigla. Posljednjih nekoliko sati putovanja gubilo se u magli. Blijedo se sjećala obrisa grada koji je ugledala na obzorju i ruku njezina otmičara koji ju je nježno položio na leđa deve kad je pala na zemlju, suviše iscrpljena da bi se mogla pomaknuti. Nakon toga, ničega se više nije mogla sjetiti. Sada se probudila ovdje, nemajući pojma gdje je i zašto je tu.

Žene su međusobno razgovarale na turskome i znakovima pokazivale Jessici da treba ustati i ući u drvenu kadu, a potom odjenuti odjeću koju su one držale u rukama. Stala je na noge, kimnula im glavom, pokušavajući im pokazati da želi surađivati. Jedna žena povela ju je do kupelji. Primitivno korito izgledalo je premalo da bi se u njega moglo smjestiti čovječje tijelo. Morala je to provjeriti.

Pa, žena do nje bila je ljudsko biće, zar ne?

Hitrim pokretom gurnula je iznenadenu ženu u kupelj. Potrčala je prema vratima na drugoj strani sobe. Lako je odgurnula nekoliko žena koje su ustuknule pred njezinim odlučnim licem, kakvo su one dotad viđale samo kod muškaraca. Uhvatila je kvaku, otvorila vrata i naletjela na zid mišićavih turskih stražara. Zakrabuljene žene čekale su da se vrati u sobu. Polako su je počele svlačiti.

- Recite mi njegovo ime - pitala je oštro. - Onog što me doveo. Recite mi njegovo ime.

Žene su se međusobno pogledavale. Pogledi im nisu

bili ispitujući, u njima se nazirao osjećaj krivnje, primijetila je Jessica, shvativši da one stvarno razumiju njezin jezik, iako joj se ne obraćaju na engleskome. Vjerojatno su im naredili da ne razgovaraju s njom. Stisnula je oči.

- Znam da me razumijete. Zaslužujem da znam ime čovjeka koji upravlja mojim životom. Ukažite mi poštovanje ako mi već ne možete pokloniti slobodu.

Bilo je očito da im govori na način koji razumiju: prastaraistočnačka težnja za čistoćom duše. Vjerovale su, ako nju puste da izade iz sobe obesčaćena, ona će odnijeti dio njihove časti sa sobom.

Većina žena gledala je postrance ili u pod. Konačno je jedna od starijih, imala je tek dvadesetak godina, tiho prošaptala:

- Reći će - progovorila je, preplašena da je ne opčini ova plavokosa žena koja se ponašala kao muškarac. - Njegov ime Tarik. Tarik-paša - ponovila je.

- Kuda će me odvesti?

Sada ju je djevojka gledala ravno u oči.

- Ne znam. Nitko ne znati. - Spustila je pogled.

* * *

- Dogovoreno je. - Radik se sastao s vođom u tami sobe što se nalazila ispod one u kojoj je njihova zarobljenica čekala rješenje svoje sudbine. - Danas poslijepodne sastat ćeš se s kizlar-agom.

Tarik kimnu, ali nastavi gledati kroz prozor u koji je zurnio cijelo jutro.

- Što je tebi? - upitao ga je starac.

Tarik odmahnu glavom kao hipnotiziran nekom nevidljivom silom.

- To nije u redu. Ne mogu...

- Što ne možeš? - starčev ton bio je sarkastičan. - Možda joj čak činiš uslugu, eh? Tarik se naglo okrenu.

- Otkud nam pravo da tako postupamo?

- Da li želiš da tvoji ljudi budu pušteni?

Odgovor se mogao pročitati u Tarikovu pogledu. Stari vodič kimnu.

- O pravima ćemo brinuti poslije revolucije. Idemo. Imam cigansku odjeću za tebe.

* * *

Jessica i dalje nije znala što je očekuje dok ju je otmičar vodio pretrpanim ulicama Carigrada. Tarik-paša, kako joj je djevojka rekla da se zove, bio je prerusen kao Ciganin, u širokim vrećastim hlačama, sa širokim pojasom jarkih boja za koji je s unutrašnje strane zadjenuo par pištolja i oštar jata-gan. Odjevena poput ostalih turskih žena, Jessica se nije osjećala veličanstveno, pokrivena feredžom preko glave i jašmakom preko lica. Bila je toliko umotana da je jedva okretala glavu, ali to je, vjerojatno, i bio dio njegova plana. Ispod haljina opet su joj zavezali ruke. Kad je trebalo skrenuti s glavne ulice, njezin je otmičar uhvati za ruku i gurne u uski prolaz između dviju zgrada.

Ustuknula je kad se u prolazu pojавio visok, otmjen crnac i pošao prema njoj. Bio je obučen u bogatu svilu i brokat, a u fes mu je bila zabodena ukrasna igla. Imao je široko lice i velike oči koje su zurile u nju.

Glas ju je umirio, iako je pripadao njezinu otmičaru.

- Ma što se desilo, nemoj progovoriti ni riječ. O tome ovi-si tvoj život. Vjerovala mu je.

Jessica je mirno stajala, ispunjena tjeskobom, dok su se muškarci svađali na turskome. Očito se nisu mogli sporazumjeti o cijeni i razgovor je postajao sve žešći. Tarik-paša, muškarac koji je posljednjih dana sve više uznemiravao Jessicu, konačno je prestao govoriti. Crnac je ponudio poslje-dnju cijenu, ali ona nije bila zadovoljavajuća.

Kao da već nije bila dovoljno ponižena, otmičar joj je maknuo veo s lica. Jessica je doslovno osjetila kakav su do-jam na muškarca s fesom ostavile zapadnjačke crte njena lica, njezine plave oči i blistava plava kosa. Uzdignula je obrvu, svjesna vlastite vrijednosti. Znala je kako će biti zadi-vljen samopouzdanjem koje se, bez imalo sramežljivosti, isti-calo na njenom otkrivenom licu. Iako je znala da je pre-daju iz ruke u ruku, nije mogla sakriti svoju samouvjerenoš. Možda izaziva sudbinu, ali će se možda, i spasti.

Čar trenutka nestao je kad su se muškarčeve ruke spustile na njezino lice, podižući ga prema svjetlosti. Nije propustio da joj pogleda zube. Trgnula je glavom. Proklet bio.

Muškarac se odmaknuo.

- Tvoja cijena - rekao je na turskome - vrijedi. Svi zarobljenici za djevojku.

Tarik mu se nakloni u znak suglasnosti. Muškarac je odlazio zadovoljno trljajući ruke. Jessica se okomila na otmičara.

- Što si učinio? Tko je taj muškarac?

Uto je pet bijelaca ušlo u uličicu, a Jessica je uspjela zapaziti neprikrivenu tugu i žaljenje u očima svog otmičara. Suosjećanje i isprika izobličili su mu lice dok su je muškarci odvodili. Gledala je za njim sve dok je mogla, uzaludno se nadajući da će ga kajanje natjerati da nešto poduzme.

- Tarik... - šapnula je dovoljno glasno da je čuje.

Posljednja zraka sunca pala je na nju, njezina posljednja nada nestala je u uličici i izgubila se.

* * *

Salim se davno pripremao na umiranje, još onda kad je zajedno s Tarikom odlučio da napusti udobnosti Engleske, civiliziranu atmosferu učenja i kulture Cambridgea, i da ih zamijeni paklom svoje domovine. Nadali su se da će moći svoj nemir upotrijebiti u borbi za pravedne ciljeve, iako su znali da gotovo sigurno neće doživjeti da vide kako se njihova pravedna stremljenja u potpunosti ostvaruju. Kad su turski stražari došli i skinuli mu okove, te ga izvukli iz prostorije za mučenje, shvatio je da je posljednji čas blizu. Može li smrt biti gora od batina koje su on i drugovi svakodnevno trpjeli? Zašto baš njega izvode? Njegova smrt sigurno je smisljena kao opomena ostalim zarobljenicima. Srce mu je divlje udaralo dok je prisiljavao svoj uzbuđeni um da shvati istinu, jer, znao je, čekalo ga je užasno umiranje u mukama. Danima je slušao kreštanje papagaja u golemoj krletki, buku stvorenu da prikrije nedjela unutar zidina palače. Sultanovi ljudi saznali su za Tarika; odao ga je jedan zarobljenik. Salim nije mogao prezirati ljude koji nisu izdržali. Žalio je samo što neće živjeti dovoljno dugo da uspije Tariku dojaviti kako je tajna otkrivena.

Silio se da prestane misliti. Mučeći se nabadanjima kako će ga usmrtiti, samo je povećavao patnju. Žalio je druge mladoturke koji će morati slušati sve pojedinosti o njegovoj smrti, možda čak i glodati njegovo raščerećeno tijelo. Hrabrio

se, ali su mu ruke i noge bile paralizirane jezivim strahom kad su ga uveli u glavnu dvoranu za prijem. Podigao je glavu. Prisiljavao je na miran hod svoje ranjene noge i izmrcvarene zglobove. Koračao je sultanu Hasamu u susret.

Zapanjeno je ustuknuo, koljena su mu popustila i stražari su ga ponovo morali vući. Bacili su ga u podnožje sultanova divana.

Uspio je kleknuti.

Sultan je pričekao dok im se pogledi nisu sukobili.

- Kad budeš slobodan...

- Slobodan? - Salim se zagrcnuo. Kako su okrutni.

- Kada budeš slobodan - vladar je ponovio - očekujem da nastaviš s pisanjem. - Njegove krupne, meke i njegovane ruke pokazale su hrpu papira koji su ležali na sagu uz Salima. - Vrlo si darovit. Darovitost se ne smije uništavati i zato želim da nastaviš. U zapisima smiješ govoriti o svemu.

Salim je čekao, nemoćan, nesposoban da progovori. Nešto se krije iza ovog. Samo bi budala nasjela.

- O svemu - nije prekidao sultan - osim, naravno, o revoluciji, slobodi, pravu naroda, pravima žena, haremima, vanjskoj politici, nacionalizmu, internacionalizmu, ustavu, zavjerama, bombama, kršćanima ili raspeću, Muhamedu, Isusu ili Mojsiju.

Salim ispravi izmučeno tijelo i položi ruke na bokove:

- Ako smijem upitati, vaša preuzvišenosti, što još uopće ostaje o čemu bi se moglo pisati?

Sultan se nasmiješio.

- Apsolutno sve, sinko. O kiši, sunčanom danu, psima po ulicama. Možeš pisati o svom sultanu - spustio je dlan na grudi - ako ga namjeravaš hvaliti. Uglavnom, imaš potpunu slobodu da zapišeš sve što ti se učini vrijednim zapisivanja.

- Ne razumijem vas - Salim je teško disao, iscrpljen. - Vi me puštate na slobodu?

- Samo zahtijevam da upamtis tko te oslobođio. Vodite ga.

* * *

Dok su Salima odvlačili natrag među zatvorenike i presvlačili ga u novu i čistu odjeću, kizlar-aga se u svojoj pozlaćenoj kočiji približavao visokom kamenom ulazu pred ko-

jim je stajala straža. Bijela mramorna vrata, urešena zlatom, rastvorila su se i put u Jildiz saraj bio je slobodan. Palača, mramorna pjesma vodoskoka i kolonada, izgledala je kao da se spustila s oblaka da se odmori na visokoj hridi, nad mjestom gdje su se susretala dva mora. Uz zidove se uspinjao bršljan, a guste rešetke odvajale su vrtove od dvorana u kojima su živjele žene, dvorane od krletki, a krletke od odaja za mučenje. Samo su ptice s visina mogle posvjedočiti o spajanju dva svijeta - carstva blaženstva i carstva surovosti.

Kola su se zaustavila na vrhu uzvisine, pred unutrašnjim ulazom u saraj. Sluga se spustio i otvorio vrata. Nesigurno je ispružio ruku koju je prihvatila druga meka ruka u kočiji.

Jessica je sisla. Zatvorila je oči, zaslijepljena blještavilom. Sunčeve zrake odbijale su se od mramornih zidova i zabljenule joj oči. Gledala je neko vrijeme u zemlju dok se nije priviknula. U podnožju je vidjela plavi Bospor koji je dijelo Europu od Azije. Otvorila je usta od iznenadjenja. Nikada nije vidjela ništa slično, pogotovo ne u prljavštini carigradskog bazara iz kojeg je upravo dolazila. Pokrenula se tek kad su je šestorica muškaraca natjerala da pođe.

Okruživši je s obje strane, vodili su je kroz mnoštvo vrtova, preko mnogo staza, kroz rešetkama zatvorena dvorišta, pored kaveza. Njihov prolazak uzbudio je ptice. Zrakom su prelijetali kolopleti svih mogućih boja uz užasnu riku bijesnih životinja koje su uznemirili. Hodala je tiho, bez riječi. Još nije bio pravi trenutak.

Ptice koje nisu bile u kavezu slobodno su nadlijetale palaču, zbumjeno kružeći. Vidjele su zaustavljenu kočiju, ženu koja izlazi, povorku ljudi koja prolazi vrtovima. Ali one su vidjele i nešto što nitko drugi nije. Na drugoj strani izlazila je grupa od dvadeset muškaraca odjevenih u novo ruho. S druge strane mozaikom oslikanog zida koračala je žena. Dok su ženu sprovodili u odaje, muškarci su išli prema izlazu i slobodi. Papagaji su nastavili kreštati.

6.

- Dolaze - viknuo je Miša s balkona prema mračnom ulazu u skrovište.

Tarik je čuo mladićev glas ispunjen strepnjom. I sam se stresao, ne znajući što će uskoro vidjeti. Sultanove metode mučenja bile su djelotvorne, s trajnim posljedicama. Preko mnogobrojnih uhoda doznao je da je Salim živ. Samo, kako izgleda? I drugi su mladoturci preživjeli. Izgleda da njihova smrt nije bila dio sultanova plana - njegove želje sezale su dalje, vjerojatno usmjerene izravno na Tarika. A protekli dani bili su već dovoljno mučni, ispunjeni grižnjom savjesti zbog onog što je morao učiniti. Smije li čovjek olako prekršiti uvjerenje za čije provođenje spremno stavlja život na kocku? Ali, zar je mogao dopustiti da dvadesetica mladića umre samo zato što on nije želio još jednom iskoristiti postojeći, iako zastarjeli, sistem vrijednosti?

Lik djevojke koja se zvala Jessica neprekidno ga je progonio u mislima. Njezino lice vidio je u snovima, pri zalašcima sunca, s buđenjem zore. Gledao ga je u vinu koje je ispijao, njezin ga je glas progonio kad je izgovarao riječi što su pričale o slobodi, o ljudskim pravima, o nužnosti ulaženja u dvadeseto stoljeće. Nju je osudio na okove prošlosti. Žrtvovao ju je, umjesto nje je donio odluku, prokleo ju je. Bila je to najgora moguća osuda, a djevojka je zaslužila da bude sretna.

Stisnuo je pesti i preklinjao dušu da se umiri.

Vrata su se otvorila i u sobu je ušlo troje ljudi. Jedan od njih bio je Salim.

Tarik se uputio prema njemu. Duboko je udahnuo vidjevši brazgotine na prijateljevu licu. Nije smio o njima razmisljati. Salim ga je zagrlio i njegove ruke obujmiše prijateljeva pognutu ramena. Osjetio je drhtaj Salimova tijela, ali obostrani zagrljaj nije popuštao. Tarik se morao prisiliti da pusti druga, jer je znao da je bio bičevan i da je prepun rana.

- Salime - zaječao je Tarik. Uhvatio ga je za ruku i pridržavao ga. - Pričaj mi.

Salim kimnu, još uvijek slab, ali konačno spreman da se opusti i oslobodi prkosnog držanja kakvo su on i drugi zarobljenici zauzeli dok su ih vodili u slobodu. Oslonio se na Tarika, željan podrške i ljudske topoline.

- Oni znaju tvoje ime. Sad si njihova jasna meta. Život ti je u velikoj opasnosti, prevelikoj da bi smio biti s nama. Razgovarao sam sa sultanom. Ja osobno.

- Ti si što? - Tarik je doveo Salima do jedne trošne stolice, uz još trošniji stol, smjestio ga da sjedne i sam se spustio uz njega. Miša se s drugima približio da čuje nevjerljatu priču. - Sa samim sultanom?

- U punom sjaju - rugao se Salim. - Pročitao je moje zapise. Rekao mi je da smijem pisati o svemu osim o revoluciji, domaćoj politici, ustavnim načelima, Muhamedu, Mojsiju... Jednostavno, poticao me da nastavim pisati, što ja i nameravam.

Tarik se nasmiješio.

- I o čemu ćeš pisati?

- O revoluciji, domaćoj politici, ustavnim načelima, Muhamedu... Sobi ispuni njihov glasni smijeh. Napetost je po puštala.

- Jesi li pokušao s njim raspravljati? - upitao je Miša.

- Nije on čovjek s kojim bi se smjelo raspravljati - objasnio mu je Salim.

- Ipak, ne razumijem zašto ne možemo našu listu zahthjeva predložiti sultanu i...

- Predugo smo od sultana tražili da ljudima da prava koja im pripadaju samim rođenjem - oštro se umiješao Tarik. Okrenuo se Salimu. - Predugo smo vremena potrošili i na borbe oko Damaska i u udaljenim krajevima Carstva. - Ustao je i zaputio se u tamni kut sobe okrenuvši drugovima leđa. Nekoliko je trenutaka prošlo dok se nije okrenuo sabravši misli. Prišao im je i rukama se oslonio na Salimova bolna ramena. - Stigao je trenutak za borbu kod kuće.

* * *

Za druge, za one koji su živjeli zatvoreni u sultanovu dvoru, skori sukob sultana i revolucionara nije značio gotovo ništa. Rijetko su se državnički poslovi ticali ljudi u sultanovu haremu. Kizlar-aga bio je jedan od rijetkih koji su se kretnali u oba svijeta - malo je spletkario oko državničkih pitanja, malo je smisljao smicalice unutar palače. Plava žena izazvat će neprilike, razmišljaо je sumnjičavo dok se kroz dvorište žurio na sastanak koji će mu omogućiti da opet zadobije sul-

tanovo povjerenje.

Nije bilo lako isposlovati slobodu za dvadesetoricu revolucionara. Bilo je najgore to što više nije imao mogućnost izbora. Plavokosa Amerikanka morala je udobrovoljiti sultana više od bilo koje druge u haremu. O tome je ovisio njegov život. I njen također.

Čak je i u eunuha pogled na Ustu izazivao bol u slabinama - doduše, više zbog sjećanja nego kao stvaran osjećaj. Iako blizu četrdesetih, ona je bila lijepa žena, tamna istočnjačka košuta. Prilazila mu je preko dvorišta, odjevena u europsku haljinu, držeći u ruci ogrlicu za psa od bijelih biseri sa smaragdnom kopčom.

- Vidjela si je? - upitao je kizlar-aga kad su se približili i zajednički nastavili šetnju. Bilo je sigurnije hodati nego se zaustaviti i razgovarati.

Potvrdila je kimanjem.

- No, i što misliš? - nastavio je elegantni crnac.

- Lijepa je, ali se ovdje nalazi protiv svoje volje. To joj se vidi na licu. U njegovom glasu počelo se osjećati nagovaranje i laska.

- Njoj treba poseban učitelj.

Usta ga pogleda uvježbanim koketnim pogledom.

- I koga ćeš izabrat i predložiti?

Odgovorio joj je jednako pronicljivim pogledom. Usta uzdignu svoju dugu tamnu ruku tako da su joj narukvice zasvetlucale na suncu.

- Ah, ja sam bila samo sultanova ljubavnica. Nikad nje-gova žena... nikad kaduna.

- Bila si mu najdraža.

- Zar ti tako loše ide?

Kizlar-aga je pokušao da ne uzdahne.

- Svakim danom kadunin utjecaj na sultana raste, a moj slabi.

- I ti ćeš ga ojačati tako da sultanu ponudiš pravu ženu?

Kratko je slegnuo ramenima.

- Uz tvoju pomoć. - Okrenuo se prema njoj i zaustavio. -

Ti svoj položaj u haremu zahvaljuješ meni. Naveo sam sultana da te primijeti. Štitio sam te. Ustu nije bilo lako slomiti.

- A ja sam ti omogućila da ostaneš moćan jer sam bila njegova miljenica.

Uglovi njegovih usana lagano su se podigli u osmijeh. Nježno ju je uzeo za ruku pa su nastavili šetnju.

- Kao i uvijek, Usta, naše su sudbine neraskidivo povezane. Moraš mi pomoći. Sunce se ogledalo u njezinim draguljima.

- Razmislit ću.

* * *

U prostorijama gdje su živjele sultanove priležnice, Jessica je pokušavala izvući rešetku koja se klimavo držala u okviru prozora. Obučena u jednostavnu tursku haljinu, grčevito je držala željeznu šipku i odlučno je vukla prema sebi. Iza nje, na prostirci, znatiželjno i s nerazumijevanjem, gledala ju je osamnaestogodišnja djevojka.

- Nemoj - rekla joj je djevojka. - Rešetke su tu da nasštite. Jessica se okrenula.

- Štite? - Iako nerazuvjerena, prešla je sobu i sjela uz vitku djevojku. - Gezla, ako mi pomognes, moći ćemo maknuti rešetke. Možemo pobjeći zajedno. Širom su se rastvorile prekrasne smeđe oči.

- Ja ne želim pobjeći.

- Ne želiš se vratiti kući?

- Ali ja jesam kod kuće. Ovdje živim od svoje desete godine.

- Što bismo onda trebale sada raditi? Slegnula je rannima.

- Čekati. Sultana Hasama.

- Želiš reći da treba mirno sjediti i čekati da nas sultan uzme, ili kizlar-aga siluje, ili. - Jessica je zastala. Djevojka se glasno smijala. - Što je tako smiješno? Djevojka se i dalje smijala.

- Ovdje je svašta moguće, ali da te siluje glavni eunuh, sigurno je neizvedivo.

- Kizlar-aga je eunuh?

- Svi muškarci u harem su eunusi.

Ove riječi vratile su je u stvarnost, ma kako ona nevjerljivo zvučala: Jessica je bila zarobljena u harem. Kakvo divljaštvo. Ustala je i vratila se do rešetke. Nije željela ovdje sjediti i čekati trenutak u kojem će zlatnu rešetku početi nazivati svojim »domom«.

Gezla se lijeno protegnula, ustala i prišla Jessici.

- Ne budi glupa. Gubiš vrijeme. Slušaj me. - Pričekala je dok se Jessica okrenula i tada je počela polako i razgovijetno

govoriti: - Bijeg kroz prozor neće ti uspjeti.

Ovo je samo jedno od zdanja. Cijeli prostor uglavnom je okružen opasnim vodama. Osim sto eunuha, tisuću je oružanih sultanovih vojnika smješteno unutar palače. Nitko ne može unutra - naglašava je - i nitko ne može... van.

Jessica se stresla - kako je lako upravljati nečijom sudbinom. A ona je bila pion u nečijoj igri, osjećala je. Nekome je vrijedila više od novca. Ili nekolicini njih. Ozbiljnije su stvari u igri čim netko riskira i krade ženu koju je tako lako raspoznati među tamnoputim istočnjačkim glavama. Sigurno će se oglasiti i engleska ambasada, a netko tko je sve isplanirao znao je da izaziva gnjev Engleske. Charles neće sjediti skrštenih ruku i jadikovati. Njezin otac neće mirno otrpjeti uvredu nanesenu engleskom narodu, gostima sultanove Carevine. Neće se predati bez ogorčene borbe, samo, naravno, ako uopće ima pojma gdje se ona nalazi. Sultanova palača bila je svijet za sebe i godinama bi je mogli sakrivati a da je nitko ne otkrije.

Djevojka je trgnu iz razmišljanja.

- Dođi - zazvala je - idemo do kupatila.
- No, to čak zvuči primamljivo - rekla je Jessica i priključila se.

I zato ju je kupatilo toliko razočaralo. Oh, bilo je bogato uređeno, opločano mramorom, sa zlatnim slavinama iz kojih je voda tekla u široka drvena korita kraj kojih su stajali zlatni tronošci na koje se moglo stupiti nogom. I mnogo, mnogo žena. Oskudno odjevenih u prozirne košulje vlažne od pare koje su se pripnjale uz kožu i besramno otkrivale obrise mladih ženskih tijela. Još su jače isticale rumenu svježinu bradavica i prianjale uz mlade ravne trbuhe. Kraj njih je prošla grupa mladih žena koje su časkale na francuskome i veselo se prskale vodom iz keramičkih posuda. Lakoća s kojom su izlagale vlastita tijela podsjetila je Jessicu na njezino. Bez razmišljanja, Gejzla je skinula svoju odjeću i znatiželjno se zagledala u Jessicu.

- Što je s tobom? Nemoj se sramiti. Mi ovdje provodimo sate. Ponekad cijele dane.

Odsutna mislima, Jessica je upita:

- Zašto?

Djevojka slegnu ramenima.

- Zato jer moramo nešto raditi. Jessica odmahnu glavom.

- A beskonačan boravak u kupatilu ovdje se smatra radom?

U tom trenutku jedna djevojka, ubrajala se među starije iako je jedva prešla sedamnaestu, žurno je ušla iz susjedne prostorije i nešto prišapnula Gezli na arapskome. Ova se okrenula Jessici.

- Kizlar-aga te čeka u dvorištu. Kaže da te kaduna hoće vidjeti.

- Zašto? Tko je kaduna?

Neke je stvari bolje ne znati, ali kad kaduna zahtijeva da nekog vidi, taj netko se mora pokazati. Jessica je to u vrlo kratkom roku otkrila a potpuno usjekla u svijest kad su je uveli u mramorno carsko kupatilo sa staklenom kupo-lom na vrhu. Kizlar-aga već je stajao u prostoriji i kritički je promatrao dok se približavala širokom divanu presvućenom zelenom svilom na kojem se ustoličila veličanstvena žena. Mogla bi biti Grkinja, nagađala je Jessica, sudeći po licu čije su pravilne crte tvorile klasične obrise. Njezina tamna kosa bila je visoko podignuta i okićena dijamantima. Iza divana poredale su se starije žene, otmjeno odjevane, dok su na uzvišenju stajale robinje ogrnute u brokat ili kratke svilene prsluke prebačene preko dugih košulja. Na drugoj strani mlada djevojka pjevala je neku istočnjačku pjesmu i pratila se na mandolini. Uokolo su se širili mirisi žena. Njihova vladavina i carstvo. Samo su nijemi eunusi podsjećali da ovaj zatvoreni krug pripada svijetu kojim vladaju muškarci.

Sve su se oči okrenule prema Jessici koja se bez straha približavala ženi koja je ležala na divanu. Zaustavila se pred njom u stavu koji je otkrivaо blagi prkos.

Kaduna je pogleda bezizražajnim očima, zatim uze zalogaj s mjedenog pladnja napunjeno pilavom i u usta stavi sjeckano meso umotano u lozin list i zašećereno voće. Rastvorila je jarko namazane usne, zagrizla i lijeno počela žvakati. Tek kad je progutala hranu i odlučila da više ništa neće isprobati, obratila se Jessici. Rekla je nešto na turskome na što nitko nije reagirao.

Kad je konačno shvatila da su riječi bile njoj upućene, Jessica se oglasila:

- Ne govorim turski.

Kaduna se istog časa uspravila.

- Priđi bliže - rekla je. - Hmm... Ne znam baš da li mi

se sviđaš. Skini odjeću. Da te vidim.

- Molim? - Jessica uvuče ramena.

- Kao sultanova supruga, njegova jedina supruga, ja odlučujem koja će ga žena zabavljati. Skidaj odjeću.

Uto je kizlar-aga istupio naprijed i oglasio se dubokim glasom.

- Moja je zadaća da harem opskrbljujem novim ženama.

- Više nije - odgovorila je kaduna, gotovo zijevajući.

Zatim je ponovila: - Skini odjeću.

Kako se Jessica nije micala, kaduna je »nuhmil« robinjama i dvije su odmah pritrčale. Uhvatile su Jessicu i počele je svlačiti.

Jessica je zurila u kadunu. U njoj je podrhtavao svaki mišić, ali ne samo zbog poniženja. Rame joj je bilo golo jer su djevojke počele otkopčavati haljinu i nju preplavi val odlučnosti. Grubo je odgurnula robinje. U dvorani je vladala grobna tišina.

Kizlar-aga izgledao je zabrinuto, vidjela je to krajičkom oka, jer nije htjela maknuti pogled sa žene pred sobom. Spustila je prste na kopče na grudima i otvorila ih. Skinula je haljinu a potom i donje rublje.

Prostorijom je prostrujio uzdah. Jessica podignu glavu, odlučno kao nikad u životu, i zagleda se u kadunu.

Još nikada na sultanovu dvoru nije zablistala takva ljepota, takva alabasterna bjelina, slična skulpturi od mramora, ispod suncem potamnjelog lica jednako jedinstvene ljepote. Njezina bijela koža divno je sjala pod svjetлом kupole.

Plavičaste vene prošarale su kožu bokova, ruku i grudi. Godinama čuvane u čvrstom donjem rublju, njezine grudi, zadivljujuće oble i čvrste, bile su bjelje od najbjeljeg jajeta najmilozvučnije ptice pjevice. Zrake svjetlosti što su strujale kroz staklo kupole stvarale su aureolu prelamajući se na njenoj svijetloj kosi. Ljudima koji su navikli na tamnoputa tijela i crne kose, pogled na Jessicu oduzimao je dah.

Svi su zurili u nju, čak i starije žene koje su cijelog života gledale samo u ženska tijela. Gledale su u bjelokosi plijen koji je hrabro stajao pred moćnom kadunom.

Jessica je ispravila ramena, neznatno je isturila desnu nogu i još odlučnije uzdignula čelo. Gledala je ravno u tanine kadunine oči.

- Kako je obična - progundjala je kaduna. - Vodite je.

Tada je jedna od starijih žena istupila i obazrivo joj se

obratila:

- Meni se sviđa. Trebam djevojku koja će se brinuti za moju odjeću. - Nagnula se prema kaduni. Jessica se pitala koji motivi navode tu ženu da je zatraži. – Sigurno mi nećete odbiti djevojku... koja vas očito nimalo ne zanima.

Kaduna je bila prisiljena da odluku doneše pred svima. Ako Usti odbije zahtjev, pokazat će da se prestrašila.

Još se jednom pomaknula nakićena ruka.

- Ako te veseli.

U Ustinim odajama Jessica se našla u gomili djevojaka koje su zdušno otvarale kutije iz velike pošiljke koja je upravo stigla iz Europe. U prostorijama se nalazio europski namještaj. Očigledno, Usta je znala kako će zainteresirati sultana - europskim stilom, sudeći prema stvarima koje su je okruživale, i odjeći koju je nosila. Djevojke su bile očarane stvarima koje su izvlačile iz kutija: usko pripojenim večernjim haljinama, bogatim podsuknjama, bolerima, svilenim donjim rubljem, turbanima ukrašenim orlovinom perjem. Nije više mogla podnijeti njihovu vrisku. Htjela se povući.

Do nje je dojurila Gejzla, zgrabila je za ruku i, razmahujući korzetom boje riblje kosti, upitala:

- Imaš li pojma što je ovo?

Jessica joj se suosjećajno obratila:

- Vjeruj mi, bolje je da ne znaš. To je jedina stvar koja mi kad razmišljam o Engleskoj - ne nedostaje.

Dok je Gejzla proučavala korzet, druga djevojka, crvenokosa Mejrima, prišla je Jessici s otvorenom knjigom u rukama.

- Jessica, znaš li čitati? Reci nam što piše. Jessica se nagnula preko njezina ramena.

- Misliš na posvetu? Tu piše: »Slava Gospodu, koji je djevičansko poprsje ukrasio divnim pupoljcima, jedrim grudima i koji je žensko tijelo učinio nakovanjem u koje muško koplje«... oh, bože...

Mejrima zacvili:

- Oooh, mislim da će naučiti čitati! Druga djevojka reče:
- Ja bih radije pogledala slike.

Tek tada je Jessica spazila sliku. Jedan pogled bio je dovoljan da je natjera na bijeg iz sobe. Sva se zajapurila.

Usta je pošla za njom.

- To će potrajati - govorila je tiho dok je zatvarala vrata.
- Naučit će te. Reći će ti sve što znam o načinu zadovoljava-

nja muškarca. Naučit ćeš kako da stekneš moć u harem.

Jessica se bijesno okrenula.

- Naučiti? Podučiti me? - vikala je. - Ja neću biti jedna od njegovih kurvi.

- Naravno da nećeš - mirno je govorila Usta. - Ni ja ni kizlar-aga nećemo tako nešto dopustiti. Bit ćeš vrlo posebna djevojka. Kao što sam ja nekoć bila.

- Ja ne mogu biti slična tebi.

- Naučit ćeš da budeš ista kao ja.

- Zar si zaboravila svoju prošlost? - optuživala je Jessica. - Zar se ne sjećaš što to znači biti slobodna?

Usta joj je pričala, opisivala joj kako je nekoć i sama bila slobodna, kako je upoznala Europu i uzbudljivu životnost zapadnjačkog načina života. Ona je bila slobodna, obrazovala se u Francuskoj, vjerovala da će život provesti onako kako joj se svidi, ali je došlo do obrata. Njih vezuje mnogo sličnosti, govorila je Usta, jer i nju su oteli i na silu doveli u harem. I ona se suprotstavljala. Nebrojene sate provodila je u tugovanju za izgubljenom slobodom. No, kako je proticala godina za godinom, vrijeme je učinilo svoje i ona više nije bila ista osoba.

Osjećajući da će biti potrebno duže uvjeravanje, Usta se približila Jessici i uhvatila je za ruku.

- Znam da se osjećaš poput onih ptica zarobljenih u krletki. Ali... ti moraš naučiti i u njoj letjeti.

Jessica je okrenula glavu i zagledala se kroz niski prozor u zapjenjeni Bospor.

- To je ponižavajuće.

- Što?

- Stvari o kojima razgovaraju te djevojke.

- Ah... ti se bojiš vođenja ljubavi.

- Ne bojim se - branila se Jessica - ali znam da takav razgovor nije u redu.

- Kako može postojati išta loše u saznavanju?

- One stvari dolaze same po sebi - ponavljala je Jessica riječi kojima su nju poučavali. - S pravim muškarcem, u pravom trenutku...

Usta ju je pomilovala po kosi, trudeći se da pronađe prave riječi.

- To su pitanja običaja, a ne morala. Problem je u tome kako si bila odgajana. Priča se da Englezi imaju najljepše žene na svijetu a ne znaju što s njima valja činiti. Možda ih

zbog toga drže u potpunom neznanju.

- Nisam ja čista Engleskinja. Napolje sam Amerikančica. I ne bojim se. Ali neću iznevjeriti svoja načela.

Usta odmahnu glavom.

- Tebe nisu doveli u harem da pjevaš vesele pjesmice ili plešeš smiješne plesove. Moraš naučiti kako se s muškarcem vodi ljubav - rekla je Usta i potom se još više približila Jessici. - Stalno govorиш o slobodi, ali nikad nećeš biti slobodna dok ne oslobodiš dušu u sebi... dok se ne prestaneš boriti protiv razlika. Naučit ćeš kako da zadovoljiš muškarca i pružiš mu više od bilo kojeg drugog užitka. Upoznat ćeš bezumnijevi zov tijela i način na koji mu treba odgovoriti. Vođenje ljubavi s muškarcem velika je umjetnost. Samo žena posjeduje dodir i pokret koji muškarca dovodi do ludila. Ti već posjeduješ moć. Moraš samo naučiti kako da je koristiš i natjeraš muškarca da izgubi razum, da ga uzburkaš jače od svakog nemirnog mora. Ja te mogu podučiti. Mogu ti pomoći da otvoriš dar koji leži sakriven u tvojim dubinama, koji čeka na muškarčev odgovor. Ti ćeš to naučiti, Jessica. Obećajem ti. - Otišla je do ormara i izvukla bočicu od mjedi. - Počnimo s učenjem.

Podigla je poklopac. Na ruku je istresla malo zlaćane prašine, pažljivo je spustila bočicu i lagano je počela utrljavati prah na ruke, od lakta do ramena, pokrivajući svaki milimetar kože. Uskoro su njezine ruke svjetlucale čudnim sjajem. Na koncu je zlatnu boju mazala na dlanove, na svaki prst, u razmeđa, pregibe.

- Vidiš li kako naglašava liniju tijela - govorila je, lagano pomicući zlaćane ruke i prste. - Kad se krećeš, čini se da ti treperi svaki mišić. Mi žene iz harema znamo mnogo tajni. Stoljećima starih tajni koje muškarce tjeraju da lude od žudnje. Gledaj, vidi moje ruke, moje prste... zamisl kakve su kad ih muškarac gleda uz svjetlost svijeća. A tebe neće uzeti bilo koji muškarac, Jessica Grey. Bit ćeš plijen muškarca nad muškarcima, vladara Carstva, čovjeka koji je bio s najljepšim ženama, dodirivao najdivnija tijela, doživio najdivnija zavođenja. On će se darovati tebi, ti ćeš sebe pokloniti njemu. On je otjelotvorene svih istočnjačkih ljubavnika i učinit će te svojim umjetničkim djelom. Prije no što legneš uz njega, naučit ćeš sve graciozne kretnje, kročit ćeš kao plesačica. Dodi - Usta je podigla bočicu i zaputila se prema Jessici. - Pruži mi ruku i dopusti da ti pokažem kako ženska koža može pjevati.

Uznemirena istinitim riječima koje su govorile o stvarima što su se ticale svih ljudi, Jessica je ustala i prišla ogradi balkona. U daljini je hučao Bospor.

* * *

- Izabrala sam vas da vas poklonim svome suprugu.

Kaduna je koračala između mramornih stolova na kojima je ležalo trideset djevojaka. Uređivali su ih, masirali i mirisali. Kretala se dugačkim polaganim koracima, šireći oko sebe aureolu božanske nedodirljivosti.

- Noćas ćete biti moje ruke, moje grudi, moja raskrivena duša. Pružit ćete mu zadovoljstvo nad zadovoljstvima. Sad ustanite i slijedite me koračajući prema svojoj sudbini.

Kaduna je vodila nisku djevojaka prema zvucima orijentalne glazbe, prema sobi u kojoj je sultan, gospodar Carstva, ležao na svom divanu i pušio nargilu, svjestan da će uskoro postati središtem svemira. Nekoliko ženskih tijela koja su prošla uz njega bilo je odjeveno u tradicionalnu tursku odjeću. Druge su bile pokrivene europskom odjećom. Sve su koračale najljepše što su znale, najzamamnije što su umjele. Konačno je i posljednja prošla i svrstala se iza kadune.

Ona je stajala uspravna kao trska.

- Ti si nasljednik Sulejmana Veličanstvenog i učinit ćeš Carstvo još slavnijim - zapjevala je.

Sultan je izvukao kraj čibuka iz usta.

- I, zbog koga ću povećati Carstvo? Zbog sebe ili svog sina? Kaduna je još više uzdignula glavu.

- Našeg sina.

Sultan slegnu ramenima. Kaduna mahnu nekolicini žena. One su prišle sultanicu i počele ga milovati - njegovo čelo, ruke, dlanove, noge. Dok su one koristile svoju magiju, Kaduna se željela dodvoriti svojom. Šaputala je sultanicu u uho opscene riječi.

Sultan se odmakne i zagleda u nju.

- Želiš reći da te sin ne može učiniti moćnom? Tebe koja ćeš biti jedina sultanova žena?

Ona je bila zbunjena.

- Vi ste bili moja strast prije no što sam začela. To je početak i kraj svega.

Na trenutak nešto je prostrujalo među njima, sjećanje

na prošlost koja se više nikad neće vratiti. Sultan je nastavio:

- Možda me još uvijek voliš? Možda to nije nemoguće?
- Kaduna mu se približila.
- Žene su drugačije od muškaraca. Moć ih ne zadovoljava. - Njezin šapat bio je strastven.

Sultan Hasam uzdigao je obrve. - Ponekad se pitam je li tako. - Okrenuo se prema djevojkama koje su ga milovali i primijeti nešto čudno: djevojka koja mu je trljala noge obukla je preko svilenih dimija korzet boje riblje kosti. Vrlo... izazovno.

- Kako se zoveš? - upitao je.
- Gejzla.

Gotovo je čuo udarce djevojčina srca kad se podigao i uzeo je za ruku. Rekao je kaduni:

- Upiši njezino ime u Veliku knjigu.

Djevojka ga je slijedila, zastavši na izlasku iz sobe tek toliko da vidi kako kaduna upisuje njezino ime u knjigu.

* * *

Satima kasnije, Gejzla je ponosno koračala kroz vrtove zajedno s Jessicom, sanjareći o budućoj slavi.

- Zar ne razumiješ? - pokušala je objasniti Amerikanki.
- Kad te zapišu u Veliku knjigu, stvar postaje službena.
- Kakva stvar? - pitala je Jessica, iako je već nagađala smisao.
- Da je sultan Hasam otac mog sina.
- Kojeg sina? - Jessicin ton htio je upozoriti djevojku da ne brza i ne broji piliće prije nego što ih je kvočka izlegla.
- Sina kojeg će roditi kroz devet mjeseci.
- Ali, ti ne možeš biti sigurna da si zatrudnjela. Ne tako rano. Nakon samo nekoliko sati.
- Naravno da mogu. I bit će dječak. - Nastavila je govoriti glasom punim oduševljenja. - Sinovi postaju nasljednici, a njihove majko gospodarice. Djevojčice su bezvrijedne. Ubijaju ih, ili, a to je još gore, prodaju kao ropkinje.

Jessica uzdahnu, lica iskrivljena od iskrenog žaljenja.

- Oh, Gejzla, zar ne shvaćaš? To smo i ti i ja. Ropkinje. Ove riječi dugo su joj odzvanjale u mislima.

7.

- Prije dvije godine samo bi se dvadesetak ljudi okupilo. Pogledaj danas. - Salim je pogledom kružio trgom koji je zakrčila gomila ljudi. Činilo se da se nebo rastvorilo i dobrota se spustila na zemlju. Okupili su se da čuju obećanje za koje je Salim duboko vjerovao i nadao se da ga mogu ispuniti. Iza njega, Miša je promatrao isti zadržljivajući prizor, svjestan da je ljude okupila neodoljiva privlačnost muškarca kojemu se zakleo da će ga slijediti u životu i u smrti. Ljudi su stajali šutke, općinjeni snagom čovjeka za kojeg su osjećali da ih može povesti u budućnost kakvu im je obećavao.

Tarik je stajao na balkonu oronule kuće na glavnoj carigradskoj tržnici, okružen vidljivim znakovima propadanja zbog kojeg je i podizao glas osuđujući vlastodršce. Govorio je polako i jasno, gologlav, tako da ljudi mogu vidjeti njegovu europsku frizuru i shvatiti da je video i drugačije svjetove, drugačije putove i da sigurno zna nešto što njima nije poznato. Pokušavao je ne misliti na iznevjerene principe i ideale u koje je vjerovao. Pokušavao je zaboraviti da je Jessicu predao ljudima koji će je iskoristiti i poniziti, uništiti joj život.

- Predugo smo živjeli bez nade - govorio im je. - Prihvaćali smo nasilje kao prirodni način života. Vido sam druga mjesta u svijetu. Krajeve u kojima ljudi žive slobodno, s nadom i ne prepuštajući se sudbini. S obećanjima, umjesto očaja. Slobodom, umjesto ropstva. - Zastao je čekajući da ljudi shvate smisao izgovorenih riječi, da izgrade sliku o mjestu gdje se tako živi. - Postoje dijelovi na svijetu gdje ljudi mogu odlučivati i određivati kojim će putem ići njihova zemlja. Ima država u kojima se žene ne boje za vlastite živote. Postoje vlade koje svojem narodu otvaraju škole u kojima mogu učiti djeca. Naša djeca umiru od gladi! Naši muški umiru! Naše žene žaluju. Čas je da slomimo lance! Vrijeme je da čuju naš glas! Vrijeme je za borbu!

Trgom se razljegao pljesak i odobravanje. Tarik je pričekao da se stiša oduševljenje.

- Ja vjerujem u Otomansko Carstvo - objavio je. Njegov glas odzvanjao je trgom, odbijajući se od zidova zdanja koja su zatvarala okupljalište. - Ja vjerujem u njegov narod. Vjerujem da svi možemo živjeti zajedno, bili Židovi, kršćani ili muslimani. Možemo biti jedno, upravljeni pravednim zako-

nima, čuvajući uz svoje obitelji vlastitu vjeru i običaje. Vjerujem da ljudi koji žele živjeti slobodno moraju biti rođeni u slobodi. Učinit ćemo... ono što moramo.

Opet je zastao, ulovivši odjek slabog pljeska. Ljudi su se međusobno pogledavali da vide tko mu odobrava. Mora ih osvojiti sada, ili neće nikada.

- Suprotstavit ćemo se sultanu na svaki mogući način. Otpor na svim poljima... Pasivni otpor... aktivni otpor... bilo kako, jer moramo učiniti neizbjegno. Reći ćemo ne po-reznicima koji traže više no što imamo i što bismo trebali platiti! Ubacit ćemo se među vojнике i uvjeriti ih da ne na-srću na vlastiti narod. Učinit ćemo što moramo! Prihvatali smo ugnjetavanje kao način života. Više nećemo! A kad kuc-ne čas, i ako ne bude postojao drugi put, ustati ćemo na oru-žje i boriti se protiv porobljavanja jer... to moramo! - Nakon duge, značajne stanke, doda: - Mi moramo učiniti ono što moramo!

Gomilom se razliježe oduševljeno odobravanje, ljutito odobravanje kroz koje je progovorio iskren i opravdan gnjev. Da, on će učiniti sve što bude morao, kao što je i rekao, a ako će činiti on, slijedit će ga svi. Osjetili su njegovu is-krenost. I pored lijepih riječi, shvatili su da je on spremam umrijeti za njihovu stvar, a oni neće dopustiti da umre sam.

Tariku je lice gorjelo od uzbuđenja. Pogledao je prema Salimu, radost se ogledala u njegovim očima, ali se nije htio nasmijati. Osmijeh bi zračio srećom, a ovaj trenutak mora ostati snažan i odlučan. Kasnije će biti vremena za smijeh. Ali je Salim, predobro poznavajući Tarika, ipak neprimjetno namignuo.

Nisu čuli udaranje konjskih kopita o kaldrmu sve dok nije bilo prekasno. Zatomila ga je graja ljudi. U prvi tren nisu razabrali pucanje pušaka. Nekoliko zrna odbilo se od zida i tek su tada ljudi shvatili što se događa.

Tarikovo lice, ispunjeno žarom i predanošću svom naru-du, preobrazilo se u zbumjenu grimasu kad je video kako se nekoliko ljudi srušilo na zemlju. Nagnuo se preko ograde po-kušavajući vidjeti što se dešava.

Činilo se da buka dopire iz zemljine utrobe. Iz svih prava-ca, iz svake uličice ili prolaza koji su vodili na trg čula se zlokobna tutnjava. Tarik se stresao. Činilo mu se da čuje na-dolaženje oluje u pustinji. Čvrsto je stegnuoogradu.

Ljudi su počeli bježati na sve strane. Bilo ih je previše

da bi se mogli brzo kretati. Bili su ulovljeni u zamku u koju su sa svih strana, kao iz lavlje utrobe, nadirale nepregledne čete sultanove vojske. Stotine vojnika uperenih pušaka, spremnih za pucanje, s isukanim sabljama i izvučenim pištoljima. Grmljavina kopita i hladnog željeza.

Gomila se uzbukala. Stizala je smrt, rušeći sve i svakoga na svom putu. S visine, smješteni u sedlima, vojnici su uništavali bespomoćne ljude.

Tarik se sledio. Isprva njegov um nije htio prihvati stvarnost koja se zbivala dolje, njemu pred očima. Sigurno sanja. Mora da je zaspao nakon što je popio previše vina ili pojeo prevelik komad pokvarenog mesa. Paraliziran, gledao je kako Turci obaraju ljude poput snoplja. Tek kad je ugledao kako ljudska noga leti preko trga poput obezglavljenе ptice, shvatio je da sve to nije ružan san.

Nadirali su u sve većem broju, zatvorivši i najmanju rupu kroz koju bi se čovjek mogao provući. Rijeka ljudi i životinja spremnih za klanje. Ljudi su bili savladani panikom. Vojnici su tjerali konje da gaze preko tijela, željeli su doprijeti do Tarika.

On je bespomoćno gledao haranje smrti koja nije štedjela ni žene ni djecu. Stotine beščutnih turskih vojnika. Tisuće. Ljudi su umirali jer su se usudili okupiti da ga čuju. Kad mu je pogled pao na rasjećeno tijelo dječaka, srce mu je prestalo kucati. Posegnuo je u svoju odjeću i izvukao pištolj.

- Tarik! - Salimov glas jedva se čuo kroz zaglušujuće urlike. - Tarik! Nemoj!

Salim je znao da će Tarik krenuti u borbu, spreman da umre, kao što je narodu i obećao. Prije no što je uspio nešto učiniti, desilo se ono najgore - Tarik je zateturao, pogoden metkom u rame. Zanjihao se i pao. Salim je zaškrugtao zubima i pojurio prema balkonu na kojem je ležao Tarik. Podigao je svog vođu i prijatelja, izvukao mu pištolj iz zgrčene pesnice i uspravio ga na noge. Pozvao je Mišu, ali već su se svi uspinjali prema balkonu. Svi revolucionari došli su pomoći svome predvodniku. Spustili su ga niz balkon, jer bi ulazak u zgradu predstavljaо klopku. Vojnici su se približavali. Probrana grupa Turaka probijala se prema njima. Htjeli su Tarik-pašu. Živog ili mrtvog.

- Ovuda! - Salim je držao Tarika ispod pazuha raskrvavljene ruke, a drugi su ga revolucionari gurali i vukli niz ulicu. Ljudi su se micali da propuste čovjeka za kojeg su vje-

rovali da će ih oslobođiti ugnjetavanja. Žrtvovah su svoje živote da bi Tarik-paša mogao živjeti.

- Ne smijem ih napustiti - šaptao je Tarik, boreći se da ga puste. Htio se vratiti narodu s kojim je suosjećao. Uspio je maknuti nečiju ruku i pokušao se vratiti.

- Mi im ne možemo pomoći - uvjeravao ga je Salim. - Doći će i tvoj trenutak, Tarik. Moramo te iznijeti. Prestani se boriti sa mnom!

Natjerali su ga da izade s trga. Ulicama je tekla krv. Probijali su se kroz obezglavljeni i prestravljeni gomilu. Jezivi krikovi parali su im uši. Iza njih, nadirući kroz kaos, sultani vojnici, gazeći preko ljudi, hitali su za muškarcem koji je bio cilj ovog iznenadnog prepada.

Salimove riječi probudile su u Tariku dvostruku bol. Ne samo da mora ostati živ, usprkos okrutnosti koju je doživio i video oko sebe, već se mora uzdići iznad nje i opet postati vodom. Išli su podzemnim prolazima ispod ruševnih zgrada, probijajući se kroz prašnjave podrumе, gazeći preko smrđljivog životinjskog izmeta u jamama, neprekidno praćeni odjecima krikova koji su dopirali s trga. Vojnici su ih pratili, sada oslobođeni gomile ljudi, ali bi čak i najboljem tragaču bilo teško slijediti zamršene putove kojima su krenuli revolucionari na svom bijegu kroz grad. Tarika i njegove drugove naprijed su gonili bijes i patnja. Nisu bili očajni, odlučili su da će živjeti, usprkos nemilosrdnom divljanju smrti koje su doživjeli. Živjet će da bi se mogli vratiti, da bi nastavili borbu i dokazali sultanu Hasamu kako se ideali ne mogu odsijecati tako lako kao ruke.

Na trgu je pokolj i dalje trajao. Kad su vojnici uvidjeli da neće uspjeti uloviti pašu, iskaljivali su svoj gnjev na ljudima koje su zaticali na ulicama. Leševa je bilo sve više. Pojedine su hrpe mrtvih tjelesa bile više od jahača na konjima, jer su ljudi pokušavali bježati preko već ubijenih, ali su najčešće i sami ostajali ležati, pokošeni sabljom ili metkom vojnika. Iako nenaoružani i bespomoćni, morali su umrijeti da bi sultan dokazao svoju moć.

Ubijanje je trajalo puna dva sata. Staro Carstvo koristilo je priliku da ponovo uspostavi uzdrmanu snagu. Mnogo prije no što su Turci utažili svoju žed za krvlju, miris smrti uzdigao se nad Carigradom.

Leševi su ležali posvuda. Izmrcvareni ranjenici čekali su da ih smrt oslobođi muka. Krv je tekla kaldrmom. Uzdasi su

postali glasniji od odobravanja kojim su pozdravili muškarca čije su riječi pogadale njihova srca. Svi koji su mogli umaći, već davno su umakli, svi koji su trebali biti sasječeni, ležali su na tlu. Iznenadni napad morao je utišati i najmanji šapac za slijedećih nekoliko godina. Tako su barem silnici željeli.

Vrhovni zapovjednik turskih carskih četa mirnim je pogledom prelazio preko mjesta pokolja. Potom se okrenuo rulji prosjaka i strvinara koji su iza ugla virkali na njega.

- Uzmite sve što želite. I proširite glas o mjestu na kojem ste stekli pljen.

Mahao je vojnicima i oni su se odmah sabrali oko njega. Rulja je istog trena navalila na džepove preminulih i umirućih.

Zapovjednik nije bio preplavljen pobjedonosnim osjećam, iako je napad bio strelovit i svrsishodan. Sada je uviđao svoju pogrešku. Divlji napad pokazao je ljudima tko je na vlasti, ali nije prigrabio glavni pljen: Tarik-pašu. Ukoliko uskoro ne ulove tog drznika, ovaj će pokolj postati oružjem za protunapad, oružje pomoću kojeg će ustanci pozivati narod na pobunu. Narod će stati iza Tarik-paše, sjećajući se pokolja izvršenog nad nemoćnima. Čovjek poput paše znat će iskoristiti takvo oružje.

Uzdahnuo je, razmišljajući kako često mrtvi sređuju budućnost živih. Slijedeći put morat će biti pažljiviji. A slijedeći će se put sigurno desiti zahvaljujući Tarik-paši. Ovakvi porazi pogonska su snaga takvim ljudima.

No, za sada... čeka ga sultan. Nimalo ugodna i zahvalna zadaća.

* * *

- Što... o... Tarik-paši? - Sultanov vrat nabrekao je od gnjeva. Predosjećao je što će uskoro čuti.

Zapovjednik se skutrio u svojoj uniformi.

- Pobjegao je.

Sultan se nagnuo naprijed, podigavši jednu obrvu oštru poput koplja.

- Opet? - Gnjev je jenjavao. - Shvaćam. Zar je taj čovjek neki natprirodni stvor? Zar njegovo tijelo nije sastavljeno od krvi i mesa?

Zapovjednik je duboko disao, trudeći se da stiša uzbu-

đenje, nespreman da prizna vlastitu grešku. Bilo je dovoljno to što mu je Tarik umakao. Pojedinosti će ga samo uvaliti u još veću nevolju. Bio je duboko svjestan prisutnosti dvojice suparnika - u sobi su stajali kizlar-aga i astrolog, spremni da za sebe izbore sultanovu naklonost.

- Zar je tako teško pronaći jednog jedinog čovjeka? - glasno je dvojio kizlar-aga. Opet jedan od provjerениh, stoljećima poznatih poteza u prljavoj igri: prikaži sebe dobrim, kako bi suparnik ispaо loš. Zapovjednik ga prostrijeli oštrim pogledom.

No astrolog nije mogao odoljeti užitku da malo podbode kizlar-agu.

- Jednako teško, čini se, kao i pripremanje jedne žene. - Svojim koštunjavim prstima pokazao je brojku sedam, ciljajući na sedam tjedana koji su protekli otkad je Amerikanka stigla u harem. Još je stajala po strani kao neubran plod.

Sultan se mrgodio.

- Gdje će revolucionari sakriti vođu? - pitao je oštrim glasom.

- U nekom dalekom kraju Carstva - nagađao je zapovjednik, trudeći se da ne slegne ramenima. - U Siriji, Bugarskoj... Makedoniji... na Cipru.

- Sve pretražite.

- Ah, to je da, veličanstvo. Odmah. Napokon, brzi uzmak nije bio loš izlaz.

* * *

U Makedoniji, dok su duboke sjenke najavljivale dolazak mediteranske noći, Murat je koračao kroz vojnički logor, radosan što će uskoro skinuti uniformu i pokušati bar malo usnuti. Ova je služba bila obična i dosadna, ostavljajući mu mnogo slobodnog vremena za razmišljanje, vjerojatno i previše. Razmišljaо je o Carstvu i nepravednim postupcima vladara: zaboravljalо se na narod, mislilo se samo na sultana i njegove želje. Vojnički mozak ne bi smio biti suviše opterećen politikom, uvjeravaо se Murat u dugim beskonačnim noćima poput ove. Možda je on izabrao pogrešan poziv.

Kad je začuo šapat iz obližnjeg šatora, pomislio je da to progovara njegova savjest. Ipak se zaustavio i izvukao pištolj.

- Ti si Murat? - i ponovo se oglasio glas. Povukao se u sjenku.

- Izadi. Pokaži se.

Podiglo se saborsko krilo. Mladi muškarac, stranac, stupio je na prostor osvijetljen mjesecinom koja se probijala kroz oblake. Murat mu je prislonio cijev pištolja uz vrat.

- Zašto mi se obraćaš?

- Ne treba ti oružje. Ja ga nemam. Murat mu još jače pritisnu cijev.

- Trebao bih pozvati stražare.

Ukočen od straha, Miša se hrabrio uvjeravajući se kako ga Tarik ne bi poslao na ovakav zadatak bez dobrog razloga. Govorio je gotovo nečujnim glasom:

- Ima ih mnogo koji su ti slični. Mnogo onih koji kažu da bi sultan trebao voditi svoju vojsku, umjesto da se povlači u harem. Murat je spremio pištolj.

- Kako ti znaš što ja mislim?

- Vojnici te poštuju. Oni znaju što ti osjećaš. Tvoj odnos je jasan.

Murat je namršteno razmišljao. Čudan način da mu se nešto kaže. Polako je shvaćao što mu stranac otvoreno govori, ali i prikriveno značenje riječi.

- I gdje mogu naći ljude koji razmišljaju kao ja? - upitao je.

Miša se okrenuo.

- Ja te mogu odvesti.

* * *

Sastanak se odigrao u podnožju obližnje planine. Dvojicu jahača dočekao je treći. Odmjeravali su se neko vrijeme, a onda je Miša udaljio shvativši da je ispunio povjereni mu zadatak.

Dvojica vođa stajali su sami, osvijetljeni mjesecinom. Povoj na ruci bio je jedini dokaz da je Tarik zadobio ranu na trgu u Carigradu. Iako još uvijek slab, on to nipošto nije htio pokazati. Pojahali su prema zaklonu. Kao da su se dogovarali, istovremeno su sjahali s konja i nastavili hodati pješice. Zapodjenuli su razgovor.

- Prvi put smo se sreli u Siriji - polako je govorio Tarik - kad ste zarobili Salima i drugove. U najdubljem sjećanju ostala mi je slika vaših vojnika. Rijetko se nalazi takva odanost

svome zapovjedniku.

- Zašto ste došli u Makedoniju? - naglo je upitao Murat.
- Da vidim slijede li vas još uvijek.

Tako je započet razgovor. Trajao je više od pola noći, a logorska je vatra iskrila pod sve mračnijim i mračnijim nebom. Tarik je odmah zaokupio svu Muratovu pažnju pričom o pokolju što se odigralo u Carigradu. Nije izostavio nijednu pojedinost, jer oni su morali biti jaki, a strava je u njima mogla probuditi snagu.

- Stotine ljudi pogubljeno je tog dana. To je neoprostivo - teško je izgovarao riječi. Ispričao je cijeli tok događaja, bolnu priču koju je Murat morao čuti.

- Je li bilo mnogo Turaka među žrtvama? - upitao ga je Murat nakon duge šutnje.

Tarik slegnu ramenima ne shvaćajući pitanje.

- Većinom su bili Bugari, Kurdi i Albanci. Murat se malo odmaknuo.

- Tada je gubitak lakše prihvatići.

Zapanjen užasnim licemjerjem, Tarik se razgnjevio.

- Nema prihvatljivih gubitaka kada djete i žene izdišu na ulici. Murat ga je gledao praznim pogledom.

- Kako ćeš ti zaštiti žene i djecu kad pozivaš na opću pobunu? Ako hoćeš svrgnuti sultana, moraš razmišljati kao vojnik.

Silom se smirivši, Tarik ovlaži usne prije nego što je odgovorio.

- Narod je uz nas, ali on ne može savladati sultanovu vojsku. U cijelom carstvu imamo ljudi koji se žele boriti, koji su spremni za borbu. Ali bez podrške u vojsci mi smo nemogući. Zato sam ovdje. Trebamo iskusne vojнике. I zato mi odgovori iskreno... da li bi te Treći korpus pratio u borbu protiv sultana?

Polaskan mogućnošću koja mu se ukazuje, Murat je morao priznati:

- Ne mogu biti posve siguran. Neki bi.

- A bi li ih ti pitao?

- Ukoliko se mi uspijemo sporazumjeti, i ako ja procijenim da je došao pravi trenutak... - zastao je i nakon nekoliko časaka nastavio: - Životi izgubljeni u bici prihvatljiv su gubitak. Ja ne želim žrtvovati svoje ljude za malu političku igru.

Tarik kimnu.

- Razumijem te. Učinit ću sve što je u mojoj moći da to

ne ispadne igra. Odbrojani su dani starom carstvu. Kunem se svojim životom.

Nakon što je Murat otišao a na obzoru se počeli javljati prvi odsjaji ružičaste zore, Salim je zatekao prijatelja kako sklupčan, glave zarivene u dlanove, sjedi uz ugarke davno ugasle vatre. Spustio se do njega i nježno ga prodrmao. Tarik nije spavao.

- I - upita ga Salim - što kažeš? Tarik uzdahnu.
- Njegov stav je neprihvatljiv. Nacionalista.
- Vas dvojica ste slični - primijetio je Salim.
- Kako to možeš reći? On je turski nacionalist. On možda ne prihvaca nadmoćnost sultana, ali podrazumijeva nadmoć Turaka.

- Pa? - Salim ramenom gurnu Tarika. - Ti vjeruješ u ravnopravnost svih naroda koji žive u Ottomanskom Carstvu. Za uspjeh revolucije ovakve razlike nisu od presudne važnosti.

Nezadovoljan, Tarik je promatrao buđenje dana.

- Čini mi se da bi on mogao prodati vlastitu majku ako zatreba.

- A ti bi prodao mene kad bi morao - naglasio je Salim. Tarik ga pogleda.

Salim se nije smijao. Nije se šalio.

- Tarik, znaš da te volim kao brata, ali ja znam da si uvijek spremam žrtvovati pojedinca za uspjeh onoga u što vjeruješ.

Istina je ranila Tarika. Zagledao se u nebo i pred sobom ugledao plavu kosu, modre oči, lik djevojke koju je već žrtvovao.

* * *

Njezina svjetla kosa tek je neznatno provirila ispod sjajnog vela. Na donjem kapku imala je na istočnjački način izvučenu crnu crtlu, tako da je modrina očiju naročito dolazila do izražaja. Jessica se zadovoljno smjestila uz Ustu u kolima koja ih je vozila bazarom. Za njihovima, kretala se povorka od još devetnaest drugih kola. Iznad njihove kolone, drevna pročelja govorila su o minuloj slavi 1 već zaboravljenim pobjedama. Frizevi, mozaici i fasade stajali su kao nijemi svjedoci nekadašnjeg sjaja.

Na čelu povorke šepurio se kizlar-aga, sjedeći pos-

trance na krupnom crnom pastuhu snažnih nogu i kratka koraka. Na svim kolima sjedila su po dvojica vozara i uz njih četiri eunuha. U kolima su sjedile žene iz carskog harema, sakrivenе iza biserima obrubljenih jašmaka od zlatne tkanine. Na njima su bile krune optočene sjajnim draguljima. Preko ramena bih su im prebačeni ogrtači od teškog brokata žarkih boja. Trgovci su pojurili da im ponude sva bogatstva koja su posjedovali. Dok su polako promicali uz šatre i tezge bazara, haremским ženama nuđeni su beskonačni metri tkanina, mјedene drangulije iz Indije, talijanske staklene perle, perzijske prostirke, keramičke i zemljane posude - sve što se htjelo kupiti bilo je na prodaju.

Jessica je uživala. Ne zato što je željela te stvari, već zato što je svakim korakom, svakim cjenkanjem, bila sve dalje od sultanove palače. Imala je plan, znala je što treba činiti. Pretvarat će se da je sretna što kupuje. Usta će se njome ponositi. Bit će ponosna i neoprezna.

Od ranog jutra do kasnog poslijepodneva, haremske žene pročeprkale su svaki kutak bazara. Iako se stalno držala uz Jessicu, Usta se konačno počela malo odvajati kad bi spažila nešto zanimljivo. Činilo se da je Jessica općinjena čarima kupovine, veselom šetnjom. Dvije su žene lutale trgovištem u pratnji dva eunuha natovarena zamotuljcima.

- Da se nalaziš u Engleskoj - govorila je Usta razgledavajući narukvice i prstenja - morala bi pitati za cijenu. Ovdje ti nijedna želja, ma kako bila pretjerana, neće ostati neispunjena. Istočnjačke žene same upravljaju imovinom. Sve što zaželiš, bit će tvoje.

Jessica udahnu duboko, kao da pokušava shvatiti upravo izgovorene riječi, spremna da se beskrajno raduje njihovu smislu. Usta je bila zadovoljna.

Jessica se osvrnula preko ramena.

- Tamo sam vidjela jedan materijal koji mi se svidio... zelenkast, kao more obasjano podnevnim suncem. Mislim da bi od njega mogla ispasti savršena spavaćica.

- Pokaži mi ga.

Jessica povede nju i eunuhe kroz zamršeni splet tezgi, daleko od drugih žena i njihovih pratilaca. Ogledala se i procjenjivala razdaljinu.

- Mislim da je tamo negdje.

Spremna da joj udovolji, Usta ju je slijedila, tjerajući eunuhe da drže korak. Skrenuli su iza ugla i uputili se prema

jednom od stotinu prodajnih mjesta gdje se prodavala tkana-
na. Jessica je zgrabila prvu balu sa zelenkastom tkaninom
koja joj je došla pod ruku.

- Ovu, Usta. Nju sam upamtila.

Usta je na turskome nešto govorila prodavaču koji je
stajao uz dućančić. Muškarac s turbanom spremno je izvu-
kao pokazanu tkaninu, očekujući dobru trgovinu.

Jessica uze balu u ruke.

- Pipni, Usta. Savršena je... prekrasna!

Udarac je oborio Ustu i bacio je na eunuhe. I oni su se
srušili, nemoćni da uspostavo ravnotežu zbog gomile paketa
koje su držali na rukama. Stropoštali su se u hrpu oslikanih
posuda. Razbijanje posuda odjeknulo je ulicom.

Jessica je skočila preko tezge i pojurila drugim prola-
zom. Počela je trčati. Borila se za svoj život, za slobodu. Iza
nje, Usta je dozivala kizlar-agu. Njezini krivični tjerali su Jessi-
cu naprijed. Trčala je bazarom rušeći oko sebe sve što joj
je došlo pod ruku. Oko nje je ostajala pustoš, a iza nje
enunasi su morali preskakivati preko zapreka.

- Nađite je! - urlao je klzlar-aga. Njegov glas odjekivao
je starim ulicama. Eunusi su jurili na sve strane, ali Jessica
je nestala.

Gomila obješenih bakrenih lonaca i svakakvih drangulija
sakrivala je Jessicu. Virila je između posuđa i vidjela kako
eunusi ispituju trgovce. Odlično, znači da ne znaju kojim je
pravcem otrčala.

Jedva dišući promatrala je njihovo kretanje. Znajući da
je još uvijek na suviše otvorenom prostoru, počela se ogledati
za sigurnijim skrovištem. Uskoro će sumrak, pa noć, a po
mraku bi mogla zauvijek nestati. Mora naći konja. Mora pob-
jeći u slobodu.

Kad su eunusi zamakli za neku zgradu, oprezno se iz-
vukla i pojurila ulicom u suprotnom pravcu, rušeći sve pred
sobom i ne obazirući se na poglede muškaraca koji se nisu
usudili gledali u lice ženi bez vela. Zaletjela se u neku
daščaru.

Pokušala je krenuti dalje, ali joj je nešto zategnulo vrat.

- Prokletstvo - prošištala je.

Njezin jašmak zapeo je za dasku. Naglo ga je povukla,
no pomoći nije bilo. Sada se tkanina još jače nabila na ča-
vao. Teško je disala. Vukla je tkaninu, ali joj je svaki novi
pokret oduzimao dah. Tresle su joj se ruke dok se pokušavala

osloboditi. Pritisak ju je počeo gušiti, ali ona nije odustajala. Stvari što su visjele na žici nad njezinom glavom, mjedeni čajnici, tresli su se i zvonili dok je ona savladana gnjevom bjesomučno trzala tijelom.

Odjednom je zateturala. Potrajalo je nekoliko trenutka dok nije shvatila da se oslobodila. Jašmak se prepolovio.

Nož, počinitelj djela, svjetlucao je pred njenim očima obasjan suncem. Muškarac u muslimanskoj halji, s ožiljkom posred lica i jednim poluzatvorenim okom, nadnio joj se nad tijelom. Cereći se, zgrabio ju je za ruku.

- Ti ideš sa mnom - rekao je.

Odgurnula ga je nogom i pokušala se dići, no on joj nije puštao zglavak ruke.

- Pusti me - prostenjala je. Stisak se pojačao.

- Vodim te u englesku ambasadu. Charlesu. Stresla se. Zabbezknula. Charles? Kako ova gomila prnja zna za Charlesa?

Eunusi su se približavali. Osjećala je njihovu blizinu, vidiela ih. Odlučila se.

Uhoda ju je vukao između prolaza. Za petama su im bili progonitelji. Jurili su prema ulici, prema ljudima među koje bi se mogli sakriti. Kad su bili nadomak ulice, musliman se iznenada zaustavio i povukao je natrag.

- Zašto? - pitala je Jessica. - Što radiš? Vodi me Charlesu, čuješ li?

- Ne mogu - odgovorio je. - Pogledaj!

Na cesti su se ispriječila kola carskog harema. Svi izlazi s bazara bili su zatvoreni. Počela se tresti. Muškarac je gurne u zaklon, ispod napola porušenog šatora. Čekali su.

Sakrivena, ona se sklupčala pokušavajući zaustaviti drhtanje. Charles... Charles je traži. Znala je da hoće. Nije znao što se s njom događalo proteklih tjedana i to ga je brinulo. Sigurno se neće osvrtati na to što će ljudi govorkati kad se pročulo da je bila zarobljena u haremu. Sloboda. Sloboda. Opet će pripadati samo sebi.

Mogla bi živjeti u obilju i biti bogata, mogla bi roditi nasljednika koji će vladati carstvom, ali ona je željela jedino da opet bude svoj gospodar. Sloboda.

- Pozor! Pozor!

Stresla se. Glas kizlar-age:

- Dobit ćete nagradu za ženu koja se skriva negdje među vama. Nagradu koja će vas učiniti bogatim. Nikada više

nećete morati prodavati robu na ovom bazaru.

Pogledajte me i recite da li vam mogu dati nagradu kakvu obećavam.

Primamljen njegovim riječima, Jessicin pomagač izvirio je iz šatora i pred sobom ugledao veličanstvenu pojavu odjevenu u prebogatu odjeću. Kizlar-aga se šepurio na presitom, preskupom crnom pastuhu.

- Ta žena je - objavljavao je kizlar-aga - vlasništvo vašeg gospodara, sultana Hasama. A od njega nitko ne može platiti više.

Jessica se nagnula prema muškarcu i grozničavo mu šapnula:

- Charles će ti platiti veću cijenu.

Ali, bitka je bila izgubljena. Uhodino lice blistalo je od sreće. Nitko ne može bogatstvom nadmašiti sultana. Pogotovo ne neki engleski činovničić.

- Ne! - stenjala je Jessica. - Zar nemaš osjećaja časti?

Muškarac ju je zgrabio za ruku.

- Imam. U novčarci mi je. - Izvukao ju je iz šatora. Zavao je kizlar-agu. - Da li nju tražite?

Kizlar-aga je okrenuo konja. I nasmiješio se.

8.

- Zašto to moram gledati? Kakve to ima veze?

Pokušavala se izvući iz kizlarova čeličnog stiska dok ju je vukao mramorom obloženim hodnikom prema odajama kadune. Zar nije dovoljno što su je opet vratili u svijet krletki? Zar se opet mora pojaviti pred tom groznom ženom? Na pola puta, kizlar-aga se zaustavio i mahnuo trojici eunuha koji su ih pratili. Prisilio je Jessicu da stane. Sluge su se ramenima oslonile na zid. Jessica je pomislila da su ludi, ali se zid odjednom pomaknuo. Tajni prolaz. Mračan i zastrašujući. Kamo vodi?

- Što ćete učiniti sa mnom? Hoću da znam. - Drhtaj u glasu poništio je njezinu namjeru da djeluje neustrašivo.

- Nemaš ti što htjeti - odgovorio joj je kizlar-aga. - Da ti kosa nije svijetla, više ne bi bila živa.

Prolaz je bio neosvijetljen i hladan. Jessica se oslonila na ledeni zid. Pogledala je kizlar-agu prezrivo i prkosno. Nas tavili su hodati. Obavila ih je potpuna tama.

- Hodaj.

- Kako? Ništa ne vidim.

- Hodaj i uskoro ćeš vidjeti.

Držala se zida. Koža joj se ježila od dodira s vlagom i lišajevima, od blizine kizlar- age koji ju je pratio u stopu. Uskoro su joj se oči privikle na tamu. Ugledala je pred sobom nečije lice, zaklonjeno iza snopa svjetlosti. Rukama je pokri la usta i ustuknuvši udarila u klizar-agu.

- Ma što se dogodilo - obratio joj se duboki ženski glas - ma što vidjela, nećeš niti pisnuti. I nećeš pobjeći.

- Usta - prošaptala je Jessica, konačno prepoznавši osobu koja se zakrivala svjetlošću svijeća.

Vodili su je hodnikom prema najstrašnijoj noćnoj mori.

Na kraju hodnika došli su do rešetaka kroz koje je dopiralo svjetlo iz odaja kadune. Jessica nije primijetila da su se prolazeći hodnicima uspinjali, ali je sada vidjela da se nalaze visoko, u kupoli iznad kadunine sobe za prijeme.

Ispod njih, kaduna je promatrala Gejzlu koja je stajala pred elegantnom Grkinjom, između dva gorostasna eunuha.

- Šapuće se - govorila je kaduna - da si trudna. - Ustala je, rukom pridržala bogate nabore raskošne odjeće i uputila se prema Gejzli. Prezivim pogledom odmjerila je dje-

vojku, strgnula joj odjeću preko ramena i spustila ruku na djevojčin trbuš. - Možda to nisu samo glasine.

Gejzla se spustila na koljena, ponizno pozdravljujući gospodaricu.

- Prošla su dva mjeseca. Sigurna sam da čekam dijete.

Visoko u kupoli, Jessica uzdahnu. Dva mjeseca? Njoj se činilo da su protekle dvije godine. Nitko je nije došao tražiti, ništa se nije dogodilo što bi povećalo njezine izglede da se domogne slobode. Samo je susret s lažljivim i nepouzdanim muškarcem u bazaru otkrio da je Charles nastoji naći. Bilo je jasno da ne zna kako će to postići. Bila je prepustena sama sebi.

Kaduna dodirnu djevojčinu glavu, vrati se do divana i leže.

- Sigurno si vrlo sretna. Gejzla zadovoljno kimnu.

- Jesam. Jako sam sretna.

Kaduna se smiješila. Jessica zadrhta od pogleda na njezin osmijeh.

- A tko je otac? - upitala je kaduna. Gejzlino lice izobliči se od zaprepaštenja.

- Kako to mislite?

Kaduna se lijeno okrenula prema drugim ženama prisutnim u sobi

- Kad je s mnogo muškaraca, žena nije sigurna tko je otac djeteta. Žene su se nasmijale, ali su im pogledi ostali hladni i neumoljivi.

Jessica je zabila prste u rešetku i nagnula se da bolje vidi. Ruke su joj odjednom postale ledene.

Gejzla je ustala i s dva odmjerena koraka približila se kaduni. Izgledala je starije i ozbiljnije nego kad je klečala na koljenima.

- Samo je jedan otac. Samo jedan muškarac može biti suprug... Kaduna je prekine:

- Suprug? Nitko ti ne može biti mužem dok ne rodiš sina.

- A kad ga rodim - jasno je zvonio Gejzlin glas - svi će znati da je sultan otac. Naša veza ubilježena je u Veliku knjigu. Tako sam zaštićena... čak i od vas.

Kadunine tanke usne razvukle su se u ružnu grimasu. Nabrala je obrve.

- Donesite mi Veliku knjigu.

Jessica osjeti graške znoja pod svojom odjećom. Pravi-

la... ne mogu se ona iznevjeriti? Ne, ne smiju.

Velika knjiga stajala je pred kadunom. Ona je i dalje ležala i polako, nemarno listala stranice, gledajući što u njima piše.

- Ne nalazim ništa... nema tvog imena, dušo. Gejzline oči rastvorile su se od očaja.

- Ali, mora biti! Sama sam vidjela kad ste ga upisivali!
Kaduna slegnu jednim ramenom.

- Možda sam previdjela. Ponovo ću pogledati. Gospode, dođite k meni. Vidite li vi Gejzino ime upisano u knjizi?

Žene su se nadvile nad knjigu i čitale. Jedna za drugom, polako su podizale glave i odmahivale.

- Ali one ne znaju čitati! - kriknula je Gejzla. Eunusi su je zgrabili. Kaduna s treskom zaklopi knjigu.

- Možda se jedna od vas sjeća noći kad je Gejzla zapela sultanu za oko? Sjeća li se itko takve noći?

Ponovno odmahivanje glavama.

Jessica još jače stisnu rešetku i htjede otvorili usta da vikne istinu, ali je suha ruka pritisne.

- Ovdje si nemoćna - šaptao joj je kizlar-aga u uho. - U palači sultana Hasama smrt je brza. Šuti i možda ostaneš na životu.

Ledena stvarnost istog je trena ušutka. Gejzlin glas je preklinjaо.

- Zašto mi to činite?

- Pridržavam se zakona - kratko je rekla kaduna.

- Ali vi ste prva i jedina kaduna! Nitko ne može zauzeti vaše mjesto!

- Nema nikakvog zapisa o spajanju tebe i sultana. Ili si bila nevjerna, ili lažeš. Možda i oboje.

- Moje te dijete ne može ugroziti!

Eunusi su je vukli prema golemom bazenu za kupanje a dvorske gospode svrstale su se u ceremonijalnu vrstu. Uplakana Gejzla bila je razodjenuta i položena preko ruba. Visoko gore, Jessica je čula njezine jecaje kao da dopiru iz neposredne blizine.

Kizlarovo upozorenje tjeralo ju je da šuti. Zarila je prste među zube i grizla ih sve dok nije osjetila krv pod jezikom.

Gejzla je vrissnula.

Eunusi su joj glavu zarili pod vodu. Nekoliko užasnih paničnih drhtaja. Još jedan krik, ovaj put praćen slabim hroptanjem.

Jessica se uspravila, rukama je pokrila lice i tresla se poput bisera na ogrlici zanosne plesačice. U glavi su joj odzvanjali krikovi i hropci.

Zatim je nastupila stravična tišina. Potpuni mir ispunjen tjeskobom.

Nečije ruke vukle su je prema hodniku. Nije marila kuda je vode. Jecala je. Iz tame do nje dopre Ustin glas:

- Hodaj uspravno. Saberi se. Svršeno je. Moraš učiti. Da li sada shvaćaš da moraš učiti?

Oslonila se na vlažni zid i prisilila da prestane plakati. Jessicine oči, posve crvene, zurile su u slabu svjetlost upaljene svijeće.

Kizlar-aga je stajao iza nje.

- Sada znaš što se događa s nezaštićenim djevojkama.

Činilo se da, barem danas, kizlar-aga govori istinu. U njoj je rastao gnjev, užasna mržnja na kadunu i grozne običaje koji su moćima činili one koji su bili bezobzirni. Sada je shvatila. Nikada neće postati slobodna ukoliko ne prihvati pravila igre. Niti će moći zaštiti svoje prijatelje. Kao što ni Gejzli nije mogla pomoći. Ni sebi neće moći pomoći. Mora se uklopiti u sistem. Nadohvat ruke, zavodljivo se smiješila moć, čekajući da je prigrabe najmudriji, najlukaviji...

Stišala je strah i bijes koji su je obuzeli. Sabrala se. Odlučila je da će odsada uvijek biti takva.

- Nauči me sve što treba znati.

* * *

Bilo bi glupo iskoristiti samo jednu stranu novčića. Muslimanski uhoda, obdaren neočekivanim bogatstvom, brzo je shvatio kako će povećati dobitak. Bez trunke dvoumljenja, ostavio je kizlar-agu i odjurio u englesku ambasadu. Zatekao je Charlesa Wyndona kako zuri kroz prozor.

Charles se okrenuo kad je čuo otvaranje vrata. Začudio se kad je ugledao uhodu.

- Ništa?

- Znam gdje je - rekao mu je muškarac.

- Sjedni i reci mi sve što znaš. Muškarac je ostao stajati.

- Prvo, novac - zahtijevao je.

Razmijena je obavljena istog trena, bez pitanja i premišljanja. Musliman je bio zadovoljan. Od svojih zemljaka

ne bi nikad tako lako dobio novac. Prvo bi morao dokazati da ga zavređuje. Ove Engleze lako se moglo nasamariti. Rekao je sve što je znao, izostavivši, naravno, pojedinosti koje bi ga mogle ocrniti i stajati života. Charles je odmah izvijestio svog prepostavljenog, vjerujući da će sada sve biti jednostavno.

Ambasador Grant sjedio je dostojanstveno na besprijeckornoj stolici presvućenoj baršunom, za besprijeckornim stolom - besprijeckorni red održavao je ataše Randolph, koji je i inače obavljao većinu ambasadorovih poslova. Randolph je sjedio postrani i pisao, kad je Charles ušao u sobu.

- Sir - brzo je govorio Charles - oprostite. Žao mi je što vas prekidam, ali imam izuzetno važne vijesti.

- Recite ih onda - odgovorio mu je Grant uzdignuvši bjele guste obrve. Njegov glas je pun suosjećanja, uvijek dobrodošlo i provjерeno oruđe.

- Upravo sam doznao gdje mi je vjerenica.

- Doista?

- Uhvatili su je i drže je protiv njezine volje u sultanovoj palači. Nastupila je ledena tišina.

Grant pročisti grlo i baci pogled prema Randolphu.

- Sjednite - obratio se Charlesu i pričekao dok njegov poziv nije bio prihvaćen. - Recite mi od koga ste saznali?

- Unajmio sam uhodu. Domoroca.

- Ovdašnjeg. Shvaćam...

- Smatrao sam da će netko tko se u gradu dobro snalazi lakše dozнати pouzdane informacije nego...

- I koliko ste platili za tu provjerenu informaciju?

Charles se uvuće dublje u stolicu, krajičkom oka ulovi Randolphov opominjući pogled i konačno izgovori:

- Poprilično, gospodine.

Grant prebaci težinu tijela na lakat kojim se oslanjao o kožni rub stola.

- Jako nezgodno. Vrlo, vrlo neugodno.

- Što ćete poduzeti?

- Poduzeti?

- Sir - nije odustajao Charles, osjećajući ambasadorovo uzmicanje - sada imam dokaze da je gospođica Grey zarobljena. Moramo se pripremiti da zatražimo njezino oslobođanje.

Ambasador Grant govorio je polako:

- Ne možemo iznijeti tako tešku optužbu sve dok nis-

mo potpuno sigurni. A vaš »dokaz«, kako ga vi nazivate, vrlo je sumnjive prirode. Mislim to uistinu, Charles. Zar ćemo vjerovati riječima čovjeka koji živi od prodavanja tajni, koji za davanje obavijesti dobiva novac? - Uz izraz neodobravanja na licu, nastavio je: - Musliman? Ne, moramo nastaviti oprezno istraživanje. Predlažem da i dalje tražite i doprete do pouzdanijeg dokaza je li gospođica Grey uopće u palači. A sada, ispričajte me, molim vas, imam zakazan ručak. Zar ne, Randolph?

Randolph ustade.

- Da, gospodine. S gospodom Bridesley i njezinim nećakom.

Grant je polako ustao. Provjerio je položaj kravate u zrcalu što je visjelo iza njegova stola.

- Nije li vaša zaručnica Amerikanka? - rekao je to glasom kao da je ta činjenica barem polovičan uzrok njezina nestanka. Charles se nakonstrijeo na njegovu primjedbu.

- Njezin je otac... bio je Englez.

- Ah, da. - Ambasador se uputio prema vratima. - Naravno.

Kretao se polagano, s velikim samopouzdanjem, ali je ipak provjerio je li pažljivo zatvorio vrata za sobom. Ostavio je dvojicu muškaraca same u sobi.

Randolph spremi pero u džep i suošćećajnim glasom upita Charlesa:

- Da to ostavim zabilježeno?

Charles se okrenuo da mu odgovori, ali ga je zaustavio glas ambasadora koji se vratio u sobu:

- Čini se da sam zaboravio cigare.

- U prvoj su ladici, gospodine - brzo se snašao Randolph. - S lijeve strane stola, mislim. - S osjećajem krivnje pogledao je u Charlesa, dok se ambasador mučio oko pregledavanja stola.

- Ah, tu su. - Grant se uspravio držeći u ruci kutiju posebnih turskih cigara. - Uvjeravam vas, Charles, čim uspijete podastrijeti nepobitan dokaz, ova »umišljena stražnjica« odmah će početi pregovarati oko Jessicinog oslobođenja.

Charles se uhvati za naslon stolice i kimnu. Međutim, prije nego što je ambasador napustio prostoriju, Charles je skovao novi plan.

* * *

Strmi travnjak, brižno njegovan i dotjeran, blistao je nefritnozelenom bojom, obasjan podnevnim suncem. Oblikovao je besprijekorni prirodni amfiteatar. Iznad njega, između trave i sunca, tamna ramena radnika bila su oblivena znojem dok su postavljali stravičnu krletku za ptice, kavez koji će biti postavljen u rekordnom vremenu, obojen u bijelo, snabdjeven vinima i spremam da u sebe zatvori cijeli sultanov harem. Iz njega će žene moći promatrati plesače na pozornici smještenoj u podnožju. Radnici nisu prekidali posao. Nisu se osvrtali na sjajna tijela malih dječaka koji su izvodili senzualni ples čiji im smisao još uvijek nije bio jasan. Za osam dana sultanu je rođendan i proslava mora biti veličanstvena. O njoj se mora govoriti u cijelom carstvu, s ponosom ili s prezirom, svejedno.

U palači su se odvijale drugačije pripreme. Drugačiji pokusi. U zamračenoj sobi, osvijetljenoj samo odsjevima male svjetiljke, Jessica, je sjedila na rubu Ustina mekog kreveta i promatrala zavodnički ples svoje učiteljice.

Ustino tijelo bilo je obavijeno prozirnom gazom zlačanog sjaja tako da se jasno vidjela svaka zanosna kretnja. U ovoj sobi, trenutnoj učionici, osjećao se duh predanosti: Jessicine da uči, a Ustine da se pokori muškarcu. Bez riječi, ona je svojim prekrasnim rukama opisivala obrise muškog tijela. Pod prozračnom tkaninom, njeno nekoć jedro i mlado tijelo predavalо se u mislima zamišljenom muškarcu. Godine su donijele iskustvo i želju, nijedna djevojka ne bi umjela tako zanosno i izazovno zavoditi. Njezini pokreti budili su čežnju i u drugim ženama. Usta se uvijala, okretala, prelamlala, uvježbanom lakoćom i elegancijom. Jessica se prislijavala da ostane mirna, nije se željela zacrvenjeti ili okrenuti glavu. Ona će naučiti sve što će joj pomoći da zadobije vlast u unutrašnjim odajama palače. Ako do slobode ne može doći bijegom, postići će je silom. Mora osvojiti sultana Hasama, a Usta je znala kako. U nekoliko slijedećih dana, možda nedjelja, Jessica Grey zaboravit će vlastiti odgoj. Vratit će se u svijet prošlosti gdje moć pripada najumješnijim muškarcima i ženama.

Promatrala je poeziju ljubavnog zova, sabrano posvećena pamćenju svakog viđenog pokreta, sileći se da sebe zamisliti u ulozi zavodnice sultana Hasama. Zamišljala je sultanovo

tijelo dok su Ustine ruke i noge pokazivale što se sultanu najviše sviđalo. Jessica ih je pamtila i usađivala duboko u svijest, pripremajući se za neizbjježno.

- To je ugodna zadaća - konačno je tiho progovorila Usta. - Lako ćeš naučiti da vodiš ljubav, iako možda ne voliš ljubavnika. Žene to znaju, Jessica. Legni na krevet, zatvori oči i ja će ti reći.

Osjećajući nelagodu, Jessica se spustila na meke jastuke i pokušala se opustiti.

- Zatvori oči - nježno je ponovila Usta - i slušaj što ti govorim o vrijednostima žene. Ja sam ništa, a pred tobom je budućnost, draga. Kao žena, nauči da zadovoljiš sebe... da sebe usrećiš jednako kao i muškarca. Naučit ćeš vladati muškarcima. Oni misle da određuju pravila igre i upravljaju ljubavnim činom, ali, ne, nikako. Istina je suprotna. Kao osjećajno biće, žena u sebi sabire sveukupnost života i sve njegove plodove. Bez žene nema ljubavi. Sve što ti pripada, uzimaj kako želiš, prigrli na svoje srce... oh, kako veličanstveno! Spoznaja je zastrašujuća. Znam. Ali bez nje nema ničega. Mudra žena zna kada i kako treba koristiti svoju moć... svoj um, noge, bedra, grudi, prste, od prvog do posljednjeg. Stvaraš simfoniju, Jessica. Simfoniju.

Jessici su podrhtavale ruke dok su je preplavljalile Ustine riječi prepune osjećaja. Nije otvarala oči. Iza te žene ostalo je mnogo nevjerojatnih dana proživljenih u prošlosti, ali ona nije bila iscrpljena. Iz njezina glasa, i dalje je naviralo uzbuđenje, osjećaj ponosa što je žena, što zna s muškarcem voditi ljubav kao da stvara umjetničko djelo.

U slikama koje su joj strujale pred očima, pred Jessicom se pojavila slika muškarca koji ju je osudio na boravak u haremu. Tarik, Tairik-paša, tako su ga zvali, čudno i uznemirujuće ime za čovjeka koji je bio uznemirujuće uglađen. Pripovijedao joj je o ulazeњu u dvadeseto stoljeće, a vratio se u prošlost da bi nju zasužnjo zbog njoj nepoznate koristi. Nije bio sretan, provela je uz njega dovoljno vremena da bi to mogla tvrditi sa sigurnošću, Obraćao joj se nježno, sa žaljenjem u glasu. Govorio je mračno i s gorčinom o svojoj borbi. Bila je sve sigurnija da on od sultana Hasama nije tražio novac u zamjenu za njezino tijelo. Nešto drugo bilo je u pitanju, drugačija trgovina, u kojoj je ona imala golemu vrijednost. Kad bi znala što je stajalo na drugoj strani vase, možda bi mogla kupiti svoju slobodu. Do tada, borit će se za moć. Mora

postati moćna unutar palače.

Usta pljesnu rukama, trgnuvši Jessicu iz razmišljanja. Otvorila je oči i vidjela nekoliko ropkinja koje su čekale Ustina naređenja.

- Masirat će te - rekla je Jessici. - Namirisat će te. Mazit će te na sve moguće načine. Ostati ćeš ovdje cijelu sedmicu, moja draga. Prvo moraš naučiti da ugađaš svome tijelu, da se opuštaš gledajući vlastitu golotinju. Nikad nećeš biti opuštena s muškarcem ukoliko ne budeš svjesna sebe. Počinjemo.

Dvije ropkinje prišle su Jessici. Usta se maknula u stranu, zadovoljno prekriživši ruke. Djevojke su smaknule Jessicinu odjeću s ramena. Zatvorila je oči, osjećajući kako joj obnažuju grudi.

Te noći, mramorni su ležajevi bili osvijetljeni posebnom svjetlošću - nekoliko dodatnih svijeća, nekoliko naročitih dodataka kupki, šuštanje svilenih dugih košulja - jer je jedna djevojka izrastala u ženu. Jessica je ležala, napola ispunjena malodušnošću, napola nadom, na mramornom ležaju. Robinje su joj masirale ramena, gnječile čvrste mišice stražnjice, milovale joj bedra, zglobovima prstiju pritiskale njezine listove. Postepeno, Jessica se opuštala.

Slijedećeg dana robinje su napravile drevnu smjesu od riže, brašna i ulja. Pripremale su je polako, s velikim strpljenjem, jednako kao stoljećima ranije. Žurile su prema kapatilima da se smjesa ne ohladi. Premazale su Jessicino bjeđeloputo tijelo, ne zaboravljajući niti jedan njegov dio: grudi, trbuš, lice, čak i stopala. Uživala je, prepuštajući se valu topilne koji je strujao njenim žilama. Djevojke su zagrijale vodu do ključanja u posudama koje su bile postavljene iza njezinih ledja. Para je neprekidno grijala smjesu.

Trećeg dana masirale su joj noge i ruke. Trljale su joj vrat i svojim mladim piratima prelazile podbratkom. Navikla se na njihove dodire. Čudno koliko joj je malo vremena trebalo. Nije više strepila i drhtala pred njihovim rukama. Sklapala je oči i prepuštala se uživanju.

Četvrtog dana oko nje su površinom vode plutale ružine latice. Ruke robinja dodirivale su joj tijelo pod vodom. Više nije nesigurno gledala u njihova lica. Mirisi su bili općinjavajući. Izazivali su snoviđenja. Zavalila se i sanjarila.

Šestog dana odlepršala je u kupatilo bez tuđih nagovaranja. Ležala je na svilenom divanu kao da joj oduvijek pri-

pada. Razmišljala je o Tarik-paši s manje mržnje, s više suosjećanja, s neskrivenim željama da ga dodirne i izaziva, zarobi u svom svijetu, kao što je on nju povukao u svoj bez ikakvih pitanja. Sanjarila je ležeći i udišući afrodizijake od trava sve dok joj Tarikove oči nisu svjetlike u mislima poput bisera. Istočnjački ljubavnik. I ljubav može biti vrsta osvete.

Na kraju tjedna stajala je pred svojim robinjama poput kraljice. Spustila je haljinu i djevojke su joj prahom posipale leđa i ramena. Na ruke joj je posuta zlaćana prašina. Na njezinoj koži izgledala je drugačije nego na tamnoputimistočnjačkim ženama. Na njoj je blistala poput topaza i gradila drugačije sjenke. Podigla je ruku da pogleda kako blješti pod podnevnim suncem. Da. Odlično. Bila je zadovoljna. Klimnula je ropkinjama i pogledala izazovno prema žarkoj svjetlosti na nebu.

Bio je sultanov rođendan. Tjedan grozničave užurbane gradnje i vježbanja stigao je kraju.

Kad su plesači završili s probom, sunce je počelo zalažiti. Posvuda su paljene baklje i plinske svjetiljke, što će obasjavati pozornicu i mjesto na kojem će sjediti sultan. Iza njega stajat će rešetkama zatvorena krletka.

Usta, odjevena i pokrivena velom kao prava haremska žena, kročila je iza kizlar-age, ogledajući se jesu li dovoljno daleko od radnika koji su dotjerivali pozornicu i gledalište.

- Je li spremna? - upitao je kizlar-agha.

- Za susret sa sultandom? Da - odgovorila je. - Da legne u njegovu postelju? - Nakon tih riječi slegnula je rame-nima. Jessica je predano učila kako treba voditi ljubav... prerevno, a da bi moglo biti iskreno i samo sebi svrhom. No, pažljivo je slušala bez pogovora. - Ona nije djevojka kojoj možeš čitati misli. Ne mogu reći kako će se ponašati u sultanskim odajama. Ne mogu garantirati.

- Mora biti dobra. Cijena kojom sam je platio stajat će me života ukoliko ga ne zadovolji. Da sam za nju dao novac ili dragulje, ishod ne bi bio toliko važan. On će je poželjeti kad je vidi. Ako mu ne pruži užitak kakav on želi, poteći će krv. Njena, tvoja i moja.

- Vidjet ćemo. - Usta ubrza korak kako bi sustigla kizlar-agu. Uvijek je ubrzano hodao kad je bio nervozan. Usta ga je htjela umiriti, ne želeći da drugi vide njegovu napestost. - Pripremljena je. Robinje je mažu mirisima i pudraju.

Ovijena je tankim velovima tako da joj se tijelo nazire dok hoda. Naizgled, preobrazila se u istočnjačku ženu. Moramo pričekati da vidimo što se skriva u njenoj unutrašnjosti.

- Što će večeras imati na sebi?

- Boju koja joj najbolje pristaje, tamnozelenu... samo svilu. Bez nakita - rekla je Usta. - Samo nekoliko rubina u dijademi. - Zagledala se u treperavi bršljan koji je dobijao grimizni odsjaj pri zalasku sunca. - Kad sam bila sultanova ljubavnica, nikada nisam stavljala nakit. Za mnom su ga nosile robinje. Slijedile su me potpuno gole i na pladnjevima pokazivale blještave dijamante i rubine. - Osmijeh ju je nagnao da rastvori namazane usne. Uzdigla je obrvu. - Bilo je prilično efektno.

Kizlar-aga pognu crnu glavu.

- Ti si još uvijek atraktivna.

* * *

Po zalasku sunca počeli su pristizati sultanovi gosti. Vodili su ih do mjesta s kojih će promatrati ples, na obje strane podija na kojem će sjediti sultan i njegovi savjetnici, lijevo od kaveza čije su isprepletene rešetke trebale sakriti žene. Ta tajanstvena bića, vječni predmet ogovaranja i legendi, bit će videne samo kao odbljesci raznobojnih velova između zlatnih rešetaka. Gosti su većinom bili Europljani koji su boravili u Carigradu. Među njima našla se i skupina službenika engleske ambasade. Dok je hodao iza ambasadora Granata, Charles je zurio u haremski kavez. Iza njega, Randolph ga je pozurivao. Nije mogao skinuti pogled sa zlatnog zatvora.

- Možda niste trebali doći - rekao je ambasador kad se Charles zaletio u njega jer nije primjetio da su stigli do svojih sjedišta.

Charles stisnu usne.

- Ona je tamo unutra. Osjećam to. Možda će ona osjetiti da sam ja ovdje... da nisam odustao.

Orkestar, smješten u široki pregrađeni prostor u podnožju pozornice, zasvirao je oštru orijentalnu koračnicu i spektakl je počeo. Svi osim Charlesa zagledali su se u povorku ljudi odjevenih u različite nacionalne nošnje koja se preko pozornice, dostojanstvena koraka, uputila prema glavnoj loži.

Spektakl je bio brižno smišljen tako da se gledateljima pokazu predstavnici svih naroda podložnih Otomanskom Carstvu. Nitko, od nezaobilaznih Grka do pustinjskih nomada, nije bio izostavljen. Srbija. Sirija, Bugarska, Arabija, Armenija, Turska, svaka sa svojim predstavnikom, odjevenim u raskošnu nošnju, šivanu prema najljepšim i najprivlačnijim predlošcima preuzetim iz nošnje vlastitog naroda.

Svi u gledalištu, bez razlike, bili su općinjeni prizorom, svi osim mladog muškarca odjevenog u prugasto odijelo.

On je izazovno gledao prema sultanu Hasamu.

Sultan je uvježbanom vladarskom nezainteresiranošću promatrao svečani mimohod. Na njegovoj crnoj odori blještala su bezbrojna odlikovanja i ukrasi.

Crna boja odjeće oštro je odudarala od bijelog pera zataknutog u crveni fes, okruženog nemarno razbacanim grozdom dijamanata i safira. Charles nije spuštao pogled.

Randolph se počeo znojiti i meškoljiti. Muzika se naglo promijenila. Gipka mlada tijela, posuta blijedoružičastim prahom, zaplesala su na muziku iz Madame Butterfly. Izvanredni orijentalni kostimi svjetlucali su pod, teškom scenskom rasvjetom. Charles je nevoljko morao priznati:

- Da, prilično su dražesne...

Ambasador Grant nasmijao se ispod brka. - To su zapravo dječaci.

Charles se opet okrenuo prema sultanu Hasamu i odmah je skočio sa sjedišta. Sultan je nestao. Očajan, Charles se ogledao po prepunom amfiteatru, sve dok nije spazio bijelo pero što se okruženo gomilama crvenih fesova približavalo skrovištu haremskih žena. Stisnuo je pesnice.

- Nadam se da ne namjeravate učiniti nešto nepromišljeno - savjetovao ga je ambasador. Ozbiljnost njegova glasa bila je djelotvorna.

Charles se pribrao i, ukočen poput oštре sablje, ponovo zauzeo svoje mjesto.

Sultan je ušao u krletku sa ženama.

Kroz jato žena, najuzbudljivijih žena u Carstvu i izvan njega, prostrujao je nemir. Uzbudile su se poput uznemirennog oceana. Zabljesnulo je dragocjeno kamenje kad su smaknule velove s lica i okrenule se uz najzavodljiviji pogled prema svom gospodaru.

Nesvjesno, i Jessica je posegnula da spusti svoj veo, ali je Ustina ruka zaustavi. Jessicino nijemo pitanje uskoro se

pretvorilo u izraz razumijevanja.

Čak su je i crni eunusi zamijetili - jedinu pokrivenu ženu u moru ljepotica. I kaduna, okružena gotovo nagim djevojčicama postavljenim kao mamac, nije mogla nadmašiti ovaj suptilni postupak. Sultan se zagleda u Jessicu.

Kao i kaduna. Kao i svi eunusi. Jessica nije podizala pogled, gradeći se da promatra ples. Osjećala je sultanova pogled na sebi i silila je srce da prestane silovito udarati u grudima.

Sultan, koji se zaustavio blizu kadune, promijenio je smjer kretanja. Uputio se, očaran, prema Jessici.

Tek kad se uz nju zaustavio, ona je polako podigla oči.

- Zašto - progovorio je sultan - i dalje zastireš svoje lice?

Pitala se hoće li se strepnja osjetiti u njezinu glasu.

- To vas smeta?

- Radovalo bi me da, vidim tvoje lice.

Zasjale su joj oči kad se nasmijala i jednim jednim elegantnim pokretom skinula veo. Tkanina je pala na njezina ramena. Tamo gdje je maločas bio svjetlucavi veo prošaran zlaćanim nitima, zasjalo je lice, prekrasno u svojoj jednostavnosti i bjelokosnoj čistoći. Obrazi su joj bili blago zaručenjeni.

Postrance, kazlar-aga kimnuo je Usti. Ostale haremske žene uzdahnule su kad je sultan sjeo uz Jessicu.

Kaduna je bjesnjela u sebi.

Ispod njih, ples se nastavlja. Raketa je proletjela ne-bom iznad kaveza i rasprsnula se u tisuću zvjezdica.

Jessica se trudila da djeluje opušteno. Uzbuđivalo ju je sultanova prisustvo. Osjećala je njegovo zanimanje i znatiželju, kao i kaduninu mržnju. Osjećala je ljubomoru i zavist drugih žena i činilo joj se kao da sjedi na bačvi baruta koja će svakog trena eksplodirati. Može je uništiti, ali i uzdići visoko iznad svih niskih prijetnji. No, kao što je Usta rekla, sada je sve ovisilo o njezinim sposobnostima.

Hoće li biti zanimljiva žena, senzualno i intelektualno, mora uložiti cijelo svoje biće jer će u protivnom izgubiti.

Plesače gotovo i nije vidjela, iako nije skidala pogleda s pozornice. Samo je dva puta skrenula pogled prema sultanu Hasamu. Istog trena, on je okrenuo glavu prema njoj. Da, on je jednako bio svjestan njezina prisustva kao i ona njegova.

Samo, na potpuno različit način.

Konačno je duga večer završila. Bez riječi, sultan Ha-

sam je ustao, okrenuo se i napustio žensko društvo da bi prisustvovao daljnoj proslavi. Gledala ga je kako odlazi. Osjećala se slabom, iscrpljenom i zbumjenom. Sjedio je uz nju cijelo vrijeme i ništa nije rekao na odlasku. Što sad? Zar će ostati samo na tome? Zar se trudila ni zbog čega?

Neprimjetno je odmahnula glavom. Nije shvaćala.

Žene su otpremljene natrag u svoje odaje jer nisu smjele prisustvovati prijemu. Jessica je osjećala znatiželjne poglede ljudi u gledalištu. Što oni moraju misliti o čudnim običajima kad o njima znaju još manje od nje? Iscrpljena, bez pogovora je pošla s drugima, jer pobuna joj sigurno ne bi pomogla da se domogne slobode. Došla je u sobu i legla potpuno obučena. Nije se ni pomaknula kad je Lana ušla u sobu da je svuče.

* * *

Naglo se probudila i sjela.

Četiri bijela eunuha gledala su u nju bezizražajna pogleda. Kao da su mrtvi. Uzmaknula je prestrašeno.

- Što tražite ovdje? Gdje je Usta?

Izvukli su je iz kreveta i sobe. Mramornim podom vukla se njezina svilena spavačica.

- Tko vas je poslao? - ispitivala je Jessica, nadajući se da će dobiti bilo kakav odgovor. - Molim vas, dopustite mi da razgovaram s Ustom... kamo me vodite?

Mislila joj prostruji slika Gejzle. Opet je čula očajničke krikove, i vidjela krugove na vodi. Jedan od eunuha zlobno se nacerio, zar će to biti posljednje što vidi, i pokazao joj prema bogato ukrašenom ulazu.

Očekivala je sobu za mučenje, posude vrelog ulja, krvničke s bičevima i sabljama. Umjesto toga našla se pred povorkom užurbanih robova koji su nosili cvijeće, ukrase, pladnjeve prepune boćica s mirisima i ružinom vodicom, i namještajem na kakav bi se rado spustio i sam kralj Edward. Usred vreve, na svilenom divanu, odmarao se kizlaraga, oslonjen na velike tapiserije i prostirke istkane u zagasitim perzijskim tonovima. Gutao je zrna grožđa i naređivao slugama, uživajući gotovo kao kakva žena.

- Vrčevi idu u kupatilo... cvijeće tamo. Mjedeni samovar i servis za čaj stavite ondje... - Podigao je glavu kad je Jessica nesigurno stupila u sobu. - Ah, nadam se da će ti se svidjeti. Morao sam prilično brzo djelovati. Jessica je zbumjeno

gleđala.

- Zašto mi nisu rekli da me vi trebate? Gotovo sam premrla od straha. Što znači to da li će mi se svidjeti? Kizlar-aga je ustao.

- Odsada ovdje živiš. Tvoj novi stan.

- Moj? Ne razumijem. - Ali nije vjerovala ni da su to priviđenja. Približio joj se.

- Sultan te zapazio. Sjedio je uz tebe za vrijeme plesa.

- Da, oko dvadeset minuta. Kako onda...

- Ti si odsad *guzdeh*: odabrana. - Poveo ju je u spavaću sobu i rastvorio dva valovita krila široka preko deset metara. Haljine, beskonačni niz haljina, raskošnjih no što bi ih bilo koja kraljica mogla poželjeti. Organdij, svila brokat, saten. Privukle su Jessicine ruke. Dodirivala ih je uvjeravajući se da ne sanja. Pokušala je pronaći pravu riječ za nepredviđeni obrat. Moć...

- Biti *guzdeh* - objašnjavao je kizlar-aga - znači da nećeš morati dolaziti i prisustrovati bezimenim orgijama. Znači da ćeš uživati posebne povlastice.

- Ovo sve je moje? - naglo se okrenula ne bi li ga zatekla nespremnog i tako otkrila pravu istinu.

- I još više. - Po prvi put joj se *kizlar-aga* približio i u nastupu nježnosti dodirnuo joj rame svojom velikom šakom. - U kupatilu te čeka kava uz pladanj sa slatkisima. Čeka te bazen za kupanje popločen mramorom, ružičastim i raskošnijim od Ustinog, s vodoskocima mirisne vode. Ti samo naređuj i sve što poželiš bit će ti posluženo.

Jessica mu se oduži za pažnju prvim iskrenim pogledom. Prvim pogledom u kojem nije bilo sumnjičavosti i prezira.

- Kad će sultan poželjeti da me vidi?

Slegnuo je ramenima.

- Možda sutra, možda za mjesec dana. Kad mu se svidi. Dotad je tvoje zadovoljstvo briga svih nas oko tebe.

Jessica je polako i pomno upijala istinu o stjecanju moći u harem. Uz takvu moć, shvatila je, dolaze i obaveze - užasni, dugi sati iščekivanja, sati čije proticanje ženu čini sve starijom.

Zbunjena okolišem i značenjem koji je on imao, kao u snoviđenju, uputila se prema mirisnim kupeljima.

- Da - šaputala je glasom koji je zbunio kizlar-agu - mi u harem znamo govor užitaka.

9.

Kanarinci su cvrkutali u predivnoj krletki koja se zibala u ruci lady Ashley dok je ulazila u jednu od niza prostorija u ženskim odajama sultanove palače. Koračala je po zlatnim, crvenim, smeđim i plavim nitima perzijskih sagova, zaobilazeći bogato opremljene niske divane s divno izvezenim prizorima iz istočnjačkog života. Zanemarila je prekrasno izrezbarene stoliće kako bi dostoјno mogla pozdraviti kadunu. Sultanova elegantna supruga, Manja, oslanjala se na jastuk čije su se srebrne niti na tren ogledale u njezinim očima dok je ustajala da pozdravi gošću. Ustajala je polako i značajno, želeteći pokazati svakim pokretom kakav život je navikla voditi i kako visok položaj zauzima.

- Lady Ashley - izgovorila je prenemažući se. - Mnogo je vremena proteklo.

- Premnogo, premnogo - spremno se oglasila lady Ashley i pružila krletku.

- Baš zgodno - uskliknula je kaduna.

- Napravio ju je umjetnik kojeg sam nekoć dobro poznavala. Sada živi u Beču.

- Sigurno vam nedostaje?

Kao odgovor poklonjen joj je osmijeh kakav žene upućuju jedna drugoj kad znaju više nego što žele izreći.

- Povremeno da.

- Dodjite. Sjednite uz mene i pričajte mi novosti iz Sirije.

Poljubile su se u obraze i zajedno sjele na obližnji divan. Položaj koji je zauzela kaduna promišljeno je odabran, jer su se tako isticali dragulji upleteni u pomno izrađenu frizuru i plamenocrveni sjaj njezine kose, nasuprot zlatnim rešetkama pregrade u pozadini.

- Želite li cigaretu? - ponudila je kaduna.

- Molim vas - prihvatile je lady Ashley - vaše su jedinstvene. U Damasku im nema ravnih.

- Naredit ću da vam odmah pošalju dva tuceta. - Nato je mahnula robinji koja je stajala u kutu bezlična poput stupa. Ona je odmah pritrčala divanu i nagnula se da gošći pripali dugačku tursku cigaretu.

Lady Ashley strpljivo je čekala dok se djevojka mučila s novim upaljačem, odoljevši porivu da se okrene prema izlazu u hodnik kad je začula nečije korake iza sebe. Pronaći Jes-

sicu u tom labirintu soba bio bi pravi podvig. Znala je dobro koliko riskira, znala je da susret s Charlesovom zaručnicom može biti opasniji nego da je ne nađe. Sve bi ovisilo o Jessicinom ponašanju. Opasna situacija, i nadasve riskantna.

- Možda biste se željeli osvježiti kupkom? Put od Damaska u ovo je doba godine naročito prašan.

- Oh, jest, draga - spremno se složila. - Kilometrima smo se vukli iza karavane slonova. Smrdljive životinje, usuđujem se primijetiti. Moja odjeća još uvijek zaudara.

- Odmah će biti oprana. Dođite. - Kaduna polako ustade, pružajući posjetiteljki ruku. - Začas ćete zaboraviti na slonove.

Kaduna je govorila istinu. Suknu i šal lady Ashley nježno su skinule robinje iz carske praonice i uskoro su dvije žene, jednaka držanja ako ne i položaja, ruku pod ruku, hodale haremskim kupatilima. Lady Ashley nemarno se zagledala u lijepa lica oko sebe, kimajući u znak pozdrava mladim djevojkama koje bi joj uzvratile pogled. Nema Jessica. Nastavila je koračati uz kadunu, nastavljujući isprazan razgovor, prazniji od šuplje boce.

- Ni šeik Medjuel nije uzeo drugu ženu, iako ih smije imati četiri - primjetila je kaduna iako nije stvarno željela udijeliti pohvalu lady Ashley. - Vrlo ste uspješni. Lady Ashley stisnula je kaduninu ruku.

- Zar ja? A što je s vama? Jedina kaduna. Sve žene u Carstvu pitaju se kako ste uspjeli. Neke kažu da koristite čini?

Kaduna se nasmijala, zadovoljna sobom. Sretna zbog laskanja i pobjede koju je uspjela izboriti.

- Ali, ipak - nastavila je lady Ashley - uz nove djevojke koje neprestano stižu u harem, sigurno je teško ostati jedinom sultanovom ženom. Kadunine goleme oči još su se uvezale od izraza iznenađenja.

- Nema novih djevojaka. Sigurno znate da je zabranjena trgovina robljem. Lady Ashley približila se sugovornici.

- Ali mi obje znamo da postoje. Čini mi se da vidim nekoliko novih lica.

- Samo onih koje su od djevojčica izrasla žene. Dugo niste posjećivali. Uz zavjereničku nestošnost, lady Ashley posve stisnula uz kadunu.

- Ali, oko Damaska su se desile otmice. Govorka se

da su djevojke dospjele u harem.

- A ja sam čula da su još uvijek u Siriji. Ne puštajte muža da dugo boravi u pustinji.

Lady Ashley pustila je da joj veseli smijeh odzvanja mramornim odajama, prateći ga potajnim pogledima prema svim kutovima. Pokušavala je pogledom prodrijjeti kroz rešetkaste zidove gdje su se u drugim prostorima prozračna bića kretala i kupala. No, svjetlost je bila prigušena i rešetke pre-guste.

Još je bilo rano. Provest će ovdje cijeli dan.

* * *

Jessica se brisala. Počela se osjećati kao kornjača, a ne prava žena. Koliko se vremena može biti do brade zagnjuren u kupku s ružinom vodicom? Uz nju, Usta je nastavljala dnevnu poduku, raspravu o svim povlasticama koje će Jessici donijeti položaj *guzdeh*. Iako ju je samo napola slušala, Jessica se pretvarala da pozorno upija svaku riječ. Često će se morati pretvarati ukoliko misli ovdje opstat. A opstat će, ma koliko je to koštalo.

- Ti si sretnica - govorila je Usta pregledavajući Jessicinu odjeću. - Ima daleko gorih stvari od vođenja ljubavi sa sultonom. Neki ga smatraju tiraninom, ali tebe to nije briga. Kakav god bio prema vani, ti ćeš upoznati njegovu nutrinu, kakav je kad strgne sve maske. A ja ti mogu reći bolje od ikoga, razgoličen čovjek može biti svakakav ljubavnik... Ističnjački čovjek proučava umjetnost i tajnu fizičkog zadovoljavanja žene, a sultan je intelligentan muškarac. Njemu je najveće zadovoljstvo da razgovara s intelligentnom ženom. - U Ustinim očima pojavio se tračak sjete, uspomena na vrijeme kada je mogla postati kaduna da su stvari ispale sretnije, da je sudbina drugačije htjela. - Znao je reći da mu takav razgovor postaje najbolji afrodizijak.

Jessica se zabrinuto zagledala u Ustu.

- Ali, žene kažu da se promijenio. Da je sada drugačiji čovjek. Kažu da se moraju poslužiti posebnim finesama i napicima kako bi ga zadovoljile.

Usta odmahnu glavom odbijajući takve riječi, trgnuta iz vlastitog snatrenja.

- Opojna sredstva i napici samo stvaraju iluziju zadovoljstva. Zašto ih upotrebljavati kad ih možeš sama stvoriti?

Jessica se sjetila kako su ona i Usta tog jutra prolazile hodnikom pored kaduninih odaja i hladni osjećaj mržnje ponovo se probudio. Vidjele su poređane ropkinje koje su stajale u redu u znak pozdrava kaduninoj gošći. Nije mogla odoljeti izazovu i pogledala je u sobu, ali je samo vidjela leđa ropkinje nagnute prema kaduni i posjetiteljki. U njoj je kiptio bijes na osobu koja je, kad god poželi, mogla uči ili izaći iz prekrasnog zatvora. Sada, nakon divne kupke, nije se osjećala ništa bolje. Mrzila je kadunu i slušala je Ustine riječi. Doći će vrijeme kad će se ona sresti s kadunom na vlastitom terenu. Ako se to i ne dogodi, ipak će sada moći zaštiti svakoga od kaduninog krivotvoreњa. Gezla nije umrla uzalud, zaklela se osveti. Da nije uzalud nastradalo sultanovo dijete koje je nosila u utrobi.

- Treba nježno zagrliti ljubavnika - govorila je Usta polako, prisjećajući se prošlosti. - Svakog trenutka, svaki položaj može se promijeniti i preobraziti u nešto novo. Izveden s nježnošću i suzdržavanjem, zagrljaj će postati izazovan. Izveden strasno i silovito, pretvorit će se u nešto novo. U čudo, bol, ali tako ugodnu bol... - prepuknuo joj je glas. Promatrala je mramorne zidove kao da na njima vidi prizore koje je proživjela u prošlosti.

Jessica ju je promatrala, zamijetivši njezinu žudnju i ljubav prema sultanu, i osjeti kako je probada snažna zavist. Da li bi i sama mogla imati takvih uspomena, takvo držanje? Sa sultandom zasigurno ne bi. Ne s muškarcem kojeg zapravo još nije ni srela. Pokušavala je misliti na Charlesa, nastojala oživjeti njegov lik u mislima, ali nije ga pratilo ono čudesno usijanje što je obavijalo Ustina sjećanja.

- Ponekad - šaputala je Usta drhtavim glasom - zarila bih mu nokte u leđa kad se najmanje nadao. Tako su naši zagrljaji postajali strasniji. Ah, Jessica... toliko te toga očekuje u budućnosti, samo ako budeš spremna da zaboraviš svoju prošlost. Istočnjak je inteligentan ljubavnik. On zna kako će ženu učiniti sretnom. On uči i vježba umijeće vođenja ljubavi. Znaš, dugo uživanje u ljubavnom činu visoko je cijenjeno na Istoku.

Usta zašutje, izade iz kupelji i pruži Jessici ruku. Jessica se dvoumila, proučavajući Ustino lice koje je ispod neuništive ljepote krilo dragocjeno iskustvo. Dok se para dizala iz mirisne vode, pred njenim očima iskršnu jedan drugi lik, lik crnih očiju i tamne oštре brade koja je zaklanjala oble crte li-

ca, usana koje su odavale odlučnost. Vidjela ga je odjevenog u beduinsku odjeću, prerusenog u Ciganina...

- Hajde - rekla je Usta. Jessica trepnu.

- Razmišljaš o nekom muškarcu? - iznenadile su je Ustine riječi.

- Da - priznala je. - O vrlo uzne mirujućem muškarcu.

- Englez?

Jessica osjeti kako joj voda klizi niz tijelo dok je ustajala.

- Nije važno.

Prihvatile je meku tkaninu koju joj je Usta položila na ramena i spustila se na mramorom popločan pod. Iza rešetkastog paravana druge su žene ležale u svojim kupkama, ali Jessicu više nije zanimalo da ih gleda. Njezina želja da gleda njihova tijela, toliko različitih boja kože i oblika, davno je minula. Misao o neugodnosti izlaganja svoje nagosti tuđim pogledima više je nije zaokupljala. Druge nisu marile, više nije ni ona. Tkogod je želio gledati, mogao je to činiti do mile volje. Kakva čudna kultura - pokazuj svoje tijelo, ali sakrij lice.

Stresla je glavu tjerajući od sebe američki način razmišljanja i uputila se za Ustom u hodnik.

- Što će se dogoditi ako ga ne zadovoljim?

- Hoćeš - odgovorila joj je Usta. - Naučila sam te sve što znam... a još nikada nikome nisam otkrila sve tajne.

- Ali, što ako... ako ne budem mogla?

Usta se okrenula prema njoj, zaustavivši se nasred hodnika.

- Slušaj me, Jessica. Sve što želiš dobit ćeš samo ako ga zadovoljiš. Jessica napući usne.

- Što ja želim ili što želiš ti?

Usta je shvatila.

- Ne smiješ razmišljati o onome što je neizbjegno. To ti je jedina nada da opet budeš slobodna.

Riječi su odzvanjale u Jessicinoj svijesti, ispunjavajući prazninu i hladnoću vinom koje se nije usudila kušati. Još je netko vjerovao da bi mogla opet biti slobodna. Netko tko je znao što je moguće, a što nije.

Potresena, tiho je upitala:

- Što si rekla?

No Usta više nije htjela govoriti.

A i druge su se stvari počele odvijati nenadano.

Zaprepaštenje je potreslo Jessicu kad je pogledala pre-

ma pozlaćenim vratima koja su vodila u kadunine odaje.

Talasanje francuske raskošne haljine bilo bi primijećeno i s najudaljenije točke Turskog Carstva. Način na koji je lepršala, uz kadunine istočnjačke haljine i dimije, bio je neponovljiv. Jessici se krv sledila u žilama.

- Lady Ashley...

Za teturala je. Usta je zgrabi za ruku i privuče.

- Ne govori ništa! - grozničavo joj je šapnula na uho. - Riskiraš svoj i njezin život. Jessica odgurnu Ustu, gonjena podsvjesnim tugom, ali osta sleđena kad su se njezin i pogled lady Ashley susreli preko dugačkog hodnika.

U njezinom umu bубnjale su dvije suprotstavljenje riječi: prepoznavanje, smrt... Nije se mogla pomaknuti. Sada će se lady Ashley pobrinuti za sve. Zahtijevat će da Jessica u njezinu društvu izade iz palače. Napokon, njezino mjesto nije ovdje.

Ona je stranac, gošća Carstva, predstavnik...

Lady Ashley okrenula je glavu i nastavila časkati s kadunom. Zabbezknuta i nijema, Jessica je gledala kako lady Ashley uzima dar iz ruku sultanove žene, ljubi je u obraz površnim dodirom usana i dopušta eunusima da je otpirate niz hodnik, u suprotnom pravcu.

Spremala se da prodorno krikne. Ustina ruka natjerala ju je da ostane nijema. Nije mogla ni zamisliti da se u Usti krije tolika snaga.

Borila se. Jatagani zadjenuti za pojaseve eunuha nisu je plasili, iako su njihova savinuta sjećiva biještala na suncu što je prodiralo kroz velika drvena vrata koja su vodila u dvorište i do kočije koja će lady Ashley odvesti daleko, i to bez nje. Još se otimala i kad je odjeknulo udaranje šarki na kraju prolaza.

- Gotovo je - rekla je Usta. - Otišla je.

Bile su same. Jessica je gledala mramorne zidove i vidjela je grobnicu.

- Pogledala je mimo mene...

Očajna, pala je na hladni bijeli pod, bezumno gledajući kako oko nje lepršaju skuti dugačke košulje. Kad se tkanina smirila na podu, ona je opet postala svjesna stvarnosti.

Skočila je i nasrnula šakama na Ustu.

- Prokletnice! Sve si uništila! Nisam imala priliku da joj se pokažem, da me prepozna!

Usta je zgrabi za zapešća i natjera da se zagleda u nje-

zino lice, olicenje zdravog razuma.

- Ništa ja nisam uništila. Jessica, ja sam ti prijatelj. I moram ti reći da ti ta žena nije mogla pomoći.

Jessica ustuknu.

- Zbilja? Moja prijateljica? Ti samo izvršavaj kizlarova naređenja.

- Ne zanima me tko je ona - nije popuštala Usta - ali znam da ti nije mogla pomoći. Tebe samo sultan Hasam može osloboditi.

- Ali on neće, zar ne?

Usta zgrabi mladu ženu za ramena i prodrma je.

- On ti je jedina šansa.

Usta osjeti kako val bijesa i očaja struji tijelom njezine učenice. Kad je Jessica izvila i odjurila prema vlastitim odajama, tražeći nešto što joj Usta nije mogla pružiti, nije je pokušavala zaustaviti.

Starija žena ustajala je polako pazeći na svoje dostojanstvo, ali i na bedro koje je Jessica povrijedila jakim udarcem pesnice. Znala je da je netko promatra. Okrenula se i ugledala kizlar-agu kako izlazi iz jednog od predsoblja.

- Nisi joj smjela obećati slobodu - govorio joj je kizlar-agu. Njegov glas dostojanstveno se približavao hodnikom. - Zašto si joj lagala?

- Sloboda je jedino što želi. Možda će s vremenom biti zadovoljna s manjim. Ili će htjeti više. - Gledala je u smjeru kojim se Jessica izgubila. - U međuvremenu, težnja da se domogne slobode održaće je u životu. Samo zbog toga dat će sve od sebe kad je sultan pozove. Tako će spasiti vlastiti život. A vjerojatno i tvoj.

* * *

Golema kožnata stolica bila je pretvrda da bi se na njoj moglo udobno sjediti. Lady Ashley postavi jastučić i smjesti se na rub stolice kako bi što uvjerljivije mogla ispričati svoju priču. Iza nje, prenervozan da bi mogao sjesti, Charles se premještao s noge na nogu. Randolph je zapisivao.

- Ambasadore - lady Ashley nije se dala zbuniti i po treći put ponavljalala je muškarcu, koji je sjedio iza stola i bio nabijen jednako kao i stolica - ona je тамо. Vidjela sam je vlastitim očima.

Ambasador je proučavao Charlesovo lice s izrazom

nezadovoljstva koji se nije mogao odgonetnuti. Čekao je da Randolph završi zapisivanje izjave.

- I sigurni ste da je tamo drže protiv njezine volje?

Charles se nervozno umiješao:

- Nema sumnje. Ona je oteta.

Ambasador je dugo i snažno uvlačio dim cigare.

- No, onda... započet ćemo odmah s pregovorima.

Charles se gotovo onesvijestio. Uspio se nekako održati na nogama i kad ga je lady Ashley pogledala, uspio joj se nasmiješiti. Jessica, bio je siguran, uskoro će biti uz njega.

Lady Ashley nije se mogla prisiliti na osmijeh.

- Hvala, gospodine - prostenjao je Charles. Onemoćao, stropoštao se na stolicu pokraj lady.

Povukavši još jedan dim, ambasador zavrти cigaru među požutjelim prstima.

- Predlažem - progovorio je polako - Da se sultanu približimo poklonima. - Kimnuo je da se slaže sam sa sobom. - Da započnemo s četiri slona i dva tigra?

- Molim?

- Četiri slona i dva tigra.

Lady Ashley zavalila se u stolicu i prekrila noge. Glavu je naslonila na dlan.

- Mislim da sultan ne mari za slonove. Charles skoči.

- Ali voli tigrove, zar ne?

- Jedino ako stižu iz Afrike.

- No, dobro. Za početak šest tigrova iz Kenije. Charles je grcao.

Lady Ashley stisnula je usne. Randolph je progovorio.

- Bilo bi daleko jednostavnije tigrove dopremiti iz Indije, gospodine.

- Nećemo se baviti onim što je lako. Znam da iza ovakve stvari treba vremena. Charles je konačno uspio progovoriti.

- Uz sve dužno poštovanje, gospodine, ali ovaj mi se razgovor čini besmislenim. Sigurno naš diplomatski položaj ovde ima neku težinu i ne vidim zašto se njime ne bismo poslužili. Zahtijevajte od sultana Hasama da oslobodi Jessicu ih će izgubiti podršku Engleske.

Iznervirana, lady Ashley uzvrati podrugljivom primjed-bom na Charlesov račun.

- Vaš pristup suviše je izravan i profinjen da to mogao biti primjenjiv. Ambasador poprati njezine riječi oštrim uko-rom.

- Da, imamo diplomatski položaj i možda bismo ga mogli upotrijebiti. Ali bez prolaza kroz Otomansko Carstvo nemamo put do Indije. I zato, mi trebamo sultana Hasama.

- A sultan Hasam ne treba Englesku - dodala je umjesto njega lady Ashley. - Zapravo, mislim da smo mu prilično dosadni.

- Ali, prijeti mu opasnost od pobuna - Charles se gotovo ugušio izgovarajući riječi.

Morao je duboko udahnuti. - Svi u palači u velikoj su opasnosti.

Razdražena preko svake mjere, lady Ashley opet se okrenula prema njemu.

- Ambasador vam pokušava reći, dragi, da bi izjava kako sultan Hasam u zarobljeništvu drži nekog engleskog državljanina bila čin diplomatskog samoubojstva.

- Ali, on to čini! - Charlesu je gorjelo lice. - Kako možemo djelovati tako polako kad znamo da je Jessica zarobljena na mjestu gdje svakog trena samo što nije eksplodirao barut.

Zavladala je tišina, Charlesove riječi odjekivale su njihovim mislima.

- Randolph - oglasi se ambasador - možda biste rado odveli lady Ashley u vrt da popije čaj?

Shvativši mig, lady Ashley spremno ustane osjetivši pravo olakšanje. Prihvatile je ambasadorovu pruženu ruku.

- Ambasadore Grant... gospodine Wyndon, želim vam ugodno poslijepodne. - Okrenula se i uhvatila Randolpha pod mišku vukući ga iz sobe. Mrmljala je:

- Izgleda da smo otpušteni.

Nasamo s Charlesom, Grant je zastenjaо dok se podizao iz stolice. Uputio se k prozoru.

- Shvaćam da vam je jako stalo do te djevojke, ali morate shvatiti da određene... stvari, da su se možda promijenile do danas. Određene stvari koje će Jessicin povratak u normalno društvo učiniti nemogućim.

Charles proguta gorčinu koju su ambasadorove riječi uzrokovale spominjanjem Jessicine društvene »vrijednosti«. Izustio je:

- Ona je najzanimljivija osoba koju sam ikad upoznao. Ništa ne može izmijeniti moje osjećaje prema njoj. Ništa.

- Razumijem. Tada nastavljamo - odgovorio je Grant - sa

slanjem tigrova.

Diplomacija. Politika. Ambasador. Za Charlesa su ove riječi iznenada izgubile svaki smisao, pretvorivši se u gomilu slova. Tupo je izašao iz Grantovog ureda, osjećajući se poniženim, kao balavi srednjoškolac, okrutno iskorištenim. Svaka plemenita namjera koju je nekoć gajio o uspinjanju u diplomatskoj službi kako bi svijet mogao učiniti boljim, nahraniti barem nekoliko gladnih i unaprijediti veze među narodima, ležala je sada smrvljena u prah. Nije se želio osvrnuti. Sve riječi bile su jednako lažne kao i Grantovo »pregovaranje«.

Lady Ashley čekala ga je u vrtu.

- Žao mi je - odmah mu se obratila, ne čekajući da on sjedne na stolicu od kovanog željeza. - Nadala sam se da ste točno govorili o ambasadi. Da se nešto promijenilo.

- Nema svrhe. Ali ja ne odustajem. Mora da postoji način kojim je mogu izvući iz palače.

- Toliko je volite?

- Sve bih učinio.

Lady Ashley je prošaptala.

- Čak i riskirali svoj položaj u ambasadi? Udahnuo je nakon tužnog osmijeha.

- Bez dvoumljenja. Sada mi čak nije važno hoću li ikad opet proći kroz ona vrata.

Vjerovala mu je. Odlučnost se ogledala u njegovim očima kad je pogled upravio prema njoj. Odlučnost netipična za Charlesa Wyndona. Suosjećanje ispuni njezino srce. Obuze je uzbuđenje.

- Onda vam možda mogu pomoći. Poznajem jednog muškarca koji je dovoljno lukav da može uči i izaći iz harema. Znam da se bori za velike stvari i za to mu je potreban novac. Ako vam je toliko stalo, mogu pokušati ugovoriti sastanak.

Ukoliko je i nastupio trenutak šutnje prije no što je Charles odgovorio, bilo je to samo zbog beskrajne nade što ga je obuzela.

- Dogovorite - rekao je odlučno.

* * *

Neke stvari odigravaju se brže nego što zora uspijeva jednim bljeskom osvijetliti pustinju. Oko podneva Charles je sjedio u turskoj kavani, odjeven u ružnu odjeću posuđenu od vrtlara. U odijeljenom prostoru opasno mračnog kuta

čekao je nekoga tko će ga »moći prepoznati«. Dok je pijuci kao jadni surogat engleskog čaja, divio se hrabrosti i intuiciji lady Ashley. Ovaj sastanak bio je ugovoren satima prije no što je zapodjenut razgovor u ambasadi. Znala je što će se desiti, i kojim veslom treba zagrabit u vodu, davno prije no što je trebalo porinuti trošnu lađu. Njezin duh i domišljost podsećali su ga na Jessicu. Godine i iskustvo mogu ih učiniti još djelotvornijima. Ne samo da se zna što treba učiniti u svakoj situaciji već je mogla predvidjeti budućnost.

Moguće opasnosti odmah su bile zaboravljene i potisnute hladnom odlučnošću. Nije bilo prostora za žaljenje. Usprkos sumnjivom stanju u kojem se nalazila kavana - širio se smrad životinja, bile su vidljive naslage smeća, sumnjiva lica zagledala su se u njega - Charles nije razmišljao o mogućim neugodnim posljedicama. Njegova put i odjeća odavali su da je stranac i govorili da ga je lako prevariti i domoći se nešto novca. Nije ga bilo briga što ta podla lica misle ili vide na njemu. Spetljat će se s najgorima, najsumnjivijim osobama ukoliko postoji mogućnost da oslobođe Jessicu. Njegova vlastita sigurnost, njegova karijera, njegov ugled, više nisu igrali nikakvu ulogu u doноšenju odluka. Bio je spremam. Spreman da pregovara sa svakim tko mu se približi. U međuvremenu, pio je čaj i čekao.

Ljudi, tamnoputi ljudi u tamnoj odjeći, vukli su se po put sjenki u magli dok je vani podnevno sunce obasjavalo trg. Jarko svjetlo priječilo je jasan pogled na bilo koje lice, pretvarajući ljude u nejasne tamne sjene. Nikakvo čudo što je sastanak dogovoren na takvom mjestu. Kavana je bila prava jazbina. Sudeći po čaju i hrani, glavni izvor prihoda sigurno nije imao nikakve veze s kuhanjem.

- Vi ste čovjek koji čeka?

Glas ga je zbungio. Proteklo je nekoliko sekundi prije nego što je Charles shvatio značenje pitanja i odgovorio.

- Da, ja čekam.

Nije se okrenuo. Koža mu je bridjela, očekujući oštar dodir sječiva, udarac ili cijev pištolja. On je ovdje bio neprijatelj, predstavnik engleske ambasade koja je podržavala sultana.

Prišla su mu dvojica, sa svake strane jedan. Dim im je obavijao glave dok su sjedali za stol.

- Tko vas šalje? - upitao je zanemarujući njihove podozrive poglede.

- Određena dama - odgovorio je onaj zdesna. Imao je neugodnu sposobnost da prodire pravo u čovjekovu dušu.

Charles se nagne naprijed.

- Koliko vam je ona otkrila?

- Vašu zaručnicu drže protiv njezine volje u carskom harem i vi želite da joj ja pomognem da pobjegne.

- Spreman sam platiti veliku svotu.

Domoroci su se pogledali u oči, sposobni da čitaju misli bez izmjenjivanja riječi.

- Želim znati vaša imena.

- Zašto?

- Izraz povjerenja. Ja vam moram vjerovati: Želim da i vi budete pod istom prisegom. Tako je poštено.

Još jedan razmijenjeni pogled, samo daleko kraći. Očigledno, nastupio je na pravi način, jer se muškarac zdesna oslonio laktom na stol i rekao:

- Ja sam Tarik-paša. Čuli ste za mene. Charles uzdahnu i odmakne se unatrag.

- Poprilično.

- Moj prijatelj zove se Salim. Obojicu nas traže. I to znate.

- Da. I znam u kakvoj ste opasnosti što ste došli ovamo. Znam da vam treba novac za snabdijevanje ljudi. Spreman sam... potpomagati.

Tarik odmahnu odvratnom konobaru i pričeka dok su opet ostali nasamo.

- Da li je ta žena Engleskinja? Charles kimnu i reče.

- Njezin je otac bio Englez. Ona se zove Jessica Grey.

Salim zagrise smokvu što ju je uzeo s pladnja na stolu i počne ustajati. Tarik ga povuće prema dolje ne dižući pogled prema prijateljevim očima. Krajičkom oka vidio je što se zbiva u Salimovojo glavi.

- Što mu je? - upitao je Charles.

- Boji se opasnosti. Tražite nešto što je gotovo nemoguće, od čovjeka za čiju je glavu već raspisana najveća nagrada u Carstvu.

- Nema mnogo da izgubi - napomenuo je Charles. - Sve zavisi kako na to gledate. A dobiti možete mnogo. - Privukao je pažnju muškaraca posezanjem za stolicom koja je bila podvучena pod stol. Na njoj je stajala kutija za nakit. Charles bez riječi oslobođi kopču. Čak i u polumraku, iz kutije se rasuo sjaj koji je govorio o vrijednosti pohranjenih stvari. -

Rečeno mi je da se s ovim može naoružati tisuću ljudi. Želim odgovor.

Tarik i Salim odmah su zapodjeli žučnu, iako tihu raspravu na turskom jeziku.

- Lud si ako pristaneš - govorio je Salim, nadajući se da Englez ne razumije toliko njihov jezik da bi mogao shvatiti o čemu govore. - Zbog te žene ne vrijedi riskirati život. Postoji i drugi način kojim možemo doći do novca.

- Izazov je nevjerljiv - odgovorio mu je Tarik.

- Tarik, samo bi luđak pokušao prodrijeti u haremske odaje. Ako te uhvate, učinit će ti ono što još nikad nisu učinili živom čovjeku. Zar ne shvaćaš da je sada važnije da živiš nego da se dočepaš novca? I sigurno važnije od života te žene. Zašto bi onda išao tamo? Reci mi, a?

- Postoji šansa.

- Da, za otkrivanje novih patnji. - Salim uzbudeno udari šakom, zatvori oči i opet pokuša s uvjeravanjem. - Možda su je već ubili. I sam si rekao da nije od onih koje će se predati. Koliko dugo će joj opraviti njezinu tvrdoglavost, što misliš? Tarikove oči postale su neočekivano zamišljene.

- Ona je dovoljno mudra.

- Ti sanjariš?

- Da - odgovorio mu je Tarik. - O mogućnosti da ispravim nepravdu koju sam počinio. Uvidio sam da više ne mogu živjeti s grižnjom savjesti zbog nje.

Salim je zašutio. Ozbiljnost Tankova glasa govorila mu je da se njegov prijatelj odlučio osloboditi Jessicu Grey davno prije ovog sastanka. Razmišljaо je o takvom riziku i prije no što mu je ponuđen novac. Znao je da Tarik priželjkuje svađu kako bi mogao provjeriti čvrstinu svoje odluke. Salim mu je pružio priliku i sada je u Tarikovom pogledu otkrivao nepokolebljivu odlučnost.

Zavalio se u stolicu zagledan u prijatelja. Činilo mu se da ga gleda posljednji put. Tarik se okrenuo Charlesu. Rekao mu je na engleskome.

- Prihvaćam.

Charles je teško gutao zrak.

- Izvrsno. Bit ćete plaćeni kad mi dovedete Jessicu.

- Nemoguće. Nakit ćete dati Salimu čim ja uspijem prodrijeti u palaču.

- A što ako vaš plan ne uspije? Neće mi ništa ostati. Tarik slegnu ramenima.

- Ovakav naum ne može biti uspješan ili neuspješan. Radi se o životu ili smrti... i mene i vaše zaručnice. Spreman sam žrtvovati život kako bih svoje ljudi snabdio oružjem: Vi morate odlučiti hoćete li riskirati njezin život. Nazovite to gestom povjerenja, ako hoćete.

Charlesu su se osušila usta, pekle su ga oči. Razmislio je i konačno rekao.

- U palači za nju nema života.
- Znači, slažete se s pogodbom?
- Slažem.
- Trebat ću novac za podmićivanje i nešto za... - Tarik posegну u nakit i izvuče naročit i neobičan broš u obliku polumjeseca s malim dijamantima i nekoliko opala u sredini. - Hoće li vaša zaručnica prepoznati ovaj komad?
- Pripadao je njezinoj majci.
- Tada ću ga ponijeti. Tako će znati tko me šalje i tko sam.

* * *

- Da zna tko si? - Salimov glas bio je pun ironije i sarkazma. - Oh, znat će ona dobro tko si. - Nije se smijao.

Hodali su najbjednjom četvrti Carigrada, jazbinom najsironašnijih stanovnika i mjestom za dogovaranje najprljavijih poslova. Uputili su se liječniku koji je živio u bijednoj drvenoj kućici.

Salim je slijepo koračao za Tarikom, jedva primjećujući kuda idu, napet i očajan zbog ludosti u koju će mu se priatelj upustiti. Svakih nekoliko koračaja započinjao bi s otrovnim primjedbama na račun Tankove nenadane nepomišljenosti koja će uništiti njihovu borbu, a onda bi opet ušutio. Naposljetku se zabuljio u kaldrmu kojom su koračali i samo je nekoliko puta podigao pogled.

Sada, kad su se našli u mračnoj i zavojitoj ulici, nagle se trgnuo iz misli. Kroz prljavosive zidove kuće pred kojom su se zaustavili prodirali su uzdasi i krizi. Natpis na ploči, koja je visila s drvenog krova, obavještavao je što se u kući događa - nakon nekoliko dana užasnih patnji, muškarci su mogli potražiti posao na mjestu gdje je samo njima, presudno izmijenjenima, bio dopušten rad.

- Čekaj me ovdje - naredio mu je Tarik, izgovarajući prve rijeci od odlaska iz kavane. Udaljio se, ostavljajući Sa-

lima da bespomoćno gleda za njim. Kad se Salim pribrao, pozvao je za Tarikom i počeo ga vući za ruku.

- Čekaj malo... ne misliš valjda ozbiljno. Znaš li što činiš? Tarik ga je pogledao zastrašujuće odsutnim pogledom.

- U ovoj je kući moja propusnica za harem.

- To je kuća užasa! Zar ne osjećaš, zar ne čuješ? - Stisak njegove ruke postao je neumoljiv. Rizik je bio jedno, unačizivanje nešto mnogo gore. - Nemoguće! Mora da postoji i neki drugi način. - Zabrinuto je stisnuo oči. - Tarik...

- Kako bi drukčije muškarac mogao ući u harem? Samo je eunusima dopušten ulaz.

- Ne misliš valjda ozbiljno... - mucao je Salim, ali nije uspio dovršiti rečenicu.

- Pa, ti si uvijek isticao kako sam ja spremam sve žrtvovati za našu stvar.

- Ti si poludio... - Salim ustuknuo kao da će Tarikovo ludo možda prijeći i na njega i kao da čeka da se u prijateljevim očima pojave žuti krugovi, što je kod konja znak neizlječivog bjesnila.

Sada se Tarik nasmiješio.

- Nisam.

Salim je zurio u njega. Konačno je shvatio da njegov prijatelj ima nešto drugo na umu i odlanulo mu je. Odmahnuo je glavom.

- Ovo bi mogao biti jedan od tvojih najizazovnijih preobražaja.

Ordinacija je bila tek malo čišća od izmučenog liječnika koji se pojavio iz sobe odakle su dopirali krizi i stenjanje. Radno odijelo obješeno na mršavom i koščatom liječnikovom tijelu bilo je natopljeno krvlju - crvena svježa krv slijevala se preko tamnijih mrlja smeđe, osušene i zgrušane krvi. Sam čovjek objedinjavao je u sebi cijelokupno nasljedstvo Otomanskog Carstva, ne po veličajnosti, već po jasnim crtama koje su govorile o tragovima svih mogućih naroda: grčki nos, masna crna kosa koja u valovima pada niz tjeme kao u Arapa, žućkasto-maslinasta koža Perzijanca koji već dugo nije pristojno jeo. Bilo je nemoguće odrediti mu godine. Tarik se pitao kakav li je nesposoban liječnik morao biti kad je zapao u takvo stanje.

Stresao se, nesiguran nije li podvrgavanje takvom sakršenju jednako loše kao i obavljanje takvog čina.

Bez ikakvog uvijanja, liječnik je spremno izrecitirao:

- Jeste li razmislili o posljedicama preobražavanja u eunuha? - Kad je Tarik klimnuo, čovjek je nastavio s deklamiranjem - Ako prezivite operaciju, do kraja mjeseca moći ćete stupiti u harem.

Još jedan drhtaj prostruji Tarikovom kičmom.

- Želim biti unutar palače sutra ujutro.

- Nemoguće - odgovorio je liječnik rastvorivši malo jače jajolike oči. - Nema načina da se oporavite poslije operacije u tako kratkom roku. - Obrisao je mrlju krvi s dlana i zapalio cigaretu, ne sjetivši se da ponudi Tanka.

Tarik je proučavao ovu protuhu koja bi trebala biti ljudsko biće, čekajući da podigne pogled prema njemu. Zatim je značajno izgovorio.

- Nemam ni namjeru da se podvrgnem bilo kakvom rezanju.

Liječnikovo lice pretvorilo se u ogavnu grimasu.

- Izlazite! Ne trošite moje vrijeme glupim šalama.

- Ne namjeravam oduzimati vaše dragocjeno vrijeme.

Samo želim da malo lažete. Ubacite me među prave eunuhe i pouzdajte se u moje sposobnosti da neću biti uhvaćen.

Doktor ga zaprepašteno pogleda. Gorko se nasmijao.

- Vi mislite da sam ja budala.

- Ne - promrmljao je Tarik, polako odmahujući glavom. Rukom je posegnuo u džep kaputa. Zveckajući izvukao je srebrnu narukvicu optočenu s dva reda brušenih rubina okruženih, dijamantima. - Smatram vas - rekao je - izuzetno bogatim čovjekom.

Dragulji su zasljepljivali čovjeka koji je davno napustio svaku nadu da će se na društvenoj ljestvici uspeti dalje od položaja štakora. Krvava ruka drhtala je dok se približavala narukvici. Uskoro su krv i rubini sjali istim sjajem, stopljeni jedno uz drugo.

* * *

Mramorni stol bio je vlažan i hladan pod njezinim golim tijelom. Prepustila se milovanju ruku koje su joj masirale udove, mirisima ramena. Nije reagirala na lako povlačenje kad joj je robinja uhvatila mokru kosu. Oči su joj bile zatvorene. Nije više znala koliko se žena bavi njezinim uljepšavanjem. Mislila je samo na Ustine proročanske riječi izgovorene tog jutra.

- Sultan će te noćas primiti!

Pokušavala je ne mrziti Ustu. Ne. Nije mrzila Ustu. Obećala je sebi da će sama, vlastitom snagom, izboriti svoje oslobođenje. Ni Usta, ni kizlar-aga, niti itko drugi ne mogu joj biti od koristi. Nitko osim nje. Nije smjela gubiti snagu, nije smjela gubiti vrijeme na mržnju. Treba joj bistra glava za ono što je čeka. Bistar um i cjelokupna energija.

Iz prostora za oblačenje začula se glazba. Grupa eunuha svirača prebirala je po žicama mandolina, udarala je o bubenjeve i puhala u flaute. Jessica podignu glavu.

Usta je predvodila skupinu robinja. Svaka je u ruci držala jedan komad odjeće. Jessica se okrenula postrance, oponašajući kadunine pokrete. Oslonila se na lakat.

Bez riječi je promatrala kako Usta znakovima poziva djevojke. One su istupale i pokazivale svaki detalj odore koju će odjenuti na sebe za večernji sastanak sa sultandom: dolamu, kaputić s bisernim dugmetima i zlatom opšivenim rupicama, svilenu košulju ružičaste boje, kićene dimije zagastomodre boje, široki pojasi urešen dijamantima, nekoliko niski bisera koje će joj biti ovijene oko struka, dijademu sa smaragdima, dijamantima i opalom, srebrne orukvice sa poput konca tankim nitima koje su se spajale u medaljon, nekoliko narukvica povezanih s prstenom. Njezine ruke iskrit će u tami. Glava će blještati. Grudi će izazivati. Noge zapanjiti. Njezin struk zbuniti. Čak će i stopala, pohranjena u svilom izvezene papučice, poticati maštanja.

Naravno, lice će joj biti pokriveno.

- Slažeš se? - upitala je Usta postavivši se s Jessicine desne strane. Kimnula je.

- Ti znaš najbolje.

- Onda počnimo.

Ustala je i malo rasirila ruke. Zatvorila je oči, znajući da će, kad ih opet otvoriti, izgledati kao haremska kaduna, uvjerljivije od osobe koja nosi taj naziv. Preobražaj mora biti potpun.

Glazba nije jenjavala. Prepustila se njezinim zvucima.

Kad je rastvorila kapke, Jessica Grey više nije postojala. Žena koja ju je promatrala iz ogledala bila joj je nepoznata. Nije je se sjećala. To prekrasno biće, ukrašeno draguljima i pokriveno velovima, te oči podvučene crnom crtom, blistave i u tami, bjelokosno čelo iskićeno sitnim medaljončićima koji su padali s dijademe. Zračila je, bila je egzotična, istočnja-

čka - otjelotvorene tajnovitosti, posebno samoj sebi.

Zagledala se u vlastite oči koje su je promatrале iz zrcala. Da, još se uvijek krila negdje u unutrašnjosti, još uvijek samosvojna i spremna da učini neizbjježno. Sloboda, nije prestajala ponavljati u sebi, sloboda... sloboda... sloboda.

- Hvala - obratila se ropkinjama, iznenadivši se odlučnom tonu svog glasa. - To je sve.

Napustile su sobu jedva se osvrnuvši. Usta je ostala. Jessica osta još tren pred ogledalom, zatim se uputi prema Usti, pazeći da ne poremeti savršen raspored uresa i pad nabora odjeće. Oprezno je izgovorila:

- Željela bih neko vrijeme ostati sama.

Usta se blago nasmiješila, poljubila je svoju neobičnu učenicu u obraz i polako se uputila prema vratima, preplavljena sjetom.

Jessica se vratila zrcalu. Više nije bila uznemirena. Pažljivo je zagledala u svaki dio nakita, niske bisera, lanac, veo i svaku sitnicu. Smirujući se dubokim uzdahom, maknula je dijademu i ponovo se pogledala.

* * *

U dvorištu, na Vratima sreće, redovi eunuha drhtali su od uzbuđenja. Stajali su u redu, postavljeni s obje strane puta koji je vodio u sultanove odaje. Savladavali su poriv da govore međusobno kako ih kizlar-aga ne bi čuo, izmjenjujući poglede pune gladne radoznalosti i divljih, beznadnih slika o tome što bi se noćas moglo dogoditi u sultanovim sobama.

Tarik je nastojao potisnuti duboki osjećaj napetosti i uzbuđenja suosjećajući s ovim nesretnim polumuškarcima. Opasnost u kojoj se nalazio silila ga je da se bori protiv vlastitog uzbuđenja. Treperio mu je svaki živac. Nije bio siguran je li pri svijesti. Drugo je bilo biti hrabar; sada je morao stajati u redu, duboko svjestan da ga samo jedan korak dijeli od neizrecivih muka i užasne smrti. Pokušao je potisnuti sumnje koje su mu strujale mislima, mislima koje su mu govorile da je Salim možda bio u pravu. Možda se predao veličanstvenom izazovu ne vodeći mnogo računa o tome da ispuni moralnu obavezu koju je neprekidno isticao. Ipak, slika Jessice nije ga napuštala, čak ni kad je stajao na balkonu i gledao pokolj tisuće svojih sljedbenika. Ona je bila otjelotvorene svih tih ljudi. Morao ju je oslobođiti. Otići će u

smrt barem s jedinim osjećajem grižnje savjesti manje. Jessica Grey imat će slobodu koju zaslužuje. Ukoliko i plati svojim životom, on joj to mora omogućiti.

Zvuci glazbe... slabi, ali neporecivi. Neznatno se nagnuo naprijed i zagledao prema Vratima sreće. Povorka je dolazila.

Predvodnik eunuha stao je iza Tarika i bez dvoumljenja ga ošinuo bičem po ramenu. Zanjihao se, ali je ostao uspravan. Morat će krajičkom oka loviti što se događa.

Polako, naglašeno svečano, povorka glazbenika koračala je put sultanovih odaja.

Slijedila ih je velika grupa eunuha. Iza njih stupale su robinje, svaka s pladnjem na kojem su bili nanizani šišćevapi, kolačići, turlije, najrazličitije đakonije. Iza njih šest eunuha nosilo je na širokoj, cvijećem zasutoj nosiljci svileni divan. Eunusi su bili golemi, širokih pleća i mišićavi. Za njima, na velikom crnom konju, jahao je kizlar-aga.

Ipak, ništa se nije moglo usporediti s nadzemaljski čarobnim stvorom koji je ležao na divanu. Njezine oči prelazile su preko lica eunuha uopće ih ne primjećujući. Njezino nepokriveno lice bilo je umiveno tako da je sjalo vlastitom prirodnom ljepotom ružičasto bjelokosnog sjaja. Gotovo neprimjetna šminka, malo sjenila na kapcima i sjajilo za usne nenaseno na europski način. Na sebi je imala samo tanku muslimansku bluzu s resama i širokim prozračnim rukavima, modre dimije i jednostavne papučice. Od nakita nosila je samo dijamantima optočen pojas koji je isticao njezin nježni struk, još tanji otkad je dospjela u harem. Njezino lice uokvirila je prekrasna svijetla kosa valovito padajući niz pleća. Bila je zapanjujuća u svojoj jednostavnosti.

Tariku prestade kucati srce. Jessica... odlazi sultanu Hasamu.

Klecalala su mu koljena. Trudio se da ostane na nogama, ali ga još nikad ništa nije pogodilo kao pogled na nju. Ona se predavala sudbini. Platit će je vlastitim životom. Ako je sada i oslobođeni, uvijek će biti obilježena onim što se dogodilo na svršetku niza postrojenih eunuha.

Odjednom se ukrutio. Gledala je u njega. Salim je bio u pravu. Ona je znala tko je on.

Pogledali su se kratko, oštro i divlje. Kad su nosila promicala uz Tarika, Jessica ga je prostrijelila hladnim i optužujućim pogledom. Osjetio je u njemu žaoku, predbacivanje što

ju je izdao, što je izdao vlastite ideale.

Na tren, jedan užasan tren, Tarik je pomislio da će mu nešto reći. Njezine usne, sjajne i malo razdvojene, kao da su upravo kušale najslađu trešnju, počele su se micati. Prestao je disati.

Ramena crnih eunuha promicala su pored njega nagovještavajući skoro sladostrašće kojem se mora predati žena nošena na njihovim plećima. Stopu za stopom, izvršavali su zadaću za koju su bili pripremani i mučeni. Eunusi u redu stajali su nijemo i mirno, onako kako su ih podučili. Međutim, žena koja je promakla uz Tarika više nije bila ona ista osoba koju je znao od ranije.

Jessica je potvrdila njegovo vjerovanje da pred sobom nema glupavo, osjećajno stvorene - opis kojim bi divljaci okarakterizirali ženu kao ljudsko biće. On se pretvarao da je barbarin, ali nije mogao sakriti svoje pravo lice pred Jessicom dok su putovali kroz Siriju i Tursku kao otmičar i zarobljenica. Zatvorila je usta, podigla glavu i okrenula se od njega. Smjestila se udobno na divanu i zagledala u izrezbarena vrata kroz koja će uskoro biti primljena kao sultanova gošća.

Njezina budućnost bila je nekoliko koraka udaljena od nosiljke.

10.

Raskoš nije mogla biti jasnije izražena ni na jednom mjestu na svijetu kao što je to bilo u palači sultana Hassama, iza golemih drvenih vrata koja su vodila u njegove odaje. Čak ni zlatom optočene kvake nisu mogle navijestiti ono što će biti viđeno u unutrašnjosti. Jessica se polako spustila s divana. Eunusi su joj pomagali odnoseći se prema njenu tijelu kao prema nečemu što bi se moglo razbiti ako se pažljivo ne prihvaca. Rastvorili su vratnice i ona, koja je trebala postati suprugom malog činovnika, ušla je u prostorije gdje je malo žena na svijetu ikada kročilo. Ona je bila moguća kraljica. Što će joj budućnost donijeti, nitko, ni ona sama, nije mogao proreći.

Velika soba za primanje bila je obložena prekrasnim drvetom. S obje strane saga, što se prostirao do sultanova prijestolja, stajali su prekrasnim duborezom izrađeni ormari. Na povišenom tronu čekao je sam sultan. Njegova odjeća za nijansu je bila sjajnija od mjesta na kojem je sjedio, a nju je nadmašivala činjenica da je na sebi nosi čovjek koji vlada golemin carstvom. Na sebi je imao odjeću od baršuna zlaćanog sjaja s ovratnikom od listića zlata utisnutih u tkaninu s uzorkom. Teški crvenocrni brokat isticao je obris njegovih grudi, ramena i pojasa. Na njegovom fesu blistalo je bijelo orlovo pero pričvršćeno lančićem od bisera.

Dakle... i on se dotjerao za susret s njom jednako kao što se ona pomno pripremala za njega. - Zanimljivo.

Napravila je nekoliko koraka neosjetljiva na raskoš koja ju je okruživala. Kao što ju je Usta podučila, naklonila se i izvela prvi selam. Kao odgovor, sultan joj mahnu da priđe. Pomakla se, točno šest koraka, onda je opet izvela selam.

Njegovo lice bilo je nepokretno. Pozvao ju je bliže. Još šest koraka... opet selam. Bio je to treći i posljednji poklon. Podigla je glavu i držeći se učiteljičine poduke, zagledala se u sag ispod svojih nogu, prekriživši ruke ispod grudi.

Disanje joj je bilo glasno poput huke Bospora. Čekala je.

- Hoćete li cijelu večer gledati u pod pred sobom?

Njegov glas, čak i u ovoj golemoj sobi, zvučao je nježnije nego prošli put. Jessica je polako spustila ruke, ispravila se i zagledala mu se ravno u oči, kao što je i on gledao u njezine.

Više od svega, više od raskošne odjeće, nakita ili pera,

privukle su je njegove oči. Nisu bile slične ni jednima koje je dosad vidjela. Bile su crne, ali pune iskrice. Kao da je netko kapnuo dvije kapi ulja na glatko staklo. Iako je njegovo tijelo izgubilo mladenačku svježinu, oči su mu sjale poput ulaštenog hematita i pogađale je čak i iz tako velike udaljenosti.

Nakon nekoliko trenutaka, sultan je dodirnuo vlastite grudi i upitao je:

- I što mislite? Odnosno, bolje reći, što ste mislili o meni kad ste me prvi put vidjeli?

Blago je nakrivila glavu.

- Iskreno?

Zanjihalo mu se orlovo pero.

- Iskreno.

- Niste tako stari kako sam očekivala.

Ili se njezina otvorenost isplatila, ili će umrijeti.

Njegove crne oči zasvjetlucale su poput dragulja i onda se počeo smijati. Sišao je s prijestolja i prišao joj. Ponudio joj je svoju ruku i ona je prihvatile.

Tako su krenuli u obilazak njegovog dijela palače, prolazeći kroz odaje ispunjene namještajem različitih kultura i razdoblja, sve do balkona koji se prostirao duž tri najveće sobe koje je dosad vidjela. Soba za primanje, zatim soba u kojoj je na niskim stolićima bila rasprostrta svakovrsna hrana i konačno sultanova spavača soba s golemim krevetom u sredini, postavljenim i spremnim. Kad se u sobi za prijeme sultan zaustavio pred portretom Theodore Roosevelta, upitao je Jessicu:

- Što mislite? Da li je dovoljno vjerna? Jessica trepnu.

- Molim?

Hasam pokaza na sliku.

- Da li Roosevelt stvarno tako izgleda? Vi ste ga sreli, zar ne?

- Ne... ne osobno.

- Ali, Amerikanka ste.

- Kad mi je majka bila živa, provela sam nekoliko godina u Tallahasseeu - objašnjavala je Jessica čudeći se što joj glas ne podrhtava - ali, nikad nisam vidjela predsjednika.

- On ne dolazi u Tallahassee?

Blago gundjanje. Lako bi ga mogla razljutiti krivim odgovorom.

- Prema fotografijama koje sam vidjela, čini se da je por-

tret vrlo vjeran.

Iskreno se nasmiješio na odgovor koji je želio čuti i po-veo je u drugu prostoriju. Zadovoljno je promatrala obilje hrane, mnoštvo jela pripremljenih s mnogo umješnosti i pita-la se što treba poduzeti. Usta nije spominjala večeru.

- Biste li voljeli da vas poslužim?

Znala je da je napravila glupost čim joj je odgovorio:

- Uskoro, možda, Pričajte mi. Kakav je vaš Tallahassee.

Da li je važno mjesto? Prokletstvo! Tallahassee je bilo poslje-dnje na što je večeras željela misliti znajući što je još čeka. Bilo je opasno misliti na doba u kojem bi joj sadašnja su-dbina djelovala poput luđačkog sna. Tih dana, a oni nisu bili tako daleki, ismijala bi svakog tko bi joj ispričao ovakvu priču. Pa zaboga, Turska se nalazila na drugom kraju svije-ta! Tko bi uopće dolazio na takvo mjesto? Prekinula je vlas-tite misli i pokušala se sabrati.

- Važno? Ne, nije. Ne kao New York ih Washington, ili Chicago. Ali mislim da je lijepo - priznala je prije nego što je shvatila da joj popušta oprez. - Bujna, zelena brda... ljeti užasna vlaga. Odmarali smo se na trijemu.

- Trijemu?

No, naravno. On nije mogao znati što je to. Nikada nije video pravu verandu. Proveo ju je kroz velika staklena vrata do dugačkog balkona.

- Poput balkona - dodala je. - U predvečerje svi sjede na svojim trijemu.

Hasam se naslonio na ogradu.

- Trijemovi. Zanimljivo.

- Nikad niste bili u Americi? - upitala je Jessica, pro-kleto dobro znajući odgovor, ali nije mogla odoljeti izazovu da ga malo spusti s oblaka. Barem sad, kad još može. Kad je odmahnuo glavom, nije se predala. - Onda morate otići.

Sultan je pogledom prelazio po svom mramornom obita-valištu.

- Neizvedivo.

- Ne razumijem.

- Nikad ne napuštam palaču. - Poveo ju je za ruku duž balkona, do mjesta s kojeg se pružao najljepši pogled.

- Nikad niste izašli izvan zidova palače?

Dostojanstveno je slegnuo.

- Jednom sam bio u Brusi. Prije dvadeset godina.

Jessica se naglo okrenula prema njemu ne prikrivajući

zaprepaštenje.

- Nikad niste obišli ni zemlje kojima vladate? Još jedno slijeganje, ovo daleko nesvjesnije.

- Nije potrebno. Imam stotine tisuća uhoda. Oni mi sve ispričaju.

Osjećaj sažaljenja probudi se u Jessici, neočekivan i snažan poput pješčane oluje u pustinji.

- Oni vam ne mogu reći kakvog je okusa određeno vino nekog malog mjesta, ne mogu vam prenijeti zvuk različitih jezika i govora ulice, niti vam mogu opisati mirise trgova...

- naglo se prekinula kad je vidjela kako on pruža prst i podiže ga uvis. Konačno ga je naljutila?

- To vas čini daleko dragocjenijom od svih drugih žena. Možete mi pričati o svom trijemu u Tallahasseeu.

Čini se da ga više zabavljala njezina zbuđenost od priče o trijemovima. Znači tako, i ti si ovdje zarobljenik, pomislila je, a svo tvoje bogatstvo i moć ne mogu te izbaviti. U biti, ovo su tvoje zatvorske rešetke, sultane.

Ah, kako je čeznula za tim da mu to može reći!

Hodala je uz njega i prije no što se snašla, stajala je uz široku postelju s baldahinima. Hasam je skidao svoju gornju odjeću. Ostao je stajati samo u svilenkastoj noćnoj košulji koja je obasjana posljednjim zrakama zalazećeg sunca imala boju tamnog vina. Tijelo mu je izgledalo drugačije nego kad je bio odjeven u svečanu odoru. Imao je široka i malo zaobljena ramena. Prsa su mu bila snažna i napeta uprkos godinama. Držanje je govorilo o davnašnjem sjajnom izgledu. Tijelo mu je bilo nabijeno i snažno kao deblo, ali ne i zaobljeno kao u njezina oca.

Što su mu godine oduzele nadoknađivao je srčanošću. Još uvijek je kročio ponosno. Nije se sramio što više nema napete mišiće i snažne tetive koje su u mladosti privlačile pažnju. Jessica je u tim trenucima mnogo naučila o dostojanstvenom starenju. Vidjela je to već i kod Uste i kadune. Kad je skinuo fes i okrenuo se prema njoj, oči su mu plamtjele poput svjetiljke u koju je kanulo nekoliko novih kapi ulja. Nekoliko sjedina srebrilo se na svjetlosti otkrivajući ljepotu a ne starost. Voljela ga je takvog, uopće je nije podsjećao na tiranina.

Običan čovjek uhvaćen u zamršenu mrežu. Kao što je ona morala napustiti Damask zbog traženja odgovora na nepznata pitanja, tako je i sultan Hasam, činilo se, tražio

isto to.

Jessica osjeti da je još jednom obuzima sažaljenje prema tom čovjeku. Znala je da, ma koliko i izvježbana i poučena, neće moći dati pravi odgovor.

Sultanove odaje sagrađene su na mjestu s kojeg se najjasnije video Bospor i gdje su viđeni najljepši zalasci sunca. Tapiserije na suprotnom zidu oživljavale su u tim trenucima, jer su im tanke niti svjetlucale a pločice na podu i zidovima treperile pod krvavocrvenom svjetlošću. Posvuda su u sobi gorjele tanke voštanice u platinastim svijećnjacima, spremne da osvijetle sobu čim sunce zaroni na svoj počinak.

Hasam se spustio na postelju čekajući.

Odjednom, Jessica se našla pred neočekivanim i nepoznatim. Stajala je nad bezdanom, spremna na veliki skok. Da li će je boljeti? Da li će je usmrtiti? Hoće li njezin ponos preživjeti? Trebala bi voditi ljubav po prvi put u životu i to s muškarcem koga ne voli, a postojali su razlozi zbog kojih bi ga mogla i mrziti. Tata, ne znam što da radim. Gdje si? Trebam tvoj savjet...

Tamo je sjedio sultan, očekujući isto što je očekivao od žena koje su posebno odabrane. Najveća čast, govorili su joj. Izabrana.

Neprekidno je ponavljala u sebi da će sve ispasti dobro, da neće biti tako teško - ako ne danas, onda slijedeći put - no hoće li postojati drugi put? Ako se i prisili na strasno pretvaranje, neće li sultan osjetiti razliku? Zar on ne prepoznaje ženu koja želi i onu koja je natjerana? Zurila je u njegove duboke tamne oči i pokušavala otkriti tajnu. Je li on čovjek koji osjeća što je iskrenost a što pretvaranje? Našla je odgovor - on će znati. Promatrao ju je s mudrom osjećajnošću koja mu je bila važnija od zadovoljenja nagona. On nije više bio bešćutni vlastodržac. Gledala je u oči inteligentnih muškaraca i ranije, a on je bio jedan od njih.

Zatvorila je oči i dugo stajala nepokretna. Zatim je prišla krevetu i kleknula na meku prostirku uz sultanove noge. Izgovarala je riječi koje su do tog trenutka bile pohranjene negdje duboko u podsvijesti

- Učila sam sve umjetnosti kojima bih vas mogla zadovoljiti. Svi oko mene podučavali su me kako da postanem prava istočnjačka žena. - Podigla je oči prema njemu. - Ali, ne može se izmijeniti odgoj koji mi je godinama usađivan. Cijeli život sanjala sam kako bi ovaj trenutak trebao

izgledati, a stvarnost je drugačija. Ne na zapovijed.

Hasam je podigao glavu i namrštilo se.

- Nego kako?

Jessica je duboko udahnula.

- Na Zapadu muškarci zavode ženu polagano... vremenom... ljubaznošću... brakom.

- Odbijate me?

Krv joj je prestala teći žilama. Pognula je glavu pokazujući potpunu potčinjenost.

- Vama pripadam i učinit ću što god želite. - Opet ga je pogledala. - Ali ako noćas legnem uz vas, naše vođenje ljubavi bit će lažno. Uvježbana laž, koja će vam, doduše, pokazati što sam naučila. Pokazali su mi kako da vam laskam, da vam podilazim, kako da se pretvaram da sam počašćena sto ste me izabrali. Ali, vi ste me izabrali zbog mog izgleda i pojave. Time ne mogu biti počašćena. I kako da ja pružam zadovoljstvo vama, kad vas uopće ne poznajem? Zar je to sve što želite? Sve je prepuno žena koje umiru od čežnje da vam laskaju. Zar to želite i od mene? Ja to umijem i mogu. Ali tako nećete upoznati mene.

Gоворили су јој како треба приповиједати са султаном. Ово сигурно nije bio niti jedan od savjetovanih начина, али нјезин otpor izronio je iz nepredvidivih dubina, а то nije bio nagon за preživljavanjem. Progovorio је нјезин осјећај чasti и suoсјећање које је iznenada почела гајити према овом човјеку - ne vladaru, ne kralju, ne božanskом бићу, већ човјеку.

Klečala је, izložila је живот опасности, а султан Hasam је razmišljaо.

- Što je tako posebno u ženskom srcu - progovorio је vrlo polako - zbog čega vrijedi čekati?

* * *

Zoru na Bosporu budila je svjetlost. Na nebu, u vodi, u sultanovoј palači sazданoj od mramora. Unutar palače budila se mržnja, tamna i snažna poput uzburkane vode. Mržnja rođena iz sablasti које се Istok давно uspio oslobođiti. Muškarac koji vlada narodom nije trebao biti odan nijednoј ženi, čak ni naizgled. Ovdje су само druge žene mogле ugroziti vladavinu gospodarice i tako zadobiti moć, slavu i, možda, ljubav.

Tarik je razumio takve običaje iako nije odobravao veći-

nu pravila kojih se njegov narod pridržavao. Zato što je razumio, shvatio je zašto je kadunino lice izobličeno od bijesa i zašto ga pesnicom tjera iz hodnika i naređuje mu:

- Odlazi i reci astrologu da smjesta dođe!

Osjetio je snažnu znatiželju, ravnu snazi gnjeva koji je razdirao kadunu, i požurio da što prije spoji sultanovog savjetnika i sultanovu jedinu suprugu. Naravno, bio je odmah otpušten, ali u vlastitoj zaokupljenosti dvoje moćnih nije primijetilo kad se zavukao iza pregrade i čučnuo. Slušao je pažljivo.

- Ostala je uz njega cijelu noć - govorila je kaduna, izdirući se na čovječuljka. - Cijelu noć. Još je kod njega.

Astrologov glas zvučao je umirujuće i pokroviteljski.

- I možda će to biti kraj.

- A ako neće? - Kadunin glas dizao se u visine.

- Zašto ste toliko zabrinuti?

- Trebala sam poslušati svoj nagon. Trebala sam predosjetiti da će mu se svidjeti. Trebala sam se pripremiti.

Tarik je osjetio jasnu nemoć u astrologovu tihu glasu. Očito, čovjek je pokušavao nekako smiriti ženin bijes.

- Svaka novost jednom prestaje biti nova. Kaduna se naglo okrenula.

- Što ako mu rodi sina?

- Ti si prva kaduna. Tvoj sin je nasljednik.

- Ako preživi - izgovorila je Grkinja. - Hasam nikad ne pita za njega, nikad ga ne posjećuje...

- Naravno da ne. Dječaka smo osamili zbog njegove vlastite sigurnosti.

- A tko će mog sina zaštитiti od nje?

- Znači da vi brinete zbog sina - govorio je polako astrolog. - Ako ona rodi sina, njezino će dijete biti u opasnosti. Vi ste daleko moćniji nego što će ona ikad biti. Tarik se oprezno povukao kad se kaduna približila njegovu skrovištu. Disala je polako i duboko, pokušavajući stišati vlastiti gnjev i uznemirenost. Nije govorila ali su joj oči uznemireno šetale, prelazeći pogledom po prostirki pod nogama.

- Znači, ipak niste uznemireni zbog sina - zaključio je astrolog. Kad se okrenula na njenom licu ogledao se očaj.

- Što ako mi ga otme?

- Sultana? Ali, vi ste ga izgubili prije mnogo godina.

- Dok sam god uz njega, nisam ga izgubila.

- Tada ćete poduzeti - govorio je astrolog važući sva-

ku riječ - sve što bude potrebno.

- Da, hoću. Samo zapamti, stari čovječe, ako moj utjecaj na sultana popusti zbog te žene, potrudit će se da se tebi dogodi isto.

Tarik je znao pravo značenje njezinih riječi, značenje koje bi promaklo svakome tko ne zna pravilno slušati. Shvatio je da Jessicin život, iako je ležala uz najmoćnijeg čovjeka Carstva, polako gubi vrijednost.

Znao je da mora urediti da joj bude što bliže, da je zaštiti dok se ne ukaže povoljna prilika za bijeg. Nekako će morati uvjeriti one što imaju moć da ga odrede u Jessicinu pratnju. Spretno se kradomice izvukao iz svog skrovišta, nužnost ga je tjerala, i požurio prema stanu kizlar-age. Dok je hodao, smisljao je što mora reći. Pokušavao se sjetiti svog izgleda kad je prerušen u Ciganina kizlar-agi prodao Jessicu. Hoće li se glavni eunuh sjetiti? Hoće li ga prepoznati? Ili je ipak bio dovoljno prljav i prerušen odjećom pa kizlar-agu neće podsjetiti na nekadašnji susret?

Nije bilo važno. Mora riskirati.

Dok je žurio kroz nadsvodene vrtove, iz razmišljanja se prenuo samo jednom kad mu je pogled odlutao do prizora od kojeg je osjetio čudan i oistar ubod u grudima.

Jessicu su na nosiljci posutoj cvijećem vraćali u ženske odaje. Ležala je na divanu zastrtom svilom i bezizražajnog pogleda promatrala ljude oko sebe. Je li osjećala sram zbog toga što je sa sultanom Hasamom provela noć i još mnogo više sati nakon dolaska zore? Ne tumači li krivo njezin izraz lica? Te lijepe pravilne crte, te sjajne oči? Da li mrzi sebe samu? Ili mrzi njega, sultana i sve muškarce, sada kad je bila izdana i iskorištena?

Bol je bivao sve jači. Krivnja i tisuću drugih osjećaja razdirali su Tarika dok je gledao kako Jessica bez ceremonija, polako silazi pred ulazom u ženske prostorije. Nije se držala uznosito kad je prolazila između žena koje su se micale kako bi joj ostavile prostor za kretanje. Kao da je nešto izuzetno. I bila je izuzetna, nakon ove noći. Tarik je odgonetao izraze poštovanja, ali i zavisti na licima prisutnih.

Žena kraljevskog držanja, nije se moglo pogoditi iz kojeg je kraja, prišla je Jessici i nježno je zagrlila. Sigurno haznedar Usta. Slušao je o njoj od nevezanim razgovorima eunuha. Vazna osoba. Još jedna spona u lancu moćnih.

Tarik je prikovoao pogled uz Jessicu i nije ga svrnuo ni

nakon što je na mjestu, gdje je neko vrijeme stajala, ostao samo prazan prostor. Nestala je u ženskim odajama. Prenuo se tek nakon nekoliko minuta. Počeo je razmišljati o predstojećem susretu s kizlar-agom i mučnom uvjeravanju koje ne smije otvoreno pokazati a kamoli priznati.

* * *

Jessica i Usta prošle su kroz dva dugačka hodnika a da nisu progovorile. Tek kad su bile posve same, sjele su na mali kauč usred praznog predvorja. Ustine oči sjale su kao u znatijeljne djevojčice i Jessica se morala nasmijati. Pitala se hoće li plimu pobjedonosnih osjećaja uspjeti dočarati i prenijeti na svoju učiteljicu ili će ova biti razočarana.

- Razgovarali smo do zore - izgovorila je.
- A onda...?
- Onda smo nastavili. Postavlja mnogo pitanja.

Usta nabrala obrve, iako se ne bi moglo reći da je bila potpuno razočarana.

- I, on misli da si zanimljiva?
- Tako je izgledalo, da. Usta se udobnije smjesti.
- Onda je to dobar znak.

Jessica pokuša otkriti što se krije iza suzdržanog glasa njezine učiteljice, ali nije uspijevala.

- Znači, nalazi da sam drugaćija, zar ne? Vrednija od jedne noći običnog prevrtanja?

Usta neodlučno kimnu.

- Da... čini se da je tako..
- I to je dobro?
- Oh, da, da, jako dobro.

Jessica se nagnula prema Usti. Žar iščekivanja i nade probijao je iz njezinog pitanja.

- Koliko će vremena trebati da izborim slobodu?

Očekujući takvo pitanje, Usta se već pripremila za odgovor, ali ne u ovakvim okolnostima. Da se Jessica vratala i objavila joj kako je podavanje izvedeno, lakše bi se snašla. Zato je polako, odmjereno nižuci laži, počela govoriti, nadajući se da djeluje dovoljno uvjerljivo.

- Prvo ga moraš potpuno osvojiti. Upamti, Jessica... stvarna moć stječe se nakon što postaneš muškarčeva ljubavnica.

Bila je svjesna nježnog prijekora što se krio u Ustinih riječima. Ipak, ona se osjećala zadovoljnom. Muškarac, zaokupljen samo ženinim grudima i bokovima, mislio je da je ona daleko zanimljivija zbog uzvišenijih stvari; veću pohvalu nije trebala. Ništa što joj Usta kaže ne može je obeshrabriti. Osvojiti će ona sultana Hasama, ali osvojiti će njegov um.

- Pa - rekla je i potapšala učiteljičinu ruku, dajući joj do znanja da je slobodna. Trebalо se, naravno, dogoditi obratno. - Sada mi samo treba dobar desetosatni san. - Ustala je i uzela obje Ustine ruke u svoje. - Hvala ti za sve. Znam da si mi povjerila svoje najveće tajne. Nadam se da shvaćaš kako ja moram postupati prema svom nahodenju, prema vlastitom porivu, za sebe na najbolji mogući način.

Zabrinuta i ožalošćena, Usta je kimnula i okrenula glavu od Jessice.

- Sve i činimo zbog nas samih.
- Možda ću ja tebi jednog dana moći pomoći kao što si ti pomogla meni.

Usta se jedva uspjela nasmiješiti.

- Dobro se odmori.

* * *

- Što on radi ovdje?

Jessicin glas odzvanjao je sobom jačinom o kojoj ranije nije mogla ni sanjati. Kizlar-aga nesvesno je ustuknuo. Mahnuo je rukom prema eunuhu koji je stajao kao kip nasred tepiha, čekajući da drugi odlučuju o njemu.

- On je tvoj.
- Moj? - Jessica je zurila u muškarca.
- Tvoj.
- Zašto?
- Zato jer si postala značajna osoba. Treba ti netko tko će te čuvati.
- On?
- Vrlo je snažan.

Jessica se pomaknula naprijed i započela kružiti oko eunuha. Uživala je u prilici što joj je pružena - može ponižavati čovjeka koji je njezin život zamalo pretvorio u ništavilo, koji ju je oteo i prodao u harem.

Tarik je pokušavao gledati pravo pred sebe ne želeći sresti njezin pogled dok je obilazila naokolo. Nadao se da ne

će prekinuti igru i odati ga. Nadao se da ga ipak ne mrzi toliko da bi ga mogla predati u ruke dželata, jer tada će i njezina soubina biti zapečaćena.

- Odan je?

Kizlar-aga kimnu.

- I moj? - ponovila je. - Radit će sve što mu ja naredim?

Kizlar-aga se počeo povlačiti. Približavao se vratima.

- Štogod zaželiš, on će izvršiti. - Nestao je uz šuštanje brokata.

Stajao je sam posred baršunom prekrivene sobe, uz ženu koju je osudio na tamnovanje. Osudio? Svi bi zatvorili trebali biti tako raskošni. I on je podcijenio njezin nagon za samoodržanjem. Ne samo da se dobro snašla, već je u nekoliko tričavih mjeseci, zapravo tjedana, dospjela tako visoko da je se čak i kaduna pribojavala.

Jessica se povukla nekoliko koraka. Prekrižila je ruke. Bez okolišanja mu se obratila:

- Jedno od lošijih prerašavanja. Čini mi se da si bio zgodniji kao Ciganin. Nadam se da uviđaš kako te ne bi bilo teško razotkriti. Dokaz protiv tebe bio bi prilično uvjerljiv.

- Ti to nećeš učiniti.

- Mogu naređiti da te ubiju.

- Ni to nećeš učiniti.

- Zašto si tako siguran? Ja više nisam ista žena koju si prodao.

- Došao sam ti pomoći da pobegneš. Kimnula je i napućila usne.

- Oh, zbilja? A kome ćeš me onda prodati?

Tarik odagna osjećaj krivnje koji mu prostruji tijelom.

- Nakon što umaknemo iz palače, pobrinut ću se da stigneš u ambasadu.

- Očekuješ da ti povjerujem?

- Imam dokaz koji će potvrditi istinitost mojih riječi. Jessicine oči opasno su se natmure.

- Štogod kažeš neće me uvjeriti da govorиш istinu.

Iznerviran, Tarik promijeni ton, odlučan da prijeđe u napad.

- Možda ti ne želiš otici. Ona stisne pesnice.

- Možda sam otkrila kako mogu preživjeti.

Tijelo mu se ukrutilo od gnjeva, sijevale su mu oči.

- Tada nema nikakvog razloga da ostanem. - Naglo se okrenuo i uputio prema balkonu.

- Kamo ideš? - viknula je slijedeći ga.

- Žena teško može napustiti svoje odaje, ali je zato relativno jednostavno za eunuha da prođe neopažen. - Prebacio je nogu preko ograde.

Osjetila je odlučnost u njegovu glasu. Odbacila je nipo-daštavajuće ponašanje i požurila za njim.

- Čekaj! Tarik...

Zaustavila se nekoliko koraka od njega. Promatrali su jedno drugo. Prostor koji ih je razdvajao bio je prepun nabroja. Bio je izazvan osjećajima koji su se kretali od mržnje do prezira, do ovisnosti i još dalje, do neočekivanih predjela. Gledalo se dvoje zdvojnih zarobljenika. Njega su sputavali vlastiti ideali, a nju zidine palače i rascvjetano samopouzdanje kakvo možda nikada ne bi osjetila da nije srela čovjeka koji je pred njom stajao.

Progovorila je tihim ali odlučnim glasom:

- Što te dovodi ovamo? Grižnja savjesti? Žaljenje? Što?

Stisnuo je usne. Osjetio se poput iznenađenog djete-ta - kako ga je uspjela prozreti? Praznuo je:

- Novac. Charles me unajmio. Novcem tvog oca. Osup-nuta, prošaptala je:

- Kako si upoznao Charlesa?

- Lady Ashley ugovorila nam je sastanak nakon što je utvrdila da se nalaziš u harem.

Bila je zdvojna. Istina? Laž? Više nije znala razliku. Toliko je prolaza u ovom labirintu bilo neprohodno...

- Mogao si njihova imena čuti slučajno - govorila je slabim glasom. - Već sam dvaput izdana. Jednom od čovjeka u bazaru, jednom od tebe.

Instinktivno, Tarik je rukom posegnuo u haljine i iz-vukao broš za koji mu je Charles rekao da će ga Jessica prepoznati. Drago kamenje zasjalo je na svjetlosti kad ga je podigao prema njenim očima. Boje su poigravale pred njezinim raširenim zjenicama.

- Sada vjeruješ?

Kao odgovor u kutu njezina oka pojavi se drhtava suza.

* * *

Ambasada je bila otvorena za jedno od ubitačnih ali ne-

zaobilaznih popodnevnih primanja za uglednike i Engleze koji su trenutno boravili u Carigradu. Svakim danom, za Charlesa su ovakvi skupovi postajali sve nepodnošljiviji, jednako kao što je njegovo diplomatsko strpljenje bivalo sve tanje. Jutrom se budio s mislima na Jessicu i nezamisliva poniženja kakvima je izložena, noću je tonuo u san zamišljući da čuje njezin zov koji izvire iz dubina nemirnih noći. Na neki način on ju je izdao, iako nije mogao dokučiti zašto. Pokušavao je pojmiti protekle događaje no odgovor mu je izmicao. Ni je je smio dovesti. Pravi džentlmen nikada ne bi jednu damu suočio s ovako barbarskom kulturom, naročito ne tako neposrednu djevojku kao što je bila Jessiea. Da je bio mudriji, postupnije bi je uvodio u nepoznati svijet, vodeći je prvo u mjesta kao što su Pariz, Lisbon, Madrid i Milano, da, točno tim redoslijedom. Ottomansko Carstvo, čak i 1909. godine, sigurno nije bilo primjereno mjesto za jednu damu.

Glavom mu prostruji vrlo nepristojna misao kad mu je pogled pao na gospođu Netković McNešto koja je točila čaj iz samovara i nadgledala stol prepun ječmenih kolačića i torti, pored grupe turskih službenika koji su časkali s ambasadorom Grantom. Nikad se otprve nije mogao sjetiti njezina imena. Gospođa Teapot. Pa, sigurno nije prva osoba čije ime otkriva ujedno i glavnu značajku karaktera.

Sva sreća, lady Ashley još je uvijek bila u Carigradu i što je još bolje, ovdje. Pomagali su mu njezina smirenost, razumijevanje problema i naročito njezina, za Engleze netipična, srčanost.

Pokušao se opet usredotočiti na razgovor ljudi koji su ga okruživali, odnosno nekoliko supruga engleskih službenika i velikog vezire s dvora sultana Hasama, koji je odjeven u englesko odijelo i turski fes izgledao kao čudno stjecište dvaju svjetova. Obraćao se ženama naročito izraženom pronicavošću i Charles je morao obratiti pažnju na razgovor.

- Zavidim vašim muževima - govorio je veliki vezir - koji vas mogu pokazivati slobodno, vaše prekrasne haljine i nakit, dok ja trošim cijelo bogatstvo na svoj harem. A zbog čega? Zbog haljina što ih žene tamo pokazuju jedna drugoj.

Kao podbodena, doskakutala je gospođa Teapot. Spretno je pratila dva razgovora istovremeno, spremna da se uključi nekom slasnom primjedbom. Dočekala je svojih pet minuta. Charles je postao napet.

- Gospodine, oh, gospodine, moramo vas nešto pitati -

cvrkutala je. Charlesu ne promakne da je govorila u množini.

- Gospođo - obratio joj se vezir.
- Već nas neko vrijeme izvjesne stvari zbunjuju.
- Da?
- Je li moguće da žena bude zatvorena u harem protiv vlastite volje? Charles se nakostriješio. Teapot ga nikad nije volio.

Veliki vezir odmahnu glavom.

- Tako nešto nije moguće.
- A što je sa sultanovimarem? - nije odustajala. - Čuli smo da su neke žene otete i prisiljavane na seksualno robovanje...

- Zaboga, gospođo, mi živimo u dvadesetom stoljeću!

Oduševljena njegovim riječima, nije uzmicala.

- Znači, ako je neka žena u harem, morala je doći svojevoljno? Progurala se uz Charlesa, izazivajući. U Charlesu je rastao bijes.

- Gospođo... - započeo je.

- Charles, nemojte. - Bio je to ambasador Grant. Oštrotvaređenje, tihovizgovoreno iza Charlesova ramena.

- Vjerujte mi, gospođo - nastavlja je vezir - vrlo je teško zadržavati ženu koja ne želi biti zadržana.

- Čak i sultani?

Charles stisnu pesnice.

- Gospođo, ako vas nešto muči, dođavola, istresite to onda! - Osjetio je stisak na svom laktu, blago upozorenje ambasadora Granta, ali ovo nije bilo prvi put da gospođa Teapot izgovara otrovne primjedbe na račun Jessicinog udesa. Likovala je nad nesrećama i nemoći drugih, ogovaranjem im nanoseći uvrede i bol. Volio bi je vidjeti prebačenu preko kamile koja bi je odvukla na Tibet.

U tom trenutku okrenula se prema njemu, izigravajući potpunu nevinost, s nedužnim izrazom na staračkom licu koje je spretno koristila kao pokriće, stavivši ga odmah u nepovoljniji položaj.

- Ali, ja nemam pojma o čemu vi govorite...
 - Prokleti dobro vi znate na što ja mislim! Sada se ambasador Grant ispriječio pred njim.
 - Charles, mislim da je bilo dosta.
- Ali, i lady Ashley osjetila je nekaku nevolju. Izronila je niotkuda, noseći u ruci čašu za konjak, pušeći dugačku turšku cigaretu. Bio je to dovoljan povod da se Teapotovica

okani Charlesa i njegovih rana.

- Ma, lady Ashley...

- Čini mi se da konjak jednostavno nestaje - rekla je lady Ashley, uputivši se prema staroj ženi, ističući svoje riječi uzdizanjem obrva. - Nema ga više. Charles, hoćete li?

Duboko je udahnuo da smiri uzburkane misli.

- Dapaće. Dopuštate? - Upalio je šibicu i zapalio joj cigaretu.

Gospođa Teapot se zablenula u lady Ashley koja je uvlačila dugačke dimove.

Spašen, Charles ponudi dami ruku i oni se udaljše praćeni zabezknutim pogledima.

- Moram vam reći da kao diplomat pokazujete tužno nepoznavanje suptilnih pravila igre i pristojna ponašanja - govorila mu je veselim glasom.

- Zlo mi je od pristojnosti - odgovorio je. - Mislim da je to samo druga riječ za površnost. Oh, ne znam... - progundao je. Spustio je glavu. - Počinjem se pitati činim li uopće dobro što Jessicu pokušavam spasiti. Nije li joj to loša usluga. Ne mogu zamisliti kako će se vratiti među ljude poput one stare lešinarke.

- No, no, budimo pristojni.

- Ali, to nije pravedno. Jessica ne zасlužuje da ostatak života bude izložena pogledima i šaputanjima. Kao da joj je izrasla još jedna glava ili tako nešto. Svakim satom, svakim danom, ona tone na društvenoj ljestvici. Kad bih samo znao što ona želi...

- Ne smijete na taj način razmišljati - odgovorila mu je lady Ashley. - Učinite ono što mislite da je pravo i to će biti pravo. I vi i ja znamo da Jessica u haremu nije svojevoljno. Ona je dovoljno snažna, izdržat će zlobna govorkanja. Nije važno što drugi osjećaju, bitno je što vi osjećate.

Na trenutak je ostao nijem, potom je uzdahnuo. Uzdah je otkrivao njegove unutrašnje sumnje i brige, iako se niti jedna nije ticala Jessicinog sužanjstva i stvari koje možda mora činiti.

- Ukoliko je još živa - započeo je polako - a znamo da je bila kad ste je vi vidjeli, sigurno je otkrila način da se spasi smrti. Znao sam kako je snalažljiva, ali nikad nisam bio svjestan koliko. Počinjem se pitati jesam li je dostojan?

- Zar se smije tako razmišljati? Malo je muškaraca koji bi se poput vas mogli snaći u ovako nemogućoj situaciji.

Jessica se nije predala, a koliko primjećujem, niste se ni vi. Dosad bi odustali daleko snažniji muškarci.

- Hvala - odgovorio joj je iako je i dalje bio sumnjičav.

Charles više nije želio prisustvovati tračevima uglednika. Osjećao je da im više ne pripada. Možda jednog dana, ali sada... ne. Trenutno je bio čovjek razapet između dužnosti i osjećaja - opasan ponor, bez sumnje.

* * *

Danas je bio pravi dan za neugodne situacije. Veliki vezir vratio se tog poslijepodneva u palaču da sudjeluje u još jednom osjetljivom razgovoru. A da više neće kročiti žicom nad ponorom društvenih smicalica, već će biti izložen varljivoj naklonosti sultana tokom sastanka u Jildiz saraju.

Soba za primanje bila je prepuna poznatih savjetnika: astrolog, veliki vezir, kizlar- aga, kaduna u svojoj stolici, malo iza sultana. Međutim, danas kaduna nije mogla očekivati nikakve povlastice, jer se u prostoriji nalazila još jedna osoba čije je prisustvo vrijeđalo sultanovu jedinu ženu. Okrenula je zastrto lice i teško našminkane oči gotovo neznatno u stranu, tako da može pogledom uloviti drugu ženu, tu Amerikanku, koja je sjedila sa sultanove lijeve strane, omotana najljepšim tkaninama i velovima. Jednako skupocjenim kao što su bile kadunine. Kaduna se trudila da joj unutrašnji gnjev ne izbije iz očiju, ali je znala da teška šminka ne može sakriti odvratnost kakvu je osjećala. Ta žena. Ta žena mora platiti.

Razgovor o političkim problemima i donošenje odluka potrajali su, jer se astrolog svađao s velikim vezirom koji je sada na sebi imao strogo orijentalnu odjeću.

- Nemira je bilo u Siriji i u Makedoniji - konačno se vezir izravno obratio sultanu, potirući tako astrologov napor da umanji značaj i ozbiljnost činjenica s kojima su se morali suočiti.

- Što je vojska poduzela?

- Malo što su mogli učiniti. Oficiri su u nezavidnom položaju. Vojnici već tri mjeseca nisu dobili plaću. Iz Sirije nam stižu vijesti kako svakog dana sve više vojnika dezertira.

Astrolog progovori umiljato, bez krzmania:

- Vojnici služe sultanu zbog časti, a ne zbog novca.

Vezir odluči da stavi život na kocku. Morao je opovrgnuti astrologove riječi zbog istine, za dobrobit Carstva.

- Tako je možda bilo nekoć, više nije. Vojska mora imati osigurana sredstva.

- Možda vojnici čeznu za velikom bitkom - predlagao je astrolog. - Za pobjedom.

- Njima treba novac kojim će prehraniti obitelji. Jednim pokretom sultan presječe raspravu.

- Razmotrit ću problem. Obojica možete ići.

Učinili su što im je naređeno i otišli na suprotne strane. Sultan se okrenuo Jessici.

- Nije ti dosadno?

Malo se skutrila ispod skutova svoje bogate odjeće. Pomoно pazeci što će odgovoriti, započela je:

- Jako je uzbudljivo. Čini se da je gospodin vezir razuman čovjek. Čini se da pažljivo važe svaku riječ i misao. Savjestan čovjek.

- Ta... savjesnost - upitao je sultan Hasam - je nešto što se kod vas cjeni?

- Ja je izuzetno cijenim - rekla mu je potvrđno kimajući glavom.

- A što je s mojim astrologom?

Znači, točno je. Sultana Hasama zanimalo je njezino mišljenje. Njezino prisustvo moglo je biti opasno ali i korisno.

- Čini se da je odan - rekla je nakon kratkog okljevanja - ali su mu nazori staromodni.

- Bez savjesnosti?

Samo se nasmiješila, zabavljena njegovim ponašanjem. Nije očekivala da će joj se on dopasti, ali to se dogodilo.

Hasam je polako kimao glavom.

- Suvremen. No, da... Hajde, sjedni uz mene.

Duboko svjesna iskričavih varnica gnjeva koje su je pogđale iz kaduninog smjera, Jessica je ustala, u nekoliko se kratkih koraka našla uz sultanov divan i sjela na njegov rub.

- Htio bih ti nešto pokazati - rekao je. Pritisnuo je dugme sakriveno pod izrezbarenim drvenim okvirom.

Stresla se kad su se svi ormari duž zida istog trena otvorili, otkrivajući niz pušaka, napunjениh i spremnih za pušcanje.

- Da me zaštiti od atentatora - ponosno se oglasio sultan. Pritisnuo je drugo dugme. Sobom zazujaše meci.

Uhvatila se za svilom zastrt rub divana, primijetivši da je nekoliko ljudi moglo biti pogođeno da se nisu primakli sultanova prijestolju. Očigledno, htio je pokazati što misli, ne mareći za cijenu koja je morala biti plaćena. Htio ju je zapanjiti a to je bilo uznemirujuće. Okrenuo se prema njoj.

- Pravo dvadeseto stoljeće. Prestravljen, jedva je promrmljala.

- Zaista.

Prošlo je mnogo sati dok su joj ruke postale malo toplije.

11.

Zrake sunca nestajale su iza zidova dvorišta. Posljednji odsjevi prošetali su sjajnim mramornim zidovima, bojeći ga ružičasto. Tamo gdje su već vladale sjenke carevalo je kravavo crvenilo. Mala grupa mladih vojnika kročila je vrtovima. Smijali su se i časkali. Nitko ne bi mogao zamijetiti ništa čudno.

Osim onih koji su znali, naravno.

Dok je sultan Hasam besposleno leškario uživajući u vlastitu zdravlju i, kako se njemu činilo, posvemašnjoj sigurnosti, Tarik se naginjaо preko ograde balkona. Probudio ju je satima ranije, nakon što se neopažen uvukao u njezine odaje. Obavijestio ju je da se bliži pravi trenutak. Shvatio je da ona jasno ne poima što to znači - vjerovala je da on misli samo na njihov bijeg. Zajedno su stražarili bez riječi, čekajući na znak za pokret. Da je znala nešto više o vojnoj taktici, shvatila bi da za spašavanje dvoje ljudi nisu potreбni tako precizni dogovori. Mogla bi pretpostaviti da predstoje važni događaji od kojih će biti uzdrmano cijelo Carstvo. Sjedila je uz njega i pomno čekala na znak čije značenje nije niti pretpostavljala. Mislila je samo na sebe, predmniјevao je Tarik, a on je morao misliti o svemu drugom samo ne o vlastitoj sigurnosti.

U vreloj ljetnoj noći njemu je bilo hladno. Mučilo ga je još stotinu drugih osjećaja, uznemirujući, snažni - svijest o onom što se zbiva iza zida, u obližnjim vrtovima. Žudio je da bude njihov sudionik, da zna točno što se kada, komu i gdje zbiva. Cijelo vrijeme trudio se da ne gleda u Jessicu, pa ipak ga je njezina slika, dok je sjedila na ogradi i nestrpljivo čekala na znak koji će joj donijeti slobodu, uznemiravala do dna njegova bića. Bila je lijepa, jasno i neopozivo lijepa. Ne kao tamnopute žene, njegove sunarodnjakinje, sa zgodnim okruglim licima i velikim očima. Njezine oči nisu bile iscrtane. Bile su jasno modre i brze poput očiju ptica. Lice joj je opet bilo svjetlo i blistavo poput bjelokosti, onakvo kakvog se sjećao od prvog susreta, prije no što ga je promijenilo putinjsko sunce. Nos i brada bili su jasno izraženi a usta savršena, ni pretanka niti prepuna. Izgledala je začudno, odjevena u istočnjačku odjeću ali nepokrivena lica. Kao prava Zapadnjakinja nije osjećala potrebu da se skriva.

Jednim dijelom Tarika je ipak odbijala, iako ju je cijenio zato što je uspjela, usprkos spletkama u palači, pronaći put do uspona. Ali, kako je mogla samu sebe izdati? Zar časna smrt ne bi bila bolja od podavanja tiraninu?

Osjetio je strašnu bol kad je pomislio da bi Jessica mogla gajiti nekakve osjećaje prema sultanu. Zar nije na njezinu licu vidio zadovoljstvo kad su je vraćali u njezine odaje? Nakon što je uz sultana provela više vremena od ijedne žene u posljednjih deset godina.

Skrivao je ruke kako ne bi došao u iskušenje da joj dodirne lice i provjeri je li ona samo njegova tlapnja ili stvarno živi stvor. Od prvog trena zadivila ga je njezina odvažnost, a sada je uvidio da se zna boriti za vlastiti opstanak iako ne vjeruje ni u kakve velike ideje. Nikakav cilj. Nikakvo rušenje carstva.

Skrenuo je pogled i ugledao kako jedan vojnik skida fes s glave, podiže ga uvis i maše kao da pozdravlja odlazak sunca. Ustao je.

- To je. - Jessica spremno skoči i uspravno stade uz njega. Objasnio joj je: - Znak. Moramo krenuti.

Zaboravio je na sve. Mislio je samo na to kako mora djelovati. Opet je postao vojnik. Pokupio je nekoliko stvari što ih je Jessica izabrala za nošenje i zajedno su požurili prema vratima. Ona nije postavljala pitanja, nije se suprotstavljala, nije se sa žaljenjem osvrtala za onim što ostavlja. Nije znao što da o tome misli.

- Požuri - rekao je. - Drži se mene i radi ono što...

Nekoliko sekundi ih je dijelilo od izlaza kad su se naglo otvorila vrata. U sobu je nahrupio kizlar-aga praćen četom robova.

Zastenjala je. Nekako su ih otkrili!

No robovi su nosili čudno oružje. Muzičke instrumente? Cvijeće? Hranu? Namjeravaju li zarobiti nju i Tarika ili ih otrovati hranom?

- Tri sam koraka ispred sultana - govorio je kizlar-aga obuzet panikom.

- On dolazi ovamo? - izlanu Jessica. - Sada?

- Vrlo velika čast. - Visoki crni čovjek odmah je na sve strane počeo raspoređivati robe i izdavati im naređenja. - Požuri s hranom. Pobrini se da masline budu svježe. Pažljivo s tim zumbulom, glupane. No, gdje je glazba? Vas dvije, donesite Jessicinu plavu odjeću i papučice.

Jessica je očajnički gledala u Tarika. Na njegovom licu odražavao se bolni, beznadežni jad dok joj je nijemim pogledima tumačio bezizlaznost položaja i nemogućnost bijega. Za nju je to bio gubitak vremena i neumitno ispunjenje sudbine koju je svim srcem željela izbjegći. Za njega, bio je to trenutak da je zauvijek izgubi, jer je znao što se vani događa. Druge prilike možda neće ni biti. Stajali su i nijemo izmjenjivali poglede, zaokupljeni ludim mislima o iznenadnom prepadu, mjereći udaljenost od vrata, ali soba se svakim trenom punila sa sve više posluge koja je pripremala doček za sultana Hasama.

Prekasno. U sobi zavlada tajac. Na pljesak kizlarovih dlanova, robovi su se umirili pozorno iščekujući. Tišina je bila nepodnošljiva. Odjednom se u sobi stvorio sultan. Nečujno je koračao po mekim sagovima koji su prekrivali podove. Za njim su žurili tjelesni čuvari i astrolog. Kizlar-aga se presamito.

- Sve što poželite, bit će vam posluženo. Svaka želja ispunjena. Svaki san ostvaren.

Bez ceremonija, sultan pokaza prema Jessici. Kakva grubost, pomislila je.

- Ono što želim - rekao je Hasam - je da ostanem sam s ovom ženom.

Kizlar-aga opet pljesnu. Istog trena soba se ispraznila. Samo je Tarik oklijevao. Na licu mu se vidjelo preplitanje raznih čuvstava. Ali, bio je bespomoćan, jednako kao i Jessica. U očima mu je plamnjela luđačka pomisao na ubojstvo - može li usmrstiti sultana i pobjeći s njom prije no što drugi shvate? Može li se sakriti negdje u sobi a da sultan pomisli kako je ostao nasamo s njom? Zatim ga porazi misao da Jessica možda nasamu želi porazgovarati sa sultanom. Napokon, oni su ljubavnici.

Od pomisli da bi Jessica sa sultanom mogla voditi ljubav, njemu se smuči. Odjednom je spoznao da se takvi osjećaji ne bude u muškarcu prema bilo kojoj ženi koju spašava. I zar pokušaj bijega ne bi trebao biti uzmirujući od žene same?

Konačno, prisiljen da prizna neizbjježno, povukao se iz sobe.

Gledala ga je kako odlazi, osjećajući se uhvaćenom u vrtuljak koji se odjednom pokrenuo. Još maločas hrabrla se i pripremala za smrtonosni bijeg iz najčuvanije utvrde Cars-

tva. Sada, odjednom, morala se sabrati i otkriti način da umiri sultana koji nije tajio da kipti od želje za njom. Ispunjena osjećajem beznađa, pravila se da pokušava poslužiti jelo, prisiljavajući se da usredotoči misli na ovu neočekivanu situaciju. Možda se mora suočiti s istinom, možda mora leći sa sultanom kako bi ipak jednom mogla pobjeći. Već je prestala misliti na tako nešto... ali mora je opet bila tu, prisutnija no ikad. Tresle su joj se ruke. Nije podizala oči. Hasam nije skidao pogled s njezina tijela.

- Kažu mi da te ne zanimaju nakit i haljine, da riznica nema ništa što ti želiš. Nemajući ništa bolje na umu, odlučila je da mu kaže istinu.

- Govore ti istinu.

- Ako je tako, kako da ti se dodvorim? Što ti želiš?

Slobodu. Riječ je odzvanjala njezinim mislima. Stisnula je usne, da joj misao ne izleti iz usta. Natočila mu je kavu i nasmiješila se.

On se udobno zavalio u gomilu mekih jastuka. Prihvatio je šalicu očigledno zadovoljan njezinim izrazom lica. Jessica je shvatila da poduka nije bila uzaludna.

- Razmišljaš sam - tiho je govorio sultan - da te uzmem za drugu suprugu. Ispravila se, zatečena.

Primijetio je njezinu reakciju, zapravo, s nestrpljenjem ju je očekivao.

- Dakle, imaš pred sobom moju bračnu ponudu. Možeš postati drugom kadunom. Jessica je drhtala istovremeno uzdrmana ponosom i stravom zbog izrečene ponude.

- U Americi - izgovorila je uz neznatni treptaj - muškarac ima samo jednu ženu. Jednostavno joj je odgovorio.

- Mi nismo u Americi.

Za njega je ovo jednostavno objašnjenje bilo dovoljno.

Ona se iznenada osjetila sigurnijom jer je njezina osobna težnja za moći opet prokolala venama.

- A prva kaduna? Želi li ona drugu suprugu?

- Prva kaduna želi samo ono što i ja želim.

Žudeći da mu otkrije istinu, da završti o Gejzlinoj smrti u te neupućene uši, dopustila je da bude povučena u zagrljaj. Smišljala je prave riječi, što će je izvući iz ruku muškarca.

- Želio bih da se i druga tako ponaša. Želio ju je, želio ju je sada.

Proračunato je rekla:

- Ako se trebam udati, voljela bih da budem djevica do prve bračne noći. - Ako je ne može spasiti engleska tradicija, možda je mogu spasiti vlastiti zahtjevi. Sultan ju je želio osvojiti, želio je da mu bude žena a ne obična robinja, ali nije znao kako da to postigne ponašajući se kao čovjek koji je navikao da mu svaka želja bude zadovoljena. Žalila ga je iako ga je istovremeno prezirala zbog neobaviještenosti.

Njegov dah dražio joj je uho, grijući je. Mirisao je na kavu i pilav. Pokušavala se izvući, trudeći se da ga ne odgurne.

- A ja bih želio da moja supruga bude iskusna - mrm-ljaо je. Bila je jasna razlika u razmišljanju zapadnjačkog muškarca i Istočnjaka. Privukao ju je. Stisnuo.

Pokušala se pokoriti, ali njezin nagonski otpor i nepostojanje ljubavi prema sultanu, izbili su na površinu. On više nije bio stranac, ali u dnu bića bila je hladna poput stijene. Privukao ju je uz svoje snažno tijelo i znalački je počeo milovati.

- Ti zapadnjački običaji počinju me gnjaviti - rekao je.
- Znaš, ti zaista nemaš nikakvog izbora.

Bio je inteligentan, iako razmažen. Ona je dobro znala koliko je sultan u pravu.

Nije imala izbora. Više nije mogla krasti vrijeme i odugovlačiti. Hasam joj je otkopčao haljinu i uhvatio je za dojku. Zatvorila je oči i čekala. Uskoro, svakog časa, nekakav osjećaj mora se javiti. Uhvatit će se za njega i izdržati.

Počeli su damari u njezinoj glavi. Ah, ne... Zvuk je dopirao izvana, daleko izvan zidina palače. Metalni udarci i zapjevanje bili su svakog časa sve bliže.

Hasam je gledao preko njezine glave... slušao. Odgurnuo ju je i pojurio na balkon.

Zaustavila se na rubu ležaljke od jastuka i pitala:

- Što je?

Prije no što se izgubio odjek njezinih rijeci, u sobu je banuo astrolog praćen grupom stražara.

- Približavaju se. Prema riznici.

- Tko? - upitala je Jessica zaboravivši na svoj položaj. -

Što se događa?

Sultan se okrenuo prema njoj. Bio je to muškarac koji više nije bio savladan strašću. Nešto posve drugo, zračilo je iz njegova pogleda.

- Ovdje si sigurna. To s tobom nema nikakve veze. - Pogledao je stražare. - Odmah krećemo.

* * *

Brzo su ga okružili, tvoreći štit sastavljen od ljudskih tijela. Odjurili su iz sobe, ostavljajući Jessicu samu i zbumjenu.

Više od stotinu vojnika jurišalo je na vrata carske riznice. Pjevali su i metalnim žlicama udarali u plitke limene posude i tako izražavali svoje nezadovoljstvo.

Vojnicima unutar zidina bio je to zastrašujući prizor jer su bili navikli na život upravljan vojničkim naređenjima i disciplinom. Mogli su razumjeti gnjev običnih ljudi, ali teško su prihvaćali pobunu koja je rasla unutar njihovih redova, protiv koje su morali djelovati.

Revolucionari nisu prekidali izvikivanje zahtjeva, a pridružilo im se još stotinu vojnika kod vanjskog zida riznice.

- Otvorite! - zapjevali su, vrištali, vikali. Ječali. - Dajte nam naše plaće!

U unutrašnjosti, na skelama, stajalo je nekoliko stotina naoružanih muškaraca, sakrivenih i zaštićenih od pobunjenika debelim zidinama. Virili su kroz puškarnice i preko zidova, pitajući se kako mogu poduzeti nešto protiv ljudi koji su i sami mogli stajati uz njih, s njihove strane. Svaki muškarac znao je da bi njegov susjed u svakom trenutku mogao odustati i pridružiti se pobunjenicima. Čak su i oni unutar zidina razumjeli pobude onih izvana, jer ni njih nisu plaćali mnogo bolje od ratnika na bojnom polju.

Na najvišoj gredi skele carski glavni zapovjednik promatrao je gomilu pod sobom i oštro se obratio oficirima.

- Prekasno je za razboritost.

Oficiri nisu bili sigurni govorili on neizbjegnu istinu ili je samo podlegao trenutnoj mrzovolji. Da li je slomljen neizdrživom napetošću ili je svjesno odlučio da na pobunjenim vojnicima pokaže primjerom što će se desiti svakom tko se u vojsci drzne podići glas? Činilo se da je već donio odluku, vjerojatno daleko prije nego je itko to shvatio.

Podigao je ruku i potom je munjevitom brzinom spustio, dajući nesumnjivi znak za otvaranje vatre.

Mjesečeva svjetlost odbijala se od stotinu cijevi. Tamne sjene muškaraca u uniformama isticale su se u svijetloj noći. Uspinjali su se na zidine izvirući iz tame poput zmija iz skrovitog legla. Dobivši naredbu, navikli da se pokoravaju, zapu-

cali su na skupinu kojoj su i sami mogli pripadati. Nitko od njih nije uspio zatomiti tu istinu.

Pucnji su osvijetlili tamu. Pobunjenici su padali kao snoplje. Cijeli prostor bio je izrešetan mećima. Revolucionari su se razbjježali, divlje tražeći sklonište pred neočekivanim pokoljem. Ali zaklona nije bilo. Na otvorenom prostoru oko riznice rušili su nezaustavljivo, lako pogađani, jer su im uniforme bile jasno vidljive na mjesecini. Protest se pretvorio u masakr. Smrt je opet pobjeđivala.

Glavni zapovjednik bio je izuzetno zadovoljan. Da, ti će ljudi naučiti lekciju. Oni koji prežive, potrudit će se da ih vraški malo ostane na životu, pripovijedat će što se događa onima koji se protive najvišoj vlasti Carstva. Naučit će da novac nikad ne smije biti preči od odanosti vlastitom vladaru i njegovim sljedbenicima. Uspravio se na vrhu nadajući se da vojnici dolje vide njegovo krupno tijelo i shvaćaju tko rukovodi akcijom.

Uznemirio se tek kad je primijetio da mladi vojnik, koji je stajao uz njega, više ne puca već zuri u dubinu razrogačenih očiju. Zapovjednik je nekoliko trenutaka proučavao njegovo mlado lice pitajući se je li mu ponestalo municije. Napokon je shvatio što se zbiva s momkom.

- Nastavi pucati, vojniče - naredio je. Mladić se gotovo ugušio kad je pokušao progovoriti.

- Ali... ali, oni su nenaoružani!

- Oni su izdajice. Nastavi pucati ili će te stići ista kazna.

Vojnik je zatvorio oči i dugo se nije micao. Suze su mu klizile niz obraze dok se prisjećao dana obuke i velikih priča o slavi kojom će jednog dana biti ovjenčan.

Zar je junaštvo pucati u svoju rođenu braću?

Bespomoćan, praćen pogledom zapovjednika, znao je da nema nikakva izbora. Podigao je cijev, naciljao, stisnuo drhtave usne i zapucao.

Dolje je jedan čovjek u trku pao i zagnjurio lice u lokvu krvi svojih sudrugova.

Konačno je naređen prekid vatre, ali stotinu ljudi više nije bilo među živima. Za zapovjednika, koji je naredio da se zapale lomače, gubitak nije bio vrijedan spomena. Bez poslušnosti neće biti ni Carstva, a ako vojnici budu zahtijevali novac ne pridržavajući se uvriježenog reda, o pokoranju nema govora. Plamen se podizao prema noćnom nebnu a iz njega se izvijao dim ispunjen mirisom spaljena mesa.

Na sve strane prštala je uzavrela krv. Tijelo za tijelom bacano je u vatu i uskoro je smrad paljevine, nošen vjetrom, stigao do Bospora kao opomena svima onima koji bi se mogli usuditi da pruže otpor vladavini i mudrosti sultana Hasama.

Sultan je, okružen mnoštvom stražara, promatrao poprište krvoprolića od trenutka kad su mu javili da više nema nikakve opasnosti. Kružio je pogledom preko gomile leševa i zadovoljno gledao kako odani pobiru tijela nevjernih i predaju ih plamenu lomače. Konačno je prišao zapovjedniku da čuje izvještaj.

- Među ranjenicima pronašli smo nekolicinu za koje sumnjamo da pripadaju pokretu mladoturaka - izvjestio ga je zapovjednik.

Sultan Hasam sagnuo se nad jedno tijelo i skinuo fes s glave mrtvaca.

- Znači tako - mrmlja je - sada se prerušavaju u vojnike. Gdje su sumnjivci?

- U tamnici. Ispituju ih.

Čak se ni sultan nije mogao suzdržati od drhtaja strave pri pomisli na metode ispitivanja svojih carskih istražitelja.

- Želim znati gdje revolucionari održavaju svoje sastanke.

- Naređenje će biti izvršeno.

Kad se sultan vratio u sobu za primanje, veliki vezir spremno ga je čekao držeći pod miškom hrpu papira i proglosa. Sultan ih je okrnuo okom, ali spretno pravio kako ne umire od želje da ih pregleda. Pretpostavljaо je tko im je tvorac. Lijeno ne prošetao uz vezira, zavalio se na prijestolju i pomno odbrojavao minute.

Vezir nije čekao.

- Tu je sve što sam pokupio od pobunjenika. Sultan nemarno mahnu rukom.

- Stavi ih tamo.

Vezir ih poslušno spusti na stol opločen mozaikom.

- Možda su i revolucionari umiješani, ali ne smijemo se pretvarati da je do pobune došlo zbog poticaja izvana. Noćas su vaši vojnici izgubili živote. Vaši ljudi. Digli su glas protiv vas.

Sultan uzdignu jednu obrvu.

- Pretjeruješ s ozbiljnošću situacije u vojski.

- Preuzvišeni, morate priznati da problemi stvarno pos-

toje. - Veliki vezir je govorio odlučnim glasom, iz svake njegove riječi izbjao je očaj. Sultan ga je više podsjećao na razmaženo dijete nego na zrelog pedesetogodišnjaka. - Ne smijemo ih više zanemarivati.

- Šačica lokalnih vojnika, pohlepnih izdajnika, izvela je smiješnu lakrdiju, a ti me hoćeš uvjeriti da me cijela vojska namjerava napustiti. Ne vidim razloge za uzbudivanje.

- I to kažete za noćašnji događaj? - vikao je vezir zaja-purena lica. - Bez vojske vaša bi moć bila ozbiljno ugrožena.

Sultan ga prostrijeli ledenim pogledom.

Vezir mu uzvrati pogled, jednako hladan i odlučan.

Sultan ustane s trona izdižući se iznad svog ministra, kao što je staro Bizantsko Carstvo stajalo poput utvare nad Carigradom.

- Iako se naši pogledi razmimoilaze u mnogim pitanjima, uvijek sam tvoje savjete smatrao vrijednima pažnje. No, možda bi mi mogao biti od daleko veće koristi na nekom drugom mjestu.

Velikom veziru se rastvore usta. Stresao se od iznenađenja. Sultan Hasam nastavio je govoriti.

- Mislim da situacija u Armeniji zahtijeva naš nadzor. Gospodine, noćas možete napustiti palaču.

Vezir je zurio preda se. Potom se trgnuo. Progonstvo. Jasno i jednostavno. Bez mogućnosti izbora. Okrenuo se, uspravio i napustio odaju. Na neki način, bilo mu je drag...

Sam, okružen samo prošlošću i nesigurnom budućnošću što ga tek čeka, sultan je prišao stoliću i udubio se u čitanje dokumenata.

* * *

Jessica je konačno usnula.

Kad je napokon prestala zaglušujuća i stravična pucnjava i u daljini se zapalila vatra, jedva vidljiva s njezina balkona, Tarik ju je natjerao da pokuša zaspasti.

Nebo se crvenilo od odsjaja lomače a oni više nisu znali kako će opet moći organizirati bijeg. Sada više neće biti dovoljno neznatno podmićivanje.

Drugi nisu spavali. Željeli su iskoristiti povoljan trenutak da učine ono što su smatrali svojom dužnošću zbog dobrobiti Carstva, njihove kadune i njezina sina nasljednika. Izronili su iz tame na mjesecini koja je blijedo osvjetljavala

dio palače u kojima su živjele žene. Njoj ovdje nije bilo mjesata. Zavrtjela je im mozak, tako im je rekla kaduna kad im je nemarno izdavala naređenje.

Bili su obućeni kao derviši, s tradicionalnim turbanima, u košuljama i laganim hlačama. Na nogama su imali čizme. Samo su njihove zaobljene sablje i bjelilom oprašena lica otkrivala da se ne radi o pravim dervišima. Lica su im izgledala kao skamenjene maske, a oči su bile šuplje duplje.

Nasrnuli su na nju iz mraka, iako nisu očekivali nikakav otpor. No, Jessica je tek lagano utonula u san, nesposobna da spokojno usni jer je strepila od sutrašnjeg dana. Razbudila se istog trena kad joj se muškarčeva teška ruka spustila na vrat. Pored očiju joj proletje hladno sjećivo.

- Ne! - vrissnula je, prestravljeni oštrom sabljom i sablasnim izgledom napadačeva lica. Uspjela se izmaknuti. Sjećivo je zaparalo njezin jastuk. Sobom se razletjelo perje.

Drugi muškarac uspuzao je na postelju i krenuo da je uhvati, dok je prvi oslobođao oružje zabodeno u uzglavlje. Jessica opet vrissnu ali istovremeno, tjerana strahom, zamahnu pesnicom prema licu čovjeka koji ju je pokušavao zgrabiti. Napadač je načas zabacio glavu, ali je rukom dohvatio njezini spavaćicu i nije je ispuštao. Skliznula je s postelje osjećajući kako se tkanina na njezinu ramenu kida. Jedna ruka obuhvatila joj je vrat i više nije mogla ispustiti ni najmanji glas. Napadač je pokušavao što jače i preciznije zamahnuti oružjem a istovremeno je Jessicu privlačio uz svoje tijelo. Ona je bila mlada i jaka, dovoljno snažna da ga odgurne i sprijeći da je pogodi sabljom, ali ne i toliko da bi se mogla oslobiti stiska. Njegova ruka na njezinu vratu pojačavala je stiskanje. Znala je da će je lakše ubiti ukoliko ostane bez daha i zadnjim je snagama zabila nokte u njegovu ruku. Gurala je bradu prema grudima trudeći se da zubima zahvati njegovu šaku, ali njegova čelična pesnica nije joj puštala grlo.

Divlje ga je udarila nogom. Krajičkom oka vidjela je podrhtavanje sablje. Pitala se što radi drugi muškarac. Uskoro će opet imati svoje oružje i doći će da ga zabode u njezino tijelo. Tisuću misli prelijetalo joj je glavom. Stisak je bivao sve jači. Više nije mogla disati. Pluća su joj žudjela za zrakom. Jačina njezinih udaraca sve je više slabila a pred očima se otvarao mračni tunel. Zvonilo joj je u ušima. Osjećala je da se guši - javljale su se slike noćne more. Nije imala snage da drži nokte zarivene u napadačovo meso. Pred očima su joj

igrali svjetlaci.

Odjednom, odbačena, napola zadavljeni, pala je na pod. Više je osjetila nego što je stvarno vidjela kako se njezin napadač okreće od nje i žuri ususret nekome tko je dolazio iz salona. Novi ubojica. Predah će biti prekratak, nema vremena da se sabere i pokuša pobjeći, čak ni da se baci preko ograda balkona i tako odabere drugaćiju smrt. Ležala je na podu boreći se za zrak. Mozak joj je grozničavo radio, ali su ruke i noge ostajale oduzete. Pluća su gorjela. Glava je bila teška kao kamen. Možda je već mrtva. Možda su je zato odbacili.

Da, sigurno je umrla, jer upravo je začula Tarikov glas kako je doziva iz smrtnog sna. Još trenutak i preplavit će je tama. Uronit će u ništavilo.

U djeliću mozga koji je vatio za kisikom odzvanjao je zveket sudara dviju sablji i jednog bodeža.

- Jessica!

Nešto se u njoj uzburkalo. Nešto se probudilo. Može li se ipak boriti za život i pobijediti? Taj glas, to dozivanje budilo je nove nade. Ali ona je tako umorna... Prizor koji je ugledao pred sobom - Jessicu zgrčenu na podu - probudio je u Tariku nadljudski gnjev. Dvaput ju je zazvao, gubeći dah koji je morao sačuvati za sučeljavanje s ovom dvojicom napadača koji su mu namjeravali odsjeći udove. Iako je glasno dozivao, ona se nije micala. Više se neće pomaknuti ma koliko je on očajno zvao. Zaškrgutao je zubima i preputio se ubojitoj srdžbi.

Neočekivani izljev strasti pružio mu je potrebnu snagu. Borio se za dvojicu i tako se ravnopravno mogao uhvatiti ukoštač s ubojicama čije su sablje parale njegovu odjeću i zasijecale mu kožu. Zamahivao je prema njihovim haljama, nestrpljiv da osjeti kako mu bodež tone u njihovo meso. Boreći se prešli su iz sobe u kupatilo.

Među bijelim mramornim zidovima borba se nastavlja. Sva trojica su već gubili dah pri svakom novom zamahu. Tarik je bio brz i spretan, ali ovi su muškarci bili profesionalni ubojice, učeni znalci vještine stare kao ovaj svijet. Uspijevao je izmaknuti njihovim oštrim sabljama, ali bilo mu je sve teže. Skliski pod nije mu pomagao. Natjerali su ga da ustukne i stane na rub mramornog bloka što je spajao dva bazena. Trudio se da ostane sabran i pored zvuka vode koja se slijevala blizu njegove glave i sjećanja na Jessi-

cu koja je ležala u susjednoj sobi. Jedan napadač popeo se za njim. Tarik iskoristi trenutak njegove nestabilnosti, zgrabi ga za zapešće i savinu ga svom snagom. Napadač zaurla a Tarik mu zarije bodež u tijelo. Brzim pokretom gurnu muškarčevo truplo u bazen pun vode i zgrabi njegov jatagan. Voda se slijevala niz njegove noge kad se okrenuo prema drugom ubojici.

Samo ga je nagon spasio da ne bude obezglavljen. Uzmaknuo je na vrijeme tako da mu je vrh sablje proletio ispred nosa.

Uzbuđen i obuzet gnjevom, zamahnuo je jataganom što je trenutak ranije jurišao na njega, sijekući odjeću i meso protivnika. Snaga izazvana očajem nije jenjala sve dok se vrh sablje nije zaustavio na napadačevoj kičmi. Tarik izvuče smrtonosno oružje i usmjeri ga prema neprijateljevoj glavi. Mrtvo prije no što je dodirnulo pod, napadačevo tijelo udarilo je o mramor. Ispod njega tekla je krv. Boljele su ga ruke, ali je i dalje bio napet i spremam na obranu. Polako se okrenuo, svjestan da se mora suočiti s nečim daleko strašnjim od dvojice ubojica. S onim što ga čeka u spavaćoj sobi. Stajao je, iscrpljen, kao da očekuje da ubojice ožive i ponovo ga napadnu.

Polako mu se opuštalo tijelo. Razum je upravljaо mišićima. Opustio je ramena. Jedva se održavajući na nogama, teško je pojmo istinu kad mu se pogled zaustavio na vratima spavaće sobe. Netko je na njima stajao. Osoba u pokidanoj odjeći, ranjena i nestvarna, ali lijepa kao zora.

Napravili su nekoliko nesigurnih koraka koji su ih razdvajali i bacili se jedno drugom u zagrljaj. Pritisnuo ju je na svoje uzburkane grudi, zarivši lice u njezinu kosu. Udisao je miris parfema pomiješan sa znojem očajanja.

- Mislio sam da si mrtva.
- Mislila sam da si ti mrtav. - Zavukla je ruku u njegovu odjeću i nije ga ispuštala kao da joj posljednja spona sa životom.

Iza njih, slijevala se voda obojena crvenom krvlju.

12.

Armenska četvrt bila je obasjana plamenom dok je kuća u koju je prvi put dovedena Jessica izgorjela do temelja. Sultan Hasam bio je u pravu kad se stresao pri pomisli na uspješne metode ispitivanja svojih krvnika, jer oni su uistinu otkrili gdje su se skrivali revolucionari. Na zgarištu tinjalo je još nekoliko ugaraka. Ulice su bile puste, ali je tisuću očiju pratilo kretanje sultanovih vojnika. Telal kojeg je unajmio glavni zapovjednik hodao je ulicama u blizini zapaljene kuće i objavljuvao sultanovu odluku:

- Svatko tko sebe naziva revolucionarom bit će pogubljen na najstrašniji mogući način. Svatko tko raspačava letke ili prenosi ideje pobunjenika bit će obješen. Ovo je odluka vašeg vođe, njegovog veličanstva sultana Hasama.

Naredba je čitana, uz kratke predahе, duž svih ulica četvrti.

Čuo ju je i Salim dok je zajedno s Mišom bježao iz zapaljene kuće. Uspjeli su umaknuti u posljednjem času. Kuća je bila opkoljena i njihov bijeg nije ostao neprimijećen. Nekoliko vojnika gonilo ih je mračnim ulicama, ali Salim je dobro poznavao kraj. Vodio je Mišu kroz zamršeni splet prolaza i uskih uličica, pokraj prozora kroz koje su ih pres trašeni Armenci gledali kako bježe. Zastao je samo načas kad je začuo zvuke armenske glazbe što su dopirali iz jedne taverne. Uhvatio je Mišu za rame i povukao ga prema ulazu u krčmu.

- Idemo ovuda - prošaptao je. Gurnuo je vrata, ušao i opet ih snažno zalupio za sobom i prijateljem. Kretali su se naprijed oslonjeni uz drveni zid. Muzika je utihnula.

Ogledali su se. Ljudi za šankom i stolovima promatrali su dva iscrpljena bjegunci. Nitko se nije pomaknuo.

Vojnici su se približavali, gazeći po lokvama preostalim nakon nedavne kiše. Kad su shvatili da pobunjenika nema na ulici, počeli su pretraživati sve kuće. Nahrupili su u krčmu i pažljivo razgledali svako lice. Ljudi su prekinuli razgovor i s blagim su čuđenjem gledali u vojnike koji su zavirivali pod stolove, iza pulta, posvuda. Ništa nisu otkrili. Uz oprezno osvrтанje prišli su vratima i izašli, ne trudeći se da ih za sobom zatvore. Njihovi koraci prazno su odzvanjali kaldrmom dok su odlazili napuštenom ulicom do iduće zgrade.

Jedan od Armenaca brzo je zatvorio vrata i spustio zasun. Tada je krčmar otvorio teški drveni poklopac što je zatvarao ulaz u podrum. Izronili su Salim i Miša. Miša je odmah prišao prozoru i zagledao se niz ulicu.

Salim je duboko udahnuo.

- Mnogo ste riskirali sakrivši nas - obratio se muškarцу pored sebe.

- Koliko vas je u četvrti? - upitao ga je vlasnik gostionice.

Salim je mrzio razmišljati o brojkama. Od velikog krvočića na trgu, uz brojeve je vezivao lica i od toga ga je boljela glava.

- Pedeset, možda stotina - odgovorio je. Čovjek se okrenuo prema prisutnima i upitao ih:

- Možemo li ih toliko sakriti?

Muškarci su slijegali ramenima, no potom su potvrđno kimnuli. Ne baš uvjerljivo, pomislio je Salim.

Obraćajući se njemu, krčmar reče:

- Sakrit ćemo vas među našima. Obući ćemo vam našu odjeću i zaposliti u našim dućanima tako da nitko neće u vas posumnjati. Objasnit ćete to svojim ljudima?

Salim kimnu. - Shvaćate li čemu se izlažete - napomenuo je, odjednom svjestan koliko njegove riječi podsjećaju na ono što bi Tarik sigurno rekao.

S gorkim smiješkom na licu, Armenac se polako uputio prema prozoru i zaustavio uz Mišu. Zurili su u obližnju crkvu i u vatru koja je iza nje gorjela.

- Moja kći - započeo je - ubijena je na ulici. Usmrtili su je vojnici samo zato što je željela čuti riječi muškarca koji se zvao Tarik. - Tada se ponovo okrenuo, lica zasjenjena tugom.

- Učinit ćemo ono što moramo učiniti.

* * *

Na drugoj strani grada, sultan Hasam sjedio je na svom prijestolju kao što čovjek sjedi na onemoćalom konju. Izgledao je mnogo stariji, iako je proteklo tako malo vremena otkad ga je posljednji put vidjela. Bio je siv i zabrinut. Jessica se pitala ne krije li se nešto ispod tog jadnog izgleda tiranina.

Sjedila je s lijeve strane prijestolja, preko puta nje bila je kaduna, obje malo iza sultana.

- Armenci su im pružili sklonište. Sele se iz kuće u kuću unutar četvrti, nikada se ne zadržavajući na istom mjestu duže od nekoliko dana. Slični su mrvima u pustinji.

Astrolog se oglasi povišenim tonom.

- Armenci su nam uvijek stvarali neprilike.

Hasam uzdahnu. Još nije čuo ono što je želi čuti.

- A što je s Tarik-pašom?

Jessica se ukočila. Kizlar-aga je prvo pogledao u nju a onda se obratio sultanu:

- Čini mi se da ljudi kao on imaju sposobnost da umru i ponovo uskrsnu prema vlastitoj želji, kad god im odgovara.

Zadovoljan, sultan opet ukaza milost svom podaniku blagim smiješkom.

- Upravo tako.

- Zbog toga vaša preuzvišenost mora poduzimati hitre korake - dodao je astrolog trudeći se da odobravanje premjesti s kizlar-age na vlastitu osobu. Bio je bijesan što je kizlar opet u sultanovoj milosti od noći koju je vladar proveo s Amerikankom. Htio je osujetiti njegove napore.

- Što ti predlažeš? - upitao je sultan.

- Treba razmisliti o onom što je vaš djed poduzimao u sličnim situacijama.

- Ali, on je bio nemilosrdan - istaknuo je kizlar-aga. Astrolog se zagleda u njega.

- Bio je izuzetno djelotvoran. - Potom se obratio sultanu: - Sačuvao je Carstvo. - Vi možete učiniti isto, govorio je njegov pogled.

Tada se oglasila Jessica. Ako joj dopuštaju da prisustvuje njihovim razgovorima, onda će ona zahtijevati da joj objasne o čemu pričaju. Možda će tada moći utjecati na odluke. Zašto bi je inače sultan pozivao ako ga ne zanima što ona misli? Možda još nije shvatila što se pristoji na istočnjačkom dvoru, ali sigurno neće pristati da samo sjedi i bude ukras njegove sobe poput jednog od izrezbarenih ormara. Naravno... ni ormari nisu prazni, koliko se njoj čini.

- Što on hoće reći? - zapitala je pokazujući prema astrologu. - Što on uistinu predlaže?

Kaduna istog trena odustane od uporne šutnje i oštroskita:

- Sultan nije tražio tvoje mišljenje.

- Ja ne iznosim svoje mišljenje. Samo postavljam pita-

nja.

Kizlar-aga je upravo naumio da je ušutka, ali ga je zaustavio pokret sultanove ruke.

- Dobro si postupio - obratio se kizlar-agi. - Ona me zabavlja. - Tada, na opće čuđenje, okrenu glavu prema Jessici i ozbiljno se potradi da joj objasni o čemu se radi. - Astrolog predlaže da vojska uđe u armensku četvrt i pohvata izdajnike.

Jessicine oči raširile su se od nevjericice.

- Mislite da ih ubiju? - Kad je njegova šutnja poslužila kao pravilan odgovor, ona se pomno zagledala u sultanove oči pokušavajući da mu tako prenese vlastite misli. Činilo se da poput ptica prelijeću od jednog k drugom. Tihim glasom obratila se samo njemu: - Ne vjerujem da biste dopustili da nedužni stanovnici budu pobijeni. Ne mogu na taj način razmišljati o vama.

Astrolog, predosjećajući osujećenje želja, brzo je izlanuo:

- Revolucionari moraju biti uništeni dok ne ojačaju!

Njegove riječi odbijale su se od zidova. Zatim je nastupila tišina. Hasam je polako ustajao. Pogledao je astrologa. Jessicu. Kadunu.

Okrenuo se opet prema astrologu i rekao:

- U tom planu postoji jedna praznina. Jedan problem o kojem nismo razgovarali. Astrolog je ustuknuo, kao da uopće ne želi postaviti nikakvo pitanje. Sultan je, pak, svojim stavom baš od njega jasno zahtijevao da on postavi pitanje i on je to morao učiniti.

- A to je?

Hasam se okrenuo, spustio nogu na ukršteno postolje trona i zagledao se u Jessicu.

- Moja savjest.

Jessica se uspravila od zadovoljstva. Ponos nije bijedio.

* * *

Mnogo kasnije tog istog dana, kad je šetala uz Tarika vrтовima palače, nije mogla sakriti blagi pobjedonosni osmijeh. Iako joj je Tarik neprekidno pričao o iskvarenom carstvu. Bojao se da bi je mogao izgubiti, da je možda ovamo dolazio uzalud.

- Kako ga možeš braniti? - pitao je dok su se pretva-

rali da besposleno šeću uz krletku s papagajima. Sretali su žene iz harema koje su uživale u suncu, tako da su s vremena na vrijeme morali prekidati razgovor.

- Samo govorim - strpljivo je objasnjavaala Jessica - da on može biti vrlo milostiv čovjek. - Na određen način, ona je željela iskušati Tarika, namjerno ga izazivajući zbog postojaće mržnje što ju je gajio prema svemu povezanom uz sultana Hasama. Znala je da je on odan, hrabar i spreman da žrtvuje vlastiti život za svoja uvjerenja. I nju. No, može li toliko pobijediti sebe da je spreman shvatiti kako u sultanu žive i neke dobre osobine?

Namrgodio se i nabrazao obrve. Promatrao ju je i pitao se postoji li neki skriveni dio njezine ličnosti koji nikad neće moći proniknuti. Kako može nalaziti lijepo riječi za čovjeka koji ju je držao zatvorenu i seksualno je iskoristio? Zar je toliko praznoglava? Želio ju je uzdrmati i ukazati joj na pravo lice okrutnog vladara.

- Znaš li zašto je postavio krletke s papagajima?

- Ne znam i ne želim znati.

- Morat ćeš. Zato da bi njihova dreka zaglušila kriko-ve zatvorenika koji leže u celijama iza ovog zida.

Bijesna, Jessica se zaustavila i okrenula prema njemu.

- Zašto da ti vjerujem? Ti imaš vlastite razloge zbog kojih si siguran da je on zao, ali ja znam da nije nikakvo užasno čudovište. Vidjela sam ga i drugačijeg.

Tarik naizgled naivno upita:

- Što si ti vidjela?

- Iako je imao dokaz da se u armenskoj četvrti kriju mladoturci, nije dopustio da vojska tamo muči ljude.

Tarik zastane. Prodorno se zagleda u nju.

- Kako ti znaš za to?

- On mi govori. - Slijeganjem ramenima popratila je svoje riječi.

- Kako to misliš »on mi govori«?

- Govori. Zar te toliko čudi što njega možda zanima što ja mislim? Što imam za reći? Konzervativniji si nego što sam mislila.

Zurio je u nju. Žena koju je privinuo na svoje srce, sretan što je preživjela, sada je postala pravi stranac. Osjećao se još daljim kad je nastavila:

- Hasam me zaprosio. Stegnulo mu se srce.

- Ne mogu vjerovati.

Nešto u njegovu glasu, nemamjerno, uvrijedilo ju je,

- Zar je tako teško povjerovati da me neki muškarac smatra poželjnom? Ne... uopće nije teško.

- Za sultana Hasama sve su žene poželjne - progundao je.

Iz očiju joj je izbjiao gnjev, ali Tarik je počeo razmišljati o drugačijim mogućnostima i prekinuo je razgovor. Uzeo ju je za ruku i poveo ispod cvjetnog baldahina, duboko u unutrašnjost vrta, sve dok nije bio siguran da ih nitko ne može čuti. Tada ju je pogledao molečivo i milo kao malo dijete.

- Jessica - otpočeo je pažljivo - ako je ono što si rekla istina... ako imaš sultanovo povjerenje, tada je sve što čuješ od neprocjenjive važnosti. Možda će potrajati tjednima dok nam se ne ukaže nova prilika za bijeg. No, vrijeme nam ne mora proći uzalud.

Neznatno je rastvorila usne.

- Tražiš da postanem tvoj uhoda?

- Molim te da surađuješ s nama.

- Oprosti. Ne mogu. Zgrabio ju je za ramena.

- Slušaj me. Ne moram ti objasnjavati naš način razmišljanja. Ti si sama postala žrtvom preživjelih običaja kakve podržava sultan. Mislim da si dovoljno vidjela. Dići ćemo revoluciju. To je posve sigurno.

- Ništa nije sigurno - odgovorila je odbijajući da prihvati njegove riječi.

- Jest - nije se predavao. - Možeš pomoći da poteče što manje krvi. Možeš pomoći da tisuće ljudi osvoje slobodu kakvu si ti uživala od rođenja.

- Stani. Nemoj me opterećivati govorima o sretnijem životu na našoj planeti, Tarik. - Njezine modre oči zadobile su ljubičasti sjaj. - Neprimjeren pristup za čovjeka koji me prodao kao roblje. Ovdje nisam zbog sultana. Zbog tebe sam zatočena.

Ruke su mu skliznule. Stisnuo je pesnice.

- A meni je teško da osjetim grižnju savjesti kad vidim da ti se život nije bitno izmijenio.

- Zašto? Zato što ne dijelim tvoje snove i vjeru?

Utišao je glas, ozbiljno joj se obraćajući.

- Očekivao sam od tebe više.

Ona je vjerovala da se poznaju, da su premostili odbojnosc i gorčinu što su ih razdvajali. I tisuću drugih stvari koje su bile ispriječene među njima. Mislila je da je protekla noć

bila prekretnica, kad su osjetili olakšanje što su preživjeli i što su zajedno. U onim užasnim trenucima za vrijeme napada, otkrila je da više brine za Tarikov život nogo za svoj. Kad je shvatila da je živ... da je spasio njen život.

Ali da postane uhoda male grupice otpadnika izvan zakona... Voljela bi da spozna što točno osjeća. Uznemirena vlastitim mislima, okrenula se i uputila puteljkom, pokazujući odbijanje.

- Kao kaduna sultana Hasama bit će vrlo moćna, ali vjerujem da ti misliš kako žena nije u stanju mudro koristiti takvu snagu.

Uvrijedjen do dna bića, Tarik je prazno gledao.

- Nemaš pravo. Mnoge žene mogu. Ali ne ti.

- Zašto ne?

Malo je nakrivio glavu.

- Zato - odgovorio je - jer ti nemaš žensko srce.

* * *

Kizlar-aga je upao u njezine odaje baš kad su ona i Usta doručkovale.

- Krećemo za Brusu - rekao je i ne gubeći vrijeme počeo sakupljati stvari koje će joj trebati na putu.

Jessica ga je promatrala preko ruba šalice za kavu.

- Brusu?

- Sultan je odlučio da podje na put.

Uz uzdah predaje, Jessica pogleda prema Usti i slegnu ramenima. Što Hasam želi, Hasam dobiva. Ustala je bez ikakvih ceremonija i pokupila nekoliko potrebnih sitnica.

- Lana će sa mnom. I moj eunuh...

- Ne - prekine je kizlar-aga. - Samo sultan, ti i ja. Ukrutila se.

- Bez pratnje? Bez stražara?

Čak se i Usta zapanjila kad je to čula, ali nije prozborila ni riječ. Njezina šutnja otkrila je Jessici da se događa nešto posve neuobičajeno. Pa i sam sultan pričao joj je kako godinama nije napuštao palaču. Zašto sada? I zašto s njom?

- Bit će prerušen - objašnjavao je kizlar-aga dok je košulje i hlače stavljao u kovčeg. - Jedan od nećaka zamjenjivat će ga u palači.

Čini se da je Usta shvatila. Nasmiješila se, nagnula prema Jessici i potapšala je po ruci.

- Za tebe će to biti vrlo važan put. I za njega. Vrijeme je da spoznaš što znači prava moć. Vrijeme je da legneš u postelju sa svojim sultanom.

Nakon manje od pola sata Jessica se vozila u automobilu zajedno sa sultanom. Nestala je kraljevska odjeća, nestao je fes s bijelim orlovim perom, nestao je svaki znak što bi mogao govoriti o vladarskom položaju. Na sebi je imao jednostavno poslovno odijelo i kravatu. Jessica je obukla tursku odjeću, ne tako raskošnu kao kad je boravila u palači. Imala je veo, jednostavno tanki, ružičasti veo bez resica. Nije imala nikakav nakit. Kizlar-aga je vozio. Uz njega sjedio je astrolog koji se nekako uspio u posljednji čas ubaciti u grupu.

- Zašto ovo činimo? - konačno je upitala sultana tiho mu se obraćajući tako da drugi ne čuju.

- Natjerala si me da spoznam vlastito sljepilo - odgovorio je. Okrenuo je svoje crne oči prema njoj. U njima se, u polumračnoj unutrašnjosti automobila, ogledala srebrna boja njegove sjedinama prošarane kose i žal za mladošću. - Idem među svoj narod da kušam njihovo vino i slušam njihov govor. - Krajevi usana neznatno su mu se izvili.

Jessica ga je promatrala, osjećajući da su sad ravnopravni kao nikad ranije.

- I ništa više?

Smiješak se proširio licem.

- Možda postoji još nešto.

- Što?

Opet se zagledao pred sebe, gledajući između kizlar-age i astrologa kroz vjetrobransko staklo.

- Htio bih da vidiš naše drevne običaje. Htio bih da razumiješ vjerovanja mog naroda. I želim da razumiješ mene.

Brusa, grad poznat po džamijama. Svaka od stotinu građevina govorila je o vlastitoj prošlosti, kao svjedok i pri povjedač o danima starog Carstva iz kojeg je skovana i niknula Turska i cijelo Otomansko Carstvo. Uz cestu su se u nedogled prostirali maslinici otežali od zelenih i crnih plodova. Činilo se da dvadeseto stoljeće nije uspjelo stići u ovaj kraj. U daljini su se nazirali obrisi planinskih visova.

Sultanov automobil lijeno je milio uskim uličicama, pred lijepih turskih kuća, uglavnom napravljenih od drveta, s visokim balkonima pod samim krovom. Nitko se nije potrudio da objasni Jessici što se događa kad se vozilo zaustavilo pred jednom kućom. Pomogao joj je da izade i ot

pratio je do ulaza jedan od slugu. Drugi su nosili njezine kovčege, i sultanove naravno, u prekrasne orijentalne sobe. Ovdje nije bilo niti jednog detalja koji bi mogao pripadati zapadnjačkom svijetu. Zidovi su bili obloženi drvetom. Uz njih su se naslanjali divani.

Drugo boravište, pretpostavljava je. Kupljeno ili unajmljeno. Nije bilo važno. Sultan je dobivao sve što bi poželio.

Posluga je iznenada prestala raspremati stvari, osjetivši nešto što ona nije uspjela dokučiti. Naravno, nakon nekoliko sekundi, u prostoriju su stupili sultan i astrolog.

- ... tek tako izaći - govorio je astrolog. - Uz samo nekoliko eunuha u pratinji. Što ako vas prepoznaju?

Sultan se okrenuo prema njemu, ali ga nije pažljivo slušao.

- Hoću vidjeti tržnicu. - Jednostavno riješivši problem, okrenuo se prema Jessici i rekao: - Obuci se što jednostavnije.

Bez riječi, Jessica se prepustila rukama slugu koji su je poveli u drugu sobu. Nije joj promaklo kako sultan uz svu želju da vrijeme provodi u njezinu društvu, ne preza, kad mu to zatreba, da joj se obrati kao svakom drugom robu.

Hodali su Brusom ispod prugastih platnenih tendi po kojima su igrale sunčeve zrake. Prozori na dućanima bili su zastrti perzijskim i kurdskim sagovima ukrašenim srebrnim i zlatnim vezom. Sultan Hasam, u jednostavnom sivom odijelu, koračao je iza Jessice, zadržavajući pažljivo uvijek istu razdaljinu. U jednostavnoj crnoj feredži i jašmaku, ona je izgledala kao sve Turkinje koje su krenule u kupovinu, samo što su joj kao pratinja bila dodijeljena šestorica eunuha.

Pitala se da li je to uobičajeno ili je sultan želio i mislio da bi trebalo biti. Zaustavila se pred gomilom bijelih turskih ručnika, koristeći priliku da mu se malo približi.

- Zašto hodaš iza mene? - upitala je uz šapat ne želeći prekršiti moguće narodne zabrane.

Odgovorio joj je tihim glasom:

- Zato jer je u Turskoj običaj da muškarac... hoda iza svoje supruge.

Nježno ju je gurnuo naprijed i nastavili su obilazak. Gotovo ga uopće nije vidjela dok su prerušeni lutali trgovištem. Hodala je ispred njega, osjećajući njegovo prisustvo, ali videći ga samo povremeno. Pregledali su životinjske kože izložene na jednim kolima, smijali se kad je pastir projurio lo-

veći janje koje mu je pobjeglo iz stada što ga je vodio na prodaju. Tržnica u Brusi bila je primitivnija od onih koje je vidjela na velikim trgovima u Damasku i Carigradu. I mirisi su bili drugačiji. Ovdje su kao tovarne životinje korišteni magarci i deve. Konje su imali samo veći gradovi u kojima se osjećao utjecaj Zapada. Perad se motala između nogu kupaca ključujući mrvice rasute po zemlji.

Nadala se da sultan zamjećuje lice svog naroda, sluša svađe koje se uokolo odigravaju, uživa u smijehu djece, u jecanju malih beba koje se koprcaju u rukama majki. Nadala se da ga opija ova raznolikost kakvu je ona upoznala od prvog trena kad ju je Charles doveo na Istok.

Obuze je osjećaj krivnje. Danova se nije sjetila Charlesa. Koliko je samo dana prošlo? Što je najgore... dok je razmišljala o bijegu, teško je mogla zamisliti da bi ostatak života mogla provesti na Charlesov uzoran, besprijekorno uredan, sasvim engleski način. Bi li mogla živjeti u ambasadi, Engleskoj u malom, i pretvarati se da uživa u posluživanju čaja i koketnom odbijanju nasrtaja ishlapjelih starih diplomata? Da li bi mogla izdržati da se ne upliće u političke rasprave kad bi čula spominjanje sultanova dvora, harema, revolucionara ih pobuna...

- Kreni ovuda - začuje sultanov glas. Odmah se okrenula. Iznad nje uzdizali su se tornjići stare džamije, podignute na ruševinama neke drevne bizantske crkve. Sada joj sultan priđe, uhvati je za ruku i uvede u dugačak, prekrasno nadsvoden hodnik. Opeke od kojih su podignuti zidovi bile su perzijske. Oblikovane i pečene u svim nijansama zelene boje, od boje jabuka do maslinastih tonova, od boje čempresa do boje žada. Niše za molitvu bacale su konkavne sjene na zlatne filigranske zidove. Podigla je glavu i promatrala svodove visoke poput neba u koje su bile urezane i uslikane veličanstvene scene pobožnog obožavanja, vrijedne cijela bogatstva. Njihovi koraci muklo su odzvanjali prostorom. U središtu džamije bila je postavljena velika mramorna fontana ukrašena porculanom. Razigrana voda žuborila je beskonačnu himnu.

Jessicina čula bila su općinjena drevnom ljepotom. Kad se okrenula prema sultanu, njezina očaranost ogledala se u blistavim očima. Nije nalazila riječi kojima bi mogla veličati ovo mjesto.

- Znao sam da ćeš shvatiti - rekao je sultan videći joj li-

ce. - I ja počinjem razumijevati stvari.

- Sigurno? - upitala je s nadom u glasu.

- Mnoge stvari. Danas sam samo poslovni čovjek koji luta gradom. Večeras ču opet postati sultan, ali ču znati vladati svojim Carstvom. Predugo sam se skrивao u palači. Došlo je vrijeme da uistinu počnem upravljati svojom zemljom.

Hasamovo četvrtasto lice i pravilne usne uokvirivali su njegove oči, kao što školjka čuva bisere. Jessica je povjerovala da pred sobom vidi drugačijeg čovjeka, ne više razmaženo uskogrudno u raskošnoj odjeći čiji svaki hir ispunjava. Je li moguće da je ona, Jessica Grey, mogla spriječiti krvavu revoluciju svojim utjecajem na jednog moćnika? Može li jedna žena-ropkinja u sebi nositi toliku snagu? Oh, kad bi barem Tarik bio ovdje i video. Tada bi pojmio da njegov mali pion zna što treba činiti! Znao bi da postoje i drugi putevi osim upotrebe nasilja za mijenjanje tokova historije.

Smiješila se.

Mjesečina se igrala sjenkama oko kuće u kojoj je boravio sultan. Promatrala je mjesec uživajući u uspjehu što ga je postigla. Obasipala se pohvalama kad joj nekakvo kretanje u dvorištu privuče pažnju.

Dolje, čudno odjeveni ljudi prilazili su ulazu u kuću. Sporo su se pomicali, kao da uvježbavaju neki ples. Zurila je u njihove siluete i odjednom se ukočila od straha.

Derviši, isti kao ona dvojica koji su je pokušali usmrтiti. Došli su da je ubiju? Ili možda sultana? Uhvatila se za prozor dok su oni, jedan za drugim, stupali u unutrašnjost zgrade.

Od dodira na ramenu poskočila je u zrak. Bio je kizlaraga.

- Ako želiš možeš se pridružiti sultanu na maloj svečanosti.

- Oh... da - izgovorila je. Glas joj je podrhtavao. Kizlaraga baci pogled na ulicu i reče:

- Ti ljudi su derviši. Pravi. Sveti ljudi koji su došli da savjetuju vladara. Nemaš se čega bojati.

Dobro je znala da su dvojica napadača bili prerušeni u derviše. Kad su im iznosili tijela iz njezinih odaja, otkriveno je da su preko vojničke odore nosili dervišku odjeću. Prema uniformama nije se moglo utvrditi otkuda su. Mogli su doći iz bilo kojeg dijela Carstva, iz bilo koje čete. Vojnike se lako moglo potkupiti.

Slijedila je kizlar-agu kroz polumračne hodnike, sleđena od zavijanja šakala koji su lutali oko posljednjih kuća Bruse u potrazi za bilo kakvim komadom mesa. Na Istoku, uz samo središte civilizacije, uvijek se iskonska i primitivna prošlost šuljala negdje u blizini. Pitala se što znaće kizlarove riječi »mala svečanost«! Možda se sultan priprema da ispuni Ustina predviđanja. Možda više neće moći izbjegći spajanje njihovih tijela. Počela je pripremati svoje misli, dušu, svoju savjest za ono što će morati proći. Već je nekoliko puta izbjegla neminovnom i sada je željela da ta neizvjesnost već jednom bude okončana. Tada bi mogla razmišljati o tome kao o dijelu prošlosti, dijelu istine, a ne neprekidno strepiti pred budućnošću.

Hodnik je bio dugačak i mračan. Blijedi zvuk zapjevanja i potmulog bubnjanja dopirao je do Jessice i miješao se sa zavijanjem šakala. Mistični zvukovi vabili su ih u još dublju tamu.

Zvukovi su postajali sve glasniji. Odjednom su se našli pred niskim drvenim vratima. Kizlar-aga ih otvoril. Zapljusnu ih plima neljudskih jauka i krikova praćena jecanjem činela koje su oponašale daniaranje srca. Jessica odmah podignula je ruku kad su se našli usred prostorije koja je podsjećala na kapelicu.

Derviši su se nalazili na širokom platou u središtu sobe i nekontroliranim glasovima odgovarali na zvukove instrumenta. Nije mogla odvojiti pogled od čudnog prizora dok ju je kizlar-agu vodio do pregradom odvojenog prostora namijenjenog za boravak žena. Na drugom kraju sobe sjedili su sultan i astrolog. Neznatno joj kimuno glavom prije no što se izgubila iza zaklona.

Sjedila je sama.

Derviši su se počeli vrtjeti a tkanina se omatala oko njihovih nogu. Iz svega glasa zapjevali su nerazumljive riječi.

S druge strane pregrade, kizlar-agu joj je objašnjavao što se odvija na pozornici.

- Izgovaraju molitvu za moćnike, za sve koji su njihovi vladari. Sultan Hasam suočen je s velikim odlukama i oni mole da pronađe ispravan put.

Jessica je umišljala da mu je ona dala putokaz, očito samo umišljala, jer sad joj je sve postalo jasnije. Sultan se susretao s daleko utjecajnijim ljudima, muškarcima i ženama, za cijelo vrijeme svog vladanja. Postala je svjesna njego-

ve odore, opet je bio u sultanskoj odjeći, i pitala se što joj je sve promaklo.

- Kakve odluke? - upitala je.
- Stvari koje se tebe ne tiču. Politika.

Ipak, Hasam ju je zbog nečega pozvao da mu se pridruži. Nije mogla odgonetnuti što bi to moglo biti. Možda ovdje nije bila zbog obreda, već zbog onog što treba uslijediti nakon toga.

Sultan se digao sa sjedišta i popeo se na uzvišenje. Oko njega su derviši izvodili suludi ples. Lica i ruke zasipali su bijelim prahom dok su se bjesomučno vrtjeli. Krajevi odjeće, nabrane poput harmonike, stvarali su valovite krugove oko njihovog tijela. Bili su začudni, zastrašujući, vrtoglavi.

Pomakla se na sjedištu, zabila prste u pregradu i žurno šaputala:

- Kakve stvari? Reci mi!

Ali kizclair-ag je bio nijem. Derviši nisu prekidali vrtnju.

Sultanove oči postale su prazne, kao da su derviši iz njega izvlačili snagu svakim svojim pokretom, kao da su od-luku htjeli izmamiti izravno iz njegova tijela.

Nakrivili su glave prema desnom ramenu i počeli se još brže okretati, sve dok tkanina oko njih nije počela ispuštati zvukove slične fijuku vjetra.

Bilo joj je hladno. Savila je koljena i skutrila se, želeti da opet bude u svojim odajama u palači, ako već ne može natrag u Englesku. Osjećala se čudno i suvišno.

Uspravila se kad je udaranje naglo prestalo. Derviši su se stropoštali na tlo. Nije se usudila disati.

Sultan se nije micao sve dok posljednji nabor, posljednji rub odjeće nije pao na iscrpljene plesače. Činilo se da je u transu. Zureći u prikaze pod svojim nogama, osjetio je da u njega ulazi osjećaj pripadnosti narodu i podigao je oči kao da vidi bespomoćne mase Carstva koje ga nisu mogle čuti.

Počeo je govoriti. Glas mu je bio pun i odlučan. Iz njega je tekla bujica turskih riječi.

Kizlar-ag se opet tiho oglasio.

- Kaže da je došlo vrijeme da sultan opet vlada i rukovodi svojim Carstvom. Više nema povlačenja. Neće dopustiti pobune... Kaže da revolucionari moraju biti zatrati. Pobunjenici i svi njegovi pomagači.

Sultanov glas postajao je sve snažniji i glasniji Jessica se čvrsto uhvati za rešetku.

- Prevedi mi sve što kaže! Svaku riječ!

Kizlar-aga kimnu. Nije bilo pomoći. I ona je trebala znati što je vladar odlučio.

- U zoru, na Praznik cvijeća, vojska će ući u armensku četvrt. Tražit će revolucionare. Nitko neće biti pošteđen... nitko pomilovan.

Skočila je na noge kao da želi razbiti pregradu i uputiti se sultanu zahtijevajući podrobno objašnjenje. Na njezin prvi uzdah gnjeva, prozrevši joj namjere, kizlar-aga je mirno rekao:

- Ništa što kažeš ili učiniš neće promijeniti njegovu odluku.

Pogledom je strijeljala sultana koji nije prestajao govoriti. Div među mravima. Konačno je sve shvatila i odlučila.

- Moraš me vratiti natrag! U palaču.

Raširile su mu se oči na ljubičastocrnom licu.

- To je nemoguće.

- Moraš mi pomoći! - preklinjala ga je Jessica. Nagogovarala, zahtijevala. Ako posjeduje ikakvu moć kao »odabran«, mora je iskoristiti sad, ili neće nikad. - Moraš me vratiti. Reci mu da mi je pozlilo. Reci mu sve što mu moraš reći, ali me odvedi odavde i vrati u palaču! Sada!

13.

Automobil se uvezao u dvorište palače bez ikakve ceremonije. Kad se zaustavio, iz njega su izašli samo Jessica i kizlar-aga.

Ona je odmah odjurila u svoje odaje gdje je zatekla robinju Lanu, uz još nekoliko robinja, kako pospremaju upravo očišćenu odjeću. U sobi je ugledala još jednu priliku, uznemirujući lik uz prozorsko okno, leđima okrenut vratima.

- Sve možete izaći - rekla je začuđenim robinjama.
- Da li želite da donesem jelo ili... - obratila joj se Lana.
- Ništa. Samo izađite. Svi! - Kad se Tarik okrenuo, susrela se s njegovim prodornim pogledom. - Svi. Osim tebe.

Gledali su se, preplavljeni nelagodom, dok su robinje poslušno izlazile iz sobe. Njezine oči gorjele su od nestrpljenja, njegove od razdraženosti.

Ostali su konačno sami.

- Gdje si bila? - bijesno je upitao Tarik.
- U Brusi - jednostavno je odgovorila.
- Sa sultandom Hasamom?
- Da... naravno. Zašto?
- Zašto mi nisi rekla? - U njegovom glasu osjećao se drhtaj bijesa, brige i tisuću drugih uznemirujućih osjećaja. Prikovao je oči uz Jessicu koja je stajala na drugoj strani golumog saga.

Na trenutak je zaboravila zašto se vratila. Zabравила je na sve, zagledana u njegove duboke oči.

- Nije bilo vremena.

Trgnuo se i odmahnuo rukom. Uz svoj tipično engleski izgovor ljutito joj se obratio:

- Kako te mogu štititi kad ne znam gdje se nalaziš?

Jessica je šutjela, trudeći se da pronikne zašto je ljut. Stisnula je oči i nakrivila glavu.

- Zašto se tako ponašaš?
- Kako?

Nije znala što da mu odgovori. Kako da opiše ono što vidi u njegovim očima, osjeća u njegovom glasu. Kad je konačno progovorila, iz njezina tona više je izbjijala nada nego sigurnost. Tiho je rekla.

- Kao da ti je stalo do mene.

Zatvorio je usta i stisnuo usne. Okrenuo se i počeo

hodati. Nakon izvjesnog vremena se približio opet i suočio s njezinim pogledom. Prisjeti se kako je uletjela u sobu preplavljeni neizvjesnošću i potrebom da s njim nasamo razgovara. Upitao je blago:

- Što si mi to htjela reći?

Brzo mu je prišla, prešavši preko tepiha dugim korakom.

- Tarik, imao si pravo... kad si govorio o njemu. Sultanu. O svemu. - Isprva je zvučala razočarano, osjećala je i sama. Sakupivši hrabrost, izgovorila je: - Želim ti pomoći. Ne, nemoj ništa reći. Samo slušaj. Za tri tjedna, kad se harem bude pripremao za Praznik cvijeća, vojska kreće na krvavi pohod u armensku četvrt.

Tarik-paša se pred njezinim očima pretvorio u nepomicnu stijenu. Očekivala je da će je možda odmah nazvati lažnjicom. Da će joj reći kako ga je zavela na krivi put, tjerajući ga da povjeruje kako je možda sultan Hasam spremjan da sluša njezine savjete. U njegovim očima vidjela je hladnu stravu, užas nad užasima, jer on je znao, kao i ona, da je armenska četvrt prevelika da bi efikasno pretraživanje moglo proći bez užasnog pokolja. Jessica nije mogla pojmiti što će se desiti ljudima s kojima je suosjećala i za koje je vjerovala da će ih sultan poštovati, sve dok nije u dubini Tarikovih očiju ugledala sliku užasne budućnosti.

- Tarik... - šaputala je i rukom posegnula da ga dotakne.

Ali, on je već hitao prema vrtu. Slijedila ga je bez okljevanja.

Dugo su sjedili u vrtu. Jedno su vrijeme nijemo promatrali treperenje lišća, nemoćni pred zlom koje ih je okruživalo i spremalo se da ih proguta. Osjećala se glupo. Kako je mogla biti tako slijepa i povjerovati da se sultan može potpuno preobraziti i zaboraviti na sve minule godine sultanovanja. Morala se suočiti s istinom, priznati svoje zablude. Znala je da se potpuno izmijenila od onda kad je s Charlesom i ocem izašla iz vlaka. Sada je jasnije sagledavala svijet oko sebe - svrhu i snagu moći, posljedice brzih odluka koje je morao otrpjeti narod. Sve je polako dolazilo na pravo mjesto. Sultanovo upravljanje tuđim životima i spremnost da svakoga tko ugrozi njegovu vlast obdari sjećivom.

- Žao mi je zbog svega - govorila je Tariku.

- Nije tvoja krivnja - odgovorio je. Nije mogao sakriti potištenost. - Ako je itko krivac, onda sam to ja. Trebao

sam narediti suborcima da se sakriju na neko udaljeno mjesto. - Uzdahnuo je nakon tih riječi. - Prihvaćanje krivice neće spriječiti pokolj. Kad bismo barem nekako mogli izvuci i sakriti djecu. Ali, tako bismo samo izazvali paniku. - Zagledao se u nebo prepuno zvijezda i blijedi mjesec koji je na njemu sjao. Kad bi barem on mogao biti tako miran i neosjetljiv kao nebeska tijela. - U proteklim je tjednima mnogo ljudi izgubilo život zbog mene. Pokušavam zaboraviti, ali pred oči mi neprekidno iskrsavaju djeca. Kad god postoji nekakva nevolja na svijetu, najveću cijenu plaćaju djeca. Ona najviše pate, boje se i tuguju... a djeca bi trebala biti sretna.

Iznenada je prestao govoriti, tako nenadano da je Jessica morala podići glavu i pogledati ga.

- Revolucija je za tebe nešto uzvišenije od idealja, zar ne? Mjesec se ogledao u njegovim očima kad je podigao kapke.

- Ponekad mi se čini da samo na nju mislim... da samo o njoj uvijek i razmišljam.

- Zar ti toliko znači?

Jessica je pred sobom vidjela čovjeka koji se mučio preispitivanjem vlastitog bića. Tarik se sjećao vremena kad je sve započelo, do trenutka kad je osjetio da se stvari moraju mijenjati, kad je prozreo stari poredak, kad mu se javila misao o pobuni. Takve stvari rijetko se događaju postupno, ali ni tako naglo kao kad je osjetio da ga cijelog obuzela revolucionarna grozница. Bila je to okrutna odrednica njegova života.

Tiho, kao da razgovara sam sa sobom, pričao joj je o svojoj prošlosti, tako da ga i ona može shvatiti, iako nikada neće osjetiti njegovu patnju. Tako se otvorio i poklonio dio svoje osobnosti samo Salimu i nekolicini odabranih. Osjećao je u sebi da ona postaje neraskidivim dijelom njegove ličnosti.

- Palili smo lomaču za peginule... nakon duge opsade. Bitka koja nije imala nikakvog smisla... barem ga ja nikad nisam otkrio. Nikoga nismo pokapali tog mjeseca... bilo je previše mrtvaca. - Zastao je, pročistio grlo i potom nastavio.

Činilo se da mu pri povijedanje sve teže pada. - Dan ranije moja se obitelj sakrila pred vojnicima. Našli smo pribježištvo u džamiji... moj otac, majka, tri sestre i stotinu drugih ljudi. Mislili smo da nas nitko neće dirati na svetom mjestu. Čak su i sultanovi vojnici prezali od proljevanja krvi na tak-

vom mjestu. Bio je to dio obaveznog, nepisanog zakona. Džamija je bila nepovrediv teritorij. Mi Turci pripadamo različitim vjerama, ali se jednak bojimo tuđih bogova kao i vlastitih. - Slegnuo je ramenima, znajući da njegove riječi zvuče čudno, ali istovremeno svjestan da se takve stvari događaju tamo gdje se susreće više kultura. Kako je nastavio s pričom, riječi su sve teže nalazile put, sve ih je polakše izgovarao. - No, tog dana prekršeni su svi nepisani zakoni.

Jessica se uhvatila za klupu na kojoj je sjedila. Osjećala je što će čuti. Čeznula je da dirne Tarika i tako mu pomogne. Ali, to bi bilo nametanje. Mnogo je naučila o susprezanju svojih osjećanja otkada je stigla ovamo.

Tarik pognu glavu.

- Kad su vojnici razvalili vrata, majka je svojim tijelom zakrnila moje i tako me zaštitila od metaka koji su bili ispaljeni na nas. Gotovo da se više ničeg ne sjećam... osim lomače za pokojnike. Neću nikad zaboraviti. Svi članovi moje obitelji bili su pobijeni, ali nisam nailazio njihova tijela u plamenu, ma koliko sam to nastojao. Pretvorili su se u pepo. Ništavilo. Neprepoznatljivi. S gomilom drugih mrtvaca.

- Oh, Tarik... - tužno je šaputala Jessica dijeleći njegovu bol.

- Iako sam bio vrlo mlad, znao sam da barem u umiranju mora biti određenog dostojanstva. Kada sam odrastao, počeo sam vjerovati da se za dostojanstvo moraju izboriti i živi. - Sada je gledao ravno u njezine oči, jasno i neopozivo, s odlučnošću kakvu je dosad vidjela samo kod njega. Više se nije bojao, nije žalovao. Nešto drugo zamijenilo je ranjivost.

Gotovo nesvjesno, ispružila je ruku i dodirnu mu obraz. Položila je dlan na njegovo nježno tamno lice okruženo crnom kosom. Osjetila je život u muškarcu koji je izbjegao smrt kao dječak. On je sada želio da drugu djecu poštedi umiranja.

Tarik nije želio da ih išta razdvaja. Privukao ju je sebi i obgrlio rukom. Ležala je na njegovim grudima. Sjedili su zagrlnjeni i nepomični i nakon što su cvrčci utihnuli a mjesec se popeo visoko na baršunastom zvjetdanom nebnu.

Njegov poljubac nakon zajedničkog tugovanja na mramornoj klupi nije došao neočekivano. Čeznula je za njim. Utonula je cijelim bićem u njegovu vrelinu. Noć ih je obavila ogrtačem ljubavi kakva se rijetko rađala unutar starih zidi-

na. Palača strasti malo je znala o iskrenoj ljubavi, o preplitanju osjećaja, misli i idealu. Kao i sultan Hasam, mjesec nad Jildizom nikad nije upoznao ljubav srca. Jessica se predala Tariku. Nije zamijetila kad su njegove meke ruke počele milovati njezinu kosu, ruke, tijelo obavijeno svilom. Predavala se njegovu dodiru. Promatrala je spuštanje njegovah dugih trepavica, prislonjena ustima uz njegovo uho i zagledana u njegovo lice. Osvijetljen mjesecinom, više nije podsjećao na prašnjavog beduina. Sivkastomodri obris njegova tijela izgledao je nepomičan, okamenjen za sva vremena i ona je očajnički željela da mu pomogne da takav ostane zauvijek. Kad bi samo mogao zaboraviti...

Podigla je ruku prema njegovu licu i zakrili ga. I njezina je koža, nije se iznenadila, postala drugačija, neprepoznatljiva. Tako je sve postajalo moguće na ovom nestvarnom mjestu, u ovom začudnom trenutku, uz njih dvoje nesvakidašnjih. Bilo je to neobično rađanje ljubavi uz tek neznatne dodire. On joj se nikad nije pokušao približiti i ona nije mogla pojmiti u kojem je trenutku shvatila da ga voli cijelim svojim bićem. Doticali su se, spajali, grlili, iako nisu pomicali na potpuno predavanje tijela. Ali, znali su da pripadaju jedno drugom, neizbjježno i postojano, kao što zvijezda sja iznad njih.

Tarik ju je snažno grlio. Lanci koji su i njih spajali bili su ispleteni od cvijeća, s malim oblim karikama koje su se nježno ovijale oko njihovih tijela. Nije bilo grabežljivosti u njihovu sjedinjenju. Osjećala je velikodušnost njegova zagrljaja, dodir njegove oštре brade na vrhu nosa. Zagnjurila je lice uz njegov topli vrat i uživala u prisnosti. Bilo joj je tako lijepo. Zar može biti nešto loše u tome?

Odgonio je njezine sumnje i nježno je privijao sebi, sve dok nije svojim tijelom uronila u njegovo krilo i u njemu se skutrila. Opijken srećom što mu ona tako beskrajno vjeruje, zatvorio je oči, uzdahnuo i počeo je lagano zibati, naprijed, natrag, naprijed, natrag... Prodao bi dušu samo kad bi se opet mogao osjetiti slobodnim i mirnim kao sad, dok je ona bila u njegovom naručju. Ludi snovi pleli su mu u misli, snoviđenja u kojima je on nosi na rukama, daleko od ovog mjesta, daleko od pustinje, Turaka i Otomanskog Carstva, sve do predjela gdje ovi nazivi postaju besmisleni, gdje gube svako značenje. Nikad nije bio bliže odustajanju od borbe za ideale, za ljude koji su o njemu ovisili. Napokon, nije bilo

pravedno. Nije bilo pravedno, nije bilo u redu da cijeli teret leži na njegovim plećima. I on je stvor od krvi i mesa... muškarac koji žudi da ga zapali neka vatrica. Tužno je položio Jessicinu glavu na svoj dlan, ponirući prstima u njezinu gustu kosu. Možda je usnula. Nadao se.

Kad je noć postala hladna, šireći svoj ledeni dah, podigao ju je na ruke i nježno je ponio. Znao je da je neće još dugo vremena štititi. Korak za korakom, svaki pokret bio je ispunjen čežnjom. Nosio ju je u njezinu zlatnu krletku.

* * *

Kaduna se promatrala u ogledalu. Vidjela je bore oko svojih očiju koje su nekoć bile sjajne i predivne. Vidjela je crte usječene oko njezinih nekoć predivnih usana. Njezine pletenice bile su još uvijek duge i guste, ali ih je morala kratiti da im vратi stari sjaj kakav su nekoć imale. I sve to zbog sultana koji je više nije ni gledao. Morala se okruživati mladim djevojačkim tijelima kako bi privukla njegovu pažnju, a nekoć joj je vlastito tijelo bilo dovoljno. Još uvijek je bila lijepa, ali više nije mogla biti mlada. U haremu se tražila svježina i mladost. Jedino su joj one trebale, a jedino njih nije mogla kupiti.

Sa škaricama optočenim biserima odrezala je pramen kose iz pletenice koja se spuštala niz rame. Spustila ga je na komad stakla. Zagledala se na trenutak u njega kao da mu želi udahnuti vlastitu volju, a zatim ga je polako počela razdvajati i čupkati. Iza leđa, čula je drobljenje stakla stavljenog u mužar. Bila je zadovoljna. Znala je da se ne mora okrenuti i nadgledati da li djevojka pravilno drobi staklo. Ona je to već i ranije činila.

Kad je staklo bilo usitnjeno i kosu rasjekla kaduna ih svečanim pokretima spusti u malu posudicu. Zatim se otišla okupati.

* * *

Jessica se naglo probudila. Pored nje upravo se budio Tarik. Oboje su postali svjesni nečijeg prisustva u sobi. Da, Lana je stajala na vratima držeći okrugli pladanj s kavom. Zurila je u njih.

Polako, Jessica je shvaćala da je sklupčana i da Tarik a i ona na sebi imaju jučerašnju odjeću. Njegova toplina bila je neodoljiva. Zvala ju je da mu se preda.

Ali, Lana...

- Nije ono što bi mogla pomisliti - započela je nesigurno, popravljajući odjeću.

Lana se pribrala od iznenađenja i počela posluživati kavu zbog koje je i ušla u sobu.

- Najljepše žene upuštaju se u odnose sa svojim eunusima. Uvijek. - Govorila je, ali nije dizala pogled prema gospodarici. - Što vam jedino preostaje? - nastavljala je, spuštajući srebrni ibrik na izrezbareni stolić pored divana. Natočila je dvije šalice. - Možete izabrati drugu ženu ili polumuškarce. Što vi možete kad su duga razdoblja između sultanova posjeta.

Opuštena, jer Tarikova prevara nije otkrivena, Jessica je ipak i dalje osjećala nelagodu. I Tariku, sudeći prema njegovu izrazu lica.

- Hvala ti, Lana - rekla je Jessica javno dajući svojim tonom do znanja da ih djevojka ostaviti same. - Možeš pripremiti kupku.

Lana se uspravila i kimnula.

- Kaduna vam šalje poruku. Želi da joj se poslijepodne pridružite na čaju i kolačićima na obali Bospora. Poslat će Ustu po vas. Ako dopustite, pripremit ću vam haljinu.

Ali Jessica je gledala u Tarika.

* * *

U trenutku kad je odjeća za poslijepodnevni izlet čekala spremna, Jessica je dovršavala pismo koje bi lako moglo postati njezinom smrtnom presudom ukoliko padne u pogrešne ruke. Sjedila je za stolom, užurbano bilježila posljednje riječi, a Tarik je pazio da se netko ne pojavi na vratima. Konačno je odložila pero.

- Tu je sve što sam vidjela i što mi je kizlar-agam rekao - govorila je gledajući ga preko papira. - Mladoturci će biti napadnuti kad se bude dizala zora. Vojnici će upasti u armensku četvrt.

- Moramo pismo poslati Salimu - rekao je Tarik, duboko razmišljajući.

- Kako ćemo ga poslati odavde? - upitala je prilazeći mu.
- Od napada na riznicu nitko ne smije ući niti izaći iz palače.
Čak ni eunusi.

- Morat ćemo nekoga potplatiti - rekao joj je iščekujući
njezin slijedeći prijedlog. -

Iako je to vrlo opasno.

- Možda bih mogla udesiti nekoliko trenutaka slobode za
tebe.

Prekinula se zbog kucanja na vratima. Pismo je brzo
sklonila pod feredžu. Usta je ušla. - Spremna?

- Za nekoliko trenutaka - odgovorila je Jessica i otiš-
la se obući, pazeci da ne izgubi papirić.

Nakon sat vremena Usta, Jeassica i Tarik vozili su se u
čamcu po Bosporu. Tarik je veslom zasijecao površinu vode.
Mali čamci kao da su i stvorenici za ovo more, mali ali stabilni i
brzi. Malo su plovili sve dok se Tarik nije uvukao u jedan ru-
kavac i zaveslao prema obali. Na zelenom travnjaku, uz viso-
ke čemprese i ostatke zaboravljenih groblja u pozadini, mno-
štvo žena smijalo se i igralo s djecom. Carstvo žena, mjesto
kamo su mogle doći prekrivene svojim velovima i uživati na
suncu zaštićene suncobranima. Mjesto kamo su donosile svo-
je sitne traćeve i uživale na otvorenom, čuvane od eunuha.
Putujući prodavači motali su se između veselih grupica pri-
ljivih žena, opskrbljujući ih drangulijama, papirnatim zma-
jevima i slasticama.

Pastoralni prizor, pomislila je Jessica, iako bi ona
najradije zauvijek ostala u čamcu, plutajući plavom površi-
nom, uživajući u netaknutoj ljepoti i miru.

- Postoji stara uzrečica - rekla je Usta prilično neočekiva-
no - da kad jednom vidiš modrinu Bospora, nikada ne pre-
staješ za njom čeznuli. Kod mene se pokazala točnom.

Gledala je u Jessicu. Cijelog jutra nešto ju je uznemira-
valo. Jessica osjeti kako joj rumene obrazi i samouvjereni se
okrenu od Tarika.

Usta je širom rastvorila oči i rekla:

- Već je prošlo vrijeme kad si trebala okušati nemirne
vode. Ti znaš što moraš učiniti.

- Znam - odgovorila je, nadajući se da neće nastaviti isti
razgovor. No njezina je učiteljica bila raspoložena da govori
ono što je moralno biti izrečeno.

Stisnula je Jessicinu ruku.

- Nadam se da sultana nije napustila želja. Ne možeš ga

više odbijati.

Tarik je prestao veslati. Zagledao se u Jessicu i njegov je pogled bio općinjavajući. Uskoro nije mogla izdržati i okrenula se prema njemu.

U njegovim očima borili su se ljutnja i olakšanje - lagala mu je. Još nije vodila ljubav sa sultanom. Nekako je uspjela izbjegći neizbjježno! Radost u njegovom srcu i mislima sve se jasnije ogledala na licu.

Jessica odvrati pogled. Zašto se sramila što nije podlegla? Hoće li je ovo otkriće učiniti vrednjom u Tarikovim očima? Više nije znala ni što sama osjeća, a još je manje mogla pretpostaviti što se zbiva u njemu.

Pod pramcem čamca zaškripi pjesak i prenu ih iz dubokog razmišljanja. Tarik napući usne i uz pomoć vesla doklizi do mjesta na kojem su bili privezani ostali čamci. Pomođao je Usti da izađe na obalu a zatim je Jessici pružio ruku, ali je više nije htio pogledati u oči.

Na obali, žarkožute rogožine bile su rasprostrte za žene sultanovog harema. U središtu, ispod visoke krošnje čempresa, sjedila je kaduna i veselo se smijući pričala s lady Ashley.

Jessica jedva odvoji oči od engleske dame, sileći se da izgleda normalno i smireno. Sada je Tarik gledao u nju. Znali su da će ona biti glasnik pismonoša: sreća je umiješala svoje prste u slučaj koji je postao i njezin, jednako kao i njegov. Brzo je razmišljala. Kako da poveže Tarika i lady Ashley? Pljesnula je rukama i obratila mu se:

- Donesi hranu i još neke sitnice, bilo što bi moglo zanimati Engleskinju. Isprva je Tarik bio zbumen, ali je onda klimnuo i izgubio se u gomili.

Zadovoljno se nasmijala zbog svoje dosjetljivosti. Ponijela se kao prava Orijentalka. Zabavit će ženu iz Engleske, itekako!

Ona i Usta polako su se približavale kaduni. Ova je pomno pratila svaku njihovu kretnju iščekujući kakav znak raspoznavanja. Zalijepila je pogled za Jessicino lice, ali na njemu se ništa nije mijenjalo. Baš ništa.

- Drage moje - pozdravila ih je - molim vas, pridružite nam se. Tako je vruće na suncu.

- Da - odgovorila je Jessica. - Ali, ja sam oduvijek voljela sunce.

Mlada djevojka prišla je obližnjoj prostirci, klonula na

nju i zasvirala na ciganskoj mandolini. Nakon nekoliko akorda započela je pjevati. Njezin glas bio je drhtav i tanak, orijentalan. Dugo su vremena četiri žene samo slušale. Jessica je stalno mislila na to kako ih kaduna nije predstavila lady Ashley. Bolje da nije, tako bi lako mogla otkriti njihovo ranije poznanstvo. Mora paziti da ma i jedna pogrešna riječ ne izleti s njezinih usana. Možda će je samo smrt izbaviti začeništva u palači, ali nikakvo zadovoljstvo neće priuštiti kaduni.

Dok su one pažljivo slušale pjesmu, Tarik je donio pladanj na kojem su bile složene svakojako slastice i mali darovi omotani rupčićem. Jessica mu hladno zahvali. Proračunato je bila odbojna. Razgledala je darove, preslagala ih i provjeravala kakvoću.

- Koliko ste dugo u haremu - pitanjem joj se obratila lady Ashley, dok su kaduna i Usta pomno pratile njihov razgovor, svaka zbog svojih razloga.

- Uistinu ne znam - odgovorila je Jessica. - Protjecanje vremena izgubilo je svako značenje.

- Znači, naučili ste da podnosite vječno čekanje.

- Nema ničeg beskonačnog u tome. Tako se ovdje živi. Lady Ashley se nasmijala.

- Tome se najviše divim kod žena iz harema. Naučile su da budu zadovoljne.

Jessica neodređeno slegnu ramenima. Vidjela je kako kadunino lice puca od gnjeva.

- Žene su zato istkale žalobne pjesme. To je u našoj prirodi.

- Kako poetski! - lady Ashley okrenula se prema kaduni, glumeći oduševljenje koje su, doduše, Jessicine riječi i zavredivale. - Baš je draga, mogu vam reći. Kadunini obrazi naduli su se kad je jedva protisnula kroz zube:

- Da, zaista.

Djevojčin glas podizao se u visine i četiri žene opet su na nju usmjerile svoju pažnju. Jessica istog trena izvuče cedulju iz feredže i ubaci je u maramicu na pladnju. Zavila je rubove lanene tkanine. Osjećala je kako je Tarik promatra, ali je pažljivo izbjegavala da se osvrne.

Pjesma je utihnula. Žene su zapljeskale uvježbanom gracioznošću. Kaduna je preuzela srebrnu džezvu za kavu od robinje i, jednu za drugom, napunila četiri šalice. Svaku je spustila na posebni mali pladnjić od srebra.

Jessica pruži mali zamotuljak prema lady.

- Hvala za vašu pohvalu. Molim vas, ovo kao mali znak uzdarja.

Lady Ashley se nasmiješila. Kad je njezina ruka obuhvatila laneni rupčić, osjetila je pod njim nešto šuštavo zbog čega je skoro vratila poklon. Sjetivši se istog trena o čemu se vjerojatno radi, sa malo pretjeranim naklonom zahvali i brzo spremi u svoju torbu.

Kaduna zaplijeska rukama.

- Pjevaj nam još.

Još nije do kraja bila izgovorena zapovijest, a djevojka je već skladno započela novu pjesmu. Nekoliko djevojaka, crnih cvjetova s velovima poput latica, zaplesalo je tradicionalni turski ples.

Zadovoljna i smirena, Jessica je mogla s uživanjem pratiti njihove pokrete.

Videći da su drugi zabavljeni promatranjem plesa kaduna zavuče ruku u feredžu i brzo je prešla nad šalicu s kavom koja je stajala blizu Jessica. Pokret, strelovit i vješt, nitičko od prisutnih nije zamijetio.

Iz mandoline su odjednom počeli izvirati divni zvuci na što su plesačice otpočele izvoditi čudnu orijentalnu verziju jednog zapadnjačkog plesa. Plesali su udvoje, oponašajući mješovite parove, iako muškaraca među njima nije bilo.

- Posljednji pariški hit ovdje na Bosporu - oduševljeno se smijala lady Ashley. - One su očaravajuće!

Kaduna je podigla pladnjić s kavom nudeći ga prema Jessici.

- Uzmi malo kave, Jessica.

- Hvala... možda malo kasnije.

- Ne možeš me odbiti.

Jessica je pogleda a onda rukom pokaže na lady Ashley.

- Nakon naše gošće.

- Počašćena sam što me smatraste svojom gošćom.

- Postaje gorka kad se ohladi, dušo.

- Ipak, moram vam nešto priznati - rekla je Jessica. -

Jedina stvar na koju se nikako ne mogu navići je turska kava. Vruća ili hladna, meni je uvijek gorka. Ne bih željela da svoj trud rasipate na jedno nezahvalno nepce.

- Ali, ovo je sasvim nova vrsta - pokušavala je kaduna.

Umiješala se Usta.

- Zahvalnije nepce od mojega sigurno se ne može

naći. - Uzela je šalicu iz kadunine ruke, zavalila se na rogožinu i otpila dugi gutljaj.

Kaduna se ukočila dok je gledala kako Usta ispija kavu. Tada se i ona spustila na svoje jastuke.

- Prekrasno poslijepodne - oglasila se lady Ashley. Plesačice nisu prekidale svoj čudni ples.

* * *

Iste večeri, Charles je po stoti put iščitavao Jessicinu poruku, općinjen njenim rukopisom, njezinom rukom ispisanim riječima, ma koliko ih je bilo malo, i sviješću o iskustvima što ih je morala doživjeti da bi tako nešto napisala. Sultan Hasam - ona je znala koje su njegove namjere. Zar se tako visoko uspela na ljestvici da ima toliku moć? Pokušao je zamisliti Jessicu kakvu je nekoć poznavao i nije ju mogao zamisliti kako strpljivo i smireno gradi svoj položaj u haremu. A ova priča o revolucionarima...

Stresao se.

- Ne mogu povjerovati da bi se ona umiješana u pobunu. Ne mogu to prihvativi.

- Onda mi reci tko je ovo napisao? - izazivala je lady Ashley.

- Rukopis je njezin - morao je priznati Charlsu - ali, da li to išta dokazuje?

- Možda se Jessica stvarno umiješala. Žena koju sam danas vidjela vrlo dobro zna što radi.

- Što ako Tarik uopće nema namjere da joj pomogne pri bijegu? Što ako je samo koristi kao političkog piona?

- Charles, ti više ne vjeruješ Jessici?

- Vjerujem, naravno. Oduvijek.

- Onda se tako i ponašaj. - Lady Ashley savije ceduljicu i ustade.

- Kuda idete? - upitao je Charles.

- Moram prenijeti poruku - odgovorila mu odlučnim glasom.

- Ali, ako poruku predate revolucionarima - vodite Jessicin život u veliku opasnost! Nije spuštala pogled s njegova lica nekoliko dugih trenutaka. Onda je opet progovorila:

- Jessica je to i sama znala. Izbor je njen. Nitko od nas ne može mijenjati tok događaja.

Osjećao se izdanim.

- Zar je to i vaš politički izbor?
- Dragi moj Charles - odgovorila je - za mene nikad ništa nije samo jednostavna politika.

I tako, poruka je dostavljena. Spriječiti da dospije u prave ruke, vjerovala je lady Ashley, bilo bi daleko pogubnije nego da se samo život jedne osobe dovede u pitanje. Jessica je i sama jasno izrazila svoju volju i spremnost da svoj život žrtvuje kako bi pošteldjela mnogo drugih života. Da, nije to više bila ona Jessica koja je bježala da vidi stupove Palmire, ona koja je tada bila zarobljenica samo dvojice muškaraca - zaručnika koji ju je obožavao i oca koji joj je bio beskrajno odan.

* * *

Na širokom polju izvan Carigrada, duboko usječenom među planinskim visovima, više od stotinu vojnika pridružilo se revolucionarima. Svakog dana novi su bjegunci dolazili u logor, ali pobunjenička vojska još nije imala glavnu sponu koja bi je mogla pokrenuti na djelovanje: bili su bez vode.

- Još nas nema dovoljno - govorio je Salim, pogledom prelazeći preko logora, koji je na sebe morao preuzeti nezahvalnu ulogu budući da nije bilo Tarika.

- Više nas je nego što smo očekivali - odgovorio mu je Miša.

- Ne možemo svrgnuli sultana Hasama sa stotinjak vojnika.

- Što ćemo onda učiniti?

Salim je razmišljaо. Što bi Tarik učinio? Gotovo istog trena znao je odgovor. Još više ljudi, naravno. A gdje da ih nađe?

- Ne možemo bez Murata i njegovih jedinica. Bez njih nemamo šanse.

- Ali, on nam ništa nije obećao.

- Ali će morati - odlučio je Salim - na bilo koji način. I mora to učiniti odmah. Više nemam vremena.

* * *

Vrijeme je, uistinu, polako istjecalo u djelom Carstvu, od zelenilom zastrtih brda, do palače Jildir iznad Bospora.

Od zakrčenih uličica oko tržnice do viktorijanskih odaja »izabranice« Uste.

Kad je Jessica kročila u njezine odaje, isprva nije primijetila ništa neobično.

- Usta? - zazvala je svoju učiteljicu. Dugi su sati minuti otkad je posljednji put vidjela Ustu i počela je osjećati nelagodu čim se nešto prestalo odvijati ustaljenim tokom.

Nitko se nije odazvao. Okrenula se i baš kad je namjeravala izaći, začula je nekakav čudan zvuk što je dopirao iz dubine kupatila. Mukli zvuk, se razabirao od prštanja vode u vodoskocima. Ipak, Jessicu je natjerao da se vrati. Netko je bio bolestan. Sigurno je povraćao.

Polako je ušla u mramorom popločene prostorije i počela tražiti bolesnika. Hodala je između pregrada, sve dok nije spazila zgrčenu priliku u odjeljku popločenom ružičastim kamenom. Zagledala se, prestravljeni do dna bića, u Ustini blijedu ruku što je otirala krv s brade.

- Usta... blagi bože...

Čim mu je Jessica javila za Ustinu bolest, kizlar-aga odmah je dovukao carskog liječnika. Naručena je crna zavjesa oko bolesničine postelje. Na jednom dijelu postelje, gotovo nepomična, ležala je Usta, lica blijedog kao u sablasti, a Jessica joj je mokrim ručnicima otirala čelo. S druge strane, stajao je kizlar-aga i gledao kako liječnik pregledava bolesnicu kroz razmaknute nabore zastora. Ustina ruka pomolila se i on joj poče mjeriti bilo. Nakon pola sata takvog pregledavanja muškarac je slegnuo ramenima i uspravio se.

- Ova je žena teško bolesna, ali ja ne mogu otkriti uzrok.

- Dobro - rekao je kizlar-aga kome se na licu vidjela tuga - hvala. - Bez ijedne dodatne riječi izveo je liječnika iz Ustinih odaja.

Jessica je bespomoćno sjedila uz Ustu, gledajući kako bolest svakim časom uzima sve više maha. Bolesnica se trzala od bolova, koji su iz njezine nutrine nadirali u valovima. Jessica joj je stezanjem ruke željela pomoći. Preklinjala je:

- Usta, molim te, dopusti mi da pozovem pravog liječnika.

- Neće mi nitko moći pomoći.

- Sredit ću da dođe iz engleske ambasade.

- Ništa neće otkriti. - Gotovo se nasmiješila kad je vidjela zbumjenost i nerazumijevanje na Jessicinu licu. Bol ju je presjekao. - Drago dijete... mene su otrovali.

Hladna jaza prostruji Jessicinim tijelom i sledi joj ruke koje su držale Ustu. Uz golemi napor, Usta kimnu.

- Drugog objašnjenja nema.
- Ali, liječnik bi morao otkriti nešto... neki znak...
- Postoji otrov koji ne ostavlja tragova - odgovorila je Usta gotovo se gušeći od gorčine. - mješavina stakla i kose, poslužena u slatko. Stotinama godina njime se u haremu uklanjaju suparnice. - Opet se počela grčiti. Previjala na barsunastim plahtama i zabijala nokte u Jessicinu ruku.

Jessica je bila ukočena, zabezeknuta.
- Kaduna...
- Nije važno.
- Kava... - šaputala je Jessica. - Bila je namijenjena meni.

- Bila je namijenjena svima nama - prostenjala je Usta u jednom dahu. - Idi sad... Jessica odmahnu glavom.
- Ostat ću uz tebe.

Usta se ipak uspjela još jednom nasmiješiti, učiteljica svojoj učenici, i uputiti joj posljednju uputu prije nego što će okončati podučavanje.

- Idi. Još će biti mnogo snova - dahtala je - prije nego što stigne onaj posljednji.

Hodnik je bio hladan i prazan. Nijemi red eunuha više joj nije značio ništa, kao da prolazi pored kamenih stupova. Koračala je, svakim korakom postajući sve odlučnija. Suze koje su se slijevale niz obraze pretvarale su se u izvore nepokolebljive hrabrosti.

Tarika je našla u svojim odajama. Prišla mu je kao svom jedinom utočištu i pustila da je ponesu osjećaji. Morala je otugovati svoju bol. Tarik nije shvaćao što se dešava, ali ju je nježno privinuo, kao da to čini posljednji put, iako im se nije pružila prilika ni za pravi početak.

- Želim da odeš - rekla mu je otirući suze u njegovu odjeću. - Želim da se vratiš svojim ljudima. Oni te trebaju više nego ja. Ako ne budeš uz njih, bit ću odgovorna za njihovu smrt.

- Jessica - otpočeo je polako - zakleo sam se da te neću ovdje ostaviti.

- Nisi se zakleo meni. A ja jedina mogu odlučivati o svojoj sudbini. Ti to ne razumiješ. - Podigla je glavu i vidjela svoju dušu u njegovim očima. - Više nije isto. Armenci i mladoturci za mene više nisu bezimena lica. Njihov plač ne

mogu zataškati krastavi glasovi papagaja. Stalno čujem glasove... Ustin... tvoj... moj. Neodlučan, Tarik obriše suze sa njezinog lica.

- Moraš otići, Tarik - nije odustajala. - Moraš biti uz svoje ljude.

Prvi put otkad ga je vidjela, od vožnje vlakom, ona osjeti neodlučnost u njemu. Nesiguno ju je gledao.

- Suviše je opasno bježati...

- Za oboje, da. Ali, sam ćeš se lako izvući.

- Ne dolazi u obzir. Dao sam riječ. Ne odlazim bez tebe.

Ljutita zbog njegove odanosti, s obje šake zgrabila ga je za odjeću.

- Prodao si me zbog dvadesetorice muškaraca. Sada me smiješ napustiti zbog njih tisuću. Oboje znamo da samo ti možeš pokrenuti revoluciju.

- Ako odem - govorio je Tarik trudeći se da mirno drži ruke - ti se izlažeš velikoj opasnosti...

- A ako ne odeš, bit ću kriva za mnoge smrti. Ne možeš dopustiti da toliki teret preuzmem na sebe - odgovorila mu je tiho, ali neopozivo.

- Jessica...

Odgurnula ga je i uzmakla nekoliko koraka.

- Vratit ćeš se po mene.

Njezine riječi bile su tako jednostavne, prepune vjere i sigurnosti, da im se nije mogao oduprijeti. Žudio je za njezinim dodirom, za nečim fizičkim što će njihovu vezu učiniti neraskidivom, ali znao je, ako je ponovo dodirne, neće je moći ostaviti.

Ona je željela nemoguće, video je u njezinim očima. Htjela je da on ode i čeznula je da ostane. Njezino srce nije se moglo odlučiti. Um je donio odluku.

Prije no što je mogao promijeniti odluku, naglo se okrenuo i odjurio iz njezina života. Odluka je bila nagla i neopoziva.

Dan kasnije Tarik je opet postao odani revolucionar. Odjeven u kaputić kakav su nosili mladoturci, jahao je postrance na svom bijelom pustinjskom konju. Uz njega je bio Salim. Više nije želio misliti na to kako je uspio prijeći visoke zidine strogo čuvane palače. Ledenim siječivom noža od-sjekao je od sebe nekoliko minulih tjedana. Jessica, Jildiz, zakletva da će je oslobođiti i njegovo ranjeno srce sada su postojali s druge strane nepremostivog ponora. Nikad ga ranije

nitko nije mogao natjerati da prekrši zakletvu. Zlovolja prema Jessici ispreplela se s neodoljivom privlačnošću što ga je vukla prema njoj. Da, privlačnost. Bili su sjedinjeni, ona i on, u duhu zajedno. Neprekidno ga je iznenađivala svojom hrabrošću. Kad god je očekivao da će se sebično ponašati, ona je odlučivala da se žrtvuje. Pravo žrtvovanje. Jer, ako bude u palači kad bukne revolucija, mali su izgledi da prezivi. Sultanova vojnici sasjeći će svakog tko se bude makar pomakao, a ona će sigurno pokušati iskoristiti kaos za bijeg. Tarik bi postupio na isti način, a oni su bili toliko slični. Toliko slični da je to za njih postalo preopasno.

* * *

Murat ih je čekao na dogovorenom mjestu. Prišli su mu. Tarik je odmah skočio iz sedla i prilazeći visokom čovjeku bez okljevanja počeo govoriti.

- Prisiljeni smo da krenemo u napad. Bez vaših vojnika osuđeni smo na propast. Kakav je vaš odgovor?

Ako je Murat trenutak ranije okljevao i nije znao hoće li se pridružiti pobunjenicima, odlučnost i sigurnost u Tarikovu glasu izmamili su odlučan odgovor.

- Mi smo spremni - rekao je nesigurnim glasom. - Pridružit ćemo se vašem zahtjevu za pravednjom vladaviniom. Imate li plan?

- Ništa precizno - priznao je Tarik. - Ali znamo što nam je prvo činiti. Molim vas... sjednite.

Spustili su se na zemlju prekrivenu busenjem trave i Salim je raširio trošnu kartu Carigrada s okolicom. Nadvili su se nad njom. Murat je šutio dok mu je Tarik pokazivao kritične točke.

- Sultan će naređiti vojsci da upadne u armensku četvrt - govorio je Tarik. - Želi ih kazniti zato što su pružili utočište pripadnicima mladoturskog pokreta. Namjeravaju ih poklati kao stoku.

Salim se umiješao:

- Zato mi moramo prvi napasti!

- Napasti? - gundao je Murat. - Kako?

- Moramo napasti palaču. Uz vaše ljude i naše vlastite snage možemo izvršiti prepad na sultana Hasama.

Murat se smijao na sav glas.

- Opustošiti palaču? S vašom šačicom pobunjenika i mojim ljudima protiv sultanove vojske?! - Njegov smijeh odzvanjao je okolnim brdima. - Čak i za jednog pisca imate prebujnu maštu.

Iza njega, neprimjetni do ovog trenutka, smijali su se Muratovi vojnici. Salimovo lice pretvorilo se u užareni plamen.

Tarik ga umiri pogledom, a onda se okreće Muratu.

- Možete li smisliti neki bolji način?

- Možda - odgovorio je vojnik. - Palača je prava utvrda i njome zaštićeni sultan i njegovi čuvari u velikoj su prednosti. Ali, kad jednom napuste zidine... - zastao je i izmijenio pogled s Tarikom.

- Bitka će biti daleko ravnopravnija - dovršio je njegovu misao Tarik.

Murat se smiješio. Uz sve razlike, on i ovaj legendarni odmetnik razmišljali su istovjetno kad su prilike to zahtijevale.

- Mi ćemo se zabarikadirati u armenskoj četvrti.

Salim nabrala obrve.

- Što?!

- Ako Hasam planira da pošalje na Praznik cvijeća svoju vojsku na Armence, mi ih možemo dočekati spremni. Možemo ih napasti prije no što shvate da smo se tamo sakrili. - Pogledao je u Salima i ovaj nije mogao procijeniti šali li se ili je smrtno ozbiljan. - Tada, ako uspijemo, možemo razmišljati o prepadu na palaču. Tada će biti lako kad ne bude vojnika da je brane.

Zbunjen i očajan, Salim se okreuo prema Tariku.

- Ali, boriti se u armenskoj četvrti... kako ćemo zaštiti žene... djecu? Murat mahnu rukom.

- Ne možemo izbjegći žrtve.

- Ti su nas ljudi sakrili! Zaštitili nas!

- Ljudi umiru kad se diže revolucija, Salime... - govorio mu je Murat.

- Sad je dosta - presjekao ih je Tarik. Odluka, ma kako teška bila, morala se donijeti. - Trudit ćemo se da obavijestimo Armence a da ne otkrijemo plan. Ne vidim drugi način.

Tako je podržao Muratov prijedlog u koji je vjerovao. Murat ga pogleda, ali ništa nije rekao, ni potvrđno ni niječno.

- Vi ste uz nas, znači? - upitao ga je konačno Tarik.

Murat je proučavao svoje prste.

- To... ja još nisam rekao.

Tarik se zagleda u njega, pitajući se što on uistinu želi. Odluku mora znati. Možda će na Murata djelovati budući do-gađaji.

Tarik se uspravi na noge.

- Tada se moram oprostiti od vas.

- Želim vam dobru sreću - odgovorio je Murat. Na pu-cketanje njegovih prstiju, vojnici poskakaše u sedla. Nestali su za nekoliko trenutaka.

- On mi se ne svida - progovorio je Salim.

- Trebamo ga. - Tarik se okrenuo. Prišao je konju i po-segнуo prema torbi. Pastuh je zanjištao i odskočio. Napola divlja životinja nije voljela da je dodiruju. Tarik mu progundja nešto na turskome i potom izvuče odjeću eunuha iz svojeg spremišta.

Bez rijeći se počeo presvlačiti.

Salim se stvorio iza njegovih leda. Nekoliko je trenutaka šutio.

- Ne, nećeš valjda.

- Ne želim probleme s tvoje strane, Salime.

- Tarik, skoro smo te izgubili... koliko se puta mora ponavljati ista priča? Ako se tamo vratiš, kakve su šanse da ponovo izadeš živ? Zar jedan bijeg nije bio dovoljan? Zar moraš pokušati još jednom?

- Salime, molim te. Moram se vratiti.

- Ali, zašto? - Salim se opet zacrvenio u licu. - Zašto moraš natrag? Bio si uz nas samo nekoliko dana.

- Obećao sam da ću spasiti tu ženu.

Salimova ruka zgrabila je Tarikovo zapešće.

Okrenuo ga je prema sebi. - Zar tako govori Tarik-paša? Zar ne shvaćaš da je polovica Carstva spremna poginuti zbog riječi koje su čuli iz tvojih usta? Što će pomisliti kad vide da te nema, da ih nećeš povesti u borbu nakon svih velikih riječi? Tarik...

- Pusti me!

- Zar te moje riječi nikako ne mogu zaustaviti?

- Ne. Ništa me ne može zaustaviti. Odluku o osvajanju palače morao sam donijeti ja. Tamo nitko neće biti siguran. Nemam izbora, Salime. - Ne postoji drugi izlaz, nema druge mogućnosti.

Ili je prodao svoju dušu, ili ju je nekome poklonio.

Nijedan od muškaraca nije imao odgovor.

Salim se povuče. Tarik, opet odjeven kao eunuh, skoči u sedlo, povuče vodice i uputi prijatelju posljednji pogled.

Vidio je da je Salimovo lice ostarjelo, iz njega je izbjala životna mudrost.

Idealizam je zauvijek nestao.

Salim nakratko uhvati stremen, a zatim se odmakne. Htio je još jednom dotaći prijatelja, prije konačnog rastanka.

- Znači, za tebe su se stvari istinski izmijenile.

* * *

Nekoliko koraka od mjesta na kojem je bila otrovana, sada je Usta ležala pod zemljom. Na njezin grob postavljena je nova kamena ploča. Lišće u krošnjama čempresa nježno je podrhtavalо na laganim povjetarcu, neosjetljivo na povorku koja se polako kretala. Žene carskog harema u žalobnom mimohodu promicale su pored groba. Pridružilo im se nekoliko znanica i prijateljica iz grada. Plaćene narikače molile su za Ustinu dušu. Jedini prisutni muškarac bio je kizlar-aga. Stajao je uz grob pokraj lady Ashley.

Jessica se kretala u redu, nijema i klonula, znajući da je odsad njezin život beznačajan i ništavan poput kamenih ruševina pored kojih je prolazila. Cijelog živote ljudi su se trudili da joj ispune želje, mazili je i njegovali, i ona je bila duboko svjesna povlaštenog položaja kakav je uživala kao kći Arthura Greya. Ali nitko još nije platio životom zbog nje.

Gotovo da nije primijetila kako se Lady Ashley odmiče od kizlar-age i staje na mjesto pored kojeg će proći Jessica.

Glas Engleskinje prenuo je otupjela djevojčina čula.

- On je sa svojim ljudima - govorio je tihi uzbudjeni glas. I to je bilo sve. Lady Ashley opet je stajala uz kizlara.

Barem nešto što valja. Jessica oseti tanki tračak svjetlosti u dubini svoje prazne duše. I ona se odricala. Svoju žudnju za Tarikom podredila je potrebi drugih. I dosad nije zbog toga požalila iako je tugovala zbog svega što su propustili. Samo da Tarik nije tako potreban svom narodu. Da je bio bilo tko drugi, a ne Tarik- paša, bilo bi vremena za otkrivanje...

Ne. Nikad neće biti vremena.

Vratila se bezosjećajna i tupa do svog čamca. Sjedila je

nijema kao kip dok je eunuh veslao preko plavog Bospora, prema vodama koje su bile daleko uzburkanije od ovih koje su zapljuskivale nesigurnu lađicu. Odsad će iščekivanje poteza u haremkoj igri biti hladno kao Ustin grob. Bila je spremna.

U njezinim odajama vladao je polumrak. Lana je znala da je Jessica ophrvana tugom. Nije bilo koristi u pretvaranju. Samo će protjecanje vremena pomoći, iako će možda smrt čekati na kraju puta.

Nije bilo nikog. Čekala ju je kava, ali joj je poklonjena i samoća. Zbacila je šal i spustila ga na pod dok je hodala prema spavaćoj sobi. Spustila je ostatak odjeće preko rameна. Roba je skliznula na pod i ostala ležati iza nje. Mjesec je bacao bijedu svjetlost na Bospor. Blago je sjenčao obrise njezina tijela, mršavijeg nego jučer, dok se oslanjala na hladno staklo prozora. Vjetrić joj je mrsio i podizao kosu s rameна; željela je da ga osjeti i uživa u njemu, ali nije mogla. Možda se nije usuđivala. Više ništa nije osjećala. Da li se mogla zavaravati da će i smrt, kad jednom stigne, biti dočekana jednako hladno? Pokušavala je sebi objasniti da je to posljedica Ustine iznenadne smrti, okrutnog ubojstva. Ona je bila meta i kaduna sigurno više neće pogriješiti. Neće se time opterećivati. Izgubila je naklonost sultana i pitala se zar bi zbilja bilo tako teško voditi s njim ljubav... s ciljem.

Lagano je spustila glavu nastranu. S ciljem? Što bi Tarik rekao kad bi video kako na sebe gleda njegovim očima? Ni to nije više bilo važno. Uste nema. Sultana je izgubila. Kizlaraga više nije imao gotovo nikakvu moć. Tarika nema. Više je nitko nije mogao štititi, a ona više nije bila »odabranica«.

Ali, ona je učinila nešto, zar ne? Poklonila je sebe za više ciljeve, žrtvovala je vlastiti život zbog života mnogih nemocnika. Darovala im je svoju posljednju nadu u bijeg i pružila je njima. Barem zbog toga bilo joj je lakše.

Ako umre u palači, znat će da nije izgubila život zbog tvrdoglavosti i odbijanja da postane sultanovom ljubavnicom. Barem ona o sebi može misliti malo bolje.

Začula je neki šum iza leđa. Pomislila je da je vjetar nešto pomaknuo. Kad je iznova začula šušanj, okrenula se da pogleda što je to uznemirava u razmišljanju.

- Lana?

U dovratku je stajala neka prilika. Oboje su prestali disati. Njezin glas zaplovio je preko dugačkog tepiha.

- Tarik.

Prišao joj je. Stajali su kraj prozora, zaronjeni jedno u drugo. Bospor je oplakivao obale, a njihove duše slile su se u bezgraničnu harmoniju.

Nakon mržnje, odbijanja i neprekidnog razmišljanja o čovjeku koji ju je osudio na harem, Jessica je morala spoznati konačnu istinu. Više nije mogla poreći, više nisu postojale sumnje. Što se uopće treba pitati kad samo dvije osobe postoje na svijetu?

I Tarik se potpuno prepustio, nestao je i posljednji otpor u dubini njegova bića i predao joj se ošamućen njezinom odvažnošću. Tijelo joj je bilo nježno, nije mu mogao odoljeti. Njezini poljupci suviše omamljujući. Više nikad neće biti stari Tarik-paša, vođa naroda, ukoliko bi se morao odreći Jessicine snage duha kojom ga je oslobađala okova.

Kao u nekom prizoru što se odigrava u dalekoj izmaglici, slušajući neku svoju unutrašnju glazbu, prolebjeli su kroz odaje i našli se u vrtu. Mjesec je gledao njihovu nagost i smiješio se.

Jessicu preplavi plima strasti i ona mu odluči pokloniti sve svoje znanje kojem ju je učiteljica podučavala. Sve što je morala čuvati za sultana. Ali sada nije strepila od onoga što je očekuje. Čovjeku s kojim će voditi ljubav ona je željela pokloniti sebe.

Skliznula je svojim bedrom preko njegovog. U tom trenutku njezina je noga lebdjela poput vrpce za koju je privezan papirnatni zmaj što leluja na vjetru. Tarik je poljubi i potom se povuče, želeteći produžiti ljepotu trenutka i učiniti ga vječnim.

Prelazio joj je prstima preko lica, pokazujući joj da u vođenju ljubavi nema potrebe za žurbom. Pretvorio se u istočnjačkog ljubavnika kakvog joj je Usta obećavala. Nosio ju je na rukama, lagano je njišući, prema mirisnim i toplim kupeljima njezinih odaja. Ušao je u vodu što je mirisala na ruže. Plutala je na njegovim rukama. Njihova srca kucala su jedno uz drugo, njezine grudi bile su sljubljene s njegovima. Ljubio joj je vrat i okrenuvši je nastavio kliziti usnama niz kičmu - dug i prekrasan put, a poljupci poput pčelina susreta sa cvijetom. Skinuo joj je prozirnu košulju i oslobođio prekrasne grudi. Zagrlila ga je i njezina kosa rasu se njegovim licem.

Prstima je doticao njezine grudi, nježnim zagrljajem kakav sultan Hasam nikad nije upoznao, on koji je imao

sve što muškarčevo oko može poželjeti. Lanci ovakvog ropstva bili su meki i dragi, prerastajući iz čeličnog stiska u mekane vijugave zmije što su obujmljivale njihova tijela.

U takvom spajanju nije bilo ničeg divljeg i nerazumnjog. Lagani, nježni pokreti poput membrana što titraju između krvi i tijela. Prekrasni doživljaj u kojem se čovjek gubi i zaboravlja na vrijeme. Usta joj je sve rekla osim jednog - da u radosti ima i tuge. Svaki dodir Tarikovih ruku budio je osjećaj očaja i praznine pri pomisli da će se jednom ipak morati suočiti sa svijetom. Sada je znala zašto je noć kraljevstvo ljubavnika.

Zatvorila je oči i prepustila se novim spoznajama tijela, otvarajući čula kakvo nikad ne bi osjetila da je život te kao onako kako je bilo predviđeno. Istraživala je Tarikovo tijelo rukom koju je Usta učila i sve joj se činilo prirodnim. Uskoro je slušala samo zov vlastitih želja.

Ljubav ili strast, potreba ili očajanje, nijedno nije znalo što ih je spojilo. Nisu se usuđivali govoriti, jer bi morali priznati da prvi ljubavni susret može biti i posljednji. I jedno i drugo čekao je različit život na različitim mjestima, njihova tijela i duše nisu ništa mogle izmijeniti. Jessica se otvorila prema Tariku, prema muškarcu čiju je dušu upoznala kroz borbu. Sada je poznavala i njegovo tijelo. Gledala je svoju svijetlu kožu uz njegove brončane grudi i zlaćane ruke. Slušala je otkucaje njihovih srca uz žubor vode koja se slijevala niz njihova tijela.

Te noći njihova tijela spajala su se boreći se da istisnu budućnost i žive samo za postojeći trenutak. Jessica se osjećala pročišćenom. Konačno je postala žena!

Ljubavnica! A voljeti Tarika... znala je da ju je lažna strast mogla uništiti zauvijek. Da se podala sultanu Hasamu, ne bi osjetila ništa. Sada je osjećala. Tijelo joj je bilo uzeto, ali ona ga je rado davala. Njezine noge, bokovi, grudi i usta nudili su se Tariku i on je vraćao uzdarjima.

Duga noć još se nije bližila kraju.

Kad se svjetlo polako počelo uvlačiti kroz prozore i doticati prozirnim velom pokriveno Jessicino tijelo, ona se probudila, ali je opet utonula u san obgrljena Tarikovim rukama. Vrijeme je moglo prestati teći.

Mjedene ručice na vratima netko je vukao sebi. Jessica se uspravi i trepnu zasljepljena svjetlošću.

- Lana?

Bila je to uistinu mlada robinja. Ušla je u sobu. Lice joj je bilo mrtvački blijedo.

- Lana? - opet se oglasila Jessica. - Što je?

Lana se povukla u stranu. Vrata se širom rastvore. U sobu je uletjela kaduna praćena svitom eunuha i svojih pratilja.

Pobjedonosni smiješak ozario joj je lice.

- Oho, što to vidimo? Kako slatko. Kako nježno. Vodite ih! - Zapucketala je prstima.

Tarik posegnu za odjećom i bodežom, ali su eunusi bili prebrzi zgrabivši mu ruke dobro uvježbanim pokretima. Golog su ga pritisnuli na postelju.

Jedan od eunuha s gorčinom je gledao u Tarikovo nago tijelo a onda je svima objavio:

- Ovaj čovjek nije ono za što se izdaje.

- Tim bolje - izjavila je kaduna.

Dvojica eunuha izvukla su Jessicu s ležaja i natjerali je da uspravno stoji pred kadunom. Kaduna i njezine dotjerane pratilje proučavale su njezino tijelo. Pokušala se oduprijeti, ali izlaza nije bilo.

Kadunine ravne usne razvukle su se u zlobno cerekanje.

- Glupa, glupa mala djevojčice.

14.

Jessica je razmišljala kako je moguće da nesretan čovjek izgleda potišteno i u najljepšoj odjeći na svijetu. Nevjerojatno kako se brzo žena od kraljice može pretvoriti u sluškinju i kako se u trenu nada može pretvoriti u očaj.

Sultan je predsjedao u pretrpanoj sudnici. Bolno i razočarano lice okruživalo je tamne duplje njegovih očiju. Pred njim je stajao mladi muškarac koji je oskvrnuo svetost njegovog harema svojom muškošću, koji je obljudio ženu za kojom je vladar čeznuo ne želeći je samo posjedovati. Na mladića su navukli hlače. Bio je bos. Ruke su mu bile vezane. Uz njega stajala je Jessica, samo u prozirnoj košulji, bez odjeće, bez velova. Kaduna je sjedila na mjestu koje je nekoć bilo namijenjeno Jessici, njezina konačna poruka mladoj drznići.

Muškarci u sudnici okretali su glave od žene koja nije bila zastrta velom. Samo sultan nije skidao oči s nje i nije se micao dok su mu obznanjivali njihovu izdaju, prijestup koji mu je jasnije od svega drugog otkrivao da je star. Vladar ili ne, on nije mogao pobijediti vrijeme.

Ustao je, zadržavajući kraljevsko držanje i približio se Jessici. Pokušao je pronaći kajanje u njezinim očima. Nije ga bilo.

- Jessica - nježno je prošaptao, jedva primjetno zatresavši glavom, a potom se obratio muškarcima u sudnici. - Ne okrećite glave. Želim da vidite ovo lice. - Njegov prst prelazio je linijom njezina lica. Vratila se bol, vratio se gnjev. Gurnuo ju je naprijed. - Zurite u njega. Zapamtite ga. Zauvijek ćete zapamtitи lice izdajice.

Ne propuštajući povoljnu priliku, astrolog je spremno upitao:

- Što ćemo s njom učiniti? - Njegovo hladno pitanje nosilo je u sebi jasni znak prijetnje.

- Zar treba pitati? - progovorila je kaduna. Dok je govorila, polako joj se njihao veo na licu. - Treba je udaviti u Bosporu.

Kizlar-aga, potpuno izvan milosti u ovoj ludoj vrtešci, nagonski se uključio:

- Već godinama nije bilo obrednih umiranja...
- Godinama sultan nije bio prevaren od jedne žene -

spremno mu je odgovorila kaduna.

U pozadini, kao jeka koja odzvanja snom, kor derviša započeo je pojalicu na turskome:

- Udaviti je u Bosporu, udaviti je u Bosporu, udaviti je u Bosporu...

Sultan Hasam pogledom je prelazio sudnicom, uzbuđen glasanjem derviša. Pogledao je kadunu kao da se prisjeća nečega što je sada postojalo samo duboko u njegovoj podsvijesti, a zatim Jessicu. Oštrom kretnjom prekinuo je derviše. Utihnuli su. Još uvijek je on sultan! Odluka će biti njegova!

- Želim znati što se dogodilo. Sve. - Prišao je Tariku. - A ti ćeš mi to ispričati. Dočekali su ga mrtvačka tišina i mrtvački leden pogled pun prkosa.

Sultan pogleda stražara i na Tarikovo rame spustio se bić. Više od iznenađenja nego zbog straha, Tarik se trgne. Kad je bol stigla do njegove svijesti, već se bio pribrao.

Sultanovo lice posivjelo je od bijesa.

- Ponovo.

Bić je fijuknuo i ovaj put većom silinom pao na Tarikovo rame. Brončana koža na njegovim leđima crvenjela se i žarila. Uzviknuo je od boli. Jessicine oči napuniše se suzama.

Sultan ponovo kimnu. Opet udarac. Tarik se sruši na koljena.

- Stanite... reći ću vam... sve što želite znati. Jessica zadrhta od iznenađenja.

Tarik je počeo pričati.

- Poslali su me u palaču vaši neprijatelji da vas uhodim. Koristio sam ovu ženu zbog obavijesti. Kad je otkrila tko sam, silovao sam je. I bio bih je ubio da je...

Kaduna je skočila na noge.

- Ležala je u njegovom zagrljaju, priljepljena uz njega! U sudu se začulo mrmorenje.

- Tišina - naredio je Hasam. - Hoćeš da povjerujemo kako si ti, prljavi divljak s ulice, glasnik naših neprijatelja? Da si uhoda poslana da prikupi obavijesti? Pa ti jedva izgledaš kao netko tko bi uopće mogao čitati, još manje zavarati nedužnu djevojku...

- Zovem se Tarik-paša.

Mrmorenje se pretvorilo u uzvik zaprepaštenja. Dok se sud uznemireno meškoljio za njegovim leđima, sultan se zagledao u ovog čovjeka koji je dao tako ludo priznanje.

Gledao ga je dugo i prodorno. Istina? Ili promišljena odluka da žrtvuje sebe kako bi zaštitio pravog vođu?

Nakon vaganja dviju mogućnosti, sultan se ipak opredijelio za prvu. Da, to je Tarik-paša. Ljudi poput Tarika željeli su slavu jednako kao i pobjedu revolucije. Uživao bi da umre kao mučenik nakon što je hrabro stajeći pred svojim najvećim neprijateljem priznao istinu. Epovi su spjevani o takvim muškarcima. Tarik-paša želio je takvu junačku pjesmu o sebi. Znao je da će narod nezaustavljivo dići glas kad čuje da se ljubljeni vođa svjesno žrtvovao. Da, on je pravi Tarik. A zbog nekog je razloga želio da Jessica živi.

Vratio se na prijestolje i pozvao Jessicu.

- Dođi. Sjedni uz mene. - Kad ga je poslušala, nastavio je: - Dovedite krvnika. Jessica je zastala, na pola puta do stolice i zagledala se u njega.

Otvorila su se vrata. Ušao je krvnik i prišao Tariku. Sa izvučenom oštrom sabljom čekao je sultanovu zapovijest.

Sultan se okrenuo prema Jessici i obratio joj se zatrašujuće beščutnim glasom, kao da je pita što namjerava večerati:

- Ako ovaj muškarac govori istinu, onda ti želiš da on umre jednako žarko kao i ja.

- Okrenuo se prema dželatu. - Pripremi se za pogubljenje.

Jessica je shvatila da sultan uopće nije morao izgovoriti posljednje riječi. Učinio je to namjerno. Ruke su joj postale ledene i vlažne.

Tarik je zastenjaо i spustio se na koljena pritisnut snažnim rukama dvojice eunuha. Okrenuli su mu glavu na jednu stranu i čvrsto je držali, oslobođajući tako vrat za krvnikov udarac.

Još je jednom sultan pogledao ženu koju neće nikad posjedovati.

- Tarik-paša je tvoj. U tvojim je rukama njegova sudbina, život ili smrt.

Jessica je teško gutala. Preklinjala je u mislima Tarika da odluci umjesto nje. Videći u njegovim očima molbu i zahtjev da šuti i tako spasi barem svoj život, ugrizla se za usnu. Osjećala je na sebi optužujuće poglede kadune i drugih uglednika. I kizlar-aga ju je promatrao, pogledom joj upućujući molbu jednaku Tarikovoj.

Kaduna je kiptjela, nadajući se posve drugaćijem ras-

pletu. Ako Jessica ne oda svoje osjećaje, znala je, neće doći do konačnog raspleta i strah pred suparnicom bit će još gori.

Sablja se polako dizala uvis.

Jessica se ukočila. Imala je osjećaj da su joj od tijela ostale samo kosti. Nije osjećala ni srce, ni mozak.

Vrh sablje okrenuo se nadolje, krvnik se spremao na udarac. Gledala je dugačak luk kojim se sablja sve više približavala Tarikovu ogoljelu vratu...

- Ne! Stanite!

Oštrica je već malo zasjekla kožu. Tanki mlaz krvi slijevao se prema ključnoj kosti. Tarik je držao oči zatvorene jer se želio sabrano pripremiti za dolazak smrti.

Naglo ih je otvorio. Jessica mu je poštедjela život svojim prodornim krikom, ali je tako odlučila o njihovim sudbinama. Proklinjao je sebe što joj nije više pričao o običajima svoga naroda. Smrt je bila samo odgođena.

Ništa nije moglo vratiti vrijeme unatrag.

Sultan je okrenuo glavu od Jessica, preplavljen potpuno razočaranjem. Izgubio ju je zauvijek.

- Vodite je - prošištao je.

Zgrabili su ih i povukli u suprotnim pravcima. Jessicu su odmah izveli iz sobe. Tarika su natjerali da stane postrance od sultanova prijestolja. Snažno su ga držala dva eunuha koji su znali svoju zadaću i s velikim je zadovoljstvom ispunjavali, rijetko nagrađivani ovakvim situacijama.

Sultanov pogled bio je nepomičan kao stijena. Dugo vremena nije se micao, nepredvidljiv poput tigrova koje je držao u svom vrtu. Kad je napetost popustila, obratio se Tariku.

- Moram ti čestitati. U povijesti Carstva nijednom čovjeku nije pošlo za rukom da napravi takvu gužvu.

Tarik se nije micao.

- Vaša preuzvišenost dala mi je povoda za nezadovoljstvo.

- Tako se čini. Ali, reci mi... zar stvarno vjeruješ da itko od vas može uspjeti u borbi protiv Carstva? Da itko od vas ima pravo da mene uči kako trebam vladati?

Tarik se nagnuo naprijed koliko mu je to dopuštao stisk ruku eunuha.

- Svakog čovjeka - odgovorio je naglašavajući riječi.

Sultan nije ostao hladan iako na licu nije pokazao što osjeća. Nije htio pokazati da je uzdrman postojanim uvjere-

njem svog zatvorenika. Trudeći se da umanji značaj Tarikovih riječi, odgovorio je:

- Čini se da ćemo ovu netrpeljivost morati izdržati još neko vrijeme. No, dobro. - Nasmiješio se dvorjanima i oni su mu uzvratili osmijehom. Činilo se da je ohrabren. Opet je osvojio njihovo povjerenje. Tek kad je opet pogledao u oči koje su ga najjasnije razumjele u tom trenutku, malo se stresao. Opet mu je trebalo vremena da se sabere.

- Ti si pametan čovjek - govorio je tim očima.

- Divim se twojoj umješnosti i postojanosti. Tvojim uvjerenjima, ma koliko pogrešna bila. Ti si i izuzetno opasan. - Mahnuo je krvniku. - Vodi ga.

Ogromni stražari izgurali su odmetnika kroz vrata. Sultan se čvrsto upre laktovima o naslon stolice, pokušavajući prikriti koliko će mu napora trebati da nastavi obavljati današnje poslove.

* * *

Između gusto zasađenih redova tulipana zlaćane boje koračala je Jessica okružena eunusima. Pred njom je išao kizlar-ag. Povorka smrti. Tako je izgledala i takva je uistina i bila. Haremske žene sadile su ruže u nove gredice trudeći se da ne okreću glave prema osuđenici. Jessica je gledala samo pred sebe i pripremala se za smrt. Čudno kako se čovjek lako miri s takvom neminovnošću. Ne tako davno, sigurno bi je obuzela panika. Sad joj se tako nešto činilo suvišnim i neumjesnim. Ona možda nije bila svjesna vlastitog dostojskog držanja, kao što je bio kizlar-ag, ali je bila sigurna da je njezino posljednje nijemo zavještanje vrlo značajno.

Neki ljudi jednostavno umru. Ona će umrijeti spašavajući druge živote. Moglo je ispasti i gore. I Tarik je mogao koračati uz nju. Oh, da, on je spremno htio žrtvovati svoj život da bi spasio nju, ali ona se jednom zauvijek zaklela da više nitko neće nastradati zbog njezinih pogrešaka ili sljepila. Svoju sudbinu podnijet će dostojanstveno.

Prošli su krov vrata palače i uputili se k pristaništu gdje su bila vezana dva čamca.

- Znam da misliš kako sam i tebe izdala - obratila se kizlar-agi. Okrenuo se prema njoj dok su eunusi pripremali čamce.

- Izdala si sebe - rekao joj je ne bez žaljenja.
- Ti ćeš umrijeti tiho, a tvog će ljubavnika smaknuti javno.
- Počeo se okretati. Zgrabila je njegove snažne ruke i prisilila ga da je opet pogleda. Na licu joj se ogledao užas.
- Ali, sultan mi je poklonio njegov život!
- Samo je odgodio smrt. Tvoja pogibija poklanja mu samo nekoliko dana života.
- Reci mi kad će ga pogubiti. Reci kako? Moram znati - zahtijevala je.

- Zašto? - upitao je tužno, s gorčinom u glasu. - Tako da znaš što ćeš sanjati u posljednjem snu svog života? Što sada možeš učiniti za njega? Svi mi izdajemo sami sebe. Ništa nam više ne može pomoći.

Gurnuo ju je prema čamcu, nesretan zbog njezina pogubljenja. Naređeno mu je da otkrije zraku nade i promjene koja bi se mogla probiti kroz pepeo navika i zasićenosti, da obasja još jednom dveri sultana Hasama. Sad je mora ugasići u mutnim vodama i vratiti se kao da se nikad ništa nije dogodilo. Živjet će tako u laži, pretvarajući se, sve dok ne povjeruje da je to jedina istina.

Eunusi su položili Jessicu u vreću razastrtu na dnu brodice. Zavezali su joj ruke srebrnom uzicom, tako je nala-gao obred. Dodali su potom kamenje, slažući ga uz Jessicine noge kao da stvaraju umjetničko djelo. Podigli su krajeve vreće.

Duboko je udahnula, priljubila uza se vezane ruke, isturila bradu i zatvorila oči ne čekajući da je obavije mrak. Smrt, smrt - zar ti divljaci ne znaju ni za što drugo?

Zar zaista vjeruju da mogu pobjeđivati ubijajući? Tarik...

Kizlarov glas, grub i bezosjećajan, dopirao je do nje kroz grubu, debelu tkaninu.

- Pustite mene.

Osjetila je komešanje na lađici. Osjetila je kako velike crne ruke zatvaraju vreću nad njezinom glavom i vežu je. U agoniji rastajanja, Jessica osjeti sažaljenje prema tom čovjeku.

Eunusi su se s čamcima uputili prema otvorenom moru. Sve dalje i dalje, prema širokom Bosporu, gdje će njegove bezdušne ruke učiniti dobro djelo za sultana.

Provezli su se blizu klisure na kojoj se uzdizao dio palače u kojem su živjele žene. I to je bio dio obreda koji je pružao sigurnost i usmjerenje.

Kizlar-aga je stajao na pramcu prednjeg čamca, gledajući u daljinu, stisnutih usana. Ranije nego što su eunusi očekivali, dao im je znak da se zaustavi. Bez dodatnih naredjenja odložili su vesla i počeli privlačiti konopce čamca u kojem je ležala Jessica. Snažno su trzali užad a čamac se počeo njihati, sve više naginjati i odjednom se prevrnuo na bok. Vreća je nestala u vodi. Kamenje je obavilo posao, brzo i djeilotvorno.

Kad su posljednji mjehurići i krugovi prestali remetiti mirnu površinu mora, kizlar- aga je čvrsto zatvorio oči. Prignuo je glavu. Bradom je pritiskivao grudi a onda je, nakon dugog oklijevanja, dao znak da zaveslaju prema palači, tamo kamo je on pripadao.

Potonula je. Riječi bez značenja i smisla. Znala je samo da ostaje bez zraka.

Obredi su pružili novu zabavu lelujavim morskim vlastima. Duge travurine igrale su lagani ples pokretane morskim strujama. Voda je bila mračna i neprozirna, nimalo slična slici modrozelenih valova obasjanih vedrim suncem. Bospor. Na dnu, među travama, ležali su sagnjili ostaci vreća, bezobličnih mrtvačkih kovčega žrtava sultanovog suda. Stanovnici mora vrebali su i nasrtali na Jessicine prethodnice u tišini podmorskog svijeta. Kidali su debele vreće dok od nekih gotovo ništa nije ni ostalo; samo raskomadani dronjci. Između raspadnutih ostataka vreća ležalo je nekoliko bijednih ljudskih kostiju. Ostaci su svjedočili o zakonima mora - za opstanak se mora boriti.

Kamenje je obavilo svoju zadaću. Tonula je sve dok se vreća nije zaustavila na mekanom dnu i nakošeno se smirila. Kad se čamac prevrnuo, Jessica se prisiljavala da ne udahne duboko jer joj se činilo besmislenim da odgađa neizbjježno, no kad je osjetila dodir hladne vode uz lice i nos, požalila je zbog propuštenog. Osjetila je snažan poriv - mora se boriti. Ovako ne smije umrijeti! Hladna voda na koži natjerala ju je da djeluje. Prisilila se da otvori oči, iako ništa nije vidjela u posvemašnjoj tami. Ali pomoglo joj je da počne grozničavo misliti.

Zubima je pokušala pregristi svilenu uzicu oko zapešća. Nije popuštala. Ako je to uopće bilo moguće, no činilo se da

se još jače stegnula i sprečavala dotok krvi u šake. Vreća, mora se izvući iz vreće! Pokušala je uhvatiti komad tkanine i zadržati je među prstima, no tkanina je bila teška i nije se dala savijati. Osjećala je bol u grudima.

Obuzimala je panika. Njezini nemirni pokreti postali su bjesomučni. U glavi su joj odzvanjali damari jer je tijelo vrištalo za kisikom.

Vreća se rastvorila.

Jessica se iskobeljala, zapanjena iznenadnim oslobođenjem. Tada vidje konopac kojim je vreća bila zavezana kako lebdi vodom, kao da nikad nije bio ni zavezan.

Sjetila se kizlar-age...

Zahvaćena panikom i očajničkom potrebom za zrakom, vrtjela se u krug, nesposobna da otkrije gdje je »gore«. Nije znala kojim pravcem treba krenuti.

Nešto ju je dodirnulo, sasvim lagano. Okrenula se i brzo odbacila unatrag. Dio kostura, nečija ruka virila je iz stare vreće. Mozak joj je vrištao. Otvorila je usta i izgubila dragocjeni zrak zbog njemog krika užasa. Njezino krkljanje zazvučalo je jezivo. Odgurnula je kost i nije se zaustavlja da vidi kako se ova polako raspada i tone među vlati.

Kostur joj je pokazao pravi put. Svjetlo... tamo je svjetlost. Svjetlucava bijeloplava ploha nad njezinim desnim ramenom... površina.

Uspinjala se prema njoj. More ju je vuklo prema dolje gladno njezina tijela. U ušima joj je brušalo i šumilo. Što se više i jače batrgala nogama, činilo joj se da je površina sve dalje. Nije mogla razmišljati.

U glavi je vladao kaos. Ruke su grozničavo mahale i gurale je prema svjetlosti, ali ona je bila predaleko, predaleko... preteško... tako je lako lebdjeti... zašto joj u ušima pjeva... Voda je bila topla. Tarik.

Glasovi... Tarikov glas. I nije li tu još nečiji? Nije se mogla sjetiti... tako je umorna...

* * *

- Oklada moja, drug, nema da misliš. Ti gubiš. Ti stojiš za kormilom cijeli tjedan.

- Donny, ti si sranje, bez srca, gadna sorta i loš drug.

- Mož' bit, al' ja neću čepit na straži makar... hej, šta je

ono? Thatch, vidiš li ono?

- Vidim šta?
- Tamo.
- Isuse, boga mu! Ni moguće... Čovjek u moru!
- Nisi ti blesav...

Engleski kuter obično nije plovio tako blizu obale, ali upravo su se uputili u carigradsku luku da obave neke popravke pa su odlučili da izbjegavaju nemirno otvoreno more. Nisu očekivali da će loviti morsku sirenu, ali su pomislili da im se upravo to događa kad su naišli na Jessicino tijelo.

Ležala je na palubi smotana kao klupko, a zbumjeni su se mornari naginjali nad njezino tijelo. Okrenuli su je na trbuh i izbacivali joj vodu iz pluća, ali se ona i dalje nije pomicala,

- Pred kratko bačena u more, jadna cura - rekao je Donny jer nije mogao smisliti ništa pametnije. Sakupili su se i drugi ljudi. Nisu vidjeli ženu, ne ovako lijepu, od...

- Dao bi glavu odrezat' da je sirena - komentario je Thatcher.

- Prije bih rek'o da je 'aremska cura.
- Što bila da bila, ljepota joj ne manjka... - Donny kimnu.

- Možda je to naša gospa sreće.

Muškarci su iznenadeno ustuknuli kad je žena zakasljala i počela se pridizati. Morska voda slijevala joj se s kraja usana. Kašljanje joj je pomoglo. Okrenula se i skutrlila grijana suncem, nezaustavljivo kašljući dok joj se nisu pročistila pluća.

Jedva je protisnula nekoliko riječi.

- Gdje... gdje... tko ste? - Thatcheru su se razjapila usta.
- Isuse, spasi nas! Govori engleski. Sirena zna engleski! Donny se uspravi i uzviknu oštro naređenje najbližim ljudima.

- Javite kapetanu! Treba javit' ambasadi o ovom. Miči se, tornjaj, ološu!

Sve se odvijalo brže nego što je Jessica mogla zamisliti. Otrgnuta iz rajja smrti, morala se prisiliti da shvati istinu: bila je slobodna. Spašena. Slobodna.

Mornari su joj dali odjeću. Izgledala je u njoj smiješno i nimalo ženstveno, ali njoj se činila veličanstvenijom od najskupocjenijih haljina kakve je nosila u haremu. Odvezli su je brzo na obalu i nakon nekoliko sati vožnje u kočiji stigla je do

mjesta za koje je vjerovala da ga više nikad neće vidjeti.

Ambasada.

Kroz malo okno na kolima vidjela je da im netko trči ususret. Uhvati je očaj, a očekivala je da će osjetiti radost.

Kočija se zaustavila i Charles je otvorio vrata. Uzeo ju je na svoje ruke.

- Jessica, jedva sam povjerovao kad smo dobili poruku
- šaptao joj je na uho. - Ne mogu vjerovati...

- Sve je u redu, Charles - odgovorila mu je. - Sve je svršeno. Vratila sam se.

Odmaknuo ju je od sebe i zagledao se u njen lice. Odjednom se upitala izgleda li drugačije. Mršavija, možda, a vjerojatno i neznatno blijeda. Je li jednako zelena kao i morske alge što su je zamalo zarobile? Ima li novih crta oko očiju zbog brige, straha, panike, užasa i patnji?

Ako je Charles bilo što i zamijetio, nije to htio pokazati.

- Uđi u zgradu. Dovoljno si se napatila. Želim da sve zaboraviš što prije. - Tada se nasmiješio i rukom joj obgrlio struk, spreman da je povede. Poslužitelj iz ambasade strpljivo je čekao i Charles mu se obrati: - Donesi nam čaj i nešto za jelo. Bit ćemo u radnoj sobi.

Tek tada je Jessica oživjela.

- I recite mom ocu, gospodinu Greyu, da nam se pridruži što prije. Poslužitelj se počeo vrpcoljiti.

- Ali...

Charles ga pogleda.

- Učinite tako.

* * *

Jessici je bilo vrlo teško da zaboravi harem, sultana Hassama i sve što je tamo doživjela... i Tarika. Mnogo teže nego što je to očekivala. Dok je sjedila u ovoj udobnoj prostoriji, osjećala je da pretjerana uglađenost onemogućava i njoj i Charlesu da iskreno kažu kako se osjećaju. Danima je učila da govori istinu... oh, ne one glupave i sitničave primjedbice kakve je izgovarala prije dolaska u Tursku. Prave osjećaje. Govorila ih je Usti, kizlaru, Tariku, čak i samom sultanu Hassamu. Naravno, prvo je morala upoznati sebe i ono što u sebi osjeća i to oslobođanje bilo je pravo čudo.

Čak ih je i namještaj u sobi razdvajao. Charles je sjedio u kožnom naslonjaču, Jessica na kauču. A njezine misli na-

lazile su se u palači Jildiz i rješavale neke nedovršene poslove. Nije učinjeno sve što se mora. Njezina novoosvojena sloboda na neki se način preobražavala u novi zatvor. Ovdje više nije imala nikakvu moć. Ništa slično igrana kakve je vodila u harem.

- Ne znam kako da počnem - rekla je oklijevajući zagleđana u šalicu čaja. - Nisam sigurna da će umjeti sve objasniti. Tako sam zbunjena... kao da znam samo dvije riječi, ali ne one prave.

Charles je ustao i spustio se do nje na kauč, želeći premostiti jaz nelagode što ih je razdvajao.

- Vrijeme će učiniti svoje. Nikad nisam izgubio nadu, Jessica. Nikad te nisam prestao voljeti.

Da li se osjećao obaveznim da tako nešto kaže ili je govorio iz srca, Jessica nije mogla ocijeniti. Znala je samo da mu ne može odgovoriti istim riječima, ne još.

- Ja sam... uvijek sam računala na tvoju privrženost...

- Jessica... što ti je? - Charles nesvjesno protisnu ove riječi poput žalopojke. Ovo nije nimalo podsjećalo na ponovni susret kakav je očekivao.

Okrenula je glavu od njega, pokušavajući se pribратi.

- Tvoja me ljubav plaši. Toliko sam se promijenila...

- Ljudi se ne mijenjaju - brzo je progovorio. - Oni se samo prilagođavaju velikim promjenama.

Potom je nadovezao. - Ja će se prilagoditi.

Jessica se uputila do kamina okrenuvši mu leđa.

- Iznevjerila sam sve snove u koje smo nas dvoje vjerovali. I sve drugo što smo dijelili. I možda ih više nikad neću moći vratiti.

- Slušaj me, Jessica. - Došao je za njom do kamina, ali je bio dovoljno mudar da je ne dotiče. - Zaljubio sam se u jednu djevojku u Engleskoj. Bio sam općinjen njezinom nevinošću. Ali... spremam sam da volim ženu.

Iskreno ganuta, okrenula se i zagledala u njegove oči, tražeći u njima govoriti li istinu. Da li shvaća što je rekao?

- Možeš li oprostiti sve što sam učinila?

- Mogu oprostiti i nikad ti ne postavljati nikakva pitanja.

Okrenula se.

- A što je s onim što tek namjeravam učiniti?

- Što, draga? Nisam shvatio...

- Gdje je tata? - Okrenula se na peti i nestrpljivo zagleđala u vrata. - Pomoglo bi mi da ga vidim. On mi je uvijek

pomagao da lakše razumijem sebe.

- Jessica, tvoj otac... nikad nije došao u Carigrad.

- Što? Zar se vratio u Englesku?

Iz Charlesovog lica nestala je sva boja.

Silinom kakvu Charles nikad ranije nije vidio ponovo upita:

- Charles, gdje je moj otac?

Nemoćno ju je uhvatio za ruku i pognuo glavu. Nije mogao izdržati njezin izravni, ozbiljni pogled kojim ga je neu-moljivo promatrala.

- Doživio je srčani udar. Umro je u Damasku.

Isprva nevjerica, a onda je odjednom došlo do potpunog klonuća njezinog duha i tijela.

Charles ju je pridržavao, obgrlio je rukama. Njegova mila djevojka, tako hrabra, više nije mogla izdržati. Mrsio joj je kosu.

- Ja ču se brinuti za tebe. Za sve. Vraćamo se u Englesku, što prije, čim bude moguće. Cijeli život je pred nama... samo naš. Potpuno naš.

* * *

Mnogo kasnije, bez poziva i neželjeno, stiglo je jutro.

Danas je mrzila sunce. Govorilo joj je o neumitnom protjecanju vremena. Njezin otac je mrtav, a dani protiču bez milosti. Tarik je još jedan dan bliže smrti.

Navikla na slobodu i neobaveznost harema, ona se zadubljena u misli uputila u šetnju vrtom iza ambasade, odjevena u noćnu košulju. Nije se sjećala tko ju je jučer pre-svukao, nije se ničeg sjećala, a nije ni marila da se sjeti. Prošlost je završena. Novi dan je čekao.

Lutala je vrtom, neosjetljiva i nesvjesna uzdaha zapre-paštenja osoblja ambasade kad je prolazila pored njih samo u spavaćici. Iako je uspjela pobjeći, bila je duboko svjesna teškog saznanja da još uvijek nije slobodna.

- Jessica.

Jedva se osvrnula na glas lady Ashley, nimalo iznenađena što joj ova Engleskinja prilazi. Naravno, lady Ashley želi je vidjeti, s njom razgovarati, uvjeriti se da li je uspjela izaći iz harema bez previše ožiljaka.

- Jessica, osjećaš li se dobro, draga? - Provukla je ruku

ispod Jessicine i nastavile su zajedno šetnju kao da je savršeno normalno da se ugodno časka u odjeći namijenjenoj za intimnost sobe.

- Zašto ovdje stoje stražari? - odjednom je upitala Jessica. S odbojnošću je gledala uzdignute puške i uniformirane stražare što su stajali pred ulazom. – Zašto nas trebaju čuvati puškama?

Lady Ashley, misleći da je djevojka još uvijek pod dojmom otkrića očeve smrti, ustručavala se da joj govori o nemirima, o mogućoj revoluciji. Mislila je da Jessica nakon harema ne želi razmišljati o takvim stvarima.

- Da nas zaštite, pretpostavljam - izbjegavala je precizan odgovor glumeći bezbrižnost.

Jessica je zurila u cijevi.

- Druga vrst kaveza.

Lady Ashley povede je uz ulaz prema vrtu s ružama.

- Ti znaš, naravno, da bi trebala biti u svojoj sobi i odmarati se, a ne u spavaćici lutati naokolo. - Nasmijala se i nagnula prema Jessici. - Možda je to u redu za harem, ali nije pretjerano engleski.

Nisam ni ja. Zagledala se u noćno rublje.

- Ne, uopće nije u engleskom stilu. - Ova je spoznaja prene. Okrenula se prema lady Ashley s nevjerojatno odlučnim izrazom lica. - Lady Ashley - govorila je čvrstim, ozbiljnim glasom - ima stvari koje moram znati.

Preneražena iznenadnom promjenom, lady Ashley pričeka da vidi neće li se Jessica opet vratiti u prijašnju obamrstost.

- Koje stvari, draga?

- Koliko se proširila pobuna? Mislite li da je neizbjježna?

- Ali, Jessica...

- Ako je tako, moramo odmah djelovati. Morate me povezati s revolucionarima.

- Jessica, ti ne znaš što govorиш.

- Moram se s njima povezati. Uz vašu pomoć bit će to jednostavnije, ali mogu i sama. I vraćam se u palaču.

- Natrag u palaču? Ali, tek si uspjela pobjeći.

- Istina. Ali, ima još stvari koje treba okončati. Podite sa mnom da se presvučem. Odluka je donesena. Lady Ashley znala je da ne može na nju utjecati. Prepoznala je nepokolebljivu odlučnost u Jessicinu glasu.

Osjećala se neudobno u svojoj staroj odjeći, ali nije imala vremena da na to misli. Na brzinu je skupljala odjeću i

spremala je u putnu torbu. Više nije šutjela, dapače, bujica obavijesti zapljušnula je uši lady Ashley otkad su napustile vrt.

Tarik ovo, Tarik ono, sultan ovo i ono, kaduna, Gejzla, kizlar-aga, pogubljenje, voda, Bospor, Usta, Tarik, pa Tarik, a onda opet Tarik. Nepravda, divljaci, zaostalost - rijeka uzbudjenja više se nije mogla zaustaviti. Lady Ashley morala je priznati, iako bi radije vjerovala da je Jessica doživjela šok i da bulazni, kako je cijela tirada bila besprijeckorno smislena. Jessica je točno znala što govori i kojim redoslijedom iznosi događaje, sve se uklapalo. Što je duže slušala, lady Ashley imala je manje volje da je odgovara od nauma.

- I sad shvaćate - govorila je Jessica dok je poravnavala suknju i zakopčavala metalnu kopču - da mi morate pomoći da pronađem Salima.

Lady Ashley osjećala se nemoćnom.

- Jessica, čini se da ti zastrašujuće dobro razumiješ što se dogodilo, ali da li ti je jasno zašto se osjećaš obaveznom da podeš?

- Moram vratiti dug - odgovorila je ozbiljno gledajući stariju gospođu.

- Tariku? - Lady je namjerno istaknula njegovo ime.

- Moja je budućnost sa Charlesom - odgovorila je Jessica - ali ne mogu napustiti Carigrad dok s Tankom ne izravnam račune.

- Da li si razmišljala kako će tvoj odlazak djelovati na Charlesa.

- Naravno. On će me razumjeti. Sve ču mu objasniti... kad ovo završi.

- Barem mu se javi prije nego napustiš ambasadu.

- Nemam toliko vremena. - Mlađoj je ženi podrhtavala brada a oči se napunile suzama, kao da žele uvjeriti prijateljicu da nema ničeg nagonskog u odluci.

- Nemam vremena ni da žalim za ocem. Pomoći ćete mi?

Spremna, obučena, pripravna da odmah krene, Jessica je stjerala lady Ashley u tjesnac. Nije to bila prava klopka, lady se nije lako predavala. One su se razumjele. Njihove naravi bile su srodne, kao što je i njihova hrabrost bila veća od opasnosti pred kojom bi druge žene pobjegle glavom bez obzira. U Jessičinom pogledu, povrh stare potrebe za uzbuđenjima kakvu su obje žene dobro poznavle, javila se želja za osvremenjem daleko većeg sna. Bila je to potreba, kako je Jessi-

ca već i naglasila, da se započeto okonča.

Lady Ashley polako je ustajala. - Moja kočija čeka.

* * *

Jessica i Salim hodali su logorom mladoturaka i drugih grupa odmetnika koji su željeli da žive boljim životom, i oni i njihova djeca, vojnika koji su sa sobom donijeli borbeno iskustvo, pripadnika gotovo svih naroda i kultura Carstva koji su željeli kvalitetnije ujedinjenje od običnog osvajanja područja na geografskoj karti. Uzbuđeno iščekivanje pretvorilo je logor u košnicu. Spremao se ustank. Čak su se i djeca igrala rata, a žene su užurbano šivale i prepravljale uniforme jer su željele da pobunjenici barem izgledom podsjećaju na uvježbanu vojsku. Znali su da je psihološki učinak u povijesti često odlučivao o ishodu sukoba.

- Nije prekasno. Možemo spasiti Tarika - govorila mu je Jessica dok su bez zaustavljanja koračali.

- Nemamo nijednog slobodnog čovjeka - odgovorio je Salim iskrivivši lice od boli.

- Još nismo u stanju dići pobunu koja bi izazvala veću pažnju, a još manje možemo nasrnuti na palaču. Vjeruj mi, ništa ne bih radije učinio nego da spasim Tarika, ali i on bi se usprotivio u ovakvoj situaciji. Ne mogu... - Zastao je. Gledao je prema planinskim brežuljcima.

Jessica se stresla i jednako pozorno promatrala. Ničeg nije bilo, ničeg osim obronaka i vrhunca. Odjednom, ugledala je grupu jahača, tamnih sjena na sunčanom obzoru.

Salim je nestrpljivo promatrao njihov dolazak. Osjetio je da su mu se pridružili

Miša i još nekoliko istomišljenika. Odmahnuo je glavom.

- Samo nekoliko novih desertera. To je sve.

Ali Jessica nije micala pogled. Intuicija ju je natjerala da ne odustane. Vidjela je da se pojavljuje tridesetak novih konjanika. Pa, tridesetorica iza njih. A onda pedeset.

Salimovo razočaranje preobražavalo se u nadu i nevjericu.

- Murat... - gundao je. - Vojska!

Kako je dovršio posljednju rečenicu, tako je zapovjednikovo lice postalo prepoznatljivo. Jahao je među svojim vojniciima na mršavom pustinjskom konju. Vodio je sa sobom Tre-

ći korpus sultanove vojske.

- Podignite nove šatore! - vikao je Salim svojim ljudima. Sreća u njegovom glasu natjerala ih je na užurbanost.

Protekla su dva sata od Muratova dolaska i klicanje je konačno trebalo zamijeniti ozbiljnim pripremama. Pobjeda je sada bila moguća. Jessica je osjećala njihovo nestrpljenje i nije mu mogla odoljeti, iako je negdje duboko u sebi znala da to nije njezina bitka. Bila je to pravedna borba i ona joj se mogla priključiti ukoliko želi.

Išla je uz Salima prema Muratovu šatoru s izrazom odlučnosti i spokojstva.

Salim ju je zaustavio nekoliko koraka od ulaza u šator. Očito, dugo je o nečemu razmišljao i sad se konačno odlučio da joj kaže.

- Možda ti moram reći nekoliko stvari o Muratu. - Govorio je tiho. - On zna biti vrlo težak čovjek. - Nemirno je micao obrvama.

- Ako želimo spasiti Tarika, trebamo njegovu pomoć - odgovorila mu je Jessica. Zar je zaista bilo važno kakva je osoba Murat?

- Bilo je nekih... napetosti - nastavlja je Salim - između njega i Tarika. Obojica su rođeni vođe, samo što Tarik ima moć da za sobom povede sav narod. Murat je onaj u kojeg se možeš pouzdati da će učiniti sve kako valja i kad treba. Nisu se suglasili, ali su im ciljevi istovjetni.

- Misliš da će htjeti pomoći Tariku? Neodlučno je slegnuo.

- Teško se može procijeniti one koji su nepredvidljivi.

- Onda uđimo - obratila mu se nestrpljivo Jessica - i otkrijmo odgovor.

U šatoru Murat se već nadvio nad kartom Carigrada. Uspravio se da pozdravi ženu koju su mu najavili. Salim ih upozna i Jessica odmah progovori:

- Imamo jako malo vremena na raspolaganju, gospodine. Tarika mogu svakog časa pogubiti. Ovdje sam da pomognem koliko je to u mojoj moći. Zapovjednik im je pokazao da sjednu na jednostavne drvene stolice.

- Tarikovo zatočeništvo donosi nam dvostruki problem - popustio je pred ljepotom i zaboravio sve druge stvari. - Moramo se raspodijeliti po armenskoj četvrti i pripremiti za sukob, a da carskim trupama ne otkrijemo svoje prisustvo. Takvo prikrivanje po gradu nije baš jednostavno. Ipak, za ak-

ciju sam sve isplanirao.

- Onda dobro - progovorila je. - Meni prepustite spašavanje Tarika. Znam nešto o vojnoj strategiji.

Guste obrve užvile su se prema čelu.

- Oh? A gdje ste pokupili ta znanja?

- Ono malo što znam, pročitala sam u knjigama. Murat je pogledao u Salima.

- Naravno. Što sam drugo mogao očekivati od jednog pisca? Pronašli ste ženu koja zna čitati!

Jessica se brzo umiješala.

- Ja ne kažem da znam organizirati bitku, ali znam kako možemo spasiti Tarika.

Murat je dugo šutio i razmišljaо, a Jessica je osjetila da ozbiljno važe prednosti i probleme. Vidjela je suviše lažne zamišljenosti za boravka u palači da ne bi mogla uočiti nečiju ozbiljnost. Murat je konačno odgovorio:

- Ne mogu žrtvovati nikoga od svojih ljudi da ide u palaču.

- Onda pošaljite mene - odgovorila mu je spremno. - Trebam samo vojničku uniformu i novac za podmićivanje.

Čak se i Salim raširenih očiju zagledao u nju. Gledala je naizmjence u jednog i drugog.

- Pa, zašto ne? Dobro poznajem palaču. Znam što treba poduzeti.

- I poznajete harem... - dodao je Murat.

- Kreštanje papiga odvest će me ravno Tariku.

Murat se zagledao u plamen petrolejke. Oči su mu zasuzile od dima. Okrenuo se prema Salimu.

- Neobično ste tihi.

Salim slegnu ramenima i odgovori onako kako još ni prije nekoliko sekundi nije mislio da bi bilo moguće. Naročito kad je život njegovog najboljeg prijatelja bio u pitanju.

- Čini se da se ona zna sama braniti.

Ne želeteći da ih ponovo obuzme sumnja, Jessica se odmah umiješala. Obrati se Muratu:

- Znam da je dolazilo do sukoba između vas i Tarika, ali ne vjerujem da ste vi takav čovjek da biste dopustili da se zbog suparništva uništi njegov život. - Svojim upornim pogledom izazivala je njegov odgovor: jeste li, ipak?

Murat je dugo šutio. Zagledao se u vrh šatora i vagao, razmišljaо o svakoj pojedinosti, svim posljedicama. Jessica i Salim su čekali, ne usuđujući se čak ni izmijeniti

poglede.

Konačno je Murat pogleda kao da je želi iznenaditi i vidjeti njezinu reakciju. Ali, pitanje koje je postavio bilo je pravo.

- Kako namjeravate ući u palaču?

Jessica se nasmijala.

* * *

Još iste večeri, za prvog sumraka, kad su planovi bili izrađeni i konačno se krenulo u ozbiljne pripreme, Murat je poslao Jessici vojničku uniformu, najmanju koju je našao. Dugo je promatrao lijepu svjetlokosu djevojku blijede puti, oblih bokova i uskog struka, pitajući se koji bi je idiot mogao zamijeniti za muškarca, čak i u vojničkoj odori. Nije mogao tako nešto zamisliti. Uniforma može sakriti obrise njezina tijela, možda, ali što će sakriti te krupne ženske oči i bjelokosnu put, te rumene pune usne? No, ako je bila upola dobra glumica kao što je bila drznica, možda će prevara ipak uspjeti.

- Ako sutra budete živi - otvoreno joj se obratio - tada otputujte. Vratite se u Englesku i svom narodu. Vi i Tarik nećete moći živjeti zajedno. Čak ni u novoj Turskoj.

Jessica ga je gledala. Čudno upozorenje, u svakom slučaju.

- Zašto mislite da su moje pobude romantične? Kao i vi, ja sam tek kratko vrijeme odana ovoj stvari, ali ne moram vam valjda objasnjavati što mislim. Dali ste mi sve što trebam. Mislim da bi to bilo sve. - Zatomila je svoju ljutnju sjetivši se Selimovih riječi: da je sumnjivac, da ne vjeruje kako ljudi mogu zaboraviti svoje nasljeđe, svoje korijene, kulturu i krv zbog viših ciljeva.

Ipak, bolna istina krila se u njegovim riječima. Stara kultura ustupit će mjesto novoj, ali se promjene neće desiti preko noći. Predrasude će se povlačiti i nestajati tek tokom dugih godina, vjerojatno presporo za nju i Tarika.

Nije ni važno. Charles je čeka i ona će im se vratiti. Kad obavi posao, naravno.

Tarik je dio nečega što nije postojalo za nju.

* * *

Posljednja pošiljka tulipana za Praznik cvijeća prošla je kroz ulaz u palaču nakon zalaska sunca. Omotana u dugački ogrtač što joj je pokrivaо i tijelo i glavu, Jessica se uvezla na kolima, sjedeći odmah iza vozara. Pravi je vozač bio zavezан i ležao je u grmlju nekoliko kilometara dalje, a trgovac koji je bio uz nju pripadao je pobunjenicima iz logora. Debeljuškast čovjek, nespretan za borbu, radije se prijavio za ovaj zadatak nego da samo stvara pometnju u sukobima na ulici. Jessica je spremno prihvatile njegovu pratnju.

Znojila se ispod teškog ogrtača ali je znala da ga ne smije skinuti prije potpunog mraka. Na danjem svjetlu odmah bi shvatili da je pred njima žena.

Gledala je kako zgrade promiču jedna za drugom, dok konačno nije vidjela da su došli blizu glavnog zdanja. Bez davanja vidljivog znaka saučesniku, skočila je s kola. Vozar nije ni trepnuo. Kraj nje su prolazile manje prikolice pune cvijeća i ona se pretvarala da ih pomno nadgleda. Kad su i posljednja kola prošla uz nju, brzo je šmugnula u sjenu.

Jednolično udaranje konjskih kopita gubilo se u daljini. Čekala je da nastupi potpuna tišina. Osluškivala je. Uvjerivši se da je sama, zbacila je sa sebe ogrtač otkrivajući loše skrojenu carsku uniformu. Kosu koju je potamnila utrljivanjem prašine sada je uvukla pod fes. Nije savršeno, ali poslužit će. Odbacila je ogrtač u gusto grmlje i oprezno se počela šuljati.

Odjednom je preplavi užasan osjećaj nesigurnosti. Mora da je luda kad se upustila u tako opasan pothvat. Osjetila se usamljenom i napuštenom od svih. Uzalud je u sebi ponavljala da su Salim i drugovi u mislima s njom, da će Tarik biti sretan kad je ugleda... I on je za nju učinio nemoguće.

Ukočila se. Zvukovi... papagaji! Da, tako je... kreštanje papagaja u kavezu pored ćelija za mučenje. Ohrabrena, pratila je poznato glasanje.

Eno, tamo: kameno zdanje s rešetkama na prozorima, slično haremskom zdanju. Tako je namjerno i građeno, da djeluje mirno i uspavljujuće. Provlačila se uz zid prema jednom od prozora. Popela se na vrškove prstiju i provirila kroz rešetke. Prazna ćelija. Hrpa slame... kameni stol, drvena stolica.

Nastavila je hodati, zaokrenula za ugao i prišla slijed-

dećem prozoru. Osjećala je grčeve u želucu. Da nisu možda već...

Opet se propela na prste: slama, kamen i... prešamuće-
no tijelo, prekriveno modricama, leđa izbrzdana bičem, po-
derane hlače eunuha. Tijelo ljepljivo od znoja. No, grudi su
se ravnomjerno dizale i spuštale.

Ispunjena suosjećanjem, prepuna olakšanja, žaleći što
nije ranije mogla doći, Jessica prošapta: - Tarik...

Teška ruka spustila joj se na rame. Oštra bujica turskih
riječi zabijala joj se u uho.

Netko ju je vukao. S užasom osjeti da je dižu u zrak. Ni-
je više osjećala tlo pod nogama. Napustila ju je svaka nada.

15.

Revolucionarna mješovita vojska nečujno se uvlačila u armensku četvrt pod okriljem mraka. Zauzimali su položaje u prolazima, na krovovima, pod kolima, iza bilo kakvog zaklona koji je mogao sakriti ljudsko tijelo. Dok su se oni tiho uvlačili, zakrabuljene sjenke napuštale su kuće - žene su nestrpljivo gurale djecu, ostavljajući muževe kao žrtvenu janjad za skorašnje krvoproliće. Muškarci su se pridruživali revolucionarima na ulici i uz prozore, podizali su zaklone od košara i sanduka i sakrivali se iza njih, spremni na dugo i napeto isčekivanje.

U drugom dijelu grada, muškarci u novim uniformama krivudali su ulicama što su vodile prema palači Jildiz. Bilo ih je manje nego revolucionara u armenkoj četvrti, ali njihova zadaća nije bila beznačajnija za uspjeh ustanka. Radost zbog probuđenih nada, iako snažno prisutna u njihovim mislima, ujedno i glavna pokretačka snaga, nagonila ih je na uspravno držanje, ali je ipak ostavljala i mjesto za sumnju: jesu li dovoljno snažni? Iako je zanos najvažniji, njime se ipak ne dobiva bitka.

* * *

- Tko si ti? Nisam te još nikad video. - Pijani vojnik ispušto je Jessicu iz grubog stiska. Mislio je da je netko koga bi morao znati. Činila su mu se poznata uska ramena i sićušno tijelo, ali lice, sad kad ga je gledao u mraku, nije mu bilo poznato. Vrlo bliјed momak, taj mladić, koji je buljio svojim krupnim očima u zatvorsku ćeliju. Sigurno jedan od onih što vole gledati druge ljude.

Štektao je nešto na turskome i unosio joj se u lice, a jedva se održavao na nogama. Uz njega još četvorica, jednako pijanih, nastojali su da razbistre mutne oči.

- Jel' ga netko od vas već video?

Jessica je znala da se nalazi u gotovo bezizlaznoj situaciji, ali je u njoj ipak tinjala neznatna nada. Ovi su proslavljali nešto, možda sutrašnji Praznik cvijeća. Stisak na njezinom ramenu predstavljao je znak prijateljstva a ne hapšenja. Možda se ipak uspije izvući. Nije razumjela što je pitaju,

jer su govorili na turskome, ali je mogla zamisliti o čemu je riječ.

Polako mičući ruke, pokazivala je kako joj je odrezan jezik. Muškarci su je gledali zbumjeno pa je morala ponoviti kretnje, ovaj put još dramatičnije. Odjednom golemi vojnik zatetura i počne se smijati.

- Mutav je. Ne može govoriti.

Spustio je svoju tešku ručetinu na Jessicin vrat i uvukao je u slavljeničko društvo. Prepoznala je tursku riječ za vino i pretpostavila da od drugova traži da joj daju piti. Nova boca izronila je ispod kaftana jednog od vojnika, no na sreću bili su suviše pijani da bi mogli izvući čep bez zajedničkog napora. Okupili su se oko boce i borili s čepom i malim nožem. Konačno je krupniji vojnik slavodobitno podigao boču uvis i potom se okrenuo da je pruži malom vojniku, mutavcu s krupnim očima.

Ali više nitko nije stajao iza njihovih leđa.

U malom predvorju uz čelije carskog zatvora, krvnik je blaženo drijemao na svojoj postelji. Pored njega nalazila se krinka za lice i odjeća u kojoj je obavljao svoju dužnost. Odjeća od koje se svakom ježila koža kad su je vidjeli na njemu. Smrad ljudskog znoja i izmeta više nije mogao poremetiti njegove snove kao u vrijeme kad je tek stupio na posao. Nije ga više uznemiravao miris krvi i gnojnih rana, opečenog mesa, kojeg se u početku tako grozio da je zamalo bio pogubljen jer nije bio u stanju izvršavati vladarevu volju.

Navikao se da uvijek čami sam u svojoj maloj sobici. Micanje pokraj vrata natjerala ga je da se prene. Bio je mamuran. Otirao je oči i u nevjericu treptao pred onim što je ugleđao. Počeo je ustajati. Upitao je na turskome:

- Tko si ti?

Prikaza je odgovorila:

- San.

Njezina kosa padala je niz ogoljena ramena. Njezino alabasterno tijelo blistalo je obasjano samo bliјedom mjesecinom što je prodirala kroz prozor. Oble grudi, oblige nego što je on uopće mogao zamisliti. Nikad u životu nije video tako lijepu ženu. San? Koračala je prema njemu rastvorenih usana, topla i izazovna.

Uživao je u sreći i pitao se može li se sa snom doživjeti nešto osjetilno. Nadao se. On je već bio spremam.

Osjetio je goruću bol u slabinama i pomislio da doživ-

ljava potpuno uzbuđenje.

Svježa topla krv što je potekla iz njegova tijela odmah ga je razuvjerila. Lik iz sna je nestao. Pred očima su mu igrali svjetlaci. Izgubio je dah, a plamen mu je liznuo iz pluća i krv mu navre na usta. Skliznuo je s ležaja i izdahnuo licem okrenut prema crnoj krinki.

* * *

Povorka je krenula. Prije buđenja zore u prostoru oko palače svjetlucalo je više tisuća malih svjetiljki obješenih između bokora tulipana. Sa svog balkona sultan je promatrao izlazak vojnika, stotine njemu odanih muškaraca, u širokim redovima koji će zakrčiti najšire ulice armenske četvrti. Zamisljao je tu sliku dok su stupali ispod njegova balkona. Na čelu je bio krvnik, zakrabuljen u odoru za izvršenje kazni, praćen šestoricom vojnika koji su nosili onu životinju Tarika. Vezali su ga i strpali u drveni kavez kakav dolikuje takvim zvijerima. Pješadija je nastupala za njima. Glavni zapovjednik i drugi oficiri jahali su na konjima ukrašenim draguljima. Zapovjednik je kimnuo i pozdravio sultana, suzdržavajući zadowoljan smiješak.

Sultan mu odzdravi. Prisiljavao se da potisne još svježe i bolno sjećanje na trg sličan ovom na koji odlaze njegovi vojnici. Trg na kojem su trčkarala djeca a trgovci pred njega iznosili svoju robu. Dvadeset godina njegove su zapovijesti izvršavane bez pogovora, bez pitanja, a da nijednom nije posumnjao u njihovu ispravnost. Nažalost, danas je bilo drugačije, iako je znao da se sultanove odluke ne smiju mijenjati. Konačno je nadvladao uspomene i osjećaj krivice koji se budio. Počeo je vjerovati da nema izbora. Jedino je tako mogao sačuvati svoju neprikosnovenu vladavinu.

Kad je vojska prošla, sultan nije čekao da posljednji redovi vojnika nestanu izvan zidina. Okrenuo se, duboko udahnuo zrak koji su udisali i njegovi pradjedovi, pa se uputio u svoju odaju. Kocka je bačena i povratka nije bilo.

Prve zrake svjetlosti doticale su zidove crkve prekrivene mozaikom. Svjetlo je mijenjalo boje, igralo se sjenkama i do dirivalo leđa pognutih ljudi, revolucionara.

Sa zebnjom su gledali kako carska vojska sultana Hameda u pravilnim strojevima ulazi u četvrt. Kad su stigli do

trga, naglo su se zaustavili. Tarikov kavez spustili su na zemlju. Glavni zapovjednik lijeno je potezao uzde svog konja dok je prolazio kroz vojsku prema prvim redovima.

- Svim Armencima! Otvorite prozore i slušajte. Otvorite prozore! Donosim vam poruku sultana Hasama. Otvorite prozore ili će ih vojnici otvoriti umjesto vas! Čekao je i konačno su se mah prozorčići i vrata balkona počeli rastvarati. Ljudi se nisu usudili pokazati, ali ih je bilo strah i da ne poslušaju. Vidio je dijelove lica što su virila kroz proreze.

- Dolazimo k vama u ime razuma. Predugo su vas zavarivali izdajnici. Čas je da nam predate pobunjenike što se među vama skrivaju. Tko će prvi poslušati svog sultana?

Nije bilo odgovora. Samo teška tišina. Zapovjednik je na razigranom konju prolazio trgom pred armenskim kućama i dućanima.

- Možda ne razumijete. Danas će umirati ljudi. Ali vi imate mogućnosti izbora! Birajte hoće li izgubiti život izdajice ili vaše žene? Možda vaša djeca? Predajte nam pobunjenike!

Kada ništa nije narušilo opću tišinu, zapovjednik je mahnio rukom prema svojim ljudima.

- Donesite onog čovjeka?

Dovukli su Tarika naprijed, na mjesto odakle su ga svi mogli vidjeti.

- Možda će smrt ovog čovjeka promijeniti vaše mišljenje.
- Zapovjednik se obraćao razrogačenim očima koje su ga motrile iza odškrinutih prozora i pomaknutih zavjesa. - Pažljivo gledajte. Kao što teče ova krv, tako će poteći krv vaše djece. Krvniče...

Dva vojnika natjerala su Tarika da klekne i presamitila mu glavu. Krvnik je prešao udaljenost koja je dijelila život od smrti. Stajao je nad osuđenikovom glavom i ceremonijalno podizao sablju. Zapovjednik je recitirao:

- Po naređenju njegovog carskog veličanstva, sultana Hasama, Tarik-paša se osuđuje na smrt zbog zločina protiv sultana i Carstva. - Kimnuo je krvniku.

Sablja je sjevnula.

Tarik je zatvorio oči. Osjetio je strujanje zraka na tjemenu i zasijecanje sablje, ali njegova glava stajala je i dalje na ramenima. Umjesto toga, konopci kojima su mu bile vezane ruke i noge bili su rasječeni i on je bio slobodan. Vojnici što su ga pridržavali bili su oborenici kad je skočio na noge.

Krvnik je smaknuo krinku. Duga žuta kosa rasula se niz tijelo. Jessica je napravila nekoliko koraka i zaustavila se iza Tarika. Objavila je:

- Opkoljeni ste pobunjenicima! - Njezin zvonki glas projurio je kroz redove zapanjenih vojnika.

Salim je izašao iz sjene. Iza njega druga dvojica. Nakon njih još šestorica. U spontanoj bujici izvirala je vojska revolucionara iz svih zakutaka.

Vojske su bile jednake - iste uniforme, oružje, nacionalnosti. Uperili su puške jedni na druge a činilo im se da se ogledaju u zrcalu. Carski vojnici bili su pokolebani. Iako nisu spuštali puške, zbunjenost se vidjela na njihovim licima. Glavni zapovjednik sumanuto je obilazio vlastite redove.

- Otvorite vatru! Pucajte, čujete li!

- Ne! - vikao je Tarik. - Nemojte!

Iza njega, Murat je dao svojim sljedbenicima znak da ne pucaju.

- Ovi su ljudi izdajnici! - Oči glavnog zapovjednika gorjele su poput buktinje.

- Ovi su ljudi vojnici - odgovorio je Tarik. - Kao i vi. Što vas razdvaja? Krv? Vjera? Ne! Sve što vas dijeli je samo nalog da se puca.

Zapovjednik je urlao na svoje ljude:

- Pucajte!

Tarikov glas postao je još smireniji prerastajući u zaklinjanje. Obraćao se svome narodu.

- Tišina vaših pušaka može osloboditi sve ljude.

- U ime sultana...

- Ne činite ništa u njegovo ime - suprotstavlja se Tarik.

- Stigao je čas da savjest pobijedi poslušnost.

Zapovjednik je izvukao mač i podigao ga visoko u zrak.

- Naredujem vam da pucate!

Ali krvoproljeće koje se dogodilo pred palačom prije nekoliko tjedana nije moglo biti lako zaboravljeno. Jednom posađeno, sjeme otpora bujalo je i raslo.

Zapovjednikovi ljudi nisu zaboravili užas sakupljanja tijela, čišćenja krvi i pepela nakon pokolja pred riznicom. Već su jednom morali ubijati svoju rođenu braću. Sada, prikliješteni između izbora i naredbe, sjetili su se tuge, bola, jauka, krivnje i besanih noći preispitivanja koje su uslijedile.

Vojnik koji je pred riznicom spustio cijev, ali ga je za-

povjednik prisilio da ubija, sada je podigao svoje oružje s novim uvjerenjem. Prije je morao pucati po nenaoružanim vojnicima. Otad je spoznao da ljudi, bili naoružani ili ne, uvi-jek ostaju ljudi.

Istupio je iz stroja. Zveketanje njegovog remenja odzva-njalo je trgom, kao predigra prasku koji je uslijedio.

Iz cijevi se izvijao dim.

Glavni zapovjednik zurio je u nevjericu, jednom se zgr-čio a onda se stropoštao s konja. Kaldrma mu je pružila hla-dni zagrljaj.

U istom trenu obje su vojske ispustile krik pobjede. Ti-suću crvenih fesova zavijorilo se zrakom pozdravljući okolne balkone.

Jessica i Tarik izmijenili su poglede, ozbiljna lica, obuze-ti nečim dubljim od trenutne radosti. Još su se gledali kad su oficiri sultanove vojske priveli svoje konje i predali ih Ta-riku priznajući ga tako za novog zapovjednika.

Tarik je prihvatio dva konja, a rukom je pokazao Salimu i Muratu da učine isto. Okrenuo se prema Jessici.

- Nemam riječi kojima bih ti mogao izraziti svoje poštovanje - rekao je. - Ne mogu ti se drugačije zahvaliti nego da te pozovem da nam se pridružiš u konačnoj pobjedi. - Pružio joj je uzde velikog ukrašenog konja. - Ti nas vodi do palače.

Zaslužila si tu čast.

Jessica mu se sretno nasmiješila, iako je bila svjesna da ih konačni obračun tek očekuje.

- Ne - odgovorila je, pitajući se otkud odjednom takva otmjenost. - Jahat ćemo zajedno.

Popela se u sedlo, njezina srebrna odjeća rasula se preko sapi konja. Iza nje, Tarik je uzjahao jogunastu kobilu. Jedno uz drugo, djevojka iz harema, vođa pobunjenika, stari vojskovođa i pisac vodili su vojsku iz armenske četvrti pre-ma palači. Beznadežni ustanački pretvorio se u nadiruću revo-luciju.

* * *

Pogled na modri Bospor, koji je poput živog stvora viju-gao između zelenih obala Europe i Azije, više nije zapanjivao Jessicu. Obuzdavala je konja dok su se uspinjali cestom

prema palači, istom cestom kojom su je nekoć doveli kao zatvoreniku. Bila je svjesna svog izgleda, zlatne kose, srebrne odjeće, draguljima pokrivenog konja - uz tri Turčina i sa vojskom iza sebe. Ispunjavao ju je ponos jer je postala dijelom stvaranja povijesti, njezinim nezanemarljivim sudionikom. Jahati uz tako hrabre ljude bila je čast namijenjena rijetkim i zauvijek će Jessica Grey biti jedna od malobrojnih. Više nije željela čudnu moć kakvu je posjedovala u harem, ako je ikad uopće za njom i čeznula; ona ju je nosila u sebi. Nikad je nije ni gubila.

* * *

Dvorište oko haremskog zdanja bilo je ispunjeno cvijećem i malim svjetiljkama, košarama s pupoljcima na stolovima i vjenčićima što su visili sa sjenica. Sultan je ležao na divanu nezainteresirano gledajući u ples haremskih djevojaka. Umjesto velova djevojke su imale zavodljive prozračne mreže protkane cvijećem. Njegova nezainteresiranost mučila je kadunu i astrologa koji su ga promatrali sa strane. Sviđalo se to njima ili ne, stalno su razmišljali o istoj stvari: hoće li se ikad više pojaviti žena koja će toliko zainteresirati vladara?

Turska muzika zvonila je i jadikovala u pozadini, gotovo hipnotizirajući svojim ritmom koji je nagonio djevojke da se brže vrte i strasnije pokreću. Kružile su svojim mladim tijelima prateći zvuke što ih slušaju od rođenja. Sve je bilo kako valja, kako se već nebrojeni niz godina do tada slavio Praznik cvijeća.

Uto se začula tutnjava... odjeci konjskih kopita.

Ljudi oko Hasama upitno su se počeli ogledavati. Konji? Oko harema?

Nekoliko glazbenika virilo je i ogledavalo se preko nota sve dok nisu potpuno prestali svirati a skladna se glazba pretvarala u zavijanje. Osjećali su zvuk trublje na uzbunu kako leluja zrakom. Tišina. Plesačice su stale.

Ova nelagoda više je bila posljedica osjećaja nego jasnog razumijevanja; no, smiju li vjerovati čulima?

Na svom divanu, sultan se uspravio, nespreman da dopusti nekome da uznemirava njegov dvor. Nije imao vremena da izda naredbu da se praznovanje ne prekida.

Jedna je željezna pregrada zadrhtala. Zanjihalo se lišće

puzavca koji se oko nje opleo. Cijeli se dvor okrenuo u iščekivanju. Čuo se samo jedan uzvik zaprepaštenja kad su se pojavila dva golema konja iznad vrha ograde. Njihovi jahači bili su u savršenoj ravni sa svojim kožnim sedlima dok su konji uskakali u vrt. Životinje su upale u gredice sa cvijećem a ograda se tresla. Pokušavali su ih natjerati da se smire ali je to bio malo teži posao jer su se usplahireno, nemirno i ljutito propinjali. Preko glava bijesnih konja Jessica i Tarik susreli su se sa pogledima sultana i dvora. Astrolog je poskočio u panici i pobjegao da se sakrije. Hasam je bio na nogama.

Prostorom je zavladala tišina. Sukobljene snage moći sretale su se u haremском vrtu... Sultan, odmetnik, žrtva. Susretali su im se pogledi i odvraćali s gnušanjem. Ali, nije bilo vremena. Začuo se snažan zvuk iza sjenice. Ovaj put ne od konjskih kopita nego od koraka mnoštva ljudi koji su iz zaostale tradicije ulazili pravo u povijest. Sultanove su se usne razdvojile, kao da je shvatio. Kratko je udahnuo. Pregrada se tresla i konačno srušila. Zid vojnika zamijenio je bršljanom prekriveni zaklon. Rušili su sve oko sebe. Vrišteći, haremske su žene bježale pokušavajući zastrti lica, ali nije se imalo kuda. Zaklon za zaklonom sravnjivan je sa zemljom. Konačno je otkriven i astrolog. Zgazile su ga nepoznate noge. Bio je mrtav prije nego što je itko shvatio da je pregazio čovjeka. Jessica ga je vidjela kako pada, kako mu se tresu ruke i noge u posljednjem trzaju. Ružna smrt, pomislila je, ali je odgovarala načinu na koji je taj čovjek razmišljaо. Iznenadna želja da ga poštedi javila se u njenim mislima, ali već je davno bilo prekasno i ona se pitala da li je on ikada tako nešto poželio nekom stvorenju.

Okrenula se prema Hasamu. Prije nego što pobjeda bude objavljena trebalo je sultana uhvatiti živog. Misleći da će njeno prisustvo možda pomoći da stvari teku lakše, probijala se na konju kroz more uniformi. Tada je ugledala kadunu i nešto je u njezinoj duši natjera da pritegne uzde i okrene konja prema njoj.

Tarik je jahao prema sultanu, prema zidu mačeva. Napravivši živi zid, njegovi su tjelesni čuvari odbijali nasrtaje vojske u pokušaju da vladaru omoguće bijeg. Tarik skoči iz sedla i stane kraj Salima. Dvojica idealista, mačem uz mač, koračali su naprijed.

Jessica je sustigla kadunu a da nije znala što namjera va učiniti kad je uhvati. Nadala se da će kaduna pokušati

bježati i tako joj pružila savršen povod za ubojstvo. Samo je djelomično bila iznenadena svojom gladi za krvlju. Ako je itko zaslužio njezinu osudu, najstrašniju kaznu, bila je to žena koja je sad gledala prema njoj.

Zurile su jedna u drugu, jedna stojeći na cvijećem zastroj zemlji, druga s visine prekrasnog konja. Jessica je znala da ne mora svojim rukama ubiti kadunu; za njom je stupala gomila vojnika čekajući slijedeće naređenje. Kad bi ta žena barem pokušala bježati...

Kaduna se pokloni Jessici. Ne kao priznanje predaje... više kao izraz poštovanja. Sultanova prva žena nikad se neće pomaknuti, neće ukaljati svoj ugled preklinjući milost. Umrijet će, ali neponižena. Jessica shvati da je kaduna, koja je toliko ljudi poslala u smrt, razumjela opraštanje sa životom na sve načine, s obje strane medalje.

Jessica joj uzvrati naklonom. Okrenula se prema vojnicima i naredila im:

- Vodite je.

Ljudi iza nje buljili su jedni u druge, a onda opet u tu čudnu ženu kraljevskog držanja, nesigurni što moraju činiti. Njezina postojanost ih je sputavala. Nisu znali kako da je dotaknu.

Kaduna je dostojanstveno prekrižila ruke ispod grudi i sama počela koračati. Muškarci iza nje stali su u stroj više je slijedeći nego odlučno vodeći.

Jessica je promatrala, čvrsto držeći konja, kako kaduna ponosno odlazi. Blagi osmijeh divljenja pojavi se na njenim usnama. Shvatila je. Žena je nestajala u gomili a njezin je mir rastao. Bila je zadovoljna. Gejlino mlado lijepo lice vraćalo joj se u sjećanje, ali je potisnula bolne uspomene zbog kojih je i krenula putem koji još nije završio. Ta misao uspravi joj tijelo. Uzdama je natjerala konja da se okreće ga po skliskom kamenju i razbacanom cvijeću. Ogledala se sve dok nije uočila Tarika. Samo još jednu poruku mora predati. Još samo jedno učiniti. Objaviti da Jessica Grey ne umire lako.

* * *

Dok se prevrat zbivao u vrtovima i dvorištima, sultan je kopao po pozlaćenom pisaćem stolu i konačno izvukao nekoliko službenih papira. Gurnuo ih je kizlar-agi u ruke. Ruke

su mu podrhtavale gotovo neprimjetno a glas mu je zvučao mirno kao da je još cijeli život pred njim ispunjen vladanjem.

- Potrudi se da telali odmah objave proglase po ulicama.

Kizlar-aga preleti pogledom preko papira i potpuno se zbuni. Zapanjen, gledao je u zamišljene sultanove oči.

- Koliko dugo već znate za revoluciju? - upitao je.

- Ništa mi nikad ne znamo ni o čemu - spremno je odgovorio sultan - ali se moramo pripremiti za sve. Požuri prije nego što izlazak iz palače postane nemoguć.

Posljednji put kizlar-aga se poklonio pred sultanom koji je dotad upravljao njegovim životom.

Kad je ostao sam, sultan popravi nabore odjeće i namjesti fes s golemlim orlovim perom. S kraljevskim znakom na glavi prošao je dugačkom dvoranom i uputio se k prijestolju. Spustio je jednu ruku na ručku od izrezbarenog drveta prije nego što je zakoračio na uzvišenje i sjeo se na meke barsunaste jastuke. Odsutno je odgurnuo nogom jedan srebrni pladanj, duboko je i polako udahnuo a onda se zavalio na naslon. Zaustavio je pogled na dvostrukim vratima na kraju dvorane. U mislima je vidio kako njegovi neprijatelji polumračnim hodnicima stižu do svijetlog predvorja iza ovih vrata. Osjetio je kako dotiču kvake, kao da dotiču njegove udove i njegovo tijelo.

Krila su se rastvorila. Murat i Salim snažno su ih odgurnuli. Pustili su da žena i muškarac prvi stupe unutra.

Tarik i Jessica ušli su zajedno, jedno uz drugo, ali na određenoj udaljenosti.

Svatko je bio biće za sebe. Nisu to činili namjerno i svjesno, ali učinak je bio nevjerojatan.

Sultan ih je gledao s hladnim samopouzdanjem. Maknuo je pogled s Tarika na Jessicu i tu se zadržao.

- Mogla si biti moja kaduna - rekao joj je. U njegovom glasu osjećalo se iskreno žaljenje.

- Tvoje vrijeme je isteklo - odgovorila mu je - prije nego što smo se srelj. – Htjela mu je dati do znanja da je već davno počeo gubiti moć.

Podigao je sijede obrve i polako kimnuo glavom. Protisnuo je kroz usne:

- Tebe sam čekao, Tarik-paša.

Ruka mu je skliznula pod naslon, a tetive nabrekle.

Jessica se bacila na Tarika i oborila ga na pod prije nego što se oglasila paljba pušaka. Rafal za rafalom uz

užasnu je buku letio nad njihovim glavama dok je oružje štektalo s obje strane iz ormara uz zidove. Buka je bila zaglušujuća. Ona se grčevito držala za Tarikovu odjeću, a osjećala je da se Tarikovi prsti zarivaju u njezina leđa.

Pucnjava je prestala tek kad se oružje na suprotnim stranama uzajamno raznijelo. Dim i miris vrućeg baruta ispunio je sobu. Zdanje je još odjekivalo od pucnjave.

Tarik stisnu Jessicinu ruku i pogleda je. Provjeravao je je li ranjena. Ustali su i osvrnuli se da vide što je sa Salimom i Muratom. Oni su bojažljivo provirivali iz hodnika. Tarik im kimnu i okrene se Jessici.

- Čini se da ti je danas prešlo u naviku da mi spašavaš život.

Bijesan, Murat je projurio kraj njih. Salim ga je slijedio. Murat se nadvio nad sultana s isukanom sabljom. Gurnu Hasama u Salimove ruke a oštricu mu prisloni uz vrat.

- A tko će tebi spasiti život, ha? Sultan mu hladno odgovori:

- To je već odlučeno.
- Kako? O čemu ti govorиш?

- Nećete me ubiti - odgovorio je Hasam. - Iskoristit ćete me za mirnu predaju vlasti. Postat ću ustavni vladar... bez ikakve stvarne moći, naravno. Ljudi to upravo slušaju.

* * *

Carski telal hodao je ulicama prepunim oduševljenog naroda, pokušavajući ravnodušno gledati grljenje Kurda, Grka, Bugara i Armenaca dok je objavljivao obrat stoljeća.

- Sultan Hasam je odredio javne izbore i osnivanje parlamenta! On želi da svi ljudi u Carstvu imaju jednaka prava!

- Gomila je vriskala i on je zadovoljno nastavlja:

- Muslimani, Židovi, kršćani, nikad više razdvojeni, radit će zajedno da proslave Carstvo! - Još više uzvika oduševljenja. Telal je hodao noseći poruku iz ulice u ulicu, od jednog kraja grada do drugog.

Izjahali su iz gomile. Lica su im bila mirna.

- Danas slave zajedništvo - progovorio je Tarik, nespособан da izbjegne sentimentalni prizvuk u glasu. - Slave ono što spaja sve narode. Ali, za nekoliko dana, sjetit će se svih

svojih razlicitosti. - Pogledao je u Jessicu. - Tek tada pocinje pravi rad.

- Zato je Murat rekao da za mene nema mjesta u novoj Turskoj? - upitala ga je prikrivajući osmijeh.

- To ti je rekao?

- Rekao je da nema za nas mjesta ako smo zajedno. Bolna istina iskrivila je Tarikovo lice.

- Gdje ti želiš biti?

Jessica je vjerovala da će moći govoriti o svojim osjećajima kad za to dođe trenutak; znala je da će doći, da mora doći. Sada je bila prestrašena. Isuviše osjećaja opteretilo je njezino jadno srce.

- Charles želi da se vratimo u Englesku. - Glas joj nije izdržao. - Nikad nismo razgovarali o njemu.

- Ni ne moramo - odgovorio je Tarik. - Oboje znamo da te on čeka. Jessica se zagledala u vodice u svojim rukama.

- A ti?

Tarik se osvrne na oduševljenu masu za svojim leđima, znamen njegova uspjeha.

- Moje je mjesto oduvijek bilo ovdje. - Nježnim pokretom primaknu se njezinu konju i svojom rukom obuhvati njezine. - Ja sam dio tvoje pustolovine, ne i dio tvog života.

Postavila mu je još samo jedno pitanje:

- Željela bih znati da li si me volio, barem jedan tren.

- Danas si jahala uz mene - bio je to čudan odgovor. - Nisi imala veo. Predvodila si revoluciju. Zar to ne bi bilo dovoljno za većinu američkih djevojaka?

Iako je razumjela što joj želi reći, shvaćala je da je bila nagrađena zbog svoje hrabrosti, nije mogla odoljeti a da ne izgovori prve riječi koje su joj pale napamet.

- Ja nisam kao većina američkih djevojaka. Tarik je zabilježio glavu.

- Ne, uistinu nisi.

* * *

Otkad je Carigrad tako mali? Još su maločas izlazili iz dvorišta palače a sada su ulazili u ono kod britanske ambasadu. Ukočila se kad je vidjela da Tarik silazi s konja i kreće prema njoj. Zar već? Ne...

Pomogao joj je da se spusti na zemlju. Uzeo je njezinu

ruku i prste joj spustio na dlan koji se ispružio prema njoj. Napetost je uzbibala prostor između troje ljudi što su sami stajali u dvorištu.

- Hvala vam što ste je vratili - progovorio je Charles. Tarik je pogledao Jessicu.

- Odluka je bila njezina. - Bez ceremonija, skočio je na konja i samo jednim pogledom okrznuo Jessicu.

Charles je sve shvatio iz njihovih lica. Držao je Jessicu za ruku i osjećao težinu. Željela se vratiti konju. Charles nikad neće znati da li ju je zadržao njegov stisak ili se odlučila sama.

Tarik je izjavio iz dvorišta. I Charles i Jessica gledali su ga kako odlazi, svako ispunjen drugačijim osjećajima.

- Mislio sam da mi se ispričavaš zbog svega što se dogodilo između tebe i sultana - priznao je Charles.

Probudjena iz obamrlosti, Jessica ga čvršće uhvati za ruku i krenu prema zgradama ambasade.

- Obećao si da me nikad nećeš ništa pitati.

* * *

U podne slijedećeg dana Jessica je stajala na peronu na koji je prvi put kročila nogom iz vlaka kojim je došla zajedno s ocem. Kako je tako kratko vrijeme moglo biti svjedokom tolikih promjena? I tada je imala parišku haljinu, ne bitno različitu od ove svijetlo-zelene koju je danas odjenula. Resice boje žada podsjetile su je na Ustu. Teško je podnosila usko donje rublje nakon širokih haremskih halja. Uz nju je stajala lady Ashley i nadgledala kako Charles i šeik Medjuel prave mjesto za nekoliko putnih kovčega.

- Još se sjećam našeg prvog susreta - progovorila je lady Ashley želeći iskušati Jessicu. - Tvoj Charles... bio je tako pažljiv. Odsutna, Jessica je odgovorila:

- Oboje vam toliko dugujemo...

Prijateljica je prisili da je pogleda u oči.

- Oh, Jessica - govorila joj je uvjerljivo - naučila si da živiš uzbudljivo. Nadam se da ćeš uspjeti sve zaboraviti.

Ali, Jessica nije bila raspoložena za filozofske rasprave.

- Jeste li vi zaboravili?

- Ne naročito uspješno. I nikad za dugo vremena. Jessica kimnu.

- Ja činim ono što treba.

- Naravno. Toliko mi puta tako beskrajno nedostaje Engleska - priznala je starija dama. - Ali, ja se više ne mogu vratiti. Moraš shvatiti da ti se povratkom u Englesku otvaraju nove mogućnosti. Na određen način. Ukoliko ostaneš, vanjski će utjecaji odlučivati o tvojoj sudbini.

Pomisao na bilo što, na bilo koga tko bi je prisiljavao da radi ono što se njoj ne sviđa, natjerala ju je da se strese. Uzela je ruku lady Ashley.

- Moramo se ukrcati. - Žene su se vratile muškarциma. Jessica je čekala dok Charles nije digao pogled. - Je li sve spremno?

- Čini se - odgovorio je. Na licu su mu se vidjela nepostavljena pitanja. Koja on, naravno, nikad neće postaviti. Uspravio se i uzeo ruku lady Ashley, trudeći se da pronađe riječi koje bi odgovarale ovakvom rastanku.

Jessica je gledala mimo njih, preko dugačkog perona, prema pustinji. Daleko, užasno daleko, dizali su se kovitlaci pijeska. Netko je jahao na konju, na životinji koja je znala kako se juri kroz meki i duboki pijesak. Sličnost je bila porazavajuća.

Natjerana nagonom, Jessica se sama zaputila dugačkim peronom. Stigla je na njegov kraj i zagledala se preko mora pijeska prema oblaku koji je svakog trena postajao sve veći. Pribrala se u istom trenu u kojem joj je prišao Charles.

- Praviš od sebe budalu - rekao joj je i uhvatio je za lakt. Njezine oči bile su prikovane za obzorje.

- Baš me briga.

- To nije on.

- Naravno da nije.

- Ne bi bilo moguće.

- Znam.

Bio je beduin. Modra odjeća divlje je vijorila zrakom dok je nomad galopirao preko pijeska pokazujući vještine koje je naučio od svojih predaka, koje su se prenosile s koljena na koljeno.

- Ako je to on... - započeo je Charles.

- Ako...

Prestalo joj je kucati srce. Jahač se približavao. Charlesova ruka skliznula je s njezina lakta.

- Više te neću čekati. - Bez prigovora; samo izricanje neizbjježne istine. Tako je bilo pravedno.

Sada ga je Jessica pogledala. Nije više žudno morala zutiti prema pustinji jer neke se stvari jasnije spoznaju srcem nego očima.

- Charles, žao mi je. Znam...

Njegov prst dotakne njene usne pa je spustio i zamijenio laganim poljupcem. Polako se okrenuo i ostavio je.

Beduinski haramba naglo je povukao vodicu pri čemu se konj naglo propeo.

Jessica je čekala.

Konj je bio nestrpljiv.

- Šta mogu učiniti da ostaneš? Čime da te natjeram?

Njezin odgovor ga je iznenadio.

- Zamoli me.

Posegnuo je za njom.

Uhvatila se za nabore beduinskog ogrtača. Njegova se ruka ovila oko nje i privukao je k sebi, u sedlo. Široki plašt ovio se oko nje i prekrio je, poput morskih valova i prepletala se zelena boja. Konj je nemirno krenuo.

Pustinja ih je čekala.

Kraj